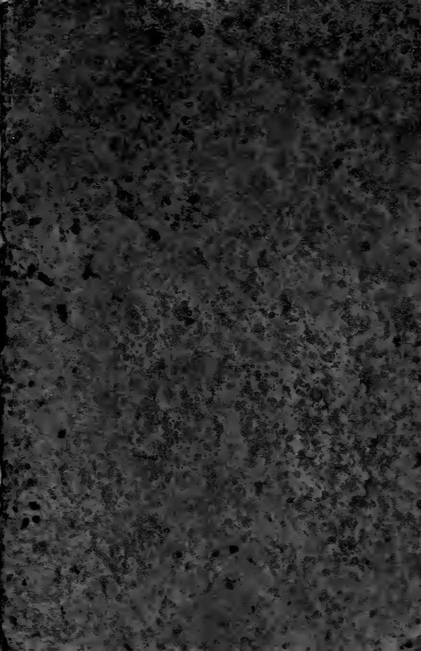

T. PETRONI ARBITRI
SATYRICON,
Cum Commentariis variorum,
ex Museo
Simonis Abbes GABBEMA
TRAJECTI ad RHENUM,
Typis Gisb. a ZYL et Theod. ACKERSDYCK

TITI PETRONI ARBITRI
EQUITIS ROMANI
SATYRICON;
Et diverſorum Poëtarum Luſus in
PRIAPUM,

Cum ſelectis variorum Commentariis.

Accedunt

PERVIGILIUM VENERIS,
AUSONII CENTO NUPTIALIS,
CUPIDO CRUCI-AFFIXUS,

Atque alia nonnulla, Notis doctorum Virorum inluſtrata,

Accurante

SIMONE ABBES GABBEMA.

TRAJECTI ad RHENUM,
Typis Gisb. à ZYLL, & Theod. ab ACKERSDYCK,
ANNO M. DC. LIV.

INLVSTRI VIRO,

DOMINO

D. ANCHISÆ AB ANDLA
Med. Doct.

NUPER CONSILIARIO STATUS
FOED. BELG.

Et Inluſtr. Friſ. Ord. Deputato IX. Viro,

Nunc

IV. Viro Ærarii Friſ. Conſtit. in omnibus, & ubiq. Magno,

S. H. C. V. ATQ. D.
L. M. Q.
S. A. G.

IAM totum terrarum orbem fœdis moribus luxuria contaminaverat Romana: jam legitimos honeſtatis terminos tranſierat URBS ÆTERNA: jam Latiali ad ſatietatem ſanguine Tyberinus Pater inundaverat ſeſe, quum *lutum* illud *ſanguine maceratum*, purgamentum Romanorum Principum & æternum domus Auguſtæ propudium, Neronem inquam, Regem horrendum, imperii peſtem, altiſſimum innoxii cruoris gurgitem, peſti-

ferumque humanæ carnis manducum, ſub quo Romana virtus abiit obiitque, rerum potiretur. Nam quâ contentione Roma virtutum omnium, dum licuit, domicilium & Lar, mundi aſylum ac templum, Terrarum Domina, Regina, Dea, ſub limitata priſcorum Conſulum potentia, & moderato dominantium imperio provecta fuerat ad faſtigium rerum humanarum & frugalitatis apicem, tantâ etiam hujus hyænæ tempeſtate, paſtoriæ virtutis oblita, in deterius ruere ac labi cœpit: ita ut non Æliæ aut Fuſiæ, non Cinciæ aut Titiæ, non Scantiniæ aut Talariæ, non Corneliæ aut Gabiniæ, non Oppiæ aut Orchiæ, non Papiriæ aut Pœtiliæ, non Æmiliæ Cibariæ aut Antiæ Sumptuariæ leges ruentis imperii fatalem decurſum ſiſtere ullo potuere modo. Tum matrum ſanguis filiorum congreſſu adulteratus eſt; tum fratrum manus fraterno cruore pollutæ, & quod fœdius pretium cædi poſcentes, orbi innotuere: tum templa ſacrilegiis, aut ignibus, aut ferro, aut inceſtu fœdata fuerunt: tum populi opes, avidè magis quam juſtè, potentûm lubidine, aut peculatu exhauſtæ in paucorum ſcrinia tranſvolarunt: tum jus amore

Vide VVinſemii Hiſtorici Friſia orationes.

re imperii, & per oppressam lucro pietatem violatum vestigia tantum terris reliquit. Bunduica Britanniæ regina, fœminarum omnium, quas terra suspiciebat animosissima, postquam Britannorum potentiam ac vires copiosa satis digressione laudavit, hoc modo, cum voto quodam ad ADRASTEN Deam Romanorum vitia detestatur: CUM *igitur ego apud hujusmodi viros, atque fœminas regnum obtineam peto abs te eorum victoriam, salutem, libertatem, contrà viros contumeliosos, improbos, insatiabiles, sceleratos, si viri appellandi sunt homines, qui calefactis aquis lavantur, qui lautè & opiparè epulantur, vini pleni, unguentis delibuti, molliter cubantes, cum pueris, atque iis exoletis coëuntes, cytharœdo & quidem malo servientes*. Graviter quoque Urbis damnosum luxum, sævitiem, ac deperditos mores perstrinxit immortale Historiæ Romanæ decus Tacitus: *Alibi*, inquit, *prælia & vulnera, alibi popinæ; simul cruor & strues corporum: juxta scorta & scortis similes, quantum in luxurioso otio libidinum, quidquid in acerbissima captivitate scelerum, prorsus ut eamdem civitatem furere crederes & lascivire*. Ut taceam actam sub pellibus ingluviem, & trinoctia, *VVinsemiusin oratione quadam.*

 aut

aut ſacra pervigilio polluta, & quidquid animorum ac cœtuum nox aut ſolitudo corrupit. Per ſpintriarum & ſecretæ turpitudinis miniſterium, ac ne vocis quidem iter monſtroſæ libidini exemptum, per obſcœnos admorſus exoleto inguini inritamenta ſepultæ voluptatis admotos, illam adoratam cultamque gentibus majeſtatem, illos rerum dominos, orbem digito temperantes, ne accuſatione quidem patratæ fœditatis exoneravit, quin immanium factorum licentiæ, ac deformitati, velut in pœnam nefarii dominantis, vim lancinantis eloquentiæ adjiceret Hiſtoria. In quem melius, quam Neronem, Furiam ab Inferis emiſſam potius, quam hominem, hæc omnia concurrunt? Quocirca vernulæ & latinæ urbanitatis puriſſimus fons, PETRONIUS, hujus inceſtas & execrabiles libidines ſub exoletorum & cynœdorum ſpurcis figmentis palam fecit, & poſteritati tranſcripſit. Væ Gothico ſeculo? addit Caſellius V. C. quo non modo capite minutum eſt Romanum imperium, verum etiam litteræ ad internecionem occiſæ. Væ quoque Caſſianis quibuſdam monachis! qui, cum ſine tentigine ac prurigine PETRO-

NIO

NIO dare operam non possent, illi lascivienti & luxurianti penem sustulerunt. Quidpe, quod ex ARBITRI SATYRICO habemus, juxta incomparabilem Salmasium, mera excerpta sunt alicujus Studiosi, qui, quæ ad gustum suum in illo auctore invenerat, eodem, quo opus legebat ordine, Adversariis suis commendavit ac commisit. Hic augusto & eruditissimorum commentis aucto comitatu stipatus,

In præfatione ad Ampelium

INLUSTRISSIME VIR,

ante oculos Tuos se, LUBENS MERITO, quæ votorum priscorum clausula est, audet offerre. Debebatur enim jam dudum nomini tuo verè perinlustri: & hoc ut facerem non una me impulit caussa. merita enim in me conlata id jure suo postulant ac jubent; quorum recordationem si amputarem, indignum, mehercule, facinus, nullis hostiis expiandum, committerem: nec hanc unius paginæ angustiis inclusam strangulare decorum est. Si locum Huic in instructissima Tua Bibliotheca, qua majorem vix Frisiam habere putem, concesseris, grande laboris ac operæ meæ pretium percepisse me profitebor:

tebor: ſin minus, debitam tamen obſervantiam in Te meam, ex candido manantem pectore, exinde conligere licebit. Interim ex voto litatum, ſacratumque cenſebit hunc SATYRICUM, inſignibus virtutibus (quæ ab omni Satyrarum venenato morſu Te liberum præſtare poſſunt,) ac ſplendidiſſimo nomini Tuo, cum omni honorum cultu, ſecundum priſcam & inlibatam Friſiorum fidelitatem & libertatem,

DEVOTISSIMUS TUUS,
ETC. ETC.

LECTORI MEO
S. P. D.

DECREVERAM *ad calcem libri addere notas, quas ante annum, & quod excurrit, promiserat* ANTONIUS CLEMENTIUS, *juvenis magno ingenio dotatus, & gravissimis laboribus deditus, verum nullum in hanc diem usque exemplar docti juvenis manui extorquere meæ literæ, sæpissimè hac de caussâ ad ipsum, cum jurgiis imò & querelis missæ, potuerunt. Graviores, credo, occupationes, quas indies molitur, quibusque nomen è tholo æternitatis suspendit, quo minus me voti compotem fecerit, obstant. Ego igitur, ne Typographum vanis promissis diutius lactarer, ac incassum morarer, Authorem, cum meo, & quidem singulari dolore, sine ejusdem auctario, è tenebris suis se in lucem proripere, pati cogor. Uno heic quasi obtutu exhibemus* BRASSICANI, PYTHOEORUM, DANIELIS, DOUSAE *Patris & Filii*, BARTHII, LUNDORPII, GONSALII, *ac aliorum (quorum catalogum post Præludia adjunximus) Notas, non integras, sed parte superfluâ mutilatas, ut melius huic editioni & minori cum onere inservire possent; & quidquid sparsim apud varios scriptores latitabat, huc sub signis revocavimus: Apes imitati, quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt,*

carpunt, disponunt, ac per favos digerunt: Sic & nos, quod maximis viris licuit, per doctorum virorum monumenta vagati, maximè necessaria, & idonea collegimus & in unum congessimus fasciculum, nostroque auctori cum cura adhibuimus. Textum Don ANTONII GONSALII DE SALAS, *nobilis Hispani, qui indefesso studio & majori fide, Authorem nostrum prisco nitori restituere conatus est, secuti sumus. Nihil hîc, quod nostrum sit, vindicamus, nisi quod collectioni, dum apud patrios Lares, abrepti è medio studiorum nostrorum cursu, & amplexibus suavissimi nostri* CLEMENTII, *partim ut propinquis mos gereretur, partim quoque ut liti, quam sceleratissimus ac impurus nebulo, innocentissimi Patris mei, dum viveret, quondam famulus, nobis intendit, moram nectimus, subsecivas nostras horas impendimus. Adjunximus* DIVERSORUM POETARUM LUSUS IN PRIAPUM, *Commentariis itidem dilucidatos. Hos sequitur elegans mehercule, (verba Iusti sunt) & quantivis pretii carmen; molle, tenerum, sed Romanis, ut sic dicam, non Alexandrinis deliciis, cui titulus* PERVIGILIUM VENERIS, *quod Pythœus ex vetusto Exemplari*, dias in luminis oras misit; *quod Lipsius electissimis suis Electis inseruit: quod Dousa filius, post accuratissimam, ut ille vocat,*

Lipsii

LipsiiCastigationem,Triumviris Amorum subjunxit & emendavit. Deinde Weitzius uberioribus Commentariis & Notis illud litterato seculo consecravit. Tandem magnus Scriverius ex Codice Salmasiano pervetusto novam editionem cæteris auctiorem & emendatiorem cum suis & incomparabilis Salmasii animadversionibus procuravit. Celeberrimus Winsemius ante annos aliquot ediderat quoque Pervigilium illud ex Manutiorum, ni fallor, scidis, sed editionem illam nancisci haud potuimus. Inseruimus porro ex Pythœi Erronibus Veneriis LUCI APULEII ANEXOMENOΣ *ex Menandro, cui Iacobus Durantius contradicit. Habes etiam, Lector,* PASIPHAAE FABULAM *ex omnibus metris Horatianis, quam Cruquius primus evulgavit.* CENTONEM NUPTIALEM, CUPIDINEM CRUCI-ADFIXUM & ROSAS AUSONII, V. C. *subjunximus his. Damus etiam haud publici saporis* ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ, D. TOBIAE GUTBERLETHI, V.C. *cui meritissimò Romani illud Amphitheatri adclames,* HABET, *scilicet palmam veræ gloriæ & assidui laboris præmium: plurimum huic Viro nostræ Lucubrationes debent; &* ἀχαριστίας, *à qua semper abhorruit noster animus, notâ adspergeremur, si palam illud facere nostra detrectaret mens. Non possum silentio præterire inlustrem & verè doctum virum,* D. ANCHISEN

ab

ab ANDLA; *cujus infinita diversarum rerum cognitio, cum pari animi magnitudine conjuncta, diffusissimis Reip. in varias partes distractæ, negotiis promptum auxilium præstitit: hujus V. C. Bibliotheca semper nobis patuit: ex qua pro libitu, si quod in usum nostrum foret, excerpere integrum erat, ac per classes digerere.* D I *Superi Vltores caput hoc æternis flammis obruerent, si labecula tantum ingratitudinis erga tantum Virum pectori adhæreret nostro: nam,* Improbus est homo, qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Hæc volui, Lector; non te moror amplius: heic Terminalia sunto.* VALE.

S V O

SIMONI ABBES GABBEMA.

BArbarei tonitrus, ſceptis inimica Catonis
Fulmina, quæ Latio tentaſtis buſta parare,
Palladii cœtus niveumque atrare nitorem,
Parcite jam crepidas PetronI figere collo:
Parcite: nec purum labefactent ſcommata cultum.
Non laſciva placent, epulæ luxuque fluentes,
Tripudium Veneris, titubans altare Priapi,
Sed linguæ nitor, & priſci facundia cultûs;
Illaque quæ ſeptem ſtupuêre ingentia Montes.
Deſine turba nociva rivos obducere ſuadæ,
Et decus antiquum putridis committere lixis;
Funeſtæque manus Tullos ſcelerare cruore.
Parta ſalus præſto eſt: vernis adoleſcere ſuccis
Incipit, & guſtu cultuque priore ſuperbit,
Et thyrſo aptatum caput extulit Arbiter: ætas
Prima renata, vigor repetitus, ſuada reſurgens.
Quælibet hæc divâ patefecit GABBEMA virgâ.
Grande decus; gemino Cyrrhæ quod vertice tollit
Ætas, Vita, Labor. Gratulor Tibi. Diva ſecnndat;
Atque ſuæ ramis galeam circumdat olivæ.

Groningæ. Idib. Sextil.
cIɔ.Iɔc.LIII.

JAC. GLEINS
J. U. Doct.

CIVI MEO

SIMONI ABBES GABBEMA.

ARBITER *ille Pater venerum, blandique leporis,*
Quem Venus & lepidi composuêre sales:
Quem circumvolitant risus, lenesque susurri,
Quem circumfudit nectareo imbre Iocus;
Squallidus & multâ veterum caligine tinctus
Implorabat opem, maxime Phœbe, tuam.
Tum Dousa, Salasque, & tot celeberrima mundi
Numina, languentem restituisse parant.
Tunc ceu flos sitiens æstivo urente calore,
Et Rosa nectareis imbribus aucta solet,
Obductum caput, ingenti lassumque labore
In dias oras luminis ecce tulit.
Sed tandem tacitos refovens in corde calores
GABBEMA, *delicium dulce decusque meum,*
Petronium chartis perituris tempore nullo
Consecrat, & tanto munere lætus ovat.
Perge modo, ut pergis, solitâ certare palestra,
Iura fori patrii DI *tribuere tibi.*
Per terras tuus ibit honos lolliginis expers,
Famaque cum senio crescet ab arte tuo.

JOH. FREDER. ab ANDLA.

DON JOSEPHI ANTONII
GONSALII DE SALAS
AD
T. PETRONII ARBITRI SATYRICON PRÆLUDIA.

Scriptor, ejus vita, secta, mors.

PRÆLUDIUM I.

NOSTER SCRIPTOR est, TITUS PETRONIUS ARBITER. Quid hîc inculcem molestè Petronios alios? In Prænomine enim Auctores prisci variant, nam *Cajus* Cornelio Tacito est, *Publius* Scholiastæ Juvenalis, *Titus* vero Plinio Secundo, & Plutarcho. quibus, duo quippe testes sunt, majorem fidem habuisse Viros doctos, constat manifestò. Quæstiunculam hanc jam olim disceptavit vir ille ad Musas & Veneres omnes factus Justus Lipsius Commentar. in lib. 16. Annal. Taciti, qui potest adiri. Nomen PETRONIUS agnoscunt omnes. *Petroniam* autem gentem antiquissimam fuisse, utpote quæ è Sabinis oriunda, ex numis Veterum evincere, * Antiquarii conati sunt. Cognomen denique ARBITER documento videlicet est, ut ab aliis tuto discerni, noster potessit Scriptor. nihilominus tamen cum pluribus aliis recentioribus Petronius confundi, non potuit evitare. Videtur sane ab ingenio Tacitus innuere, cognomen illud accepisse Petronium; & forsan ab ipso Principe: *Inter paucos*, ait, *familiarium Ne-*

Scriptor.

* *Vide fam. Rom. Fulvii Ursini in Petronia*

roni adsumptus est, elegantiæ ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset.* Pariter etiam Julius Romanus, aut quisquis ille Epigrammatarius est, quodam Epigrammate:

ARBITER *arbitrio dictus & ipse suo.*

Nisi verius sit, de quo ego etiam delibero, ipsa veri Cognominis significatione sat decenter Cornelium lusisse. Sic laudant plures ex antiquis Grammaticis, puta, Terentianus Maurus, Lactantius Scholiastes Papinii, Marius Victorinus, Fulgentius Planciades, Diomedes, alii. item B. Hieronymus; Macrobius, Sidonius Apollinaris, & Saresberiensis. Etenim operam omnino jam ludere sit, longam disputationem contexere de ævo Petronii. hoc est, An unus idemq; ille sit, cujus Tacitus meminit, cum Auctore videlicet nostri Satyrici. Plura enim conspirant, ut diversi esse non videantur, quam quæ vel ingenti cum molimine strenuus oppugnator speret evertere. Latiuscule nos & inferius prosequimur, ubi de ipso Satyrico agimus. Unicum tamen hic, quo offendi solent superstitiosi Critici, necessum est scrupulum removere. Arbitri ex Epigrammate hemistichion est:

Primus in orbe deos fecit timor.

à quo postea indubie mutuatus Papinius 3. Thebaid. ubi inquit vetus Scholiastes: *Negat deos ullâ aliâ re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus:*

Quæ finxere timent.

& Petronius Arbiter istum secutus:

Primus in orbe deos, &c.

Ajunt igitur *τὸ istum* ad Statium referri, non ad Lucanum. Itaque Statio, qui sub Domitiano floruit, poste-

posteriorem Arbitrum subindicari. Eos autem cæcutire, videat vel Andabata galeatus, nam tunc potius, *illum*, diceret sat benè Latinus Grammaticus. nisi, *istud*, forsitam scripsit, Sententiam ipsam, placitumque intellegens. Utut autem sit illud, *istum*, ad Lucanum proximum referri necessarium. Lucanus vero etsi σύγχρονος Arbitro Poëmate tamen suo illum præcessit, ut notum est, nosque in Commentis nostris patefacimus. Sed quid jam comminiscentur, postquam Terentianum constet nostrum haut semel Arbitrum advocasse; Terentianum vero Martialis ætate Syenen rexisse, ipso testante? inquit Epist. 86. lib. 1.

Tam longè est mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

Et Apollinaris Carm. 9. coævum, hoc est, haut nimis disparem Terentianum quoque fecit Persii, Propertii, & Martialis; illum nempe inter plures inlustres animas recensendo, qui haut nimis longo temporis intervallo inter se differebant. Ut desinant jam Viri eruditione nobiles eumdem Maurum Grammaticum ad Constantinorum tempora deturbare, & cum Apulejo, Tertulliano, Cyprianoque Afris Scriptoribus committere.

Ast postquam Scriptorem agnovimus, ingenium ejus, ac fortunam propiùs inspicere, consentaneum. Sed quum adeptus felici fato sit egregium Historicum, qui tradere illum potuit immortalitati, ab ipso jure optimo vita ejus petenda nobis fuit. At prævium illud Plinii Junioris etiam ad Tacitum usurpem; quum exitum Plinii Majoris vellet memoriæ commendare. nimirum, Quod quamvis ipse Petro- Vita. Lib. 6. Epist. 16.

nius plurima opera & manſura condiderit, multum tamen perpetuitati ejus Taciti Scriptorum æternitas addet. Ipſum igitur in hunc modum audi narrantem Lib. 16. Annal.

Detur hoc inluſtrium virorum poſteritati, ut quomodo exſequiis à promiſcua ſepultura ſeparantur; ita in traditione ſupremorum accipiant, habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Annicius, Rufus Criſpinus, ac C. [reponendum T.] *Petronius cecidêre.* Et poſt pauca ad Arbitrum redit. *De T.Petronio ſupra pauca repetenda ſunt. Nam illi dies per ſomnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ tranſigebatur. Vtque alios induſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat; habebaturque non ganeo, & profligator, ut plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto ſolutiora, & quamdam ſui negligentiam præferentia, tanto gratiùs in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithyniæ, & mox conſul, vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit. dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adſumptus eſt, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi adverſus æmulum, & ſcientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans; corrupto ad indicium ſervo, ademptaque defenſione, & majore parte familiæ in vincula rapta. Fortè illis diebus Campaniam petiverat Cæſar, & Cumas uſque progreſſus Petronius illic adtinebatur. Nec tulit ultra timoris, aut ſpei moras. neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, ut libitum obligatas, aperire rurſum, & alloqui*

amicos,

amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quamquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni. fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haut ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratque proprio odio.

Mire enim mores, & ingenium ejus expressit, nos vero obiter nonnulla inlustramus. *Illi dies per somnum*, ait, *nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur.* Quod ipsum de Alagabalo memoriæ prodidit Lampridius, qui Neronis simia fuit. Observo equidem, pariter & Vespasiano probatam fuisse consuetudinem illam Petronii. innuit planè Plinius Nepos Ep. 5. l. 3. ubi de Avunculo ait: *Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus utebatur.* Ubi nihil aliud, *noctibus uti*, quam officiis, & dierum actibus Noctes eidem transigi. Evincunt Suetonius, & Aurelius Victor, facemque ad Plinii historiam præferunt. Ille in Vespasiano c. 21. Iste de eodem sic verbis adhuc disertioribus: *Institutum verò uniforme omni imperio tenuit.* VIGILARE DE NOCTE, *publicisque actibus absolutis, caros admittere.* Inprimis

enim Plinius ille fuit, itaque opportunè tunc temporis Imperatorem adibat. Hosce autem Antipodas vitæ graphicè Seneca noster descripsit Epist. 122. *Sunt qui officia lucis, noctisque pervertunt: nec ante diducunt oculos hesternâ graves crapulâ, quam adpetere nox cœpit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (ut ait Virgilius) pedibus nostris subditos è contrario posuit.*

Nosque ubi primus equis oriens adflavit anhelis,
Illis sera rubens accendit lumina vesper.

Talis horum contraria omnibus non regio, sed vita est. Viguit igitur mos ævo Neronis, ejusque in aulâ maximè. Quapropter ejusdem Noctes pluribus memoratæ. Juvenali:

——— *Noctesque Neronis.*

Tacito: Ambigenti Neroni, quonam modo Noctium Suarum ingenia notescerent. Aptè omnino, nam oblectamentis Neroni quoque transigebantur. Nec aliter fieri potuit, quin pares omnino forent mores utriusque, Neronis, inquam, & Arbitri, si Arbiter ipse elegantiæ Neroni inter paucos adsumptus est. protulit & Tacitus de Petronio: *Dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem.* Ubi & Neronem carpit. ipse namque prius trajecerat & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus. Imitatione enim vitiorum mirè pellexerunt Antiqui insanos Principes. Insignis locus Lampridii est de Alagabalo, facitque unicè ad Petronium: *Erant amici improbi, & senes quidam, & specie Philosophi, qui caput reticulo componerent; qui improba quædam pati, se dicerent; qui maritos se habere, jactarent. Quos quidam finxisse dicunt, ut illi fierent Vitiorum Imitatione Cariores.* Hisce & similibus delinimentis Principem adgressus, animum ejus adeò devinxit,

vinxit, ut *nihil amœnum*, *& molle adfluentiâ putaret, nisi quod ei Petronius adprobavisset*. Ejus etiam blandientis urbanitatis vestigia apud Plutarchum extant lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. ubi quum eruditos astus commemorat adsentantium, inter alia inquit: Ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος. *Aut quum sumptuosis ac prodigis sordes objiciunt, nimiamque parsimoniam, ut Neroni fecit* T. *Petronius*. Item Cornelius ait, Petronium fuisse *Proconsulem Bithyniæ*. Cave autem credas, Catullum pariter fuisse, quod ex ejus Epigrammate 10. adstruere, haud dubitavit recentior Taciti Interpres. Nec audiendus vir doctissimus, quum ait in Tacito conrigendum, *Proconsul tamen Britanniæ*, loco *Bithyniæ* confundens videlicet Arbitrum nostrum cum Petronio Turpiliano, qui in Britanniâ Proconsul fuit; quum Turpilianum sub Galbâ, Auctore Tacito 1. Hist. Arbitrum verò sub Nerone constet periisse. *Mox consul*, subdit Tacitus, id est, post Bithyniæ Proconsulatum. at indubiè Ordinarius non fuit, sed Suffectus menses aliquos. Suffectos enim Consules non solum veteres Fasti, sed ipsi Historici, qui res gestas exactè prosequuntur, silentio persæpè prætereunt. *Consularem* vero nominat Plinius l. 37. c. 2. *Titus Petronius Consularis moriturus* &c. Fuere etiam nomine tantum Consulari quidam dignitate donati. Ita Procopius: ὕπατος καλούμενος μόνον. *Consul nomine solùm vocatus*. ut Senator Ausonius. Sic de se Idyllio 30.

Curia me duplex, & uterque Senatus habebat,
Muneris exsortem, Nomine participem.

Revera autem Consulem existimo fuisse Arbitrum, &

& admisit Cornelius: *Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac Parem Negotiis ostendit.*

Secta. Sed video apud Viros doctos in quæstione versari, Cui nam Sapientiæ studio Petronius fuerit addi-
1. ctus? Potior verò pars Senatus Musici Epicuri familiæ illum haut cunctanter adservit, ajuntque hisce argumentis ita esse, necessario convinci. Quòd in Epigrammate *Pater veri* apertè dicitur ab Arbitro E-
2. picurus. Item quòd Carmen illud condiderit:

Primus in orbe deos fecit timor, ardua cœli
Fulmina quum caderent, &c.

Ubi ridere eum, adfirmant, superstitiosos, qui Deum timore tamquam pueri nocturnis terriculamentis, adficiuntur inaniter. Epicureorum namque dogma fuit, deos immortales curam rerum humanarum non habere. itaque illum timere, supervacaneum, qui nec beneficiis optimos prosequi, nec improbos suppliciis adficere, meditatur. Addunt, placito E-
3. picuri scilicet in voluptate summum bonum situm esse, etiam adhæsisse, quum illum cecinerit versum:
4. *Ergo vivamus, dum licet esse bene.*

Ac denique, Animas cum corporibus interire, quæ & Epicuri sententia fuit, manifestò moriturum subindicasse, dum *nihil de immortalitate animæ*, verba Taciti sunt, *& sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus audierit referentes.* Equidem autem intrepidus adfirmo, æquè ac hominem Arbitrum fuisse,
1. sic non esse Sectâ Epicureum. quod clarius ut omnibus constet, discutiendæ nobis, leviter tamen, adversariorum rationes sunt. Primum jaculum est, quòd in Epigrammate *Patrem veri* vocet Epicurum. Sed primò nunc subit mirari, adeò disciplinam Epicureo-

cureorum despicatui adversarios habuisse, ut non animadverterint, minimè illam doctrinæ fuisse adprobationem; sed propriam adpellationem illius Sectæ parentis, ut suo loco nos in Commentis patefacimus. Deinde licet decreta plura Epicuri adprobavisset, verè non inducerent, ejus sectaneum esse. Quisnam, ego inquam, Antiquorum, ita ut Seneca, amavit, verum sese ac germanum Stoicum adprobare? nemo sanè, licet ipsum haut excipias Zenonem, vel Chrysippum. Ille autem quid hìc senserit, mecum audi Ep. 16. *Non est quòd mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Quare autem alienum dixi? Quidquid benè dictum est ab ullo, meum est. Sic quoque quod ab Epicuro dictum est.* Et Ep. 21. postquam egregias ejusdem Philosophi sententias retulisset, subdit. *Has voces non est quòd Epicuri esse judices, Publicæ sunt. Quod fieri in senatu solet, faciendum ego in Philosophiâ quoq; existimo. Quum censuit aliquis, quod ex parte mihi placeat, jubeo illum dividere sententiam,* ET SEQVOR. Immò munusculum, quod in quaq; Epistolâ pendebat Lucilio, ut plurimum ab Epicuro mutuum sumebat. Tandem verò proferre volo eum, Epicuream disciplinam medullitus adprobantem; nihilominus tamen, masculum se cuilibet probaturum Stoicum, nec minimum ambigentem. verba sunt ex libro de Vitâ beata Cap. 13. *Mea quidem ista sententia est (invitis hoc nostris popularibus [Stoicis, puto] dicam) Sancta Epicurum & Recta præcipere, &, si propius accesseris, Tristia.* Dicat nunc adversæ partis antesignanus non nemo, hancce adoream, nisi discipulus & sectator haut temerè Epicuro tribuisset. tribuit & non semel magnus Cicero, quamquam totus totus Academicus 6.

 fuit.

fuit. Sed tempus jam urget devitandi secundum telum.

Ecce illud Epigramma est, quod integrum recito:

Primus in orbe deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina quum caderent, discussaque mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata dejectus humo, Lunæque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
Projecit vitium hoc: atque error jussit inanis,
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aquâ: Pallasque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque deos avido certamine fingit.

Ἄθεον ecce totum hoc Epigramma est, non Epicureum. Minime namque Epicurus deos inficiabatur, qui Librum *De pietate erga deos* scripsit, Laërtio & Cicerone testibus. Et passim ubi ejus memoria est apud Antiquos, divinam mentem agnoscere, numinaque memorare, animadvertitur. Inter laceras magni ædificii reliquias Carmen illud hodie rejectum est, quo autem ex Arbitri opere, quòve loco Satyrici depromptum sit, non comparet. pariterque haut comparere, qua mente deorum professionem, quàm aliàs crebriter adeò intimat, ibi exsertim inficias ierit, ingenuè fatendum est. Nam ἄθεον Petronium fuisse, vel per somnium cogitare, uti ex ejus Scriptis conligere est, foret prorsus desipere. Deos autem eo in Epigrammate nullos esse, verbis disertissimis dicit, sed metu quemque sibi finxisse. itaque Auctorem ac Parentem deorum

deorum Timorem adfirmat, idque subinde adpellat naturæ scilicet *Vitium* atque *Errorem inanem.*

Projecit Vitium hoc, inquit, *atque error jussit inanis,*
Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Præmissisq; tandem clausulam addidit opportunam:

Iam sibi quisque deos avido certamine finxit.

Neutiquam ergo ex adducto epigrammate infertur Petronium Epicureum fuisse. Verùm inquirere etiam oportet, An Petronius juxta Epicuri placita hominum Religionem erga deos (quæ sententia est adversariorum) inficietur, etiamque deorum Providentiam. & præmittenda erit hîc opportunè inspectio scilicet conceptus, quem de utroque habuerit Epicurus. Seneca plenè nobis promet, ideoque locum ejus etsi latiusculum exscribam: *Deos nemo sanus timet*, inquit. *Furor est enim metuere salutaria: nec quisquam amat, quos timet. Tu denique Epicure Deum inermem facis. omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, & ne cuiquam metuendus esset, projecisti ipsum extra metum. Hunc igitur septum ingenti quodam & inexplicabili muro, divisumque à contactu, & à conspectu mortalium, non habes quare verearis: nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est. In medio intervallo hujus & alterius cœli desertus, sine animali, sine homine, sine re, ruinas mundorum supra se, circaque se cadentium evitat, non exaudiens vota, nec nostri curiosus. Atqui hunc vis videri colere, non aliter quàm parentem: grato, ut opinor, animo. aut si non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, sed te atomi & istæ micæ tuæ fortè ac temere conglobaverunt, cur colis? Propter majestatem, inquis, ejus eximiam, singularemque naturam.* Deos igitur confitebatur Epicurus, colebat, ac venerabatur, propter eorum tamen majestatem,

lib. 4. *De Benef. ca.* 19.

ſtatem, ac eximiam naturam, at ſuperſtitioſos, ac deorum meticuloſos cultores deridebat. Utrumque hocce innuere Sextus Empiricus videtur verbis illis l. 8. adverſus Mathematicos: Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνίους, ὡς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς, ἀπολείπει θεόν. ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, οὐδαμῶς. *Epicurus autem, ut nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem adtinet, relinquit Deum. quod autem adtinet ad rerum naturam, nequaquam.* Diis enim Providentiam adimebat, exinque humanum genus ab deorum metu & religione vindicabat. Eleganter Himerius Sophiſta rem explicat, & Empiricum interpretatur Declamatione, cujus Epigraphe, Ἐπίκουρος, πρόνοιαν οὐκ εἶναι λέγων, ἀσεβείας φεύγει γραφήν. *Epicurus Providentiam negans, impietatis accuſatur.* Βωμοὺς, inquit, οὐκ ἀνέτρεψας; ἀλλὰ μάτην ἑστῶτας, ἔδειξας, πρόνοιαν ἀνελὼν δι' ἣν βωμοὺς ἱδρυσάμεθα. θυσίαν καινὴν οὐκ ἔθυσας; ἀλλὰ πάσας ἀνῄρηκας. *Aras non evertiſti? At eas fruſtrà eſſe oſtendiſti, quum Providentiam è rerum naturâ tollis, ob quam aras exſtruximus. Sacrificia nova non introduxiſti? At omnia ſuſtuliſti.* Sexcenta equidem loca ex Græcis, & Latinis Philoſophis in medium producere poſſem, ubi Divinam auferat Providentiam Epicurus ille dementiſſimus hominum; ideoque religioſos pariter exſecretur numinum obſervatores. Si Arbiter ergo valdè ſe ſuperſtitioſum exhibuit, Divinæque Providentiæ nimium quantum obſervatorem, nequaquam Herclè Sectæ Epicureorum erit addicendus in poſterum diſcipulus. Paucula loca Satyrici tantùm in præſentia adtingam, totum namque refertum eſt Providentiâ deorum, hominumque pariter Superſtitione. Adſerit ergo Providentiam pag. 111. ſub Eumolpi perſona: *Immò, ni Deus quidam Humanarum*

rerum

rerum Arbiter, pendenti puero excußisset judicium, elusus circa popinas errarum. & pag. 129. clariùs adhuc sub Lycæ: *Deos immortales Rerum Humanarum Agere Curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna. nam imprudentes noxios* &c. ac denique jam verba solùm Quartillæ referam ex pag. 25. quæ semel conficiunt negocium. *Nam neque Sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monstrasset, adjuvaturos nos DIVINAM PROVIDENTIAM vel periculo nostro.* Satis testimoniorum sunt de Divinâ Providentiâ. De Superstitione plura adhuc possemus proferre: at pleraque in Commentis nostris tempestiviter commemoramus: quare illuc te remittere, satis nunc sit. vide quæ notamus ad verba pag. 151. *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excußit* &c. item quæ ad versiculos illos pag. 223.

Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.

Et aliàs sparsim. Nec diutulè immorari licebit illi versui, quo ajunt professum Arbitrum, in Voluptate summum bonum situm esse:

Ergo vivamus, dum licet esse benè.

Id enim, vix credas, seriò ullum Virum doctum adseverare potesse. Hilaris tantùm ac genialis est convivatoris invitatiuncula, ut & amicos concenas ad voluptatem quoquomodo adliceret paterfamilias; quod post mortis injectam in convivium memoriam, erat creberrimo in usu, ut suo loco dicimus. Quòd tandem proprio exemplo animæ interitum haut adstruxerit moriturus Petronius, inferiùs ostendimus, ubi de ejus Morte sermo nobis est. Dilui ergo, jam, &, ut arbitror, manifestò Epicureas maculas, quas

inurere hactenus Petronio Arbitro Adversarii conati sunt; abs gregeque Epicuri cultum admodùm ac venustissimum ingenium, ubi indignè * Porcus audiit huc usque, nunc primùm vindicavi. At verò si à me quæsieris, quamnam ergo disciplinam promiserit? haut ego facilè dicam. Aliquando putaram adsensum suum ad Academicos deflexisse, nonnulla namque, quæ cum illis convenirent, apud Ipsum offenderam. Sed quum captiosas disputationes, quæstiunculasque eorum contortulas à quolibet animadverterem eleganti ac venusto ingenio abhorrere, à Petronii verò præcipuè *verecundiam Platonis*, postea respui; Stoicorumque Sectam consectatum, credidi rationi magis consentaneum esse. Stoicorum, inquam, qui iidem pænè cum Cynicis, ut ait Cicero. 1. De off. nam Utrorumque dogmata ferè convenire, in dubium est; vitâ autem & cultu planè differebant. Inde Juvenalis Sat. 13.

* Sic de se Horatius: *Quum ridere voles Epicuri de grege porcũ.*

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia.

Et plura alii. Jam vero de Arbitro nescio an sit aliquid memoratum, quod ab decretis Cynicorum, immò Stoicorum vel minimum dissentiat. Nota autem mihi ut illud consonat, quod negotium fortasse huc usque nonnullis facessiit: *Utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat. &c. Ac dicta, factaque ejus quanto solutiora, & quandam sui negligentiam praeferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur.* Vitia autem ejus, seu vitiorum imitatio nec hilum hîc obstant, quo minus se purum putum Stoicum exhibuisse videatur. Aliter certè in Aulâ flagitiosissimi Principis facere non potuit. præterquam quòd &

Stoici Principes, haut secus ac reliquum humanum genus, variis fuere morbis animi, ac naturæ olim obnoxii. Sextus Empiricus *L.* 3. *Pyrrhon. Hypotyp. Capp.* 24. 25. *Et L.* 9. *adversus Mathematicos* nefaria eorum dogmata recenset, & potissimum Zenonis, & Chrysippi familiæ ductorum, quæ Arbitrum nostrum frugi Stoicum ac probatum poterunt deinceps reddere. Mitiora verò Seneca de illis prodidit, quem juvat audire de se quoque plusquam humiliter ac modestè profantem cap. 18. De Vitâ Beatâ: *Hæc non pro me loquor: ego enim in alto vitiorum omnium sum: sed pro illo, cui aliquid acti est. Aliter, inquit, loqueris: aliter vivis. Hoc per malignissima capita, & optimo cuique inimicissima, Platoni objectum est, objectum Epicuro, objectum Zenoni. Omnes enim isti dicebant, non quemadmodum ipsi viverent, sed quemadmodum vivendum esset. De virtute, non de me loquor: & quum vitiis convicium facio, inprimis meis facio. quum potuero, vivam quomodo oportet.* Ait hîc progrederis urgere nos, & Arbiter, ais, nec vita, nec verbis pudicus fuit. Itaque potius protulit, quemadmodum ipse viveret, quam quemadmodum esset vivendum. Scriptaque ejus, hoc est, Satyricon, & si quæ alia, id manifestò adtestantur. Immò potius, inquam ego, ex antica oppositum. Ibi sanè flagitia propalat, ut insectetur; vitia propudiosa depingit, ut puniat & ulciscatur acerbe. Hoc ipsum quì non sentit, à me sciat, nihil unquam sensurum de Arbitri mente quod abundè ubi *De Scriptis* inferius ostenditur. Ceterum quid Stoicis magis familiare, quàm id genus obscena scilicet loquendi licentia? Cicero celebri in illa Epistola ad Pætum L. 9. Familiar. ait: *Amo verecundiam, vel potius Libertatem Loquendi.*

atque

atque hoc Zenoni placuit, homini me-Hercule acuto: etsi Academiæ nostræ cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine adpellare. ac deinceps pluribus id tota Epistola persequitur, quousque hisce eam claudit: *Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ Apertissimis agunt Stoici* &c. Et Lib. 1. De Offic. paria refert, quæ in eam sententiam ab eisdem contra verecundiam disputantur. Etenim præterea volo nonnulla eorum placita cum Satyrico conferre, ut apertius omnibus jam constet de Arbitri Secta.

I. Næ Stoici deos esse, qui mundum administrarent, inprimis censebant; quique consulerent rebus humanis. Πρόνοιαν & vocabant Providentiam. quæ 2. & 3. De Nat. deor. & 4. De Finib. Cicero docet. Ut autem huic dogmati adsenserit Arbiter, satis puto liquere ex dictis adversus Epicureos.

II. *Fatalem necessitatem* planè etiam agnovit Petronius, pluriesque professus, pedibus in sententiam ivit Stoicorum, quam refert etiam Cicero Lib. De Fato. scilicet *Fato omnia fieri*. Porro Tusculana. 5. & L. 2. De Divinat. Quid Stoicorum Fatum sit, latiusculè exponit. omnia verò cum Arbitro mirè consentiunt.

III. Stoicorum erat etiam decretum, *Multa falsa esse, longèque aliter se habere ac sensibus videantur.* quod & uberius in Lucullo disseruit Cicero, interque alia de Chrysippo illud testimonium ibidem dedit: *Sed quid eos conligam, quum habeam Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? quam multa ille Contra Sensus dissolvit?* &c. Suum verò in hac re sensum Arbiter, illis versiculis exposuit:

Fallunt nos oculi, vagique Sensus
Oppressâ ratione mentiuntur.

Nam

Nam turris propè quæ quadrata ſurgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit ſatur liquorem,
Et naris caſiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non poſſet, niſi lite deſtinatâ
Pugnarent dubio tenore Senſus.

Credebant item, *Viſa quædam mitti à Deo*, inquit etiam in Lucullo Cicero, *velut ea, quæ in Somniis videantur, quæque Oraculis, Auſpiciis, Extis declarantur. Hæc enim ajunt probari à Stoicis, quos contra diſputant.* Quæ omnia exemplis in Satyrico Arbiter adſeruit. De *Somniis* illa ſunt pag. 42. *Et ideò medicinam Somno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtratâ ſubtilitate lenire.* Et pag. 123. *Videbatur mihi ſecundum quietē Priapus dicere, Encolpion quem quæris*, &c. Et pag. 124. quod nonnihil & *Oraculi* habere videtur: *Et mihi ſimulacrum Neptuni, quod Bais ter ſtylo notaveram, videbatur dicere, In navi Licæ Gitona invenies.* Hocce enim Epicurus deriſit, quem ideò opportunè laudat, & effert Eumolpus, ut ſic Encolpio, & Gitoni patrocinetur. Sin Neronem, quem Eumolpus repræſentat, ſubindicat tinctum Epicureorum hæreſi, ut alibi dicimus. Iſtud verò exſtat de *Auſpiciis* pag. 180. IV.

Hæc ubi perſonuit, de cœlo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Et hocce de *Extis* pag. 121. *Recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur & inde mihi futura prædixit.*

Sordidum quoque placitum Stoicæ diſciplinæ erat *Crepitus æquè liberos ac ructus eſſe oportere.* ſic Cicero memoriæ prodidit Epiſt. 22. l. 9. Fam. Puto equidem, urbanus adeò homo, niſi eo placito fretus, V.

in medium haut produceret tale flagitium mercenarii Eumolpi, & fors formosi pueri. maximè quum in balneo solùm id sine dedecore apud Romanos esset permissum. Cicero ibidem: *Suppedit flagitium est: jam erit nudus in balneo, non reprehendes.* Verba Arbitri sunt pag. 163. ubi de Corace loquitur: *Nec contentus maledictis tollebat subinde altiùs pedem, & strepitu obsceno, simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore prosequebatur.*

VI. Stoica denique scita nota sunt, *Vrbanitatem esse virtutem*, & *Eloquentiam virtutem, ac sapientiam esse.* Absurdum namque valde est, Stoici os triste ac severum cogitare, frontem caperatam, supercilium contractum, pariterque mores austeros ac difficiles fore, verba insuavia, & consuetudinem injucundam. Ex diametro namque omnia contraria sunt, ut sat liquet ex placitis. Itaque quum se Arbiter præbet inprimis Urbanum, & aulicum; etiamque elegantem purissimæ Elocutionis architectum, in mere Stoici vivum exemplar Æternitatis in templo erit conlocandus.

Cicero l. 3. Fam. Ep. 7. lib. 3. de O-ratore

MORS. Sed jam ad metam decursus, & Arbitri Mortem jam adtingit Præludium. Ex ejus autem apud Tacitum descriptione, unde haut parvi momenti rationem sibi pro familiâ Epicureorum parabant Petroniani Interprétes, equidem jam pridem verum omnino Stoicum fuisse, conjectabam. Inquit Cornelius: *Nec tulit ultra timoris, aut spei moras. neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum obligatas, aperire rursum, & adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis,*

placitis, sed levia carmina, & faciles versus. Servorum alios largitione, quosdam verberibus adfecit. Iniit & vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset. Omnia mihi constantem viri magni animum præ se ferunt, vitæque & fati contemptorem egregium. & singillatim si examinentur in ipsâ Stoicæ Philosophiæ staterâ, facient vel Catoni ipsi satis, vel Epicteto. Quid aliud quàm vitæ contemptum prædicant illa verba: *Nec tulit ultra timoris, aut spei moras?* omnino sanè, Cæsar namque non jussit. Ne autem præcipiti morte obviam ivisse ejus cruciatibus, & impatientiæ videretur, parumque constantiæ suæ fisus esse, addit: *neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas* &c. An aliter Thraseas Pœtus, an ipsus Seneca? Vincit tamen Noster morâ illâ spontaneâ, *ut libitum obligatas, aperire rursum* &c. quum magnus Seneca mortem adeò maturare cupiverit, crurum quoque & poplitum venarum incisione. ac subinde *sævisque cruciatibus defessus*, verba etiam Taciti sunt, *orat provisum pridem venenum amicus promeret: adlatumque hausit frustra.* ideoque *postremò stagnum calidæ aquæ introiit.* quę adhuc quum non sufficerent, *Exin balneo inlatus, vapore ejus exanimatus est.* Præterea reliquit insuper Arbiter novum sanè extremumque suę constantiæ, ac fortitudinis exemplum, ipsâ nimirum, ut sic dicam, Constantię contemptione. Hoc est, ne vulgus, ut est ad deteriora promptum postidea crederet, famam ac memoriam insignis Constantiæ captasse tanto in illo animi robore ac virtute, ut de Paullinâ Senecæ uxore tradidit Tacitus, *Famam sociatæ cum marito mortis petivisse*, in ipso exitus limine *adlocutus amicos Petronius est, non per seria, aut quibus Constantiæ Gloriam*

Senecâ ad extremo lib. de Providentiâ.

Petere videretur; audiitque referentes nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, sed levia carmina, & faciles versus. At verò ut suam tandem illam masculam adsereret ἀπάθειαν, miramque animi tranquillitatem immortalitati commendaret, post ipsam venarum abruptionem, ea Taciti mens est, *Iniit vias, somno indulsit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ similis esset.* Narrationi enim inlustris Historici quid addere, supervacuum, ideò silere, ac mirari satius duximus. Sed eodemmet temporis, hoc addam in fine, indubiè spectat, quod de Petronio etiam narrat Plinius Secundus Lib. 37. C. 2. *Titus Petronius Consularis MORITVRVS, invidiâ Neronis Principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC. *H-S. emptam fregit.* Mortem igitur obiit Anno P. R. C. DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino COS. P. C. N. Ann. LXIIIX. Biennio antequam Petrus, & Paullus Apostolorum coryphæi Romæ paterentur.

DE
PETRONII ARBITRI
Scriptis, & inprimis
DE
SATYRICO.

PRÆLUDIUM II.

SCRIPTA VARIA. VIrum inlustri ingenio præditum, summa doctrina excultum, Poëticaque facultate divinum, plura opera condidisse, suspicari pronum est. Argumento etiam sunt tot ejus Carmina, quæ ὁλόκληρα,

κληρα, qua ἀποσπασμάτια, quæ inter Catalecta veterum Poëtarum sparsa reperiuntur. omnia namque è Satyrico divulsa ac discerpta esse, ego haut facilè credam. Idem in mentem Viris doctis jam olim venisse, equidem puto, quum in Adnotationibus ad Fulgentii Mythologiarum Libros Joan. Baptista Pius perhibeat disertim. Ipsus autem Fulgentius Planciades, cui Petronius Arbiter fuit valde familiaris, Libro De Virgilianâ Continentiâ Opus Petronii, *Euscius* inscriptum, sive *Eustion*, ut alia exemplaria exhibent, laudat, exindeque profert elegans fragmenticulum: *Cerberus forensis erat Caussidicus.* Fulgentius habet: *Vnde & Petronius in Euscio ait.* ubi Petrus Daniel tentabat, *in* Ευνικῷ. Adi etiam Dousæ F. Spicilegium. Cap. 1. EUSCIUS.

Idem Planciades Fulgentius Præfat. Lib. 1. Mythologicon aliùs operis Petronii mentionem fecit, quod *Albucia* vocavit. Ejus, ajunt, amicam fuisse, ac *Carmen* de eâdem *Amatorum* lusisse. ego potius *Satyricum* carmen suspicer. quo etiam & mihi præire Mythologicus, licet conruptus, videtur: nam de Satyrâ agit, quæ sola modum, inquit, imponere potest verbalibus undis mulierum. quo loco & *Albuciæ Petronianæ* meminit, cui cedere alias Virorum inlustrium Satyras, fors innuit. ALBUCIA.

Deponam ego ægrotantia verba, ut si Machaon aliquis, aut Podalirius contigerit eis: *Sola & Satyra, quæ modum imponit furentibus* [mulieribus] *Scilicet PETRONIANA subit ALBVTIA. hac enim adludente, & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit, & Sulpicillæ Ausonianæ loquacitas deperit, Sallustianæque Semproniæ, quamvis præsens sit melos raucescit.* Sic locum

cum ego interea concinnavi ex pluribus codicum scripturis variantibus. Valde. n. *Albucia*, si illa *Albucilla* Taciti est, ut volunt Eruditi, *multorum amoribus famosa*, Satyricæ scriptioni foret obnoxia. vide quæ & de illâ adtigimus Præludio sequenti.

COMŒDIA. Item, Joannes Episcopus Saresberiensis Lib. 3. De Nugis Curialium cap. 8. Arbitri *Comœdiam* citat verbis hisce: *Ferè totus mundus ex Arbitri nostri sententiâ mimum videtur implere, ad COMOEDIAM suam quodammodo respiciens.* Forsitan erit, qui Satyricon subintelligere autumet; tum quod *Dramaticum* esse, patet, uti infra dicimus; tum quod *Maledicum*, conviciosum, ac petulans Scriptum sit. Comœdia enim antiqua, ut sciunt Docti, tota fuit in conviciis, & Satyra mera. Forsitan alii de Satyrico etiam Saresberiensem accipient, sed diversa ratione. Fuere namque olim, qui speciem Comœdiæ Satyram facerent. Sic S. Isidorus Lib. 8. *Duo sunt genera Comicorum, id est, veteres, & novi. Veteres, qui & joco ridiculares extiterunt, ut Plautus, Actius, Terentius. Novi, qui & Satyrici, à quibus generaliter vitia carpuntur, ut Flaccus, Persius, Iuvenalis & alii. Hi enim delicta corripiunt: nec vetabatur eis, pessimum quemque describere: nec cujuslibet peccata, moresque reprehendere.* Nescio autem, quam vera sit illa scenicæ poëseos divisio. scio tamen, à Criticis malè ea propter accipi Isidorum. quo circa rem totam nos in medium relinquimus.

SATYRICON. Isthęc sunt, quę in pręsentiâ succurrunt, memorata T. Petronii Arbitri opuscula pręter Satyricon. de quo jam tempus urget instituere sermonem, quem habebimus duplicem. Primus materiem, hoc est, Argumentum complectetur; Secundus vero Formam.

mam. Nescio equidem, unde aptius, quam è Tacito ipso Argumentum eruere possimus. Ipse disertè in Vitâ ejus edocet, quæ verba & hîc repetimus:

Ne Codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: Sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni. fregitque annulum, ne mox usui esset ad facienda pericula, Ambigenti Neroni quonammodo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio senatoris haut ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tamquam non siluisset, quæ viderat, pertulerat que, proprio odio.

Urbis ergo Romæ imaginem, præcipuè vero Neronis Aulæ, Satyricon repræsentat, hoc est, flagitia horrenda ferè omnium procerum, ac virorum inlustrium; Principis maximè, & ejus domesticorum. Sub larva enim petulantissimi Scripti propudiosam Neronis historiam Petronius occuluit, suique ævi turpitudines. Itaque illicò ac mentem ego ad Arbitrum adplicui, subiit animadvertere; actiones impudicas Neronis ab ejusdem Historicis necessario petendas esse, ut sensa, locaque Satyrici, alias tenebricosa, ac difficillima, inlustrari, & enodari possent utcumque. Sic nos fecimus, integramque historiam Neronis pervolutavimus; indeque facem accendimus locis non paucis adeo hucusque caligine obductis, ut desperatio vel minimæ unquam lucis adipiscendæ, eos retro multos per annos prorsus ceperit. Res ipsa fidem faciet, nunc progredimur. Vides, inquam, uti Codicillorum, ut vocat Tacitus, Petro-

nianorum argumentum unicè cum Satyrico conveniat, quod Petronii Arbitri nomine circumfertur.& quum cetera, Nomen puta Auctoris, Ætas, & alia pariter consentiant, nullus jam de Scriptore ac de Scripto dubitationi relinquitur locus. Fulcitur haut leviter hæc veritas divinâ illâ DIVI PAULI Epistolâ ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat, ac recenset, ut Capita 1. & 13. ejusdem Epistolæ, ex sententiâ quorundam eruditorum Theologorum, fere sine Petronii Satyrâ non possint intellegi. Restat igitur tantum, ut ullus vel levissimus scrupus reliquus non sit, palâ facere, quod Scripti nomen Tacito memoratum, scilicet, *Codicilli*, etiam optime quadret Petronii superstiti Satyrico. Quod plane ego ex ipso Tacito, evincam docente exsertim 14. Annal. ævo Neronis haut insuetum fuisse, id genus probrosa, & maledica Scripta *Codicillos* nuncupare: *Haut dispari crimine*, ait, *Fabricius Veiento conflictatus est, quod multa & probrosa in Patres, & Sacerdotes composuisset in libris, quibus nomen* CODICILLORUM *dederat.* Ortum indubie, ex libertate ac licentiâ supremis tabulis, id est, testamentis & Codicillis concessâ, quod libri nempe illi ignominiosi adpellari consueverint *Codicilli.* Hoc etiam ostendit nobis Tacitus ipse lib. 6. Annal. *Eo metu Fulcinius Trio ingruentes accusatores haut perpessus, Supremis Tabulis Multa & Atrocia in Macronem, ac præcipuos libertorum Cæsaris composuit, &c.* Senatus tamen jampridem inhibere tentavit, sed Augustus, teste Suetonio C. 56. *De inhibenda Testamentorum licentia ne Senatus quicquam constitueret, intercessit.* En aperte mos, & ejus origo, commodum jam ad reliqua

secedi-

ſecedimus. Addit Tacitus: *Atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula.* Unde & iſthæc licet conligere. Primum, obſignatum miſiſſe Satyricon, haut ſecus ac ſi Teſtamentum foret, tutius etiam ut ſic ad Principem pervenire poſſet: plures namque pereuntium ex magna bonorum parte Imperatorem inſtituebant heredem. præterquam quod & Supremæ quodammodo Tabulæ illæ fuere. Quod haut incommodè fieri etiam potuit, nam à Teſtatore tantum, teſtibus non adhibitis, nonnunquam Supremæ Tabulæ obſignabantur. Innuit Tacitus ipſus Lib. 15. Annal. Capp. 54. & 55. de Scevino loquens. Et fors, quod ait nunc Tacitus, *Obſignatas* Neroni Arbitrum Tabulas miſiſſe, haut ineptè de Obſignatione capiendum, ac lini trajectione, quæ adinventa primum eſt ſub ipſo Nerone, auctore Paullo Lib. 5. Sentent. Tit. 25. Inquit etiam Suetonius Nerone Cap. 17. *Adverſus falſarios tunc primum repertum, ne Tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTVR.* Deinde conligitur, ſuppreſſo vero nomine ad Principem miſiſſe Petronium ſuum Satyricon; ac ſub Encolpio ſcilicet, ut paret, ipſum latitaſſe, & ſubinde Polyæno: ideoque annulum poſtea conſulto, poſt obſignationem ſcilicet, fregiſſe, tradidit Cornelius, ne vel illud indicium Auctoris ſupereſſet etiam poſt ejus obitum. Subdit Tacitus: *Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia, &c. ac Petronio perquam familiaris, &c.* Unde & ediſco iſthæc. Primò, quod Codicillorum Auctor Neroni innotuit, licet annulum fregerit, & nomen ſuum occultarit. Item, quod jam Neroni adſumptus Petronius non erat ſua-

rum elegantiarum Arbiter, nimirum postquam ad Principem Tigellinus detulit, Cumisque erat detentus, ut inquit Tacitus. quod haut parvum temporis spatium fuit. eoque conceptum Satyricon esse, conditumque, intelligere par est. Itaque jure optimo mirabatur Cæsar, quod flagitia suarum noctium Petronio notescerent. Sed occurrit animo Silia eidem Arbitro familiaris. quæ quoniam videretur non siluisse, quæ viderat, pertuleratque (Nam Cæsari erat ad omnem libidinem adscita) exsilio punita tantum evasit ab immanissimâ ferâ. Ita & morsus cæteri, qui in reliquis fragmentis continentur, puta adversus Eloquentiæ professores, forenses advocatos, sacerdotum libidines, pædagogorum nefaria flagitia, equitum in balneis turpissimum delectum, feminarum adulescentes formosos ambientium levitatem, & lascivos amores, ac denique heredipetarum rapacitatem ac fraudes, omnes pariter etiam ad Imperium Neronis spectant, qui mores eo temporis si unquam alio potissimum viguere. & hactenus de Argumento.

In forma autem tria considerabimus: Satyrici *Originem*, *Progressum*, Formam usque nactum est, in qua tandem conquievit, & postremò *Nomen*. Sed ad *Originem*, Si Satyræ primæ Romanæ initium inquirimus, longè altius est, quam istius, de qua nobis instituta est dissertatio. Id vero nostrûm non interest, nam licet varias illa primæva mutationes sit passa, nec minimum quid longo tempore cum nostrâ habuit commune: quo usquè ad duas illas species pervenit, quas Quinctilianus recenset. Inde ergo nostræ Satyræ origo nobis ducenda necessariò est. Ecce verba

ba Fabii noſtri ex Lib. x. Inſtit. Orat. Cap. 10. *SATYRA quidem tota noſtra eſt, in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius, qui quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modò operis autoribus, ſed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid quod tollere poßis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè ſalis. Multò eſt terſior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Multum & veræ gloriæ, quamvis uno libro, Perſius meruit. Sunt clari hodieque, & qui olim nominabuntur. ALTERUM illud eſt, & prius Satyræ genus, quod non ſolâ carminum varietate miſtum condidit Terentius Varro vir Romanorum eruditißimus.* Manifeſtò ſeparantur his verbis Duæ Satyræ Species diverſæ. Prior Species eſt ejus Satyræ, quam Lucilius excoluit, & quodammodo adinveniſſe videtur. Horatius apertè dixit L. 2. Sat. 1.

—— *Quum eſt Lucilius auſus*
Primus in hunc operis componere carmina morem,&c.

Etiam alibi. Altera Species eſt illius Satyræ, quam eximiè Terentius Varro exornavit, Inventor autem fuiſſe videtur Ennius, ſeu Pacuvius. Idem ac Quinctilianus docet Diomedes L. 3. preſſius tamen, ſed non obſcurius: *SATYRA dicitur carmen apud Romanos, non quidem [apud Græcos] maledicum, & ad carpenda hominum vitia archææ Comœdiæ charactere compoſitum: quale ſcripſerunt Lucilius, & Horatius, & Perſius. SED olim carmen, quod ex variis poëmatibus conſtabat, SATYRA vocabatur: quale ſcripſerunt Pacuvius, & Ennius.* Ad Poſteriorem ergo Speciem pertinet Petronii

tronii Satyra, ideoque de illa, altera prætermissa, adcuratè nobis agendum est. Ejus enim antiquius initium ego non invenio, quàm à Pacuvio, aut Ennio. De Pacuvio hodiè obscuram satis memoriam habemus, de ejus verò Satyris nullam.ea propter convertendus erit stilus ad Ennium. Ejus Satyræ à Grammaticis priscis sępè laudantur. Sextum librum Donatus citat ad Phormionem Terentii: sed Porphyrio vetus Horatii interpres ad Satyram 10. Lib. 1. ait, quatuor Satyrarum libros ab Ennio relictos esse. Sed nihil mirum sanè, quum proni in similes numerorum errores semper librarii fuerint. Quando vero natus Ennius, à Cicerone habemus, inquit in 1. Tuscul. *Annis ferè ccccx. post Romam conditam Livius fabulam dedit C. Clodio Caci F. M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium, qui fuit major quàm Plautus, & Nævius.* Verum enim verò non solum Originem Satyrę nostrę discimus ex Diomede, sed Formam etiam, itidemque ex Quinctiliano. ille: *Carmen, quod ex Variis Poëmatibus constabat, Satyra dicebatur.* Iste: *Satyræ genus, quod non solâ Carminum Varietate mistum condidit Terentius Varro.* Miscellum ergo exstitit opus illud, constans ex variis metrorum generibus. quod ex ipsis Ennii fragmentis, quę apud Grammaticos reperiuntur, liquidò patet. Ex lib. 3. Satyrarum, sive ex 3. Satyrâ exametros versus proferunt, etiamque trimetros jambicos. & sic in aliis libris diversitas similis animadversa. Unde jam error Criniti erit manifestarius, qui, Satyrarum libros, ait, scripsisse Ennium quadratis versibus. cui haut dubio Agellius imposuit, quum L. 2. Cap. 29. dixit, quemdam *Æsopi apologum Q. Ennium in Satyris scitè admodum & venustè*

L. 1. D. Poet. Cap. 2.

venustè Versibus Quadratis composuisse. Habuerunt & Græci ejusmodi miscellaneæ scriptionis exempla nonnulla. Poëta quidam Chęremon vocatus ex multis versuum generibus mistis, Auctore Aristotele L. De Poëtica, Carmen quoddam contexuit, quod satis vel ideò opportunè vocavit *Hippocentaurum.* Item Homerus in Margite (quod opus convitiosum fuisse, subindicat ibidem Aristoteles) teste Hephæstione, jambicos aliis versibus miscuit. quod sic & Marius Victorinus prodidit L. 3. agens de quodam jambici genere: *Hoc genere versuum, ut supra diximus, primus usus est Homerus in Margite suo. nec tamen totum carmen ita digestum perfecit; nam duobus, pluribusve exametris antepositis istum subjiciens copulavit.* Verùm nescimus, an exinde parentes Satyræ nostræ, Pacuvius, & Ennius exemplum sibi sumpserint; certò autem scimus, posteris dedisse. Sed quum in dies res augeantur, & plurimum exornentur, accidit Satyræ, ut jam non solùm ex diversorum generum versibus conflaretur ab inferioris ævi Poëtis; sed ex prorsa oratione simulque vorsa, uti monstrosum Poëma, ipsa tamen varietate conspicuum, edere postea commenti sint. qui fuit Satyræ non minimus *Progressus.* Similis verò scriptionis antiquiorem auctorem Eruditi Terentio Varrone non agnoscunt. Jam ex Quinctiliano audivimus, qui luculentus hîc nobis testis est: *Alterum illud, & prius Satyræ genus, quod non solâ carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus.* Quorum verborum sensus est, Satyram, quam Varro excoluit, ipsam omnino esse, cujus inventorem Antiquitas, ut jam vidimus, Ennium profitebatur. aliter enim capere,

scilicet

ſcilicet antiquiorem eſſe Varronis Satyram Lucilianâ, temporum ratio non concederet, quum poſterior natu Varro ſit, quàm Lucilius. Sed addit Fabius, quòd non ſolâ carminum varietate miſtum genus id Satyrarum condiderit Varro, ut fecerat Ennius, ſed cum metris etiam ſolutam orationem commiſcuerit. Eâ in re Menippum Philoſophum Cynicum imitatum fuiſſe, ipſemet Varro apud Ciceronem Academicis Quæſtionibus diſertim teſtatur: *Et tamen in illis veteribus noſtris, quæ, Menippum Imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus*, &c. Idem inſinuat Probus Grammaticus antiquus ad Sextam Eclogam Virgilii: *Varro Menippeus non à magiſtro, cujus ætas longè præceſſerat nominatus: ſed à ſocietate ingenii, quòd is quoque omnigeno carmine Satyras ſuas expolıverat.* Ubi immeritò accuſatur à Criticis imperitiæ, quòd videatur perſuaſiſſe ſibi, Satyras ſcripſiſſe Menippum; quum revera ejus ſcripta nullus unquam Antiquorum Satyras vocaverit. quod ut ego libenter concedam, minimè vero, haut ſecus ac Varronianas (& hic animus dubio procul Grammatici fuit) non poſſe jure merito Satyras adpellari, quà argumenti petulantiâ, ac varietate, quà ſoluti ſermonis etiam & vincti commiſtione. Quod fuiſſe ingenium ſcriptorum Menippi, haut ſinit nos dubitare, ipſamet certè Varronis imitatio, quapropter & ſuas Satyras *Menippeas* nuncupavit. Omnia A gellius planè lib. 2. C. 18. *Servus ille Menippus fuit, cujus libros M. Varro in Satyris æmulatus eſt; quas alii Cynicas, ipſe adpellat Menippeas.* Et inde etiam ipſe adpellatus *Menippeus*, ut ſupra Probus indicavit. Tuetur & non leviter Lucianus, dum Necyomantiâ Menippi characterem,

cterem, quæ Eruditorum observatio est, exprimere haut obliquè voluit. ibi Menippum introducit profantem, sermo ejus ex versibus, & prosâ contextus est. Verum enimverò nihilum prorsus refert, quo minus parissimè sint Menippei Varronis, & Menippi libri, quòd proprii sint Varronis versus Satyris suis inserti, Menippi autem aliunde petiti. Ac præterea unde scimus nos, sæpius quoque cum prosâ versus proprios non miscuisse Menippum? nec scripta ejus comparent, nec dixit nobis ex Vetustis, qui viderunt, ullus. Audimus tamen hodie venerandæ Antiquitatis testes non paucos proferentes, quàm ambitiosè Menippum exprimere, optaverit Varro. Itaque ego adsentiri non possum, quid vel minimum discriminis comminiscenti præter nomen, inter Varronis Satyras & opera ut plurimum Menippi. Nec materie utriusque scripta fuere diversa, carpere namque hominum mores, ac festivo hilaruloque stilo deridere, ambo sibi proposuerunt. hocce sanè ex Varronis reliquiis liquidò paret. de Menippo Laërtius ait: τὰ βιβλία αὐτοῦ [Μενίππου] πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καὶ τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου μοῦ καθ' αὐτὸν γενομένου. *Libri ipsius multo risu referti sunt, non secus atque Meleagri, qui tempore ejus fuit.* Ideò Strabo l. 16. σπουδογέλοιον adpellat, hoc est, *in ridiculis versantem, rerumque ridicularum studiosum*, & pariter cum Meleagro componit. Testatur & Lucianus suismet scriptis, nihil quippe ille habuit carius & antiquius, quàm æmulari ingenium Menippi lepidis suis Sermonibus, ac Dialogis pluribus. Cultor igitur Varro Satyræ hujus eximius. ea autem ut concinnavit forma, effinxitque perstitit diu. quo longo temporis intervallo

lo plures exstitisse inlustres & famigerabiles Viros, qui Satyricos hujuscemodi libros scriptitarint, ambigere delirium est. Sed vetustatis omnia depascentis injuria posteris invidit. ad nos unus tantum aut alter pervenit magnorum hominum, ætate, eruditione, hæresi quoque Philosophica parium. Isti sunt L. Annæi Senecæ APOCOLOCYNTOSIS, & T. Petronii Arbitri SATYRICON. Sed ille brevis Ludus est de morte Claudii Cæsaris; hic vero quem ad justum volumen Auctor perduxerat, avorum memoria adeò à blattis & tineis exesus, mutilus, & deformis adparuit, ut parens, si resurgeret, uti nothum & spurium fœtum abdicare, posset impunè. Ex eo tempore vix reperiri poterit vir ullus ingenio & doctrina nobilis, cujus acumen & eruditionem Arbiter non exercuerit. verum, ut omnes homines sumus, non dii, impari admodùm successu. Sed ad rem, nos putamus, huc adcenseri non posse Martiani Felicis Capellæ miscellum Satyricon. nam licet connubio illo pedestris & equestris Orationis cum Satyra præcedenti conveniat, quum ab illa prorsus natura sua, materia, & fine dissentiat, ad aliud scriptorum diversum genus erit revocandum. Rationem verò nominis infra adtingimus. Quod pariter & de Opere Boëtii *De Consolatione Philosophiæ* inscripto censendum erit. At hìc præterire non licet, aptissimam esse hancce formam scriptionis ad expromendos animi sensus felleo cum sale; etiamque duplicis stili vires, ac nervos intendendos ingenii. duobus autem Satyrographis illis, Senecæ, & Arbitro, alio præterea respectu forsitam adrisisse. eò, inquam, quòd haberent prototypum illius Menippum, qui Cynicæ disciplinæ

næ fuerat sectator egregius. unde & Varronis Satyræ pariter *Cynicæ*, ac *Menippeæ* vocatæ, ut supra didicimus ab Agellio. Itaque quum Satyras erant scripturi, illas nempe æmulari præ cæteris maximè Stoicos Philosophos decuisse, licet intelligere, una namque ac penè eadem doctrina Cynica & Stoica apud Antiquos habebat. Ast ad *Nomen* tandem devenimus. ubi novissimum Isa. Casauboni Commentum tam de *Satyræ* originatione, quam de modo scribendi, sanè quàm videtur ad veritatem accedere Vetustissimæ quidem poësi suæ valde cum ratione congruit priscos Romanos imposuisse Romanum nomen, non verò exoticum & peregrinum: quod à moribus rudis eorum primordii maximè abhorrebat. Itaque Romana vox *Satyra*, & quidem antiquissima apud illos, ac proinde ante illud tempus exorta, quo Græcas disciplinas cum illarum acceperunt nominibus. eaque propter litteris etiam scribenda Latinis, uti in pluribus codicibus pervetustis invenitur, nempe *Satura*, aut *Satyra*, quod idem est, ut jam olim monuerunt Eruditi, haut secus atque *maxumus*, & *maximus*; *optumus*, & *optimus*, & alia quam multa. Cæterum *Saturæ* nomine quid primitus significaretur, cognoscitur ex Acrone veteri interprete Horatii. ad 1. Sat. Lib. 1. ubi docet, *Lancem illam, quæ plena diversis frugibus in templo Cereris infertur, SATVRAM adpellari.* Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copiâ & saturitate rei SATVRAM vocari.* Exinde cœpit SATURA usurpari latius. Festus: *Satura & cibi genus est ex variis rebus conditum.* Et Varro, teste eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum est,*

SATVRAM dicit, *vocitari*, & profert hocce ex 2. Lib. Plaut. Quæst. *SATVRA est, uva passa & polenta, & nuclei pinei mulso conspersi.* At quod magis ad nostrum scopum accedit, id Festi est: *Et Lex multis aliis legibus conferta.* illud sane tandem collimat, quod ejus adbreviator Paullus retulit: *SATVRA & genus carminis est, ubi de multis rebus disputatur.* Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea SATVRAM adpellaverunt, quia ita multis & variis rebus refertum est.*

Tute jam vides, quàm aptè Varronianæ Satyræ, & pariter Petronianæ conveniat SATYRÆ vocabulum Romanum. nam quum Satyra sit plurium videlicet rerum commistio, ubinam, quæso, mistura major, quàm in nostrâ Satyrâ, & rerum, & multiplicis simul orationis est, ut anterius ostensum? Pariter facit & ad aliam Satyræ speciem eadem adpellatio, sed quæ ad nos in præsentiâ ejus explicatio non facit. Ut enim maledicentiæ quoque Satyrarum adpellatio ipsa quadraret, non defuit & etymi sui satis opportuna ratio. Addit Acro loquens de Satyrâ poëmate. *Alii dicunt, quod ideo Satura* [vel Satyra] *vocitata est, quod ita convitia & crimina hominum libere invadat, ut Saturi, id est, ebrii solent homines dicteriis aut contumeliis adficere.* Aptè ergo sic à nomine *Sa-*
Lib. 8. Origin. cap. 7. *tur*, Etymologia petita est. quod & noster D. Isidorus juvat his verbis ex Regio Codice emaculatis: *Aut à Saturis nomen tractum, qui inulta habent ea, quæ per vinolentiam dicuntur.* Mirè convenit Satyræ Romanæ dubio procul & isthæc originatio. utraque namque ejus species planè circa doctrinam morum, vitiorumque exagitationem versatur. SATYRI-

CON, sive SATYRICUM Latinâ formatione opus suum Petronius inscripsit.

Cur autem potius quàm SATYRA, quæstio est ridicularia. Certè obsoletæ insolentesque inscriptiones, Auctores Satyrarum potissimum perpetuò delectarunt. Sic & nonnullis aliis placuit *Elegidia*, & *Elegidaria* præ *Elegiæ* non semel poëmata sua adpellare. sic *Epigrammation* adrisit potius quàm *Epigramma*, & *Apologeticus* potius quàm *Apologia*, & innumera alia. Ita & Martianus Felix cyclopœdiam suam, si vera est ἐπιγραφή, *Satyricon* vocavit. non tamen quòd convitiosum esset scriptum, sed quod miscellum & varium, ut ipsemet in fine adtestatur. Dispescitum videtur in libros & Satyricum fuisse, nam sic veteres Grammatici laudant. Decimus quintus Liber, quod supra omnem fidem meo animo est, citatur in veteri quodam Lexico; & sic ab aliis Libri diversi. Utcunque autem res sit, majorem, certo certius est, & potiorem operis partem periisse. Cæterum nonnullæ in reliquiis, quæ supersunt, parum pudicæ (fatendum est) narratiunculæ offenduntur dispersæ, & quæ fortassis castas aures haut immeritò offendant. At me-Hercules sui ævi flagitiis, in quæ invehitur, illud potius quàm impudentiæ suæ erit imputandum; etiamque ingenii Scriptoris præstantiæ, & incomparabili eloquentiæ. Ab eo enim minimè res narrari, sed agi videntur; muniaque oculi sua, non auresobire. Ideò & non semel audiit *Disertus* ab Antiquis, & aliis quamplurimis elogiis passim decoratur.

DE SATYRICI PERSONARUM nominibus.

PRÆLUDIUM III.

VEtus per aliquot retro ſæcula obtinuit opinio, Comicos tantum Scriptores adigi debere, nomina interlocutorum ſuarum Fabularum aliqua ſcilicet cum ratione excudere. Six exſertim ad Adelphos Terentii Donatus edocuit: *Nomina Perſonarum, in Comœdiis duntaxat, habere debent rationem, & Etymologiam*. Aſt, ſi verum amamus, neutiquam Grammaticus capiendus eſt reſtrictè de Comicis tantum fabulis, immo potius de universâ dramatica poëſi, ubi vel Tragœdia ipſa excipienda non eſt, licet Ariſtoteles proferat in Poëtica: Ἐπὶ δὲ τῆς Τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. *In Tragœdia vera Nomina retinentur*, additque rationem. Subdit namque poſt pauca: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Τραγῳδίαις, ἐνίαις μὲν ἓν ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιημένα· ἐν ἐνίαις δὲ οὐθέν. οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος Ἄνθει. ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται, καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. *Sed in Tragœdiis nonnullis unum atque alterum notum Nomen ſervatur, reliqua verò excogitantur: in nonnullis etiam nullum; ſicut in Tragœdia Agathonis Flos cognominata, in qua nihilominus pariter res ipſæ, & Nomina excogitata ſunt, & tamē æque delectant*. Cæterum certo certius eſt, Petronii Satyricon Poëma eſſe Dramaticum; qua imitatur, exprimitque hominum mores, qua item agentes inducit perſonas, varioque inter ſe conloquentes, licet Auctor ipſe ſimul interloquatur in fabula, narretque. quod plane Ari-

Aristoteles in Poëtica tradidit, & prolixe ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & respectu, Personarum Nomina. Maxime autem propter ipsam Satyrici naturam. de ipso inquit Tacitus: *Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub NOMINIBUS exoletorum, feminarumque, & novitate cujusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni.* Hinc edisci, Satyram scripsisse Petronium, supra jam monuimus. nunc insuper addimus, conjici etiam, & confinxisse Nomina. Quid ergo decori eruditissimi & venustissimi Scriptoris magis adversaretur, quam temerè aut fortuito illa conflavisse? Amant indubie Satyrica & Scommatica scripta larvas illas eruditas Vocabulorum, quod vel mitiores Epigrammatistas olim haut fugit. Unde aperte jam illud Valerii nostri capiendum in præliminari Epigrammatum Epistola: *Spero me sequutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non poßit, quisquis de se bene senserit, quum salva infimarum quoque Personarum reverentia ludant; quæ adeo antiquis Auctoribus defuit, ut NOMINIBUS non tantum veris abusi sint, sed etiam magnis.* Sub Nominibus ergo scitè & argutè confictis lusit in plures Martialis, immo, ipso adtestante, in omnes, quos insectatus est. Quorundam nos rationem quæsivimus jam olim, exinque confecimus Conlectanea; aliorum nunc in Commentis Petronianis reddidimus. Undique ergo cogi videbatur Petronius ad erudita Vocabulorum Commenta. itaque haut dubium est, hac in parte politissimum Scriptum claudicare, minimè

illum passurum. Merito jam ideo partium erit in præsentia nostrarum sensa illa Auctoris reconditiora sedulo perscrutari.

Ex Athenæo enim conligere licet, ut Comica Nomina duarum tantum confingerētur syllabarum, quod infimarum personarum videlicet forent; Tragica vero plurium, quod essent virorum inlustrium: Φιλόγελως δ' ἦν καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς, ὥς φησι Φύλαρχος ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν· ὅς γε τὴν Λυσιμάχου αὐλὴν κωμικῆς σκηνῆς οὐδὲν διαφέρειν ἔλεγεν· ἐξιέναι γὰρ ἀπ' αὐτῆς πάντας δισυλλάβους. τόν τε Βίθυν χλευάζων, καὶ τὸν Πάριν, μεγίστους ὄντας παρὰ τῷ Λυσιμάχῳ, καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων, *&c. Fuit & Demetrius Poliorcetes ridiculorum studiosus, qui, ut scribit Phylarchus Libro sexto Historiarum, Lysimachi regnum diceret, nihil à scenâ Comicâ discrepare, quoniam ex eâ prodirent omnes dissyllabis nominibus adpellati, Bithem irridens, Parin, & alios quosdam ejus amicos maximæ apud Lysimachum auctoritatis, &c.* Raro tamen Auctoribus priscis superstibus invenimus id observatum; pariterque Arbitrum insuper habuisse, constat manifesto. Unde autem potissimum Comici servis adinvenerint scenicis Nomenclationes, sic Helladius prodidit in Chrestomathiâ. Ὅτι οἱ κωμικοὶ τοὺς οἰκέτας τὸ μὲν πλέον ἀπὸ τοῦ γένους ἐκάλουν. οἷον, σῦρον, καρίωνα, μίδαν, γέταν, καὶ ὅμοια. ἐκάλουν δὲ καὶ τὰ ἐξ ἐπιθέτων· ὡς ἀπὸ τοῦ χρώματος μὲν, πυῤῥίαν, καὶ ξανθίαν· ἀπὸ τοῦ τρόπου δὲ καὶ παρμένωνα, καὶ πιστὸν, καὶ δρόμωνα. ἐκάλουν δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὠνήσαντο τὸν οἰκέτην· ἐξ οὗ καὶ τοὺς νουμηνίας ὠνόμαζον. *Comici plerumque servis nomina à natali solo indunt, ut Syrum, Carionem, Midam, Getam, & similia: partim ex adjunctis, ut à colore quidem,*

dem, Pyrrhian, & Xanthian: à moribus Parmenonem, Pistum, Dromonem: item à die, quo emptus est servus: unde & Numenias vocant. Aliter vero alii sæpiusculè, ut sibi visum fuit. At enim nos propius jam inspiciamus nostri Satyrici Nomina.

ENCOLPIUS] Quum isthæc Satyræ species ad *Mistum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci, uti alias diximus, vocant) personâ necessario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Ejus ergo vicem subit toto in Satyrico Encolpius. nam licet post medium compareat, ejus partes subripuisse Polyænon, ipse tamen ab Encolpio diversus censendus non est; nomen vero ille commutavit ob mimicum illud Crotone compositum figmentum. Rectè omnino illi, qui scribunt *Encolpius.* nam quibus potius *Eucolpus* sive *Eucolpius* jampridem adrisit, fors originationis habuere momenta, quæ nobis inviderunt. In priscis namque lapidibus adserere, ita nomen scriptum reperiri frequenter, nunquam vero *Encolpius*, prorsus sanè fuit suâ fide abuti Majores. nam aliter se rem habere, hoc est, rarenter admodum *Eucolpus* inveniri, sæpius autem, in cognominibus potissimum, *Encolpus*, facilè cuilibet probabitur animadvertenti, notavitque jam ad Martialem suum Scriverius. Cæterum vel Græcanico etymo præstans nostra scriptura est. habent veteres Glossæ, Ἐγκολπίζω, *insinuo.* Quod verè quidem de se potuit Petronius prædicare. callidâ enim & eruditâ morum suavitate se penitus in Potentium animos insinuare consuevit, eorumque in sinu mirâ fuit acceptus benevolentia. Planè innuunt Taciti

Pag. 1.

Lib. 1. ep. 31.

illa verba: *Inter paucos familiarium Neroni adſumptus eſt elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet.* Ejuſdem Encolpianæ virtutis in Satyrico etiam veſtigia reliqua ſunt. Eò ſpectat Lycæ, & Tryphænæ haut ſemel erga ipſum repetita benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chryſidis adfectus: ut de Gitone taceam, Quartilla aliiſque. Aſt in nominis hujuſce ſignificatione locum fors habet & illud Tibulli.

Quid hoc novi eſt? quid ira nunciat Deûm?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum jaceret abditus SINV, &c.

Quo quid crebrius Encolpio contigit cum Gitone ſuo? *Ἐγκολπίζειν* vulgò eſt *in ſinu habere.*

Pag. 5. AGAMEMNON] Rhetor eſt, & eloquentiæ indubiè præceptor. ideò *Magiſtrum* vocat, ut mea eſt ſententia, Trimalcio pag. 20. Aptè verò Regis Agamemnonis illum adpellatione inſignivit, Oratores namque & Sophiſtæ *Reges* olim nominabantur, quod obſervarunt jam Viri eruditi. Lucianus poſtquam bellum eloquentiæ Magiſtrum deſcripſit in Ῥητ. διδασκαλ. addidit: Τούτῳ τοίνυν προσελθὼν, καὶ παραδοὺς σεαυτὸν, αὐτίκα μάλα ῥήτωρ ἔσῃ, καὶ περίβλεπτος, καὶ ὡς ὀνομάζει αὐτὸς, Βασιλεὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀπονητὶ καταστήσῃ. *Ad hunc itaque ſi acceſſeris, teque ipſum tradideris, confeſtim Rhetor eris egregius ac conſpicuus, &, ut ipſe vocat, Rex in Eloquentia citra laborem conſtitueris.* Aptè quidem, nam eorum natio ſuperba nimis ac tumida, quod nemo neſcit poſt eruditas Creſſolii Lucu-

Lib. 5. brationes. Faſtoſos autem quoſlibet ut plurimum,
Cap. 1. Theat. & ſuperbientes, nomine *Regis* haut ſine ſale nigro,
Rhet.

nota-

notarunt Antiqui. sic visum in Potentioribus amicis, Patronis, ac viris Principibus, quos officiosi togatuli ita prædicabant. sæpè Hispanus Epigrammatista docet. L. 2. Ep. 18.

Sum comes ipse tuus, Tumidique anteambulo Regis.
Et Lib. 3. Ep. 7.
Regis Superbi sportulæ recesserunt.
Et Lib. 5. Ep. 20.
Luxuria est, Tumidique vocant hæc munera Reges.
Sic ipsus Valerius Martialis, observo ego, ut Arbiter *Agamemnona* Declamatorem suum, *Attalum* Declamatorem quemdam & Oratorem nuncupavit, quod Regios exinde concepisset, ac veluti fastus Attalicos:

Declamas bellè: Caussas agis, Attale, bellè. Lib. 2. Ep. 7.
Petronius verò haut sine exemplo Rhetori suo dedit Agamemnonis nomen. nam prius M. Varro in Virgula Divina itidem adpellavit *Agamemnona* similem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprimè gravem ac vehementem. quod vir Doctus Ausonius Popma etiam adnotavit.

ASCYLTOS] Encolpii *Comes* est, *Fraterque* nequiori sensu, si qua est verbis Gitonis, immò ejusdem Ascylti fides. pag. 5. inquit puer: *Tuus iste Frater, seu Comes.* & pag. 5. Ascyltos: *Cujus eadem ratione in viridario Frater fui*, &c. Encolpius autem suum *Commilitonem* vocat pag. 23. Ast ejus nomenclatura uti Satyrici conveniat actioni, indicare necessum est. ajunt Veteres Glossæ: Ἄσκυλτος, *infatigabilis*. Quod sanè & opportunum erit interpretamentum ver- Pag. 10

borum pag. 34. *O juvenem Laboriosum? puto illum pridie incipere, postero die finire.* Unde & error patefcit cum adspiratione *Aschyltos* fcribentium.

Pag. 13. GITON] *Frater* Encolpii eft ac deliciæ, totaque in Satyra perpetuus comes, fi paucos dies excipias, quos apud Afcylton, fi qua eft amantibus fides, exulavit invitus. Pannychidis etiam fuit mimicus conjunx; defiderium verò ac voluptas Quartillæ, Afcylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphænæ. *Γείτων, vicinus, proximus* fonat. quod verbum Amoris agnofcunt Critici; fenferuntque, quibus Vicina contigit pulcritudo. Veram fanè fcripturam ex prifcis editionibus exhibuimus. Scaligeri autem F. *Gnython* libri averfantur fcripti.

Pag. 22. PSYCHE] *Ancilla* Quartillæ, ipfa profante pag. 9. Eidem toto Actu adfidet fidiffima, nequitiarumque ejus, uti ex fuperftitibus reliquiis cogitare licet, nec inferior, nec invenuftior æmulatrix. Ideò ab *Anima* habuit nomenclationem, quæ Græcis ψυχὴ, eftque amantium compellatio mellitiffima. Juvenal. Sat. 6. 193.

—— *Quotiens lafcivum intervenit illud*
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ, *modò fub lodice relictis*
Uteris in turba.

Martialis lib. 10. 68.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ *lafcivum congeris ufque.*

Aptè ergo Amoris conjunx, deliciofiffima ac formæ emendatiffimæ puella, tefte Fulgentio Mythologo, & Appulejo Fabulatore, PSYCHE indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus:

DIS.

DIS. MANIBUS. SACR.
CORNELIÆ. Q. L. PSYCHES.
SER. MARTIUS. MARTIALIS
ET. SPATALUS. Q. CORNELI
FLACCI. DISP.
CONJUGI. FIDELISSIMÆ
FECERUNT.

QUARTILLA] Non Priapi sacerdos est, potius Pag.
victima. Carmen Ithyphallicum indicat, uti nos la- 24.
tiusculè in Commentis.

Quum Sacrum fieret deo salaci,
Conducta est pretio Puella parvo,
Communis satis omnibus futura &c.

Aptè ideò *Quartilla* vocata, sive, ut arbitrium est Viri Docti, *Quadratilla*, ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibus eæ significantur, quæ ob quadrantem sui copiam videlicet facerent. *Quintiam* pariter parvi pretii scortillum suspicari li- Ep. 27
cet Carmine devirginato.

Deliciæ populi magno notißima circo
Quinctia &c.

Quartilla nomen Romanum est, cujus in vetustis lapidibus seges fœcunda.

PANNYCHIS] Virguncula est septennis, cujus Pag.
impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud 37.
Quartillam celebrantur. Nomen aptum est prorsus cuilibet meretrici. Glossæ interpretantur: Παννυχὶς, *Hoc excubitum, pervigilium.* Nequitia autem, quæ la- 12.
tet, palàm erit cuicumque Commentum nostrum consulenti ad verba pag. 12. *Quum sciatis Priapi Genio Pervigilium deberi.* Arnobius Lib. 5. *Pervigilia*, &

Pannychia

Pannychia conjunxit. & in vetustis Inscriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satyrici autem est κωφὸν πρόσωπον, uti *Carpus*, *Fortunata*, *Menelaus*, *Lycurgus*, *Doris*, *Endymion*, *Gorgias*, quod hic satis sit monuisse.

Pag. 34 EMBASTICOETAS] Cinædus erat vetusculus, molitor, immò tortor Encolpii, & Ascylti. Aptè enim illi cinædo impositum nomen. Nam, uti Josias Mercerus inquit Notis ad ultimam Epistolam Aristœneti ἐμβατεύειν idem quod ἐμβαίνειν. unde Ἐμβασικοίτης, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium. quæ rectè omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licet Cinœdi alii sint ab Incubis plane, Cinœdus verò ille putus incubus eâ scenâ fuit, ut nos ostendimus ad verba pag. 13. *Quæso, inquam, domina, certè Embasicœtam jusseras dari.* Itaque jocum, quem ab eo ipse Mercerus petivit, quòd promisso scilicet Incubo repræsentaretur Cinædus, ibidem non admisimus.

Pag. 41 TRIMALCIO] Senex ille beatulus est, cujus lautitias, luxumque convivialem graphice Petronius describit. Nomen certè ab nequam Mollitie habet. Glossæ: μαλακὸς, *Mollis*. μαλάσσω, *Subigo*, *Mollio*. Verè omnino, ut ex narratiunculis Satyrici constat. pag. 15. *In chiramaxio deliciæ ejus ferebantur, puer vetulus* &c. & alias. *Trimalcio* ergo, id est, *ter mollis*. quod nimiam ejus Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus est & multitudinem comprehendit. Plutarchus Lib. 1. de Plac. Philosoph. Ἢδὲ τρεῖς, πλῆθος, ὡς, τρισμάκαρες Δαναοί. Non aspirandum igitur vocabulum esse, satis jam patet; simulque ex Neronis numismatis, quæ laudat

Bour-

Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte reversâ legitur TRIMALCIO, quo mire quidem, fides autem penes illum sit, Commentum infra nostrum juvatur, videlicet sub Trimalcionis personâ latere Neronem.

CINNAMUS] Dispensator ille est Trimalcionis, qui licet superciliosus ac superbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus passus est. Fors autem Cinnamus ille dictus Dispensator (ni aliud in amissis detur nobis hodie latere) quòd in primoribus servis olim Dispensatores censiti, haut secus atque inter frutices aromaticos pretiosum *Cinnamum* habitum fuit, sive *Cinnamomum*. quò & illud Arbitri spectat pag. 101. Pag.41

—— *Rosa Cinnamum veretur.*

Præterquam quòd & id nominis legitur in priscis servorum titulis. sic Romæ:

CINNAMUS
TI. CÆSARIS. AUG.
PEDISEQUUS
NYMPHÆ. CONJUGI
FECIT.

CARPUS] *Scissor* ille est, qui ad symphoniam gesticulatus lacerabat obsonia. id *Carpere* adpellabant Antiqui; itaque quotiens, *Carpe*, Trimalcio proferebat, servum vocabat; eumdemque munia obire sua jubebat. Eò autem lusui illi conviviali amplius quid inest lepôris, quòd & verum fuerit illud nomen hominum servilium, uti ex priscis Inscriptionibus ostendimus in nostris Commentis. addimus, etiam inter ingenuorum cognomina reperiri. Romanum marmor. Pag63

D. M.

D. M.
ALBIÆ. THREPTÆ
M. ALBIUS. CARPUS
PATRONUS
FECIT.

Pag. 65. FORTUNATA] Fictum quoque vocabulum est, quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Aptè nimirum, quum Trimalcio ille planè Nero sit, Uxor item liberta Acte, ut suo loco ostendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mirè Actæ illi convenit; *Felix* namque, qui à naturâ habuit, ab ipsoque scilicet ortu. Reverâ autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum:

D. M.
M. SEIO. DIOGENI
FORTUNATA
CONJUX
MARITO. BENE. MERENTI
FECIT.

Et sæpè alias. Fuit etiam & cognomen. sic in Inscriptione Romana:

D. M.
ANTONIA. FORTUNATA
FECIT. PATRONÆ. SUÆ
BENE. MERENTI
HERACLIÆ
ET. SIBI. ET. SUIS

MENE-

MENELAUS] Ille Scholasticus est, *Antescholanus* Petronio dictus pag. 24. & præterea haut exstat ejus memoria. Sæpe enim Homerica vocabula personis suarum fabularum imposuerunt Veteres. Repete autem hîc, quæ in AGAMEMNONE diximus, nam huc pariter spectant. Fulgentius Planciades Lib. de Cont. Virgilianâ, *Menelaus, Virtus populi interpretatur.* Pag. 75.

EUMOLPUS] Poëta est, ejusque sub personâ adprimè poëtarum ingenium depictum. Ejus certè partes ex potioribus sunt in reliquo Satyrico. Nomen vero ei sat benè opportunum. Εὔμολπος sonat *Elegans cantor*. Sunt & in vetustis Marmoribus, quum sileam Historias, plures *Eumolpi*. Pag. 81.

M. MANICIUS] Dominus stabulariæ Insulæ, sive diversorii; & forsitam diversitor ipse, & stabularius, ut conjectura mea est, dicoque in Commentis. & tunc fortasse *Manicius*, quia Manu strenuus, cujus & facinora adhuc spectantur in Satyrâ: *Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus est, soluitque clamantis frontem, &c.* Pag. 104.

BARGATES] Procurator ille stabuli est, qui sedandis in eo rixis tempori adfuit opportunus. Proferam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quasi *Gravis catus* sat propriè diceretur Petronio. & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcattes* scriberem, nam sic veteres Lapides exhibent nomen, & alias *Barcathes*. C. & G. sæpè invicem mutari notum est, & Viri docti jampridem observarunt. Aptè enim *Gravis*, quum pedibus æger, ideoque adlatus lecticâ. *Catus* item quilibet diversorii præfectus, ministerve scommate haut invenusto Pag. 107.

nusto posset adpellari, quum satis ubique constet, Catum animal esse furacissimum. unde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione.

Pag. 114. LYCAS] Navigii dominus, Triphænæ conjux, an & leno? ego sic censeo, sic jubet & rerum ipsissima series. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc est, *lupus*. Mirè huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata; Ipse propudiosus, uxor Lupa.* Meretrices namque Antiquis *Lupæ* vocatæ, & *Lupanar* locus publicus. Rectè igitur si Scorti apud Valerium nostrum nomen est Epigram. 72. lib. 1.

Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia sanè præclarè congruunt Lycæ Petroniano, ejusque universæ familiæ. Simul & vera Scriptura edi scitur, nam varia nimis est. Sunt sæpiusculè & in Marmoribus P. ÆLIUS LUPUS, & P. ÆLIUS LYCUS, tituli que haut absimiles.

Pag. 115. TRYPHÆNA] Lycæ audit meritissima uxor. nam omnium quum foret feminarum formosissima, voluptatis nimirum causâ, & planè robustæ, huc atque illuc vectabatur à marito. Deliciosa inprimis erat femina, ac voluptuaria, quapropter illi quidem nomen obtigit sat benè conveniens. Τρυφὴ, deliciæ sunt, voluptas, ac mollities. ideò & Lucianus vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut invitus *Tryphena* scriberem, nam sic haut semel in priscis hodie visitur monumentis.

ἑταιρ. διαλ.

Pag. 125. ÆSIUS] Unus est ex vectoribus, qui nempe tonsorem notavit sibi in navigio Lycæ Gitonem, & Ascylton radentem. quod quum postea aperiret, occasionem

casionem præbuit tot in navi turbellis. Unde, puto, *Ætius*, contendit Bourdelotius, reponendum esse ex Etymologico, ubi: Αἴτιος, ὁ τὴν αἰτίαν τουτέστι, τὴν ἀφορμὴν διδούς. *Ætius, qui causam, hoc est, occasionem vel ansam præbet.* Aliter nos, nam *Æsius* ille ab rasurâ eorum auspicium sibi fecit, exsecratusque omen est, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini Αἴσιος convenit planè. Inde ἀστραπαὶ, βρονταὶ, ἀετὸς, ὄρνιθες αἴσιοι, *Fulgura, tonitrua, aquila, aves augurium, auspiciumve facientes.* Græcis Scriptoribus sunt, uti Budæus observat, puerosque non latet. Ideo & inferius subdit opportunè Eumolpus de re agens eadem: *Nec non eodem futurus navigio, Auspicium mihi feci.* ubi Barthii argutia admodum adridet scribentis, *Auspicium nihili feci.*

LYCURGUS] Dominus villæ est, quæ à grassantibus, puto, Encolpio, & Ascylto expilata fuit; exinque raptas latrocinio vestes, & pretiosas manubias in usus suos diu adservarunt. Alibi hodie ejus mentio non est. Ille quippe pag. 26. memoratus longè diversus fuit, Satyricique nusquam exstitit interlocutor, persona, aut commilito, uti nos ibidem latiusculè. Fuit enim Thrax haut dubio Lycurgus ille, qui *hospes* audiit apud Antiquos haut sine honore. Exin & Arbiter *Lycurgum* vocavit toparcham istum, qui Hospitio Petronianos socios liberaliter excepit, & cui eam retulerunt illi gratiam, scilicet rapinam. Pag. 160.

CORAX] Mercenarius Eumolpi est, qui & tonsor. habuit namque proprium tonsorem poëta ille, uti Martialis noster, ac plures alii: Κόραξ, *corvus* est, quę avis edacissima. unde Plautus *Corvitare* in Casinâ Pag. 163. Lib. 8. Ep. 52.

 verbum

verbum conflavit, hoc eſt, inſtar Corvorum tuburcinari, ac ſeſe ingurgitare, quæ omnis miniſterii unica cura eſt, ut ſat Comici teſtantur. Item, *Κόρυξ, uncinus* eſt, aut *annulus*, quo hoſtium pulſatur. qui & *Manus Exteræ* dicuntur Lucretio in I. haut aliter quàm benè, nam manuum, quibus & pulſare fores ſolemus, munere illi funguntur. quod probè & famulo conveniet. memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendiſſe, Servitia pari ratione dominorum *Munus ac pedes* indigitari. Unde ſpecies illa proverbii noſtri originem duxit, *Es mis pies i mis manos*, de ſedulo nempe ac induſtrio famulitio uſurpari ſolita.

Pag. 187. POLYÆNOS] Idem, qui Encolpius eſt, nomen verò Crotone mutavit (ubi divitem orbum Eumolpum finxerunt) ut nihil ſuorum præteritorum facinorum fraudi mimicæ obſtaret, quominus captatores poſſent inretiri. Πολύαινος ſæpè apud Homerum Ulyſſes cognominatur. & interdum pro, *glorioſus*, *multum laudatus*, accipitur; interdum pro, *garrulus*, *nugator*, quod mirè convenit Encolpio. Vide autem, quæ infra in Circe dicimus.

Pag. 189. CHRYSIS] Ancilla Circes impudicæ eſt, & ipſa impudica. Haut invenuſtulâ formâ fuiſſe præditam, ex eo ſcilicet, quo Encolpiũ, ſive Polyænon adoritur, licet cognoſcere: *Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas*. pariter namque, quod illa benè nota ſibi foret, ſuperbite videbatur. Huc faciunt longi logi, quos cum eodem Polyæno conſerit p. 70. Meritò χρυσὶς adpellata, hoc eſt, aurea; quippe *Ex formâ nomen inditum eſt*, ut Plautus loquitur. Ea propter indubium, haut paucas hujuſce nominis antiquas meretrices

retrices offendi. Cujusdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii. Sed longum ipsas recensere. Rationi igitur jam consentaneum videbitur, si fictis etiam meretricibus suis id nomen Scriptores indiderint. Sic apud Lucianum est Dial. Meret. apud Terentium in Andriâ, & apud Persium Sat. 5. In lapideis item monumentis nomen reperitur nonnunquam, pluries verò cognomen.

DORIS] Amica Encolpii est, quam nimirum posthabuit, postquam pulcherrimam Circem conspexit, amavitque. De ipsa enim plus hodie memoriæ non superest. Δορὶς, culter est ad excoriandum. quod significatum à meretricis moribus non abhorret. Etiam apud Boissardum exstat sub stemmatis fœminæ ac viri Doridis inscriptio : Pag. 192.

ÆLIÆ. DIVÆ. AUG. L. DORIDI. ET. ATIMETO. FECIT. MEROPE.

CIRCE] Matrona nobilis est famâ ob prostitutum pudorem profligatissimâ, formâ autem emendatissima, de ipsius tamen toro, dum illum deperit, sine voluptate surrexit Encolpius. Nullo alio profectò nomine magis decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Utroque enim Circe exstitit insignis, ut pote quæ diis orta, prostitit Ææâ in insula libidini mancipata. Haut aliter quidem Ulyssem illa pellexit, ac Petroniana Poliænon. tu confer cum scena nuptiarum impudicarum Circes pag. 72. Librum 10. Homeri Odysseæ, illud verò potissimum : Pag. 193.

—— Νῶϊ δ᾽ ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήσομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ, καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus invicem.

Unde perquam opportunè Petroniana protulit: *Nec sine causâ Polyænon Circe amat. semper inter hac nomina fax surgit.* Polyænos namque Ulysses dictus, ut supra ostendimus. Adde, quod minimè vacarit veneficii suspicione nostra etiam Circe, quod vel famula ejus Proselenos saga peritissima testetur haut illibenter.

Pag. 202. PROSELENOS] Anicula saga est Circes famula, quæ Encolpii inertiam inguinum paralysinque magicis artibus emendare tentavit. Anne ab Arcadia est anus oriunda, & ideo dicta *Proselenos*, hoc est, *antelunaris*? Arcades scilicet cum Luna ipsa de antiquitate certaverunt, eademque priores haberi, totis viribus conati sunt. Iccircò Προσέληνοι dicebantur, uti ex Aristotele Scholiastes Apollonii testatur ad illud 4. Argon.

Ἀρκάδες, οἱ καὶ πρόσθε Σεληναίης ὑδέονται
Ζώειν.
Arcades, qui & ante Lunam dicebantur
Vivere.

Idem docet Scholiastes Aristophanis ad Nubes, & Virgilii Servius ad 2. Georg. & Statii Lactantius ad 4. Thebaid. Dixit etiam exsertim Ovidius L. 2. Fast.

Ante Iovem genitum terras habuisse feruntur
Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit.

Aliunde verò, non ab Arcadia jocum vocabuli vetustissimæ aniculæ sat Petronius convenienter petivit;

ab ipsa, inquam, annosa vetustate, quasi antiquior Luna anus videretur Acheruntica. quæ hyperbolicæ exaggerationes haut infrequentes sunt venustis Scriptoribus. Referam hîc conlationis ergò sat lepida nonnulla epigrammata. Tale in Lesbiam Valerii nostri est 39. L. 10.

Consule te Bruto, quid juras, Lesbia, natam?
Mentiris, nata es, Lesbia, rege Numâ.
Sic quoque mentiris, namque ut tua sæcula narrant,
Ficta Prometheo diceris esse luto.

Similiter lusit in anus Plotiæ Epitaphio eodem libro Ep. 67.

Pyrrhæ filia, Nestoris noverca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Laërtes aviam senex vocavit,
Nutricem Priamus, socrum Thyestes,
Iam cornicibus omnibus superstes,
Hoc tandem sita prurit in sepulcro
Calvo Plotia cum Melanthione.

Sic vetus in Priapeis Epigrammatarius: *Ep. 12.*

Quadam serior Hectoris parente,
Cumææ soror, ut puto, Sibyllæ,
Æqualis tibi, quam domum revertens
Theseus repperit in rogo jacentem &c.

Et alibi: *Ep. 57.*

Cornix & caries, vetusque bustum,
Turba & putrida facta sæculorum,
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamique Nestorisque,
Illis ni pueris anus fuisset, &c.

Pariter & Græculi Epigrammatistæ supra fidem omnem vetularum ætatem extulere, quos nunc

non exscribo. Addo tamen in fine respectu hocce, Arbitrique nostri haut sine memoriâ, Barclaium scilicet politissimum *Argenidis* fabulæ Scriptorem, ejusdem Argenidis aniculam nutricem indubiè *Selenissam* adpellasse. adcuratus ille valdè artifex fuit nominum personarum.

ENDYMION] Puer est, cujus præter illam, ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO, marginalem inscriptionem pluribus in editionibus adpictam ad fragmentum p. 204. *Ipsa corporis pulchritudine me ad se, &c.* nihil aliud ad nos contigit pervenire. Ibi indicamus ad Circem potius spectare fragmenti narratiunculam, ideoque nobis visum de alio solo exulantem inscriptionem detrudere. Aptè vero speciosus puer potuit Endymion nuncupari, respectu scilicet ad somniculosum adulescentem ob pulcritudinem efflictim Lunæ quondam adamatum, pueri quidem ut plurimum somniculosi valde sunt.

Pag. 212. ENOTHEA] Anus est sacerdos Priapi, magaque insignis. inde *Enthea* adrisit potius Bourdelotio, ἔνθεοι namque & Magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ Sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi soleret, quod genuinum vocis significatum. sed nihil necessum mutare, *OEnothea* enim, sive *Enothea* diphthongo contracto propritim valde adpellaretur bibacissima anicula, de qua Arbiter p. 217. inquit: *Excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis.* repetitque haut semel subinde.

Pag. 224. PHILUMENE] Matrona illa captatrix est, quæ juniori ætate multas sæpè hæreditates formæ lenocinio extorserat; quum vero jam annis confecta anus, filio-

filiorum videlicet petulantiâ antiquum morem perseverabat extendere. Φιλεμῶν, *amabilis* sonat, quod de illa adolescente vere dici poterat. Sic apud Terentium vocatur in Andriâ & Hecyrâ puella nobilis, honestaque facie decora. Item, in litteratis saxis nomen id reperitur, etiamque cognomen.

GORGIAS] Captator Eumolpi fuit, ut plures alii, delusus. Fragmēticulum tantum ejus nunc illud superest; *Gorgias paratus erat exsequi.* cujus sensus, Paratum illum esse ad exsequendum monita Eumolpi, quibus summa erat, Quod omnes hæredipetæ, qui in senis testamento legata habebant, corpus suum in partes conciderent, & adstante populo comederent. Nomen quoque in Romanis inscriptionibus legitur.

ALBUCIA] Ejus hodie memoria in Satyrico non exstat, meminit autem Fulgentius Præfatione Lib. I. Mythologiarum, videturque innuere, & sic quoque censuere jam olim Viri eruditi, de ipsa nostrum Arbitrum Carmen amatorium lusisse. Eandem quoque cum illa faciunt, quam *Albucillam* Tacitus vocat Lib. 6. Annal. ac refert sub Tiberio *multorum amoribus famosam* fuisse. Quibus sanè facilè ego subscribam, quum eorum commentum nec temporum videatur rationi repugnare, nec multum nomini. Præcipuè enim quum *Albucia*, non vero *Albutia* constanter in vetustis inscriptionibus exaratum invenerim. Itaque jam coacti non erunt in Tacito deinceps *Albutilla* reponere.

Hactenus de Personarum nominibus lubuit argutari, nescio an alicubi, ubi divinandum nobis fuit, imposuerimus Theatro. certiori enim pede per avium solum & incultum incedere, cuilibet, arbitramur,

haut licet. Plura autem de oportaneis hisce, qui re-ſcire cupiverit, Manes jubeo conſulat Petronii, quod aliquâ terrarum parte procuratum etiam, à Viro do-cto cognovi. Equidem adeo curioſus non ſum, nec tanti mihi

—— *Stultus labor eſt ineptiarum.*

Præterea alii ſunt Interlocutores Satyrici; quorum reticentur Vocabula: Iiſce autem Nomenclaturis eo-rum interlocutiones ad oram deſignavimus. ANUS, pag. 11. ATRIENSIS, pag. 46. SERVUS, pag. 49. CONVIVA, pag. 65. MILES, pag. 76. DIVERSITOR, pag. 104. NAUTA, pag. 113. ANCILLA, pag. 127. VILLICUS, pag. 157.

INDEX
Scriptorum Veterum ac Recentium,
Quorum loca in his
COMMENTARIIS
vel citantur, vel notantur.

Ennodius

Hieron.

Melior

TITI PETRONII ARBITRI
INDEX RERUM
memorabilium.

A.

C.

D.

E.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

V.

Z.

TITI PETRONII ARBITRI EQUITIS ROMANI SATYRICON.

NUM alio genere [1] Furiarum declamatores inquietantur, qui clamant? Hæc vulnera pro libertate publicâ excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui Encolpius.

me

TITI PETRONII ARBITRI] ita legit Lambinus Com. ad Lucret. lib. IV. in vulgatis quibusdam editionibus legitur, C. PETRONII ARBITRI, apud Scaliger. in Catal. C. PETRONII ARBITRI AFRANII. J. Lipſ. ad lib. XVI. Ann. Tac. c. XVIII. *De C. Petronio*] Quem viri Docti eum cenſent cujus fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine, quod apud Plin. lib. XXXVII. c. II. TITUS eſt, itemq; Plutar. in libello Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinii verba; *Titus Petronius Conſularis moriturus, invidiâ Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. H-S. emptam fregit.* Plutar.: ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα, Τίτος Πετρώνιος. Lambinianam lectionem ut veriorem comprobat Goldaſtus. *Erhardus.* Petronius alius, cujus Tacit. meminit lib. XIV. & XV. eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV. An. ex Pl. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe certum eſt ex lib. I. Hiſt. *Tythoeus.*

SATYRICON] Satyricon iſtud Petronii in libros plures diribitum fuiſſe ſatis magno nobis argumento eſt veteris gloſſarii fiducia, ubi inter cætera hoc exemplum occurrit Petronianis amatoribus.

Excelſiſſ. dicitur à Petronio in I. *Sat.* Unde manifeſtum, hoc opus certo librorum ordine diſtinctum fuiſſe. *Douſa.* Quin & in veteri Gloſſario S. Bened. Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro l. XV. *Sed video in totum in illa herere tabula, quæ Trojæ haloſin oſtēdit. P. Daniel.* Quod ex Petronii Satyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quę ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodē quo opus legebat ordine, Adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant, à monarchis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis hæc caſtratio foret, quę, reſectis à reliquo corpore mēbris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe quę deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his quæ relicta ſunt. Immo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. *Salmaſius.*

1. *Furiarum.*] *Furiis agitari* dicuntur, qui nihil ordine faciunt, & qui

 flagitio-

me ducat ad liberos meos, nam [2] succisi poplites membra non sustinent. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantum proficiunt, ut [3] quum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adulescentulos existimo in Scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident; [4] sed piratas cum catenis in littore stantes, & tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, [5] ut

patrum

flagitiorum conscientia parum apud se sunt. Festivissimum est hoc, quod in Græcis Epigram. dicitur, *quosdam non jam à Musis, sed à Furiis prorsus agitari.* Sunt enim, ut ille dicit, *μανίαι δ' ἐ πᾶσιν ὁμοῖαι.* De Furiis impiorum eleganter scribit Cicero pro Roscio Amerino, in Pisonem & lib. 1. de LL. Unde toties Plut. *ἐπιθύνεια τῶν ἐριννύων.* &, *ὑπὸ ἐριννύων οἰςρηλατηθεὶς.* Heliodorus Æthiop. *α'.* *Ἐριννύες ἤλαυνον.* Eurip. Iphigenia, in Tauris; *περιπολῶν οἴςροις ἐριννύων.* Ovid. lib. x. de Myrrhâ & Suet. Nerone c. XXXIV. *Brassicanus.*

2. *Succisi poplites mēbra non sustinent*] Paull. ex Festi lib. XVII. *Suppernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum.* Ennius:

His pernas succidit iniqua potentia Pœni.

Loquitur Ennius de clade Cannensi: nam à superbo Pœno pernæ vel femina sunt succisa in quibus vitæ quid animadvertebatur. Livius lib. XXII. scribit *quosdam jacentes vivos, succisis fœminibus poplitibusq́, post cladem Cannensem fuisse inventos.* Valer. Max. lib. IX. c. II. notat *Annibalem captivos Romanos oneribus & itinere fessos, infima pedum parte succisa reliquisse.* Respicit eo Petronius hic. *Merula.*

3. *Cum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos.*] Senec. lib. II. controv. in proœm. *Velut ex umbroso & obscuro prodeuntes loco claræ lucis fulgor obcæcat, sic istos à scholis in forum transeuntes, omnia tanquam nova & inusitata perturbant.* Idem lib. V. contr. *Portius Latro, cum pro reo Rustico Pontio in Hispania diceret, usque eo confusus fuit, ut à solecismo inciperet, nec antea potuit confirmari, jam parietes desiderans, quam impetraret, ut judicium ex foro in basilicam transferretur. V[s]que eo ingenia in Scholasticis exercitationibus delicata enutriuntur, ut clamorem, silentium, risum, cœlum denique pati nesciant.*

4. *Sed piratas cum catenis in littore stantes*] Seneca lib. 1. contr. II. *Non est credibile temperasse à libidine piratas omni crudelitate efferatos, quibus omne fas nefasque lusus est, simul terras ac maria latrocinantes, quibus in aliena impetus per arma est, jam ipsa fronte crudeles, & humano sanguine adsuetos, præferentes ante se vincula, & catenas, gravia captis onera.*

5. *Vt patrum suorum capita præcidant*]

patrum suorum capita præcidant; sed [6] responsa in pestilentia data, [7] ut virgines tres aut plures immolentur; sed [8] mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaq; quasi [9] papavere & sesamo sparsa. Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quàm

cidant] *Lex erat Sardoa*, inquit Ælianus lib. IV. c. I. var. Hist. *ut filii patres, jam senio confectos fustibus caderent, & interemptos sepelirent: absurdum arbitrantes esse, si delirus senex ulterius in vivis agat, eo quòd sæpißime in fraudem peccatumq; impellatur corpus senectute grandæva maceratum.*

6. *Responsa in pestilentiam data*] Cicero lib. I. de divinat. *Ut hostiarum immolatarum inspicerentur exta, quarum ex habitu, atque ex colore cum salubritatis, tum pestilentiæ signa percipi: nonnumquam etiam, quæ sit sterilitas agrorum, vel fertilitas futura.* Quintilianus lib. II. c. X. *Sint ergo & ipsa materia quæ fingentur, quàm simillima veritati: & declamatio in quantum maximè potest* &c. *Nam magos & pestilentiam, & responsa, & sæviores tragicis novercas, aliaq; magis adhuc fabulosa frustrà inter sponsiones & interdicta quæremus.*

7. *Ut virgines tres aut plures immolentur*] Quintilianus Declam. CCCLXXXIV. *In pestilentia responsum est, virginem immolandam. Sorte ductam pater virginem negavit. Magistratus immolavit: non finiebatur pestilentia: iterum sortiti sunt: altera immolata est: sedata est pestilentia.* Idem Declam. CCCXXVI. *Qui pestilentia laborabant, miserunt legatum ad oraculum petendum. responsum est, filium ipsius immolandum esse.*

8. *Mellitos verborum globulos.*] Eleganter à gustu ad auditum suavitas mellis trahitur. *Barth. Mellitos*. I. suaves, dulces. Aristoph. Avib. *μελιγλώσσων ἐπέων*, I. *mellitorum carminum.* ut Horat. dixit, *poëtica mella*, & Tertull. de Anim. *mella facundiæ.* ad quam conditionem *μελίθρους κύκνος*, & *μελίχρους Σοφοκλῆς* in Epigram. appellantur. *μελίφθογγοι*, qui voce sunt mellita ac dulci, *γλυκυμείλιχος*, dulcissimus. Homer. Iliad *α*.

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος
γλυκίων ῥέεν αὐδή

Cicero de Senect. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio.* Quos Petronius *mellitos globulos.* Cic. lib. I. ad Attic. ep. XIV. dixit *ληκύθους*, quasi dicas uncta verba & oleo sparsa. & nescio quis *ληκύθους λόγων*. *Lundorpius.* Globuli, placentulæ erant ab orbiculari figura sic vocatæ. *Muretus. Animadvertit.* Turnebus, *veteres in omni dulciario opere solitos esse uti melle, ut nos sacchаro.*

9. *Papavere & sesamo sparsa.*] Sesamum, principem locum inter bellaria obtinuisse, ex hoc Petronii loco, Athenæo & Polluce notum est. Nec papaver postremum locum inter condimentarias herbas obtinebat Mureto auctore. Ideo cum aliquid studiose politum significare vellent, *σησαμόειδες* & papavere ac sesamo sparsum dicebant. *Casaubon.* Animad. in Athen. l. III. c. XXVII. Plaut. Pœnul. I. II. CXIV.

AG. *Obsecro hercle ut mulsa loquitur?*
MI. *Nihil nisi laterculos,*

quàm benè olere, qui [10] in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet. Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. [11] Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, quum [12] Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne poëtas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas [13] Athenas

Sesamum, papaveremq; triticum & tritctas nuces.

Petronius infra de cœna Trimalcionis; *Glires melle & papavere sparsos.*

10. *In culina habitant*] *Haud melius olere possunt, quam qui in coriaria habitant*; vulgo edunt: *in culina habitant.* culinam scio mulris non male olcre. at veteres libri legunt: *in coria*; pro *coriaria.* ἐν τῷ βυρσοδεψείῳ. *Salmasius.*

11. *Vmbraticus doctor*] i. e. scholasticus. Gravissimus Annalium auctor Tacitus lib. XIV. Ann. c. LIII. *Studia, ut sic dixerim, in umbrâ educata.* Pro umbra, scholam declamatorum intelligit. *Pichena.* Plinius lib. IX. ep. II. *Volumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas litteras mittere.* Apud Plautum in Curcul. IV. III. XXIII. *umbraticus* sumitur pro homine urbano, in umbrà degens, opponitur militari, qui plurimum in castris & sub Jove frigido degit. Juvenal.

--- *genus ignavum qui tecto gaudet & umbra.*

Columella d. R. R. lib. I. *Eos qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur.* Sic Trucul. Plaut. II. VII. XLIX. miles vituperans urbanum amatorem vocat,

Mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam.

12. *Pindarus novemq; Lyrici*] Senec. ep. XXVII. in Hygini Mythol. nudum lemma: *Septeni Lyrici.* quod falsum est. Aulonins gripho ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero sunt Mnemosynarum.

VVouvveren. Lyricorum princeps cluit *Pindarus.* Reliqui suut: *Alcæus, Sappho, Stesichorus, Ibycus, Anacreon, Bacchylides, Simonides, Alcman*, quorum fragmenta manibus doctiorum teruntur.

13. *Athenas*

[13] Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit. Quis postea [14] ad summam Thycydidis, quis Hyperidis ad famam processit? ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorũ audacia [15] tam magnæ artis compendiariam invenit. Non est passus Agamemnon me diutius [16] declamare in porticu [17], quam ipse in Schola sudaverat: sed, Adulescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant,

Agamemnon.

13. *Athenas ex Asia commigravit*] Cicero in Brut. c. XIII. *Asiatici nimis redundantes.* D. Hieron. ad Rusticum: *Qui Asianum tumorem Attico siccabant sale.* Julius Severianus: *An sequenda Atticorum actio, qui breves adstrictiq; sunt, & acres: An imitanda nobis Asianorum licentia, qui vagi & fusi?*

14 *Ad summam Thucydidis.*] *Summam* absolutè usurpat pro perfectione & consummatione & absolutione, quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti surdum & inane vocabulum est. Turneb. lib. XIX. c. VI. Juretus ad Symmach. lib. III. ep. XL. Infra Petronius *Diuq; summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est.*

15. *Tam magnæ artis compendiariam invenit.*] scil. *viam.* Sic Cic. lib. II. de Offic. *Socrates hanc. viam ad gloriam proximam, & quasi compendiariam dicebat esse.* Seneca ep. XXVII. *hanc compendiariam invenit.* Varro: *Hoc dico, compendiaria sine ulla sollicitudine ac molestia dicundi ad eandem voluptatem perveniri posse.* Philoxenus Gloss. *Compendiaria*, συντομία.

16. *Declamare in porticu*] *Porticum* quam dicat nescio, præsertim quum nec pes, nec caput Eucolpianæ dissertationis, in tanta tamque deformi Satyrici istius decurtatione, uspiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis suasoria* reliquum nobis quidquam fecit fugitiva oblivio. Quid? quod majorem *superioris declamationis* partem deperiisse augurari possumus. Jam de *obscœna illa, modisq; omnibus flagitiosa Eucolpii servitute, eodemq; ad arenam condemnato; de fuga ejus, ac judicio deluso: de nocturna hospitis cæde: de uxore, Lica corruptâ, tum injuriis eidem illatis,*

 expiia-

peccant, qui necesse habent [18] cum insanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adulescentuli probent, ut ait Cicero, [19] *soli in Scholis relinquentur*; sicut ficti adulatores, quum cenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam quod putant gratissimum auditoribus

expilatoq; contumeliosa migratione navigio, nec vola, nec vestigium, quod ajunt. Quid de *damnatione Triphenæ*; *de exilio ac dignitate ejus in concione proscripta: de Lycurgi villa dispoliata, ac rapinis communibus, de Menelao antescholano* loquar? Sed & de *propudioso illa. quamq; stupro emeruerat, Gytonis manumissione, deq; primis impudicitiæ ejus tyrociniis, præposteraq; ac nefaria cum Eucolpio consuetudine: de Ascylto infamiæ notis cooperto, qui ne vir esset à matre persuasus, ipso virilis Togæ die stola assumpta in muliebris patientiæ scortum transierat, opus etiam muliebre in ergastulo fecerat.* Taceo *conturbationem Ascylti, soliq; versionem multo perditissimam: taceo fraternium cum Eucolpio sub præceptoris umbra initam societatem; & viridarium fœdissimis utriusq; voluptatibus iniquinatum*: postremo, *quod ex turpissima lite in risum jurgantes convorterat, laudationem poetæ, cujus adeo subidissima recitationi cum auritis, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id frustra: quippe quam vocatio etiam fuerit subsequuta, ex utriusq; captatoris sententia, parasiticis potius quam scholasticis artibus quæsita.* Neque minor jactura facta in argumentorum sequentium amissione, *de pallio* loquor *per latrocinium harpagato, de tunicula Ascylti intactis aureis plena deperdita, eademq; porro mox à rustico quodam in solitudine inventa: de Sacro Priapi ante cryptam turbato. de nocturnis in sacello magni illius Dei religionibus inspectis, proditisque.* Ex quibus tum universis, tum singulis facile est adfirmare, ipsa hæc tantula quæ reliqua etiamnum possidemus fragmenta, vix me hercules in decimâ ejus Satyræ parte censeri posse. *Dousa P.*

17. *In porticu*] De *eapse porticu* habes aliquanto etiam post. Nam ne de *Porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credā, cujus meminit infra Petronius, obstat *Græcæ urbis* mentio, *in cujus diversorio se desertum jacere lamentatur Eucolpius* postea. *Idem.*

18. *Cum insanientibus furere*] Eleganter Plautus in Bacchid. IV. IV. X.

Nullus frugi esse potest homo, nisi
qui & bene & male facere tenet.
Improbis cum improbus sit, Harpaget: furibus furetur, quod queat.
Versipillem, frugi convenit esse hominem. pectus cui sapit,
Bonus sit bonis, malus sit malis: utcunque res sit, ita animum habeat.

Horat. lib. II. Satyr. III.

---- pudor, inquit, te malus urget:
Insanos qui inter vereare insanus haberi.

19. *Soli in Scholis relinquentur.*] Veroa sunt Ciceronis in orat. pro Cœlio c. XVII.

ribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint) sic eloquentiæ magister nisi, tanquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo. Quid ergo est? parentes objurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos severa lege proficere. Primum enim, sicut omnia spes quoque suas ambitioni donant: deinde quum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi juvenes lectione severa mitigarentur, ut sapientiæ præceptis animos componerent, [20] ut verba atroci stilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus. Nunc pueri in Scholis ludunt, juvenes ridentur in foro, & quod utroque turpius est, quod quisquis

20. *Vt verba atroci stylo effoderent*] Veteres qui ad scribendum ceris sive tabellis ligneis ceratis vel cerâ inductis utebantur, quando scribebant stylo ferreo arabant, vel pungebant, vel fodiebant ceras, inque illis litteras fingebant. Altera pars styli, qua nempe scribebant erat satis acuta ad subtilem sulcum in cera faciendum: altera obtusa, qua si scriptum delere vellent, sulcos incisis litteris in cera factos conducebant, complanâbantque, eamque concinnabant ad aliam scripturam accipiendam. Styli descriptio est apud prudentissimum Prudentium Hym. IX. περὶ στεφάνων.

Innumeri circũ pueri, miserabile visu,
Confossa parvis mẽbra figebãt stylis,
Vnde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur adnotantes scripserant.

Et paulo post:

Inde alii stimulos, & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur.

Hæc prior pars quam diximus:

Et qua facti apices abolentur & æquoris hirti
Rursus nitescens innovatur area.

Hæc pars posterior. Ita ad priorem alludens Cicero lib. I. de Orator. *omnia sub acumen styli subeant necesse est.* & Petronius hoc loco. Ad alteram

quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbasse [21] schedium Lucilianæ humilitatis, quod sentio; & ipse carmine effingam:

[22] Artis severæ si quis amat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege polleat exactâ:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
[23] Cliensque cenas impotentium captet:
Nec [24] perditis addictus obruat vino

Mentis

alteram Horatius lib. I. Sat. x.

Sæpe stylum vertas iterum quæ digna legi sunt,
Scripturus. -- -- --

Hoc est, sæpe aliquid deleas ac corrigas. Nempe qui acuta parte styli formabant litteras, cum easdem mutare vel abolere vellent, convertebant in manu stylum, & partem obtusam, quæ alioquin à tabella erat aversa, redigebant versus tabellam. Ita ergo qui pungentes ceram litteras efficiebant, cum delere scriptum vellent, stylo verso easdem prius factas expungebant. styli formam apud Pignorium vide.

21. *Schedium Lucilianæ humilitatis*] Ita Parisiensis editio. Turnebus priorum exemplarium fidem sequutus non *Improbitatis*, verum *Humilitatis*, rescribebat. Idque Petronianæ etiam sententiæ paullo accommodatius visum. Nam (sicuti idem argute subjicit) *Lucillius in Satyris interdum se ad humilitatem Iamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam ejus Iambici reperiuntur.* Alii non *Lucilianæ*, sed vero *Lucianæ improbitatis* maluere. Venia digni, quia Petronium Luciano posteriorem credidere. Porro Donsa; *Licinianæ improbitatis*; à Licinio Calvo: cujus *carmina, quamvis jocosa, ingentis animi adserit Seneca. Dousa P.*

22. *Artis severæ si quis amat effectus*] Petronius, ut quidem emendavit Josephus, Divi Julii Cæsaris F. Scaliger, scripsit *hamat.* Est autem *adhamare ἀγκιστρεύειν*, ut explicat vetus Glossarium, hoc est, ut Appulerus loquitur, *Inuncare. Rutgersius.*

23. *Cliensque cœnas impotentium captet*] Supra; *Adulatores cum cœnas divitum captant. Impotentium*, id est, valde potentium. *Dousa P.* Quemadmodum observavit Charisius lib. II. ubi admonet præpositionem IN esse modo derogativam, modo adjectivam. Servius I. Æneid. *Impotens, & satis, & nimis, & nihil potens.* Exempla si desideras Juretum consule ad Symmach. lib. I. ep. XCV. Savar, ad Sidon. lib. V. ep. XII. Achil. Stat. ad Catul. ep. XXXVI.

24. *Perditis addictus.*] *Perditis*, id est, nequam & dissolutis hominibus, & quos *Asotorum*, ac *Nepotum* cognominibus pro dignitate insignire possis. *Dousa P.*

25. *Plau[illegible]*

Mentis calorem, neve [25] *plausor in scænâ*
Sedeat redemptus [26] *histrioniæ addictus.*
Sed sive armigeræ rident [27] *Tritonidis arces* [28],
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, [29] *det primos versibus annos,*
Mæoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exonerata sono mutet suffusa saporem:
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et fortuna sonet celeri discincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

His

25. *Plausor inscena*] Ingenui namque etiam plaudendo addicti. Insignis est Suet. locus Neron. c. xx. *Neque eo segnius adolescentulos equestris Ordinis, & quinque amplius millia à plebe Robustinæ juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent, Bombos, & Imbrices & Testas vocabant.* Tacitus autem eos plausores *Equites Augustanos* adpellavit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocavêre. Ipsum indicat factum Cic. pro M. Cœlio, post Mimi, aut Fabulæ exitum: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suet. Calig. c. LIV. & Arnob. lib. II. *Gonsalius.*

26. *Histrioniæ*] vide in fragment.

27. *Tritonidis*] Festi mutilator Paulus: *Tritonia Minerva à ripâ Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitùs sit visa.* Mela lib. I. c. VII.

28. *Tritonidis arces*] *Arces* antiqui Minervæ consecraverunt, quod eam mundi mentem atque in summo capite sedem habere credebant: sive quod ratio, quæ per eam designatur, Resp. & Urbes amplificet, ut ait Capella. Plato scribit, in mediis editisque locis oppidi solitos ædes ponere Jovi, Vestæ, Minervæ, sub quorum tutela urbes credebant esse. *Parrhas.* Virg. Eclog II.

----- *Pallas, quas condidit arces,*
Ipsa colat, --- ---

Ubi Servius: *Ideo dea arcium Minerva dicitur, non quia dea est artium & ingenij, ideo ista finguntur. Nihil enim est, excellentius ingenio, quippe quo reguntur universa.* Probus: *Pallas primum ædificationem invenisse dicitur. Erhard.*

29. *Det primos versibus annos.*] Lucian. Lexiph. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ ἀρίςων ποιητῶν, καὶ ὑποδιδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνοὺς, μέλλων ἐπὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τῇ ἐκείνων φω-

His animum succinge bonis sic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

Encolpius. Dum hæc diligentius audio, [30] non notavi mihi Ascylti fugam: & dum in hoc dictorum æstu totus incedo, ingens scholasticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis suasoriam exceperat. Dum ergo juvenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, oportune subduxi me, & cursim Ascylton persequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco stabulum esset, sciebam. Itaque quocumque ieram, eodem revertebar. donec in cursu fatigatus, & sudore jam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreste olus vendebat: *Anus.* [31] Et rogo, inquam, mater, numquid scis, ubi ego *Encolpius.* habitem? Delectata illa urbanitate tam stulta: &, Quidni sciam? inquit. consurrexitque, & cœpit me præcedere. [32] Divinam ego putabam. at subinde, ut in locum secretiorem venimus, [33] centonem anus urbana

τῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτεισι, Servius Eclog. IV. *Bono ordine primo Poëtas, deinde Historicos, deinde Philosophos legendos dicit.*

30. *Non notavi mihi Ascylti fugam.*] Eleganter dictum; *notare sibi.* Sic infra: *Notavit sibi ad lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio.* Iterum: *Proxima nocte cum miles notasset sibi & lumen inter monumenta clarius fulgens.* A. Gellius, lib. XVII. c. II. *Hæc verba, quæ meminisse potui, mihi notavi.*

31. *Te rogo*] Formula blandè adeuntium est, TE ROGO, cum quid exquisituri veniunt. Plaut. Pseud.

Ecquem in angiportu hominem novisti, te rogo?

Gulielmius.

32. *Divinam*] Præsagam, *Barth.* Quæ sciret omnia, *Pflugius.* Dicit enim se existimasse scire eam divinitus. *Turneb.* Martial.

Non sum divinus, sed scio quid facias.

Senec. de vit. Beat. c. XXVII. Arnob. lib. v. de Numa. Juvenal. Sat. x. Auctor Queroli: *Secreta Queroli ac familiaria tamquam divinus loquitur.*

33. *Centonem anus urbana rejecit.*] al. *injecit* quasi velit Eucolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari, scilicet ut intelligat se in fornicem deductum. Nam

Mœchi

bana rejecit: &,34 Hîc,inquit, debes habitare. Quum ego negarem me cognoscere domum, video quosdam, 35 inter titulos, 36 nudasque meretrices furtim conspatiantes. Tarde, immo jam sero intellexi, me in

Anus. Encolpius.

Mœchi & ii qui lustrabantur, obnupto capite esse ex Suet. Caligul. & Neron. notum. Capitolinus Vero: *In tanto vitiorum Cajanorum & Neronianorum fuisse amulum, ut vagaretur nocte per tabernas, & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari.* C. Fortunatianus lib. Rhet. *Invenit filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit:* Et hoc ritu fortè Nævius, apud Gellium lib. VI. c. IX.

Eum suus pater cum pallio ab amica abduxit.

Vide Isidor. lib. XIX. c. XXVI. Huc respexit Seneca de Vita beata c. XIII. Imo & meretrices obnuptæ. Juven. Sat. VI.

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertull. de cultu fœminar. c. XII. *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco Iudæ suspicione visa est quastui sedere, adeo quia sub velamento latebat, habitus qualitate quastuariam mentiente. VVouvveren.* De centone sequentia adnotat Erhardus, qui exemplum hoc adducit ex Martialis lib. II. Ep. XLVI.

Intrasti quoties inscripta limina cella,
Seu puer arrisit sive puella tibi:
Contentus non es foribus veloq; seraq;.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cellâ, quam in ipsa majori lupanaris janua. Ejusmodi velis cubiculorum januæ tegebantur, & eo ponebantur, ne sc. per forium rimas inspicere possent curiosi quid intus ageretur. Sat. IX. vers. CV.

-- -- Claude fenestras
Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen
E medio --- --- ---

34. *Hîc, inquit, debes habitare*] i. e. Veneri litare. Martial. lib. XIV. Ep. LXXVII.

Si tibi talis erit, qualē dilecta Catullo
Lesbia plorabat, heic habitare potes.

35. *Inter titulos*] Tituli adpellatione notatur, stupri pretium & & nomen meretricis. Senec. lib. I. contr. II. *Deducta es in lupanar, accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est.* Ibidem: *Nomen tuum pependit in fronte, pretia stupri accepisti:* Symphosianus in Histor. Apollon. Tyrii: *Puella prosternit se ad pedes: Miserere virginitatis meæ, ne prostituas hoc corpus sub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur scribatur ei titulus:* QUICUNQUE TARSIAM DEFLORAVERIT, MEDIAM LIBRAM DABIT, POSTEA POPULO PATEBIT, AD SINGULOS SOLIDOS.

36. *Nudasq; meretrices*] Tacit. lib. XV. Ann. *Scorta visebantur nudis corporibus.* Cyprianus de spect. c. VI. *Per prostitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ὅλη, (ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μόναις ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίαις σημαντική.

Philomon:

in fornicem esse deductum. exsecratus itaque aniculæ insidias, [37] operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem. quum ecce in ipso aditu occurrit mihi æquè lassus, ac moriens Ascyltos. putares, ab eadem anicula esse deductum. Itaque ut ridens eum consalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæsivi. *Ascyltos.* Sudorem ille manibus detersit, &, Si scires, inquit, quæ mihi acciderunt. *Encolpius.* Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, *Ascyltos.* Quum errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco stabulum reliquissem, accessit ad me paterfamilias, & ducem se itineris humanissimè promisit. per amfractus deinde obscurissimos egressus, in hunc locum me perduxit, [38] prolatoque peculio cœpit rogare stuprum.

Philemon;

Στῆσαι πριάμενον γυναῖκας, κατὰ τόπους
Κοινὰς ἅπασι, καὶ κατεσκευασμένας
Ἑστᾶσι γυμναί. —

VVouvveren.

37. *Operui caput.*] Velabant & operiebant se veteres vel propter sacra, vel subitam, aut desperatam aliquam rem aut malum. Propter illa: *Veneraturi Deos*; Plaut. Amphitr. v. I. XLII. Lucret. lib. v vers. ∞CXCVII. Suet. Vitell. c. II. *Velabant autem non peculiari quodam, ut quidam opinantur, his usibus velamine, sed plerumq; parte vestis*: Senec. Herc. Furent. vers. CCCLV. Joseph. lib. VII. de bello Jud. *Flamines, Fetiales, & Augures.* Varro de L. L. *de his* Cic. & Liv. lib. I, c. XVIII. & XXXII. *Imperatores pro Rep. se devoturi.* Livius lib. VIII. c. IX. Cic. de Nat. Deor. lib. II. c. III. *Tribuni plebis consecraturi bona alicujus damnati.* Cic. pro domo suâ. c. XLVII. *Ver sacrum facturi, natos vere sacro.* Festus. *In nuptiis (libens adnumero sacris propter auspicia) nova nupta.* Tertull. lib. de veland. virg. *Dixi præterea propter rem subitam, aut desperatam.* Plaut. Most. II. I. LXXVII. & II. II. XC. Nonius, c. X. §. XXV. *Supplices*: Virgil. lib. XII. Vellejus lib. poster. *In funere filii.* Plut. in Ῥωμαϊκοῖς, *quiq; efferebant funus*, Persius, Sat. III. vers. CVI. *Deniq; obituri mortem voluntariam.* Horat. lib. II. Sat. III. vers. XXXVIII. *aut violentam*, Sueton. Cæsare c. LXXXII. Nerone c. XLIIX. *Schegkius.*

38. *Prolatoq; peculio*] *Peculium* etiam eam ad rem usurpatur à Plauto in Pseudolo. Lamprid. in Heliogab. *Homines bene vasatos & majoris peculij.* Qui *pulchre peculiati* in Priap. Scalig. in Catal. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula

prum. [39] Jam pro cælla meretrix [40] assem exegerat, jam ille mihi injecerat manum. & nisi valentior fuissem pœnas. * adeo ubique omnes mihi [41] videbantur, Satyrion bibisse * * * junctis viribus molestum contempsimus * * *

quasi [42] per caliginē vidi Gitona in crepidine semitæ stantem, & in eundem locum me conjeci. * Quum quærerem, Numquid nobis in prandium frater parasset, Encolpius.

vocabula usurpatum antiquis, testimonio est illud è carmine libero;

Pulchre pensilibus peculiati:

Ubi de vasatis probè mutoniatis est sermo. Dousa Cent. lib. IV. c. IX. *Peculium* proprie dicitur id quo viri sumus. Schopp. Explan. in Most. I. III. *Prolatoq́ peculio*, i. e. mentula. hinc *peculiare* aliquem pro stuprare dixit Plautus Pers. & *peculiati* sunt peculio instructi sive mentulati in Priap. carmine III. ubi idem Schopp. in Comm. *Erhard.*

39. *Iam pro cella*] Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clam (ut inquit Conricus) remotis arbitris. Hoc enim genus *cellæ* dicebantur; easque à Lenis, sive etiam Lenonibus conduci mos erat, assis unius (sicut hinc paret) pretio. In ejusmodi ergo secretum se à patre familias perductum commemorare pergit Ascyltos: &, absque pertinacia sua fuisset, daturum pœnas, & quidem *penitas*, parato præsertim, imo prompto peculio in rem præsentem. *Dousa P.*

40. *Assem exegerat*] Juvenal. Satyr. VI. de Messalina inexhaustæ libidinis fœminâ, Claudii Imp. impudicissimâ conjuge:

Excepit blande intrantes atque æra poposcit.

Arnob. lib. V. *Cypriæ Veneris abstrusa illa initia præterimus, quorum conditor judicatur Cyniras rex fuisse: in quibus sumentes certas stipes inserunt ut meretrici* Jul. Firmicus Maternus de error. prof. Relig. *Statuisse etiam ut quicunque initiari vellet, secreto Veneris sibi tradito, assem unum mercedis nomine Deæ daret.*

41. *Videbantur satyrion bibisse*] Ad libidinem esse incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. *Turneb.* Petron. infra: *Illinc puella penicillo quod & ipsam satyreo tinxerat, Ascylton opprimebat.* Apuleius Medicus, de Herbis c. XV. *Græcis dicitur Satyrion, Itali Triapiscon, alij torminalem, alij testiculum leporinum nominant.* An igitur ex herba ista potus ejusmodi confectus, quo frigentibus, ad officium virile membris mederentur? An ipsius herbæ expressus succus ei rei faciebat? Idem Apuleius ibid. *Si quis mulierem subagitare non poterit, herbæ priapisci radicem, id est, testiculum dextrum, quia major est.* &c. *Erhard.*

42. *Per caliginem*] Cic. Phil. XII. *Quod videbam quidem, sed quasi per caliginem: perstrinxerat enim aciem animi Decimi Bruti salus.* & lib. V. ep. Fam. XV. *In infirma ætate, imbecillaq́*

raſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrumas pollice exterſit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidiſſet, quæſivi. at ille tarde quidem & invitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſ-
Giton. cui: Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. Quum ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inveniſti. Quibus ego auditis, intentavi in
Encolpius. oculos Aſcylti manus: &, Quid dicis, inquam, 43 muliebris patientiæ ſcortum, 44 cujus ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus, longe majore niſu clamavit: Non taces, inquit, gladiator obſcene, 45 quem
Aſcyltos. de ruinâ arena dimiſit? Non taces nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quum 46 fortiter faceres, 47 cum

becillaq́. mente vis naturæ per caliginem cernitur. Plautus dixiſſet per nebulam: ut in Capt. v. IV. XXVI. Pſeud. I. V. XLVIII.

43. *Muliebris patientiæ ſcortum*] Firmicus Aſtr. lib. III. c. VII. *Patiantur quæ mulieres pati conſueverunt, præpoſteris libidinum ardoribus.* Inf. *ut muliebris patientiæ legem poſſit accipere.*

44. *Cujus ne ſpiritus quidem purus eſt.*] Propter ellationem, aut, ut loquitur Arnobius lib. II. *oris ſtuprum.* Lactant. lib. VI. c. XXIII. Lamprid. in Commod. *Libidinoſus, ore quoque pollutus & conſtupratus fuit.* Sueton. de Polemone Grammatico: *Flagrabat libidinibus in mulieres, uſque ad infamiam oris.* Minut. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore inguinibus inhæreſcunt.*

45. *Quem de ruina arena dimiſit*] Significat apertè, fugitivum illum in Arenam damnatum, & cum fœdâ muliere aliquâ (non diſſimili ſchemate, quo aſinus Appuleius) commiſſum, ruinâ pegmatis præter ſpem evaſiſſe. Et clarè iterum: *ergo me non* RUINA *terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, Arenæ impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciæ nomina, mendicus exſul in diverſorio Græcæ urbis jacerem.* Et ſolent interdum ita componere pegma & hanc ruinam; ut ii qui impoſiti, præcipites ruerent in caveas ferarum: ibique diſcerperentur. *Lipſius.*

46. *Fortiter faceres*] FORTITER *facere* poſitum, pro, *Muliebre arvum conſerere*; atque in robuſtâ, hoc eſt, in maſculâ hercule, non autem pathicâ voluptate deditum eſſe. *Douſa*

[47] cum pura muliere pugnasti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diversorio puer est? Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. *Encolpius.*

Quid ego, homo stultissime, facere debui, [48] quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, [49] vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? *Ascyltos.*

Multo

se. *Dousa P. Abi ergo, ac te compara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor, Appul. lib.* II. *Met. Idem alibi: Præliare & fortiter præliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* Translatum à re militari. Sic Servius ad illud IV. Georg.

-- -- *Cæsar ad altum*
Fulminat Euphraten bello.

FORTITER *facit.* Senec. lib. I. declam. IIX.

Qui ter FORTITER *fecit, militia vacet.* Quintil. Declam. CCLXXXVII. CCXCIII. CCXCIV. CCCIII.

47. *Cum purâ muliere pugnasti.*] *Pura mulier,* libera est immunisque à fœditate *morbi Campani, ac luxu illo capitali,* quem Nolanis adsignat Ausonius, Lesbiis usurpatum antiquitus: unde & λεσβιάζειν. quod dissimulanter innuere volentes Latini illi veteres, Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Comprimere linguam; Offendere buccam; ori seu Capiti cujuspiam inludere:* (quibus respondent; *Mergere caput; Comprimi; Ore alicui morigerari:*) periphrasi multa honestissima circumscripsere. Mart. lib. IX. ep. LXIX.

Improbius quiddam ridensq; rubensq; rogavi:
Pollicita est, nulla luxuriosa mora.
Sed mihi pura fuit. -- --

Eodem quoque honestatis velamento in diverso *Ligurum* genere, hoc est, Varronianis *Labdis* notandis usa Latinorum verecundia: Exempli gratia: *Occultare se demisso capite, Perdere caput in aliqua. Molas lingere. Obligurire:* cujus rei infamia Tiberio quoque hircoso ac olido seni clarè & publicitus *Atellanico exodio* exprobrata apud Sueton. hisce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit:

Dousa P.

48. *Cum fame morerer*] Hinc proverbialis locutio, *pro pane rogare aliquam,* id est, de stupro compellare, apud Bebelium in Facetiis, ubi hi versus non nuperi, sed antiquitus facti legantur;

MONACHI.

En sumus hic nos tres, vos tres pro pane rogantes;
Nos sumus ex illis, qui trudimus illud in illis.

MONIALES.

Adsumus & nos tres, vos tres supponite nos tres;
Nos sumus ex illis, qui cludimus illud in illis.

Erhard.

49. *Vitrea fracta*] Pro nugis & rebus frivolis dixit Martialis: lib. I. ep. XLII.

Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis. -- --

Turneb.

60. Vi

Multo me turpiores tu hercule, qui, [50] ut foris cenares, poëtam laudasti. Itaque ex turpissima lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus. * Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Ascylte, inquam, intelligo nobis convenire non posse. itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram privatis quæstibus temtemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittam. alioqui mille causæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different.

Encolpius.

Ascyltos. Non recusavit Ascyltos, & , Hodie, inquit, quia [51] tanquam Scholastici ad cenam promisimus, non perdamus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem.

Encolpius. Tardum est, inquam, differre quod placet. * Hanc tam præcipitem divisionem libido faciebat. Jamdudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, ut veterem cum Gitone meo [52] rationem diducerem.

50. *Vt foris cœnares, poëtam laudasti*] Pluribus hoc persequitur Dousa P. quem vide. Rader. Comment. in Mart. lib. x. ep. LX. Casaubon. ad Satyr. I. Persii. Plin. lib. II. ep. XIV.

51. *Tamquam scholastici ad cœnam promisimus.*] *Promittere ad cœnam*, est, promittere te alicui fore convivam, in cœnâ adfuturum. Sic Plaut. Most. IV. III. XII. Menæch. V. II. XLIII. Stich. IV. II. XVI. Seneca II. Suas. *Sabinus Asidius venustissimus inter Rhetores scurra, cum hanc sententiam Leonidæ retulisset, ait, ego illi ad prandium promisissem, ad cœnam renuntiassem.* Adludebat: ὅπως ἀριστᾶτ', ὥς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες. Plinius lib. I. ep. XV. *Heus tu, promittis ad cœnam? nec venis. dicitur jus: ad assem impendium reddes, nec id modicum.* Sic promittere ad aliquem. Plaut. Stich. IV, I. IX. Cic. II. Orat. VII. *Nisi prius à vobis impetraro. Quidnam, inquit Catulus. ut hic sitis hodie. Tum cum ille dubitaret, quod ad Fratrem promiserat, ego, inquit Iulius, pro utroque respondeo sic faciemus.* Sic promittere foras, condicere foras: Plaut. Most. IV. III. XII. Menæch. XII. XV.

52. *Rationem diducerem*] Differuntur opinionibus eruditi, utrum *deducerem an diducerem* legi debeat: Semel igitur decernere voluimus, nimirum *Petronium* scripsisse *deducerem*. Sic Suet. August. c. XLIII.

rem. * Postquam lustravi oculis totam urbem, in cellulam redii, osculisque tandem bona fide exactis, alligo artissimis complexibus puerum, fruorque votis usque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissime claustris, invenit me cum fratre ludentem. risu itaque plausuque cællulam implevit, opertum me amiculo evoluit, &, Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid [53] vesticontubernium facis? nec se solum intra verba continuit, sed lorum de pera soluit, & me cœpit non perfunctorie verberare; adjectis etiam petulantibus dictis, Sic [54] dividere *Ascyltos.* *Encolpius.*

c. XLIII. *Atqui ita post hanc rem temperavit, ut non minorem aratorum ac negociantium, quam populi summam deduceret.* Miror cur magnus interpres hoc observet nove dictum. Nam & ante sic Manilius lib. III.

Sic erit ad summam ratio deducta priorem.

Gronovius.

53. *Vesticontubernium*] Eadem voce utitur auctor festivissimi, sed nimis Latini, PERVIGILII VENERIS, (diversi ab eo, quod acceptum à Pythæo Lipsius ELECTIS edidit) cujus quatuor tantum versus, nescio an priores, I. Dousa F. ut eos ab Hier. Grosslotio Lislæo acceperat, primus vulgavit.

Nemo tentis mentulis det, nemo nervus otium.
Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures,
Hac super virente myrto nos amoris admonent
Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Nobilissimus Dousa P. disjungit vocem, ut sit *vesta contubernium*: ac illud per irrisum dicat, in eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quam longissime abesse. Turnebus intelligit, de iis qui sub eadem veste cubant. lib. XIX. c. VI. Lucem huic loco subministrat lepidissimus Amorum Doctor, lib. I. Amor. ep. IV.

Sæpe mihi, dominæq; meæ properata voluptas
Veste sub injecta dulce peregit opus.

Sic & in ep. Paris de Helena & Menela accubantibus.

54. *Dividere*] Plaut, Aulul. II. IV. II.

---- ---- *Edixit mihi,*
Vt dispartirem obsoniũ hic bifariam.
Co. *Metu quidem hercle hic tam palam non divides*
Si quo tu totum me ire vis, operam dabo.
STR. *Bellum & pudicum vero prostibulum popli.*
Post si quis vellet te, haud non velles dividi?
Atqui ego istuc Anthrax aliovorsum dixeram,

Encolpius. videre cum fratre nolito. *** 55 Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Quum ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissima cœpimus, atque in quodam angulo 56 laciniam extremam concutere, si quem fortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diu moratus rusticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit. invicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi. nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat. Plane is ipse erat. Sed quum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec futuræ quidem adtulerat rusticus curiosas manus, sed tamquam mendici spolium etiam

Non istuc quod tu insimulas. -- *Dividere* autem quod Laberio, *cadere hillas.*

55. *Veniebamus in forum deficiente jam die &c.*] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in haburra deficiente jam die vænales proponerentur, idcirco harum fidem male ambulantem dicit Horat. lib. 1. Sat.

Fallacem circum, vespertinumq; pererro,
Sæpe forum. -- -- --

Acron & Porphyrio. Horatii interpretes de Saburra majore, hunc locum accipiunt, in qua vesperi furtivæ res semper venundabantur. Hac de caussa Propertius vigilacem Saburram dixit;

Iamne tibi exciderint vigilacis furta Saburræ.

Durantius.

56. *Laciniam*] Lacinia, Glossis κράσπεδον, Flexuosa, sinuosa, apertaque pars vestis. Cic. de orat. lib. III. *Nam illud alterum genus,* quod

um etiam faſtidioſe venditabat. Aſcyltos, poſtquam depoſitum eſſe inviolatum vidit, & perſonam vendentis contemptam, ſeduxit me paullulum à turba: &, Scis, inquit, frater, rediiſſe ad nos theſaurum de quo querebar? Illa eſt tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus? *Aſcyltos.* Exhilaratus ego, non tantum quia prędam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed plane jure civili dimicandum, ut ſi nollet alienam rem domino reddere, [57] ad interdictum veniret. *Encolpius.*

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi qui Cynica traducunt tempora cœna,
Nonnunquam nummis vendere verba ſolent.
Ergo judicium nihil eſt niſi publica merces,
Atque Eques in cauſa qui ſedet, empta probat.

Contra Aſcyltos leges timebat: &, quis, ajebat, hoc loco nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? *Aſcyltos.* Mihi plane placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & parvo ære recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem

quod eſt temporibus, locis, rebus, definitum obtinent, atque idipſum lacinia. Idem Tironi: *Videor enim videre te ementem ruſticas res, cum villico loquentem, in lacinia ſervantem ex ſecundâ menſâ ſemina.* Suet. Claud. Cæſ. c. xv. *Vt deſcendentem è tribunali non ſolùm voce revocarent, ſed & lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenſo retinerent.* Idem in Calig. *Ita ſe proripuit è ſpectaculis ut calcatâ laciniâ togæ, per gradus iret indignabundus. Laurenberg.*

57. *Ad interdictum.*] Hoc valde mihi novum eſt. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum recuperandæ poſſeſſionis edictum proditum eſt. Nam *unde vi* ad res tantum immobiles pertinet. L. 1. §. illud, ff. unde vi. *Vtrubi* autem retinendæ eſt poſſeſſionis, non recuperandæ. *Cl. Puteanus.*

Encol-pius. litem descendere. Sed præter unum [58] dipondium [59] sicilicumque, quibus [60] lupinos destinaveramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque interim præda

58. *Dipondium*] Dipondium seu *dupondius*, inquit Varro de L.L. lib. IV. *à duobus ponderibus, quòd unum pondus assipondium dicebatur, id ideo quòd as erat libra pondus.* Dupondium ergo duos asses significat, vel XXIV. uncias, aut XII. sescuncias. *& sic apud Vlpian. l. item si. XVII. π˜ de hæred. inst. & §. & constat. Inst. de hæred. inst. vide Viglium Zvvichemum ab Aita* in enarratione hujus legis. Etiam pro parva pecunia sumitur. Cic. pro Quintio: *Si dupondius tuus augeretur sex Nævi, si in parvâ re captionis aliquid verere.* Senec. in Epist. *Dupendio satur*, d est, exiguo sumptu.

59. *Sicil.*] Sicil hoc (si pro siclo positum velimus) est à Hebræo שקל schakal, quod est appendere ponderare & sim: hinc formatum nomen שקל schekel, siclus. quod apud Hebræos primum pondus, ac deinde etiam nummum, cujus usus in illa gente frequens, denotat. Siclus autem, utrolibet modo sumptus, duplex erat. 1. Sacer & Ecclesiasticus, dictus etiam siclus sanctuarii. 2. Profanus & civilis, etiam gentilibus non incognitus. prior valebat τετράδραχμον Græcorum, Romanorum semunciam: posterior pondere & propterea etiam in re nummaria valore duplo minor duas valebat drachmas, græci δίδραχμον dicerent. Hujus mentionem facit Mathæus Euangelista, qui capite decimo & septimo refert exactores vectigalium à Petro & Christo petiisse τὰ δίδραχμα. Quaterni igitur tales sicli thalerum imperialem integrum constituerent, id est argenti unciam. unde non immerito glossa per Sicilicum, οὐγκίας τέταρτον, illius valorem exposuit. *VVybinga.* Turneb. lib. XIX. c. VII. pro *sicel* legendum putat *scilicet.* Sed in veteri Lexico hic habetur: *Sicel Latino sermone siclus adpellatur corrupte Hebræorum nomen est habens apud eos unciæ pondus: apud Latinos autem & Græcos, quarta pars unciæ est; & stateris medietas, dracmas duas appendens. unde cum in litteris divinis legitur siclus, uncia est; cum vero in gentilium, quarta pars unciæ est. Daniel.*

60. *Lupinosq.*] Lupini olim vilissimum pauperum cibarium, & aliorum frumenti inopia, Cynicorum vero adeo creberrimum, ut vix umquam à Cynici pera abesse Lupinos, contingeret. Diogenes ipsorum Πρωτότυπος quendam uti Cynicum instruens apud Lucianum in Vit. auct. inquit; Ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔστω μεστὴ, καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων. Et in Mortuor. Dial. hic Choron ait ad Menippum Cynicum insignem: Δεῖξον τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις, Μεν. θέρμους εἰ θέλεις &c. Inde Crates apud Aristot: οὐκ ἀηδῶς γὰρ οὐκ οἶδα, φησὶν, πήρα δυνάμεν ἡλίκην ἔχει θέρμων τε χοίνιξ. *Gonsalius.*

da discederet, vel minoris pallium [61] addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quæ cum rustico steterat, inspectis diligentius signis, injecit utramque laciniæ manum, magnaque vociferatione, [62] latrones tenere, clamavit. Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque eàdem invidia proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac [63] pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Ascyltos pene risum discussit: qui, silentio facto, Videmus, inquit, suam cuique rem esse carissimam, reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant. Et si rustico, mulierique placebat permutatio, advocati tamen jam pene nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, Uti apud se utraque deponerentur, ac postero die Judex querelam inspiceret. Neque

Ascyltos.

Encolpius.

61. *Addicere*]. i. e. Auctionem facere, hoc est, bona sua proscribere, & licitantibus objicere, & rem venalem ei, qui plus cæteris obtulerit; tradere. quod ἀπαρτίον προγράφειν, ἀποκηρύττειν τὰ πατρῷα, κηρύττειν τὰ ὄντα, Græce dicitur. Suet. Jul. c. L. *Amplissima prædia minimo addixit.*

62. *Latrones tenere clamavit*] Si *tenere* retineamus, subaudiendum videtur, Se; ut manifesta in noxia latrones sese tenere significet; tamquam deprehensos. Alii, tamen *Tenete*, malunt potius. idque ad nostri hujus sæculi consuetudinem referre haud absurde possis, quoties trium litterarum homines in ipso furto deprehensos persequimur ac reflagitamus altiore voce conclamantes **Houdt den Dief.** *Dousa P.*

63. *Pannuceam*] vide Pet. Perrenonium Animadv. & var. lect. lib. 1. c. XIII.

Neque enim res tantum, quæ viderentur in controversiam esse, sed longe aliud quæri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur. Jam 64 seqnestri placebant, & nescio quis ex concionibus calvus tuberosissimæ frontis, qui solebat aliquando & ad causas agere, invaserat pallium, exhibiturumque crastino die, adfirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, nisi ut semel deposita vestis inter prædones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum casus adjuvit. Indignatus enim rusticus, quod nos centonem exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querela jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, thesauro in diversorium præcipites abimus, præclusisque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

* * *

Encolpius. Sed ut primum beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. *Psyche.* Quum & ipsi ergo pallidi rogaremus.

64. *Sequestri*] *Sequester* dicitur apud quem res aliqua controversa dijudicanda deponitur. Gloss. μεσίτης ἔντεχνος συνθηκοφύλαξ. Cato de indigitibus: *Sinunt miseros perire ut bona rapiant, aut si superstites petant, vi sequestro dent.* Item: *Nolite per Deum immortalem vos sequestro ponere.* Fest. *Plaut.* vidularia: *Animadvertite amabo si voltis, vidulum adponite, ego servabo; quasi sequestro detis, neutri reddibo.* Non. Prisc. lib. VI. & XIII. *Plaut.* eadem Comœd. *Nunc ut apud sequestrum vidulum posivimus. Lawrenbergh.*

65. *Sacra*

mus, Quis esset, Aperi, inquit, jam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit, reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paullo ante cum rustico steterat: &, Me derisisse, inquit, vos putabatis. Ego sum ancilla Quartillæ, cujus vos [65] sacra ante cryptam turbastis. Ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, ut vobiscum liceat loqui. nolite perturbari. nec accusat errorem vestrum, nec punit. immo potius miratur, quis deus juvenes tam vrbanos in suam regionem detulerit. Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assentationem flectentibus, intravit ipsa [66] una comitata virgine, sedensque super torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, sed attoniti exspectavimus lacrumas ad ostentationem doloris paratas. Ut ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio capur, & [67] manibus inter se usque ad articulorum strepi-

Psyche. *Encolpius.* *Psyche.* *Encolpius.*

65. *Sacra ante cryptam turbastis*] De nulla alia, quam Neapolitana hoc accipiundum, habeo parsuasum mihi, Veteri P. Danielis Glossario inductus maxime, hujuscemodi nobis fragmentum subministrante ex 1. *Satyrarum Petronii*: *Satis constaret eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam.* Sacrum vero nocturnum & penetrale in Sacello Priapi (cujus *Genio Pervigilium deberi* monet Quartilla postea) à sequiore sexu ex ritu & disciplinâ patratum intellige. Ejus enim Dei sanctuarium *ac religionem juvenes isti urbani* interventu suo vitiaverant. Dousa P.

66. *Vna comitata virgine*] Juven. Satyr. VI.

---- *comite non amplius una.*

Non prodibant sine pedissequis. in Plauti Cas. Murrhina art. I. III. I.

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *ornatus ejus opibus abundabat, magnus ancillarum, quæ sequebantur comitatus. nunc gravi casu adflicta, vix mediocris ancillæ dignitatem retinet.* ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. Διαλ. ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἷα περίεισι, χρυσοῖς, ἐσθῆτες εὐανθεῖς, καὶ θεράπαιναι τέσσαρες. VVouvveren.

67. *Manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis*]. Hoc inter

Quartilla. ſtrepitum contritis, quænam eſt, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas, & antecesſura latrocinia didiciſtis? miſereor me-Dius Fidius veſtri: neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. utique noſtra regio tam præſentibus plena eſt numinibus, ut facilius posſis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis cauſa huc veniſſe, ætate magis veſtra commoveor, quam injuria mea. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem. & ideo [68] medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. major enim in præcordiis dolor ſævit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit. ne ſcilicet juvenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, [69] deornmque conſilia proferatis in

inter alia commoti vehementius animi indicia recenſet Seneca lib. III. de Ira, his verbis: *Adjice articulorum crepitum, quum ſe ipſa manus frangunt.* item lib. I, c. I. *Horrent ac ſubriguntur capilli, ſpiritus coactus ac ſtridens, articulorum ſeipſos torquentium ſonus, genitus, mugituſq́.* *Douſa P.*

68. *Medicinam ſomno petij*] Romani priſci malo aliquo adflicti, præcipue morbo, pernoctabant in templis, ut per quietem ab Diis monſtrata remedia acciperent. Hi *Deo alicui incubare* dicebantur. Servius ad VII. Æneid. *Incubare proprie dicuntur, ſi qui dormiunt ad accipienda reſponſa. unde eſt; ille incubat Iovi, id eſt, dormit in Capitolio ut reſponſa poſſit accipere.* Plaut. Curcul. I. I. LXI. &, II. II. XVI. Suet. Veſpaſ. c. VII. Turneb. vide lib. XI. c. VII. Elegantiſſima remediorum per ſomnia gentilibus oblatorum exempla Mercurialis lib. I. de art. Gymn. c. I. exhibet, ex inſcriptione tabellæ marmoreæ, Romæ in Æſculapii templo in Inſula Tiberina inventæ & apud Maphæos ſervatæ: cujus & mentionem facit Cl. Dn. Boxhornius Quæſt. Rom. Quæſt. IIX.

69. *Ne Deorum conſilia proferatis in populum*] Nefas erat Deorum conſilia in vulgus edere: quod legenti paſſim patet. Sic Hiſpala Feſcenia apud Livium lib. XXXIX. c. IX. *pacem veniamq́ precatur Deorum*

in populum. [70] Protendo igitur ad genua vestra supinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, jocum risumque faciatis; [71] neve traducere velitis tot annorum secreta, quæ mystæ vix omnes noverunt. Secundum hanc deprecationem lacrumas *Encolpius.* rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie ac pectore totum meum pressit. Ego eodem tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam jussi, & de utroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod præterea aliud remedium ad terrianam deus illi monstrasset, adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo nostro. Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiavit me spissius, & ex lacrumis in risum mota [72] descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vo- *Quartilla.* biscum, & à constituta lite dimitto. Quod si non adnuisse-

tum Dearumq́, si coacta Ebutij charitate silenda enuntiasset. c. XIII. *magnum sibi metum Deorum, quorum occulta enuntiaret.* Macrob. lib. I. de Somnio Scip. c. II.

70 *Protendo ad genua vestra supinas manus.*] Plinius lib. XI. c. XLV. *Hominis genibus quadam & religio inest, observatione gentium. Hæc supplices adtingunt; ad hæc manus tendunt; hæc, ut aras, adorant, fortaßis, quia in est iis vitalitas. Namq́ in ipsa genu commissura dextra, lævaq́ à priore parte gemina quadam buccarum inanitas inest: qua perfossa ceu jugulo, spiritus fugit.* Addit Dalechamp. Apud Homerum supplices contingunt mentum eorum, quos rogant, ut vel annuant, vel apud alios pro se intercedant: dextram, ut, quod precantur, faciendum suscipiant: genua, ut in eo, quod facere adgressi fuerint, pergant.

71. *Neve traducere velitis tot annorum secreta*] id est, ne manifesta faciatis secreta, & in populum pa lam irridenda ducatis. metaphora à damnatis ducta. Est enim *traducere* damnatum aliquem populo spectandum ignominiæ causa exhibere. Hispanè *sacar à la verguenca.* Suet. Tito. c. VIII. *Hos assiduè in foro, flagellis ac fustibus cæsos, ac novißimè traductos per Amphitheatri arenam:* Senec. ep. CIX. de Attalo. *Ramirez.* Infra: *deceptum se & derisum, traductumq́, inter discipulos.*

72. *Descendentes ab aure capillos*] Ante aures demittebantur capilli parvuli, cincinni, intorti, ex illis capillis, qui in ima parte temporum juxta aures adnascuntur. Hos

adnuissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat incrastinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare, superbum.
Hoc amo, quod possum qualibet ire via.
Nam sane Sapiens contemptus jurgia flectit;
73 *Et, qui non jugulat, victor abire solet.*

Encolpius. 74 Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia mimico risu exsonuerant, quum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmeteipsos, modo mulieres intueremur. *

Quartilla. Ideo vetui, hodie 75 in hoc diversorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ sine interpel-

suspicor vocari *Soboles*, à stolonibus sumpta metaphora, quos veteres solitos crispare verisimile est: quemadmodum etiam hodie plerique Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. Varro Papiap.

Ante aures modo ex subolibus, parvoli
Intorti demittuntur sex cincinnoli:

Isidorus lib. XIX. c. XXXI. *Antiæ sunt cincinni dependentes prope auriculas; Græco vocabulo ab auribus dictæ. Auson. Popma,*

73. *Et qui non jugulat*] Alludere videtur ad morem & disciplinam gladiatorum, quorum præcipuum ad victoriæ consecutionem momentum non in jugulando & feriundo, sed modico corporis inflexu ictus eludendo. *Dousa P.*

74. *Complosis deinde manibus*] Infra: *Ancilla risu meo prodita complosit manus.* Quintil. lib. IX. c. III. *Complodere manus scenicum est, & pectus cædere.* Manuum plaudentis figuram exhibet Philostratus in Comi imagine: Μιμεῖται δὲ ἡ γραφὴ καὶ κρότον, οὗ μάλιστα δεῖται ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Geminus plane locus apud Aristænetum, lib. 15. ep. x. ubi Acontii Cydippesque describit celebritatem nuptiarum.

75. *In hoc diversorio quemquam mortalium admitti*] Dictum ut in LL. XII. Tab. IN EO PECUNIAQUE EJUS POTESTAS ESTO. pro *in eum, &c.* Piccartus Peric. Crit.

terpellatione à vobis acciperem. Ut hæc dixit. Quartilla, Ascyltos quidem paullisper obstupuit : ego autem [76] frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, [77] scilicet contra nos, quibus si nil aliud virile, sexus esset, quod auxiliaretur. Et [78] præcincti certè altius eramus : immo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret, ipse cum Quartilla consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * * Encolpius.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere. Encolpius. * Rogo, inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. * *

Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea mille jam mortibus frigida. * Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse

Crit. c. XIIX. Sic infra Petronius: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.*

76. *Frigidior hyeme Gallica*] Elegans proverbium. Gallia enim, quæ ad Septentrionem tota pene vergit, horridorem ac sæviorem experitur hyemem. *Turneb.* Imo Galliam hîc intelligit eam Galliarum partem, quæ tum potissima, si qua Cæsari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia sive Suicia, regio frigidissima. *Erhard.*

77. *Scilicet contra nos*] Tres illas voculas, *scilicet contra nos*, contendo glossema esse, τῷ *conari.* Illis igitur ejectis, lego hoc modo, *si quid vellent conari, infirmissimæ. Si nil aliud, certè virilis sexus esset. Rutgersius.*

78. *Præcincti altius eramus*] Lascivientes, parati ad opus, alticincti. Sic infra; *Cinædus supervenit myrtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus.* Ibidem: *Quartilla alte cincta jussit infelicibus dari missionem.* Artemidor. lib. IV. Ἔδοξέ τις ἀνασειλαμένην τὴν γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Rigalt. ad Phædr. lib. II. fab. XXXVI. *Lunderp.*

79. *Duas*

esse alienis intervenire secretis * [79] duas institas ancilla protulit de suris: alteraque pedes nostros alliga-
Ascyltos. gavit, altera manus. ** Ascyltos jam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non sum di-
Encolpius. gnus, qui bibam? Ancilla risu meo prodita comple-
Psyche. sit manus, &, Apposui quidem, inquit, adolescens. solus tantum medicamentum ebibisti? Itane est, in-
Quartilla. quit, Quartilla, quicquid Satyrii fuit, Encolpius e-
Encolpius. bibit? * non indecenti risu latera commovit. * Ac ne Giton quidem ultimo risum tenuit, utique postquam virgnncula cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psysche [80] acu comatoria cupienti mihi [81] invocare Quiritium fidem, malas pungebar; illinc

79. *Duas institas ancilla protulit de sinu*] Institas dicimus segmenta & limbos, sive sint assuti vestibus, ut fortè *in l. vestis §. 1. π̃. de aur. & argento leg.* scribendum. *Quæ vestibus accessionis vice cedunt instita, pictura, claviq́ qui vestibus insuuntur.* ut Paulus Diaconus, *vestimenta ornata institis majoribus:* sive non sint assuti vestibus, ut Scribonius Largus dixit, *ventrem constringendum instita longa:* & Hieronymus in Ezechielem: *Lazarus qui fasciolis & institis vinctus jacuerat in sepulchro. Cujacius.*

80. *Acu comatoria*] Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII. Met. *Acu crinali de capite prompta.* Mart. Capel. *crinalis spica.* Varii usus hæ aciculæ: nam acu caput scalpebant. Festus, *Cnasones, acus quæ mulieres scalpunt caput.* Acu crines fingebant, quæ καλαμίς. Juvenal. Sat. II. vers. XCIII.

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitq́ trementeis
Adtollens oculos. -- --

Ovid. lib. I. Amor. El. XIV. In Isidori Glossis; *Acus, calamistratorium.* Xiphilinus: βελόνη, ᾗ τὰς τρίχας ἀνῆπτεν. Mart. lib. VI. ep. LXVI. Isidorus lib. XIX. c. XXXI. Lucill. *Discerniculum.* Tertull. *Cedo acum crinibus distinguendis.* Acus illas gemmis ornabant. *Vlp. l. argumento. π̃. de auro & argento legato. VVouwveren.*

81. *Invocare Quiritum fidem*] Adversus vim & injuriam, FIDEM POPULI ROM. ET FIDEM PLEBIS, vel FIDEM QUIRITIUM IMPLORABANT. exempla suppeditat Livius. alias legimus exclamasse eos, PORRO QUIRITES. In certus auctor in Priapeis:

linc puella penicillo, quod & ipsum Satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat. *

Ultimo cinædus supervenit [82] myrtea subornatus gausapilâ, cinguloque succinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo basiis olidissimis inquinavit; donec Quartilla [83] ballenatiam tenens virgam, alteque succincta, jussit infelicibus [84] dari missionem. *

Uter-

PORRO (*nam quis erit modus*) QUIRITES,
Aut præcidite seminale membrum.

Apulei. lib. IIX. Met. *Nec diu tale facinus meis oculis tolerantibus*, PORRO QUIRITES, *proclamare gestivi: sed viduatum cæteris syllabis, & literis, processit, O, tantum, sane clarum ac validum.* Tertul. lib. I. adv. Valentin. *Inclamaverit in eam, quasi*, PORRO QUIRITES, *aut*, FIDEM CÆSARIS. Macrob. qui ex Laberii Mimis citat hunc versum,

PORRO QUIRITES *libertatem amisimus.*

Et hoc erat, QUIRITATE, Varro lib. V. LL. *Brissonius.*

82. *Myrtea subornatus gausapina, cinguloq; succinctus*] Romæ plebs fuscis pænulis vel lacernis ibat induta vulgo; milites verò & famuli lautiores rufis. Martial. de Canusinis lacernis, pænulisve, lib. XIV. ep. CXXIX.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis:
Et placet hic pueris militibusq; color.

Servi enim eodem habitu, quo milites, saltem honestiorum. Seneca: *Quo te pænulati isti in militum quidem non vulgarem cultum subornati; quo, inquam, te isti efferunt?* Cæterum pænulæ illæ militares, & serviles & plebeiæ, omnes cinctæ. Hinc apud Gellium: *Piguit saltem vos pænulatos cinctosque esse.* Petronius hîc; qui *gausapinam*, pænulam intelligit. Salmas. Not. in Lampr. p. CLXXIV. qui & p. CCVI. docet pænulas *gausapinas* esse dictas, quòd in morem gausaparum textæ essent. *VVeitzius.*

83. *Ballenatiam tenens virgam*] Hyginus lib. II. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgula faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus exemplo & athleta*, (*Athlotheta*, legendum censet. Pet. Faber Agon. lib. I. c. XIX.) *& in reliquis hujusmodi certationibus virgula utuntur.* Servius in illud Virgil lib. IV.

Tum virgam capit. -- --

Hodieq;, inquit, *tam athletarum quam gladiatorum certamina virga dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum, cum fiunt, virgam accipiunt & gestant.* Turneb. lib. XIX. c. VII. *Balenatam vocat virgam, quæ, ut opinor, è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum ecclesiæ commentacula, ut veteres appellabant.* Mos ille athletarum ac gladiatorum certamina dirimendi virgis hodieque durat. vide Savaronem in Sidon. lib. II. ep. II.

84. *Dari missionem*] Missio ad victos gladiatores pertinebat. illius

effectus

Uterq; nostrûm religiosissimis juravit verbis, inter nos periturum esse tam [85] horribile secretum. ***Intraverunt palestricæ quàm plures, & nos [86] legitimo perfusos oleo refecerunt. Utcumque igitur lassitudine abjecta,[87] cœnatoria repetimus,& in proximam cellam ducti sumus; in qua tres lecti strati erant, & reliquus lautitiarum apparatus splendidissime expositus.

effectus, ut ab imminenti periculo, & in eum diem duntaxat liberarentur. Liv. *gladiatores dando, modo vulneribus etiam, modo sine missione.* Hinc apud Apuleium lib. II. Fotis: *Grassare gnaviter, & occide moriturus: hodierna pugna non habet missionem.* In re simili, Petronius infra: *Inhibuit Triphana facinus non dissimulata missione.* Lips. Saturn. Serm. lib. II. c. XXI. fusè.

85. *Horribile secretum*] *Horribile*, id est, sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à se religionem incutiat. Unde & Catullus εἰρωνικῶς scilicet:

Dî magni horribilem & sacrum libellum.

Sic & Petronius postea: *Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine horrore tractavi.* id est, non sine religione, metu ac reverentia, quæ rebus divinis debetur. Sic *Horrifice*, pro Venerande apud Lucret. lib. II. *Dousa P.*

86. *Legitimo perfusos oleo refecerũt.*] al. *lecyti*. L. *lecythino perfusos oleo*, id est, balneari. λήκυθος, vas oleareum. Gloss. Isid. *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiastes Theocriti: ὄλπαν. ἴσως τὴν λήκυθον τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον ἐχρῶντο ἐν τοῖς παλαί-

σπαῖς. Hæc figura in veteribus monumentis & lapidibus conspici indicium fecit illustris Scaliger. Quod oleo uncti dimicaturi, Scholiast. Theocriti. λιπαρὰν δὲ λέγει παλαίστραν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες, ἐλαίῳ πρότερον ἤλειφοντο, εἶτα ἐπάλαιον. Hujus moris ratio apud Clement. Alex. Pæd. lib. II. c. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ τοῖς μελίτταις, καὶ τοῖς ἐντόμοις ἐστὶ πολεμίοιν ζώοις· ἀνθρώπων δὲ, τοὺς μὲν ὤνησεν, ἐστὶ δὲ οὓς εἰς μάχην ἐξεκαλέσατο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀληλιμμένους τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἐκπέμπει εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον. *VVouvveren.*

87. *Cœnatoria.*] *Cœnatoria*, sunt vestes, quibus in cœna antiqui utebantur, ut & apud Martial. lib. x. ep. lxxxvII.

Cœnatoria mittit advocato.

Turneb. lib. XIX. c. VII. Lips. Saturn. lib. I. c. II. *vestes epulares.* Savaro ad Sidon. lib. I. ep. II. Pomponius in L. XXXIII. π. *de aur. argent. leg.* imo *cœnatoria*, id est, δειπνητικάς. Rader. ad Mart. lib. x. ep. lxxIII.

88. Gu-

ſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & [88] guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis quum laberemur in ſomnum, Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis [89] Priapi genio pervigilium deberi? Quum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ injuria depulſa fuerat, ancilla totam [90] faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra, humeroſq; ſopitionibus pinxit. Jam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque

Quartilla.

Encolpius.

88. *Guſtatione mirifica initiati:*] *Guſtatio*, ſeu ut Mart. *guſtus*, lib. xi. ep. xxxii. & liii. prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*, ut Apulei: lib. ii. Met. Hæc erat potio in principio menſæ, quæ Apul. *antecurſoria portio*, Met. lib. ix.

89. *Priapi genio pervigilium deberi:*] *Cereris pervigilia celebravere fœmina* apud Tacitum, lib. xv. Ann. xliv. *quibus mariti erant*. Fortunæ pervigilium apud Sueton. videmus in Galb. c. iv. Pervigilium, quod apud Liv. legitur lib. xxiii. c. xxxv. cui Deo, cui Deæ pervigilatum fuerit, non liquet. ut nec apud Tranquillum in Calig. c. liv. in Vitel. c. x. Veneris pervigilii meminit Plautus Curcul. i. iii. xxv. & pervigilium Veneris, Clariſſ. virorum notis nobilitatum, videre eſt apud varios ſcriptores. *Conſideremus*, inquit Arnob. lib. v. adv. gent. *myſteria & illa divina: quibus gente ab Attica, ſancta illa pervigilia conſecrata ſunt, & pannychiſmi graves*. Hoſpin. de orig Feſt. Chriſt. c. vii. Covarr. lib. iv. var. reſ. c. xix. ubi, inter alia, extat de Nocturnis Sacris Conſtantii Imper, conſtitutio l. xvi. Cod. Theod. quæ quinta eſt ad Cerealem *P. V.* his verbis: *Aboleantur ſacrificia nocturna Magnentio auctore permiſſa, & nefaria deinceps licentia repellatur. Dat.* viiii. *Kal. Decembr. Conſtant. A.* vi. *& Gallo Cæſa.* ii. *Coſſ.* Nocturna ac nefanda Bacchi ſacra & pervigilationes Romanorum S. Ctum *Sp.* Poſtumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. latum A. V. C. ccccLxviiii. penitus abrogavit. lib. xxxix. c. xiix. Diagondas Thebanus primus apud Græcos lege perpetua damnavit nocturna ſacrificia. In ll. xii. Tabb. legitur: NOCTURNA. MULIERUM. SACRIFICIA. NE. SUNTO. PRÆTER. OLLA. QUÆ. PRO. POPULO. RITE. FIANT. NEVE. QUEM. INITIANTO; NISI. UT. ASSOLET. CERERI. GRÆCO. SACRO.

90. *Faciem ejus longâ fuligine perfricuit.*] Plaut. Pœnul. v. iv. xxii.

Stulta, ſoror, es magis quam volo, an vero pulcra videre obſecro,
Si tibi illic non os oblitū eſt fuligine?

quod mirificè facit ad illuſtramentum Petroniani hujus loci. Nonius

risque familia fecerat: atque alii circa pedes discumbentium sparsi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipso limine conjunctis marcebant capitibus: [91] lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen spargebant, quum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidius rixantur, diductam fregerunt lagenam. cecidit etiam mensa cum argento, & ancillæ super totum marcentis excussum forte alius poculum, caput fregit. ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, ut putares huc convenisse, & stertere tamquam olim dormientes cœperunt. Jam & [92] Triclinarches experrectus, lucernis occidenti-

Nonius c. 1. §. ccxix. *Sublevit, significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Idque turpiculis, potissimum puellis, quas hoc contumeliæ genere à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quasi Censione monitæ, de formitatis suæ in memoriam revocarentur. Confirmat hanc opinionem Adelphasium, quam ibidem ob amabilitatis successum hæc de semet satis gloriose prædicantem Comicus induxerat modo:

-- *Certe enim, quod quidem ad nos duas*
Attinet, præpotentes, pulcræ, pacisque potentes, soror, fuimus
Neque ab juventute ibi irridiculo habitæ, quod pol, soror,
Ceteris omnibus factum est. — —

Dousa T.

91. *Lucernæ quoque humore defectæ.*] Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. IV. ep. VIII.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis,
Decidit inque suos mensa supina pedes.

Ios. Scaliger. Paulus Silentarius Anthol. VII.

——— ὁ δὲ τελευταῖος ἄρχεται ἤδη λύχνος ὑποκλάζειν ἠρέμα μαραινόμενος

Dousa F.

92. *Tricliniarches.*] Idem Græcis dictus συμποσιάρχης, & ἀρχιτρίκλινος. Inter alia etiam ejus muneris erat, potionem prægustare. Unde apud convivium illud nuptiale Signorum primo, quo innotescere capit JESUS DOMINUS

para 8 ojas.

141 Retulimus ergo dextros pedes, dispensatoremque in prætorio aureos numerantem deprecati sumus, servo remitteret pœnam. Superbus ille sustulit vultum, &, Non tam jactura me movet, inquit, quam neglegentia nequissimi servi. 142 Vestimenta accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliens quidam, Tyria sine dubio, sed jam semel lota. Quidquid ergo est dono vobis. Obligati tam grandi beneficio quum intrassemus triclinium, occurrit nobis ille idem servus pro quo rogaveramus, & spisissima basia stupentibus impegit, gratias agens humanitati nostræ. Ad summam, statim scietis ait, cui dederitis beneficium. 143 Vinum dominicum 144 ministratoris gratia est. Tandem ergo discu-

Cinnamus.

Encolpius.

servus.

Encolpius.

141. *Retulimus ergo dextros pedes.*] Cum redirent aliquo, unde discesserant, moris fuisse existimo, pedibus primum dextris niti, ne malè cederet scilicet, re infectâ, cujus gratiâ prodierant loco, eum repetere. Petronius ita intelligendus: *Cæterum ut movimus dextros gressus.* Apparet ex his verbis in domibus magnatum adeò nihil non ominosum fieri consuetum fuisse, ut gradientes etiam dextros pedes statu priores movere ex disciplina esse nossent. *Barthius.*

142. *Vestimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliens..*] Consueverant olim amici invicem, & clientes patronis die natali munera mittere: Quod prolixe satis innuit Mart. lib. x. ep. xxcvi. & exempla ejusmodi plurima passim obvia sunt legenti Mart. lib. x. ep. xxii. Plin. lib. iv. ep. ix. Mart. lib. iix. ep. lxiv. Juven. Sat. ix. vers. ii. Symmach. lib. i. ep. xi. alii. Sic Censorinus Q. Cærellio suum de die natali librum natalitii titulo mittit. Sic Dionys. Halycarnas: suum περὶ συνθέσεως ὀνομάτων filio induenti virilem togam ipso natali die tradidit. Eodem titulo Lucianus suum περὶ μακροβίων libellum Quintillo consecravit. *Bulla aurea,* inquit Plaut. Rud. iv. iv. cxxvii. *est pater quam dedit mihi natali die.* Curcul. v. ii. lxi, *l. xxxi. §. iix. π̃. de donat. int. vir. & uxor. l. cxciv. π̃ d. V. S.*

143. *Vinum dominicum.*] Inscriptio Romana apud Velserum in Monument. Augustæ;

Merum profundite
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum.
Vivo ac valenti de apotheca dominica.

144. *Ministratoris.*] Hujusmodi in antiquis marmoribus nominantur: AMARANTHUS AUGUSTI MINISTRATOR TURRANIANUS.

D

16 Ojas adelante

discubuimus, [145] pueris Alexandrinis [146] aquam in manus

NUS. ERASTUS & ANSIO CÆSARIS MINISTRATORES. Senec. ep. xlvii. *alius vini minister in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur*. Appuleius autem lib. ii. Metam. hæc Senecæ explicans, *pueros calamistratos, pulchre indusiatos, gemmas formatas in pocula vini vetusti frequenter offerentes*, notavit. Nimirum hic fuit muliebris ornatus indusiatum esse, & calamistratum quempiam. Idem Seneca ep. xcv. *transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferendam cœnam discurritur.* Porro qui vinum ministrabat à Sueton. Cæs. xlix. ad CYATHUM & VINUM appellatur, ab Appul. lib. x. met. POCILLATOR, à Juven. *Sat.* xiii. ad CYATHOS, in veteri epitaphio à POTIONE.

TI. CLAVD. AUG. LIB.
GRATIO. LIVIAE
AUG. SER. A. POTIO
NE. S. T. T. L.

A Gallis SCANTIO in LL. Salic. tit. ii. ed. Bas. a Græcis test. Athenæo ac Luciano ΟΙΝΟΧΟΟΣ. Hic vinum prægustabat. Mart. lib. iix. ep. lvi. Hic idem qui à potione, fuit & à LAGENA seu LAGUNA: & confirmat antiqui marmoris elogium;

M. ULPIO. AUG. LIB.
PHAEDIMO. DIVI. TRAIANI. AUG.
A. POTIONE. ITEM. A. LAGUNA. ET
TRICLINIARCH. LICTORI. PROXIMO. ET
A. COMMENT. BENEFICIORUM &c.

Pignorius.

145. *Pueris Alexandrinis.*] Papinius lib. v. syl. ult.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumve sui convitia Nili
Infantem, linguaque simul salibusque protervum
Dilexi.

Cujus primum versum explicat Suet. August. c. xciix. *Qua re admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus divisit, jusque jurandum & cautionem exegit à singulis, non alio datam summam, quam in emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos. Alexandrina merces*, Historico, & *loquaces de Pharia puppe delitiæ* sunt Statio, *pueri Ægyptii*, dicaes, & ob id conviviis gratissimi. Quintil, lib. i. c. ii. Jul. Capitol. in Vero Aug. *Dempsterus.*

146. *Aquam in manus nivatam.*] i. e. ut loquitur Seneca, *multa nive inclusam, ut frigore refrigeraretur alieno*: vel ex nive coctam. Decoquebat veterum luxuria nives, easque percolabat. unde *nivarium colum* Pomponio *in l: in argent.* ff. *de aur. & arg. leg.* & Mart. lib. xiv. ep. ciii. & *nivarius saccus*, ep. civ. quibus

manus nivatam infundentibus, [147] aliisque insequentibus ad pedes, ac [148] paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci: paratissimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quisquis aliquid rogatus erat, ut daret. [149] Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. Adlata est tum [150] gustatio valde laudata. Nam jam omnes discubuerant præter ipsum Trimalcionem, [151] cui locus, novo

quibus nives attenuabant. Plin. lib. XIX. c. IV. *Decoquunt alias (nives) quas mox & illas hyemant*. Decoctas quippe nives, & spissis vimine qualis inclusas, aut infusas vitro, rursus in nivem mergebant: unde *decocta* dicta aqua nivata, quæ Martial. *nivea cocta*. Est autem Neronis inventum. Plin. lib. XXXI. c. III. quem sub persona Trimalcionis Satyricè irridet Petronius. *Savaro*

147. *Aliisq; insequentibus ad pedes*] Veteres accubituri manus pedesque lavabant Fab. Pictor: *Aquã manibus pedibusq; dato*. Utrum que hic factum Petronius innuit. nam *pedibus* & *ad pedes*, ut *manibus* & *ad manus aquam dare* dicebant veteres. *VVouvveren*.

148. *Paronychia*.] παρωνυχία. Paul. Ægineta lib. III. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά ἐστι παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Balbus Catholico; *Pedora, pedum vel aurium sordes*. Hujus ministerii exempla habes in antiquis monumẽtis apud IanumBoissard. in libb. antiq. Roman. expressa. *Lundorp*.

149. *Pantomimorum non patris famil.*] Antiquorum epulis varia adhibita oblectamenta, ut cantorum, ludionum, & id genus. Senec. de vit. beat. c. XI. de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è suis lectis spectantes popinam suam, aures vocum sono spectaculis oculos oblectantes*. Sidon. lib. I. ep. II. de Theodorici conviviis. *In hoc convivio nihil nisi symphonia strepente agitur*. Servi cantores, *Symphoniaci*. Macrob. lib. II. c. IV. *Delectatus inter cœnam pueris symphoniacis*. *VVouvveren*.

150. *Gustatio*.] Vide supra: *Gustatione mirifica initiati*.

151. *Cui locus novo more primus servabatur*.] Tota ratio lectorum & triclinii apud veteres hæc erat. Tribus lectis fere cœnabant: singulis lectis recumbebãt terni ad summum, aut quaterni apud lautiores, si plures, sordidum habebatur. Cic. in Pison. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans &c. Græci quini stipati in lectulis sæpe plures*. Apud Macrob. in cœnæ Pontificiæ descriptione, in duobus tricliniis decem modo convivæ nominantur, ut appareat in magnifico epulo vix binos

binos

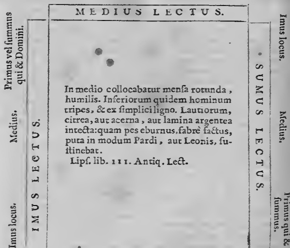
novo more, primus servabatur. Ceterum in promul-

binos lectum unum tenuisse: De lauto homine Juven. sat. I.

Optima sylvarum interea pelagique vorabit

Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.

Accumbebant autem reclinata supera parte corporis in cubitum sinistrum, infera in longum porrecta ac jacente: capite leviter erecto, dorso à pulvillis modice suffulto. E lectis, qui ad sinistram erat, is dicebatur summus lectus: qui ad dextram, imus. Ratio discumbendi hoc faciebat: etenim ut liberam & exsertam habere possent dextram manum in sinistrum latus decumbebant. Et qui ordo lectorum, idem etiam fuit in singulis lectis accubantium. Summus quippe locus in uno quoque lecto, qui nullum supra se habebat; imus vero quem infra medium accumbens occupabat: medius infra primum & summum, at imus infra medium. Schemate rem delineabimus.

In medio collocabatur mensa rotunda, humilis. Inferiorum quidem hominum tripes, & ex simplici ligno. Lautiorum, citrea, aut acerna, aut lamina argentea intecta: quam pes eburnus, fabrè factus, puta in modum Pardi, aut Leonis, sustinebat.

Lips. lib. III. Antiq. Lect.

Honoratissimum locum ducebant Romani medii lecti locum imum sive ultimum; eum nempe qui infra medium ad dextram erat ejus lecti: is dabatur convivarum honestissimo & dignissimo; ideo & Consularem vocabant. Preter hunc in summo & imo lecto, summus in

utrovis

[152] promulsidari [153] asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas, in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant asellum duæ lances, [154] in quarum marginibus nomen Trimalcionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant [155] glires melle, & papavere sparsos.

utrovis habebatur honoratior. Cæterum ex tribus lectis duo priores medius & summus invitatis cedebant. Dominus convivii cum uxore & liberis in tertio, seu imo accumbebat, isque in eo primum locum tenebat. *Suet.* August. c. lxiv. Si uxor una non cœnaret, umbris is locus destinabatur, & vilioribus personis. Aliud fuit, cum stibadio accumbebant, i.est, toro continuo & semi rotundo, quod in litteræ sigma figuram factum erat, unde & nomen. Idque pro numero accumbentium, quos caperet. *Hexaclinon, Heptaclinon, Octaclinon* vocaɃant. In his, cum una serie discumberent, is primum locum tenere censebatur, qui omnium, summus erat, hoc est in sinistro cornu stibadii primus accumbebat, ultimus qui infra cæteros, hoc est, postremus in dextro cornu. Sic capiendus Festus: *Itaque in conviviis solus rex supra cæteros accubat, sed Dialis supra Martialem, & Quirinalem, Martialis supra proximum, omnes deinde supra Pontificem.* Alia quoque ratio videtur fuisse in bielinio. Cic. lib. ix. ep•xxvi. Plura vide de his apud Lipsium lib. iii. Antiq. xcvi. xcii. & Cl. Salmasium.

152. *Promulsidari.*] *Promulsidare* sive *promulsidarium* mihi est promulsidis sive cœnæ primæ partis ferculum, repositoriumve; Martiali *Gustatorium* dicitur. ep. lxxxviii. lib. xiv. Arbitroque inferius. In Promulside namque, seu Gustatione, & esculenti quid fuit & poculenti. Minime *Promulsidare* vocari adsero vas continendæ Gustationi destinatum, ut omnes voluere eruditi. *Gonsalius.*

153. *Asellus Corinthius.*] *Asellus* vas ut apparet gestans promulsidem, sive gustationem. De quo supra, post *asellum diaria non sumo*, id est, post opiparam gustationem non opus est mihi cibariis servilibus. *Scaliger.*

154. *In quarum marginib. nomen Trimalcionis inscr.*] Lucian. Hermot. Plaut. Rud. *Nam hæc* (urna) *literata est, ab se cantat cuia siet.* ita & pocula litterata Græcis *γραμματικὰ ποτήρια*, ut Athenæus tradit. *VVouvveren.*

155. *Glires melle ac papavere sparsos.*] Amm. Marcel. lib. xxviii. *Poscuntur etiam in conviviis aliquoties trutina, ut adpositi pisces, & volucres ponderentur & glires:* (hac de caussa, credo, argenti pondus Trimalcionis asello inscriptum, ut, si ponderentur volucres, pisces &c. hi simul cum patinis imponerentur trutinis) *quorum magnitudo sæpius delicata non sine tædio præsentium, ut antehac inusitata, laudatur assiduè.* Inter convivales delitias glirium usus adeo celebris, ut *eos censoriæ leges, princepsq́ M. Scaurus in consulatu*

ſparſos. Fuerunt & [156] tomacula ſupra craticulam, ferventia agenteam poſita : infra craticulam [157] Syriaca pruna cum granis Punici mali. In his eramus lautitiis, quum ipſe Trimalcio ad ſymphoniam adlatus eſt, poſituſque in cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. [158] Pallio enim coccino adraſum incluſerat caput, [159] circaque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam, [160] fimbriis hinc atque illinc pendentibus. [161] habe-

ſulatu non alio modo cœnis adimere neceſſum habuerit, quam conchylia, aut ex alio orbe convectas aves. Plin. lib. VIII. c. LVII. lib. XXXVI. c. I. Apicius lib. VIII. c. IX. de eorum ſaginatione videndus Varro R. R. lib. III. c. XV.

156. *Tomacula.*] Juven. Sat. X. verſ. CCCLV.

-- *Candiduli divina tomacula porci.*
Mart. lib. I. ep. XLII.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis coquus popinis.

Tomacula erant farcimina quædam, ex carnibus minute conciſis, admixtis ovis & ſalſamentis. *Ramirez.*

157. *Syriaca pruna.*] Quæ olim Latinis Græciſque, & Gallis hodie *Damaſcena. Raderus.*

158. *Pallio coccino adraſum incluſerat caput.*] Græci Romanique capite intecto: qui delicatiores, capite incedebant palliolato, non ſine ſuſpicione luxus. Senec. de Mecænate : *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico cœtu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auribus, non aliter quam in mimo Divite fugitivi ſolent.* Plutarch. ſuperbiam Pompeiani liberti, Demetrii taxans : *Domino ſtante ipſius,* inquit, *accum-bebat* ἔχων δ' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. *Lipſius.*

159. *Circaque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam.*] *Clavi* quibus honoris cauſa utebantur Senatores vel Tribuni, vel Equites non erant conſuti veſti, ſed ſupra eam demiſſi in pectus uſque, alii arctius, alii latius, ut recte Horatius dixerit;

-- *latum demiſit pectore clavum.*

Acron ad illa verba: *Prætextam & latum clavum. Latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum. Græci* τὸν πλατύσημον *vocant. uſum ejus retinent Principes, injicientes veſti à cervice ad pectus indumentum ex purpura, vel pellibus precioſis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum. Cujacius.*

160. *Fimbriis hinc atque illinc pendentibus.*] *Fimbriæ* inter ea, quæ veſti ornatus accedit & precium. Sic paludamenta ducum *Fimbriata* erant. Plut. Lucul. κροσσωτὴν ἐφεστρίδα vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius enim inter Trimalcionis delicias hîc recenſet, *mappam laticlaviam fimbriis hinc atque illinc pendentibus.* Nam *mappas* quoque purpura & auro clavatas

161 habebat etiam in minimo digito sinistræ manus annulum grandem subauratum; extremo vero articulo digiti sequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, sed plane 162 ferreis velut stellis ferruminatum. Et ne has tantum ostenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, 163 armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina splendente connexum. Ut *Tri-malcio* deinde 164 spina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi suave erat in triclinium venire, sed, ne absentivus essem, omnem voluptatem mihi negavi. Permittitis tamen finiri lusum. Sequebatur *Encolpius.* puer 165 cum tabula terebintina, & 166 cristallinis tesse-

clavatas fuisse constat. Casaubon. ad Suet. *VVeitzius.*

161. *Habebat in minimo digito grandem.*] Mirnm, quod in minimo digito grandem habuerit, cum Pollux scribat lib. v. περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν, ὁ ἀνάρες ἐκάλουν διὰ σμικρότητα. Sed ideo tribuit, quia notat hominem lautissime divitem: nam & Lucianus de hujusmodi ἑταίρ. διαλ. εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρώμων, ἐρυθρὰ δ' ἦν ἐπιπολῆς. *VVouvveren.* & explicat hunc Petronii locum vir reconditæ eruditionis Iohan. Kirchmannus in aureo libello de annul. c. III. & c. XVII.

162. *Ferreis velut stellis ferruminatum.*] Vide Plin. lib. XXXIII. c. I. Ejuscemodi annulos aureos stellis ferreis ferruminatos. in manibus Abrah. Gorlæi, item Massyliæ aliqnot vidisse se testatur, Scaliger. *VVouvveren.*

163. *Armilla aurea.*] Armillæ fuere rotundi circuli ex argento vel auro, quibus summum brachium cingebant, ornatus caussa. Olim erant in usu, sed per luxum. Livius lib. I. de Sabinis: *Quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis in brachio lævo habuerint.* Vocabantur & *brachiales*, Græcis βραχιστῆρες aut βραχιστήρια, *viriola, dextralia, dextrocheria*, uti fuse docet Rubenius lib. I. elect. c. XXXVIII. *VVeitzius.*

164. *Spina argentea dentes perfodit.*] Mart. lib. XIV. c. XXII.

Lentiscum melius: sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna levare potest.

165. *Cum tabula terebintina,*] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos sive tesseras jaciebant. *Savaro.* Operæ pretium est heic inspicere Cl. Salmasium in Not. in Fl. Vopisc.

166. *Crystallinis tesseris.*] *Latrunculi* quoque fiebant plurimum ex vitro. *Fr. Lindenbrogus.* eorum invento-

tesseris: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, aut nigris, aureos, argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium testorum *agmen* inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis, repositorium adlatum est cum corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent, quæ incumbunt ova. Accessere continuo duo servi, & symphonia strepente, scrutari paleam cœperunt; erutaque subinde pavonina ova divisere convivis. Convertit ad hanc scenam vultum *Trimalcio. Encolpius.* Trimalcio: &, [167] Amici, ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta sint. tenptemus tamen, si adhuc sorbilia sunt. Accipi-

ventorem Pyrrhum facit Donatus: suffragatur & Marcellin. in limine lib. xxiv. sed Senec. lib. ii. de Ira c. xiv. id Chiloni sapienti attribuit: Ioan: Saresberiens. Polycrat. lib. i. c. v. Attalo Asiatico, *ut ea ratione doceret motum exercitus.* Palamedem facit authorem Pausan. in Corinth. rursus in Phocic. adstipulantibus Philostrato Lemnio in Heroic. Suida in voce πεβλαὶ. Aurel. Cassiod. lib. viii. ep. xxxi.

167. *Amici.*] supra: *Amici, nondum suave erat in triclinium venire,* Suet. Tit. *Amici, diem perdidi.* Appul. de dogmat. Plat. *Hic ille erat, Amici, de Academia Cupidinis cygnus.* Olim Romæ conducebant greges AMICORUM, eo videlicet consilio ut divitias & opulentiam jactarent. Juven. Sat. vi. Mart. lib. ii. ep. lxiv. Imo ut ipsa jactantia se proderet magis, Kalendaria, amicorum excogitata sunt, in quę nomina illorum referentur. Senec. lib. vi. de Benef. c. xxx. In aula Palatina erant Liberti, qui curam gererent amicorum Principis. Olim legebantur Romæ epigrammata sepulchralia.

1.
TI. CLAUDIUS. AUG.
LIB. FORTUNATUS. A
CURA. AMICORUM

2.
D. M
LIBERTORUM.
T. FLAVI. AUG. LIB.
VICTORIS
A CURA AMICORUM.

3. M.

Accipimus nos [168] cochlearia non minus ſex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidem pene projeci partem meam: nam videbatur mihi, jam in pullum coiſſe. Deinde ut audivi veterem convivam: hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inveni piperato vitellio piperatam. Jam Trimalcio eadem omnia, luſu intermiſſo, popoſcerat; feceratque poteſtatem clara voce, ſiquis noſtrum iterum vellet, [169] mulſum ſumeret, [170] quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Ceterum ·inter

3.

M. ULPIUS
AUG. L
A. CURA AMICORUM.

Tignorius.

168. *Cochlearia, non minus ſex libras pendentia, ovaq; ex farina pingui figurata pertundimus.*] Hinc *Cochlearium* uſum apud veteres qui fuerit, planiſſime deprehendimus. Neque hinc modo, verum etiam ex Martial. ita lib. XIV. ſub Lemmate cochlearis diſputante:

Sum cochleis habilis, ſed nec minus utilis ovis.
Nunquid ſcis potius, cur cochleare vocer?

Facit eodemque & locus Plinii ex lib. XXVIII. c. II. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exſorbuerit quiſque calyces, cochleariumq; protinus frangi, aut eoſdem cochlearibus perforari.* Cæterum omnis *Cochlearium* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æſtimata. atque in hoc ipſo quoque pars aliqua elegantiæ poſita fuiſſe videtur. Non quod ſingula apud Trimalcionem Cochlearia ſingulas ſex libras pependiſſe autumem, ſed quod de plurium potius cochlearium ſtrue, non autem de ſingulis Petronium fabulari perſuaſum ſit mihi.
Douſa P.

169. *Mulſum.*] Antiqui non temerè primam ſitim in conviviis niſi mulſo ſedabant. Quod ipſum principio cœnæ vel confectum adponi moris fuit, vel ejus loco ſeparatim vinum & mel, ut conviva quiſquis pro arbitrio id temperans mulſum ſibi conficeret. Hinc adparebit cur Varro ſcripſerit lib. III. de Re Ruſt. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivij, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* *Lipſius.*

170. *Cum ſubito ſignum ſymphonia datur.*]

inter tumultum, quum forte parapsis excidisset, & puer jacentem sustulisset, animadvertit Trimalcio, 171 colaphisque objurgare puerum, ac projicere rursus parapsidem jussit. Insecutusque est supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere. Laudatus propter elegantias dominus, 172 Equum, inquit, Mars amat: itaque jussit senex suam cuique mensam assignari; *addiditque*, Obvii & per discessum servi minorem nobis æstum sublata frequentia facient. Satim adlatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gipsatæ, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, 173 FALERNUM. OPI-

Trimalcio. Encolpius. Trimalcio. Encolpius.

datur.] Patet ex Seneca lib. de brevit. vit. *convivia mehercule, horum non posuerim inter vacantia tempora, quum videam quam sollicite argentum ordinent: quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant: quam suspensi sint, quomodo aper à coco casus exeat, quanta celeritate signo dato glabri ad ministeria decurrant.* Item epistolarum ejusdem libro XV. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferandam cœnam discurritur.* Serenus Sammonicus apud Macrob. Saturn. lib. III. c. XVI. *Quippe qui dignatione vestra cum intersum convivio sacro, animadvertam hunc piscem à coronatis ministris cum tibicine introferri.*

171. *Colaphisq; objurgare.*] Cic. lib. II. ep. I. ad Attic. *molli brachio objurgare.* Suet. Calig. c. XXI. *Nisi ferulis objurgari maluissent.* Othon. c. II. *ut sæpe flagris objurgaretur.* Plato apud Senecam lib. III. de Ira c. XII. *Tu, inquit, Speusippe, servulum istum verberibus objurga, nam ego irascor.*

172. *Equum Mars amat.*] Quid equo commune cum convivio? non magis Hercule quàm cani cum præsepi. Sed Petronius senis stoliditatem ridet urbanissime, qui, non contentus famam captasse, etiam facetus haberi cupiebat. Itaque cùm omnes æquali honore, singulis mensa posita dignari vellet, quasi id è præscripto Deorum faceret, *Mars* ÆQUUM *amat*, inquit, alludens ad id, quod vulgo dicitur, *Mars communis.* Rursus tamen ita ambigue pronuntiabat, ut is, qui audiret, non aliter intelligeret, quàm si non ÆQUUM, sed id animal, nominasset quo Martem inprimis delectari ajunt. Similem argutiam in Suet. adnotavi in vit. Calig. c. XXXIV. *De juris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum abliturus sæpè jactavit, se, mehercle effecturum, ne quid respondere possint præter* ÆQUUM. Dicebat ille quidem ÆQUUM, verum ita, ut facilè prudentiores intelligerent eum ECCUM pronuntiare. *Rutgersius.*

173. *Falernum Opimianum annorum*

OPIMIANUM. ANNORUM. CENTUM.

174 Dum titulos perlegimus, complosit Trimalcio manus, & Heu, inquit, ergo diutius vivit! verum est, vinum Opimianum præsto; heri non tam bonum posui, & multo honestiores cœnabant. Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lauticias mirantibus, 175 larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc quum super mensam semel iterumque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adjecit;

Trimalcio — *Encolpius.* — *Trimalcio*

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.

Ergo

norum centum.] Macrob. lib. II. Sat. c. III. *M. Cicero cum apud M. Damasippum cœnaret, & ille mediocri vino posito diceret: Bibite falernum est annorum* XL. *bene, inquit, atatem fert.*

174. *Dum titulos perlegimus.*] Iuvenal. Sat. V.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumq; senectus
Delevit multa veteris fuligine testa.

Addit vetus Scholiastes: *vinum de montibus Albanis, ita vetus, ut non posit ex superscriptione antiquitate deleta cognosci quanti sit temporis.* *Notas* vocat Horat. lib. I. sat. X. Acro: Nota: *ideo quod aut vina notantur in lagenis, aut Consules.* Primus author reponendi vini fuit L. Opimius Cos. unde & Opimianum nomen habet. Plin. lib. XIV, c. V. & XIV.

175. *Larvam argenteam attulit servus.*] Ausonius: *simile ut dicas ludicro isti, quod Græci στομάχιον vocavere: oscilla ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera, vel triquetra, aut rectis angulis vel obliquis: isoscele vel isopleura: orthogonia quoque vel scalena. Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum. &c.* Hujusmodi larvę in medium convivium jaciebantur, & ex illis eas figuras Rex convivii exprimebat, ut mutationis & brevitatis vitæ commonefaceret; & propterea bibendum, ut nihil de fructu hujus vitæ periret. Nam alioquin semper in conviviis mortis mentionem injiciebant, & caput mortui, ubi larvæ copia non erat, in mensa *apponebant*, vel è triclinio suspendebant. *Scaliger.*

176 *Viva-*

Ergo[176] *vivamus, dum licet*[177] *esse bene.*

Encolpius. Laudationem ferculum insecutum est, plane non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, superque proprium convenientemque materiæ [178] structor imposuerat cibum: super Arietem, cicer arietinum: super Taurum, bubale frustum: [179] super Geminos, testicu-

176. *Vivamus.*] Catull. Ep. v. *Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.* Citante Scaligero, vetus inscriptio Narbonæ:

AELIAE. RESTITUTAE. ANIMAE
DULCISSIMAE. BELLATOR. AUG. LIB
CONIUGI. RARISSIMAE. BENE. MERENTI
AMICI
DUM. VIVIMUS
VIVAMUS.

Vivere sæpe dicunt Poëtæ pro eo, quod est, genialiter vivere; & vitam eam demum vocant, quę voluptaria est. Varro, περὶ φιλονεικίας; *properate vivere puera, quas finit ætatula ludere, esse, amare, & Veneris tenere bigas.* Lucillius: *Vivite Lurcones, comedones, vivite ventres.*

177. *Esse bene.*] γενικῶς vitam omnem voluptariam complectitur. Bacchid. Plaut.

Vbi tu lepide voles esse tibi, mea rosa mihi dicito,
Dato, qui bene sit, ego ubi bene sit tibi locum lepidum dabo.

Capteiv. *scis bene esse, si sit unde.* Origo formulæ, quod cui omnia secunda vellent, ei precarentur, bene esse. Pars lapidis Romani. BENE. SIT. FILIIS. FILIABUS. MEIS. QUI. ME. BENE. COLUERUNT. *Gulielmus.*

178. *Structor.*] Structores servi dicuntur, qui instruendæ mensæ, ciborumque peritè apponendorum curam habent. Plaut. Menæch.

Cereales cœnas dat, ita mensas extruit,
Tantas struices concinnat patinarias.

Senec. lib. De Vit. Beat. c. XVII. *Quare ars est apud te, ministrare? nec temerè & ut libet collocatur argentum, sed perite struitur, & est aliquis scindendi obsonii magister.* Iuvenal.

Structorem intereà, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectas.

Tit. Popma.

179. *Super geminos testiculos ac renes.*] Ominor testiculos ac renes Gallorum, passerum, coturnicum, vulpis fuisse. nam hæc omnia ad Veneris luxuriem excogitata erant. Vulpis enim testiculi, inquit P. Bayrus, sicci pulverisati, & cum vino

testiculos, ac renes: 180 super Cancrum, coronam: super Leonem, ficum Africanam 181 super Virginem, sericulam: super Libram, stateram, in cujus altera parte 182 scriblita erat, in altera placenta: super Scorpium * super Sagittarium, odopetam: 183 super Capri-

vino bibiti, faciunt ad virgæ erectionem. Idem facit pulvis virgæ tauri cum ovo sorbili bibitus. Similiter Renes Stinti cum vino bibiti, sunt efficacissimi, prout idem auctor est. *Lotichius*

180. *Super Cancrum, coronam.*] Horum verborum interpretatio sumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu Crancri, qui ita incipit: ἔοι ἀφαυρότεροι, ὅτε καρκῖνος. &c. Ubi vetus Scholiastes ait: *Cum Cancer inibi est, ut exoriatur, mediam partem Coronæ videre est super terram, alteram partem occasus occupat & obscurat, Corona descendente in occasum.* Ergo Corona præit Cancro. Ad cujus rei imitationem structor convivii inter illa fercula, quæ imitabantur duodecim signa Zodiaci, *Coronam* collocavit super cancrum, nempe servato in ferculis ordine cœlesti. *Car. Paschalius.*

181. *Super virginem sericulam.*] Accurata ex Antiquis editio Lugdunensis Ioan. Tornasii hîc ad marginem habet: *Nempe Serotinam; quæ Augusto maturescit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priscos Agricultores mentio, notumque est, Augusti mense Solem ingredi Virginis signum. Eadem editio Scorpionis defectum sic reficit: *Super Scorpium *, ejusdem nominis piscem.* Gonsalius.

182. *Scriblitæ.*] Mart. lib. III. ep. XVII.

Circumlata diu mensis scriblita secundis

Est antiquis notissimum bellarium secundis mensis apponi solitum scriblita: Integrum nomen scribilita est, ut legitur apud Plaut. in Prol. Pœnuli:

Dum ludi fiunt, in popinam pedissequi
Irruptionem facite, nunc dum occasio est,
Nunc dum scribilitæ æstuant, occurrite.

Sed κατὰ συγκοπὴν, scriblita à Poëtis metri causa dicitur, quam facere docuit M. Cato lib. de R. R. c. LXXIIX. alii legunt, *Stribilita*, ἀπὸ τοῦ στρεβλεῖν, quod est torquere, ideò, quod in circuitu torqueatur restis in modum. Unde nos *Tortam* dicimus, *Ramirez.*

Super sagittarium, Odopetam.] Odopeta, Petronio est, quæ lampetra vocatur, aurita enim est lampetra, & auribus foraminata, unde *Odopeta* Petronio Glos. vetus: ὀζοπέτης auritus. *Savaro.*

183. *Super Capricornum locustam marinam.*] Locustam marinam Capricorno ideo videtur assignare, quod id genus adversis cornibus inter se dimicet arietum modo. Plin. lib. IX. c. XXX. *Locustæ reptantium modo fluitant: si nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ sunt propria rotunditate præpilata ad latera porrectis: iisdem erectis in pavore*

Capricornum, locuſtam marinam: [184] ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum ſuſtinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet. Nos ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, ſuadeo, inquit Trimalcio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ. Hæc ut dixit, ad ſymphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt. quo facto, videmus infra, ſcilicet altero ferculo, altilia, & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circa angulos repoſitorii [185] Marſyas IIII. ex quorum utriculis [186] garum piperatum currebat ſuper piſces, qui

Tri-malcio Encol-pius.

pavore oblique in latera procedunt. Cornibus inter ſe dimicant. Douſa F.

184. *Super aquarium, anſerem.*] *Anſer* veteribus inter ea vocabula, quæ ſine præfatione honoris vix nominata. Unde infra Petron: *Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.* Et ideo ſuper *aquarium* arbitror *anſerem* impoſitum, quod ille non tam aquarius ab aqua pura, quam inceſta, Iovis ſc. pullus. Plane *Anſerem* ſcorta dicta docet Artemidorus lib. I. c. LXXIII, item lib. IV. c. LXXXV. curque id nomen ſortiti ſint docet idem lib. I. c. XXI. & XVII. *Erhardus.*

185. *Marſyas* IV. *ex quorum utriculis.*] Romani dupliciter ducebant aquam, aut per ſubterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In his verò aquæductibus erant quædam receptacula, *caſtella* dicta, eaque ut plurimum plumbea, *l. venditor.* XXXIIX. §. *ult.* π. *de action. emt.* ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias & digitos dividebatur; quique iſtiuſmodi caſtellis præerant, *caſtellarii* dicebantur. Præterea ubi aquæ per hos cuniculos ita ductæ ad ſalientes, hoc eſt lapides ſive lapideas perſonas, perveniſſent, tunc ex illis per roſtra, verenda, aut aliam partem corporis in terram vel ciſtam lapideam ſaliebant. Quę perſonæ, modò *Marſya,* modò *Satyri,* modò *Atlantes,* modò *Hermæ,* modò *Chirones*, modò *Silani,* ſive *Tullij* vocabantur. *l. fundi* XVII, §. *caſtella,* π. *de act. emt.* Feſtus in *Tullios.* Juven. Sat. III. & IIX. Celſus lib. II. c. XIX. *VVeitzius.*

186. *Garum piperatum.*] *Garum* eſt liquamen, quod ex piſcibus paravit antiquitas, magno in pretio erat apud Romanos; ejus uſus ita

qui [187] in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia cœptum, & res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalcio ejusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. [188] Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut putares Darium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentissima voce,

Tri-
malcio.
Encol-
pius.

ita intercidit, ut, quid olim fuerit penè ignoretur. Julius Alexandrinus, non imi subsellii medicus lib. de sanit. tuend. credit. veterum *garum* esse *Caviaro*, quod etiam ex piscibus paratur, tum quod nominis aliqua similitudo, inter *Caviaro* & *garum* sit; sed immane quantum ἐκ γῆς τῶν ἐλαιῶν φέρει; nam *Garum* ex piscium intestinis debitè maceratis liquamen: Caviaro vero ex ovis Sturionis potissimum paratur ac solidum est salsamentum. Fiebat autem *Garum* teste Plinio, *intestinis piscium, cæterisq; quæ abjicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies.* Hoc olim conficiebatur ex illo pisce, quem Græci Garon vocabant. Sic Suidas: ὁ γὰρ γάρος ἐστὶν οὐδὲν ἀλλὸ σηπεδών, *nihil aliud esse Garum præter putredinem.* Cœlius Aurelianus lib. II. tard. passion. c. I. ab omnibus Classicis auctoribus dissentit *Garum*, inquit, *est liquamen ex pisce Siluro confectum.* Plinius præstantissimum *Garum* ex Scombro parari auctor est lib. XXXI. c. VIII. *Nunc ex Scombro pisce laudatissimum.* &c. Erat autem liquor ille non clarus, sed quasi nigricans, nam cruenta erat piscium sanies, unde à Galeno *nigrum* vocatur lib. III. de comp. medic. secundum locos. Aëtius etiam meminit γάρος μέλανος. Non bibebant *Garum*, sed pro intinctu tantum in usu erat. At veteres ad Embammata & intinctus varios liquores *Garo* permiscebant, aquam, vinum, oleum, acetum, unde οἰνόγαρον, ὑδρόγαρον, ὀξύγαρον, & ἐλαιόγαρον, sic aromatibus etiam conditum erat *Garum*. de quo Petronius hoc loco. Petrus Bellonius lib. I. observ. c. lxxv. refert non solum Constantinopoli; sed etiam in universo Turcarum imperio frequentissimum esse *Gari* usum. Nec satis fuit nisi & Medici his deliciis artem suam inficerent; nam ut ægrorum palato delicato consulerent, *Purgatorium Garum*, excogitarunt. Aëtius lib. III. γάρου καθαρτικοῦ σκευασίαν docet.

187. *In Euripo.*] De Euripo & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii. Ab eo quemvis rivum Euripum vocat. Plin. lib. I. ep. III. nam & lacus seu fossæ, quibus ad munimentum arena circumdata Euripi. Suet. Cæs. XXXIX. Tertull. adv. Hermog. *Civitas exstruxit theatrum, scena erat talis, & statua super Euripum.* &c. ita festivè Petron. *Euripum* ad pellavit, latiorem repositorii seu patinæ fundum. *VVouvveren.*

188. *Processit statim Scissor.*] Scissorem eundem faciunt cum Carptore,

ce, Carpe. Ego suspicatus ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui supra me accumbebat, hoc ipsum interrogare. *Convi-va.* At ille, qui sæpius ejusmodi ludos spectaverat, Vides, inquit, illum qui obsonium carpit? 189 Carpus vocatur. Itaque quotiescumque dicit, 190 Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat. *Encol-pius.* Non potui amplius quicquam gustare. Sed conversus ad eum, ut plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi, sciscitarique, quæ esset illa mulier, quæ huc atque illuc discur-

tore, Diribitore, ac Structore, Titus, Popma ac Pignorius. Eleganter Seneca epist. xlvii. *Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aves scindit; pectus, & clunes, certis ductibus circumferens manum eruditam, in frusta excutit. Infelix qui huic rei uni vivit, ut altilia decenter secet? nisi quod miserior est, qui hoc voluptatis caussa docet, quam qui necessitatis discit.*

189. *Carpus vocatur.*] *Carpus* olim & verum nomen fuit, ejus memoriam bis, aut ter in Lapidibus inveni. Sic in Inscript. Gruteri p. ɪↄcix. vi. ex urna marmoreâ:

D. M
CARPO. FILIO
DULCISSIMO
VIX. ANN. II
DIEBUS. XXVIIII
CARPUS
CAESARIS LIB.

Iterum ibid. num. v. sic & p. ɪↄcxxii. iii. ex arâ sepulchrali:

CARPUS. AUG. LIB.
BALLANTIANUS
&c.

Iterum p. ɪↄcccxlv. & alias. Etiam apud Mart. lib. vi. ep. xxxix. *Gonsalius.*

190. *Carpe, eodem verbo vocat & imperat.*] Vocat, quia Carpus vocatur; imperat, quia Carpere est, Scindere obsonia. *Carpere* enim est verbum conviviale, id etiam haud incommodè significans. Mart. lib. iii. ep. xiii.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullum. Idem.

191. *Quis*

8 ojas adelante

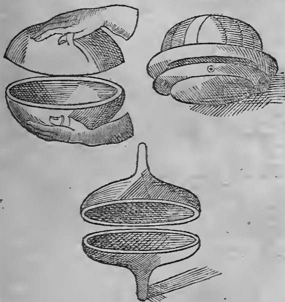
8 ejas atras

dentibus oleum infuderat; & pueri, detersis paulisper oculis, redierant ad ministerium, quum 93 intrans cym-

nus inlustre, primum Architriclino Vinum adlatum, non vero ut biberet, sed ut Gustaret tantum: *Vt autem Gustavit Architriclinus aquam vinum factam.* ait D. Ioannes c. 11. Ubi indubie ejus indicatum fuisse officium animadvertent Viri Docti, Indeque jam & Inscriptiones Lapidum clarere:

A. LAGUNA. TRICLINARCHA. *Gonsalius.*

93. *Intrans Cymbalistria, & concrepans æra.* Mulieres, quæ cymbala quatiebant, pro analogia vocamus CYMBARISTRIAS, vidimusque eas sæpius Romæ in scalpturis Bacchanalium sacrorum, è quibus hæc damus.

Hinc autem adparet quomodo cymbala colliderentur. quod intelligens Amalarius Fortunatus scriptum reliquit lib. III. c. III. *cymbala invicem tanguntur ut sonent: ideo à quibusdam labiis nostris comparata sunt.* Dioscorides lib. IV. testatur cymbala ejus figuræ fuisse, qua

cymbaliſtria, & concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur eſt convivium, & rurſus Quartilla ad bibendum revocavit. 94 adjuvit hilaritatem comiſſantis cymbaliſtria. ** Intrat cinædus homo omnium inſulſiſſimus, & plane illa domo dignus, qui ut infractis manibus congemuit, ejuſmodi carmina effudit:

Emba-ſcatas *Huc huc convenite nunc ſpatalocinædi,*
Pede tendite, curſum addite, convolate plantâ,
Femore facili, 95 *clune agili, & manu procaces,*
Molles,

ſc, qua cotyledonis fo ia ſunt, ut & Scribonius Largus, c. lv. Latini *umbilicum Veneris* vocant. *Coxendicibus* adſimilat Plinius lib. xxv. c. ult, *acetabulis* Iſidorus lib. III. c. xxI. Ambabus enim manibus (erant enim manubriata vel anſata in extima convexitate) apprehendebantur, & comploſa concuſſaque ſonitum edebant, tinniebantque. Materia eorum fuit ex ære *Pignorius.*

94. *Adjuvit hilaritatem comiſſantis Cymbaliſtria.*] Sunt, qui ſcribant, *comeſſatio*, contra omnem antiquitatem. Quidam libri veteres, *Comiſatio.* contra Feſtum, & Græcam etymologiam. Nonnulli libri, *commiſſatio*; alii, *comiſatio:* à quibus eadem cauſſa, diſſentio. *A. Manutius. P. F.* Si à *comedo* deſcenderet, prima foret brevis, Mart. lib. v. ep. xvI. dictum à κῶμος, quod Græcis nihil aliud eſt, quam convivantium foras è triclinio prodeuntium laſcivia. Hinc κωμάζειν, ſaltare poſt compotationem & latinis comiſſari: interdum idem quod crapulari & ebrietati indulgere: quia hæc duo fere conjungebant. inde comiſſari, bibere a cœna: Plaut. Rud. v. III. lxvII. Stich. v. Iv. Iv. & v. II. ult. Sueton: Vitell. c. xIII. *Epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: in jentacula, & prandia, & cœnas, comiſſationesq́: facile omnibus ſufficiens, vomitandi conſuetudine.* Cicer. Phil. v. c vI. lib. I. ad Attic. ep. xvI. Lucian. in bis accuſato ait. lunæ officium eſſe, ut comiſſantibus præluceat. Prodibant autem in convivali veſte, corollas capiti impoſitas, colloque appenſas habentes, pueris præcedentibus, quæ funalia geſtabant, fidicine denique præcinente.

95. *Clune agili.*] Deſcribit Cinædicam ſaltationem verbis ſubturpiculis, pariter quæ ad illam mirificè faciunt, atque Cinædorum ad flagitita, utrumque ergò utrique convenire, *Agilem clunem*, inquā, & *Femur facile*, indubium eſt. Diſertim Juvenalis xI. 164. Saltatricibus Gaditanis dedit *Tremulum Clunem.* Ad obſcœna quoque traduci motum Clunium Agilium, neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Mart. lib. III. ep. xcv. Perſ. ſat. I. 101. *An Romule & obſcœnos Clunium Motus ſignificat:* Vide

Molles, veteres, [95] *Deliaci manu recisi.*

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusanteis. Super inguina mea diu multumque frustra [96] moluit. [97] Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi, & inter rugas malarum [98] tantum erat cretæ, ut putares [99] detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrumas: Encolpius.

de ergo planè datum Cinædis. Feminis verò sæpius à pluribus, illudque vocarunt *Crissare*. Lucilius:

Crissatura, ut si frumentum clunibus vannat.

Carmen Liberum de Telethusa:

Crissabit tibi fluctuante lumbo.

Inde, Venusta compositione, puellę ea insignes mobilitate vocatæ, *Recelliclunia*. Idem tu puta de *Femore* & esse quoque dictum. *Gonsal.*

95. *Deliaci manu recisi.*] *Deliaci* fuere mercatores qui Delum frequentabant, ubi nobilissimus erat mercatus. Teste Cicer. pro Cornel. Fortasse igitur ex illis molles multi fuerunt: sed verius sit, illic etiam venditos fuisse eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *Gallinariorum*, Columella meminit lib. VIII. c. II. & Cic. in Lucul. Turneb. lib. XIX. c. VII. Quem tacito nomine reprehendens Scaliger scribit: *Deliaci manu recisi* sunt spadones. Nam capones Deliaci manu castrantur. Deliacus enim pro curatore Gallinarum. Scaliger ad lib. III. R. R. c. IX. *Erhard.*

96. *Moluit.*] *Molere* significat, inire, subagitare, & aggredi rem Veneream. Ausonius:

Deglubit, fellat, molitur per utrãque cavernam.

Idem:

Cum dabit uxori molitor tuus, & tibi adulter:
Quantum deprehensi damna pudoris emunt.

Molitorem namque ab hoc verbo *fututorem* dicit Auson. *Molere* trahi ad hanc significationem pudendam arbitror, quod *rota molendaria rotam terendo conterit. Ioh. Bapt. Pius.*

97. *Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi:*] Horat. Epod. od. XII.

Quis sudor vietis, & quam malus undique membris
Crescit odor: cùm pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare, nec illi
Iam manet humida creta, colorq́;
Stercore fucatus crocodili.

Inspice Marcilium Horatii interpretem.

98. *Tantum erat cretæ.*] Mulieres terra Chia se incrustabant. Plin. lib. XXXV. c. XVI. Appuleius lib. VIII. Met.

99. *Detectum parietem.*] tectorio solutum. Quod fit cum nimbo perpluit. *Tectoria*, κονιάματα, τῶν τοίχων περὶ χρίματα. id est, fienat, calce macerata. Vitruv. lib. VI. c. II. III. Plin. lib. XXXVI. c. XXIV.

mas: ſed ad ultimam perductus triſtitiam, Quæſo, inquam, domina, certè Embaſicœtam juſſeras dari. Comploſit illa tenerius manus, & O, inquit, hominem acutum, atque [100] urbanitatis vernulæ fon-
Quartilla. tem! Quid? tu non intellexeras [101] cinædum Emba-
Encolpius. ſicœtam vocari? Deinde ne contubernali meo melius ſuccederet. Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit? Ita? inquit
Quartilla. Quartilla, & Aſcylto Embaſicœtas detur. Ab hac voce [102] equum cinædus mutavit, tranſituque ad co-
Encolpius. mitem meum facto, clunibus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter hæc Giton, & riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaq; conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſsima ſciſcitatione quæſivit. Quum ego
Quartilla. fratrem meum eſſe dixiſſem, Quare ergo, inquit, me non baſiavit? vocatumque ad ſe in oſculum applicuit:

A tectorum etiam parietes incruſtare, imo quodcunque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI. c. III. IX. Ulpian. *l. ſi ſervus.* π̃ *ad leg. Aquil.* hoc *opus albarium* dicitur. Vitruv. lib. V. c. X. Pallad. lib. I. c. XIV. & *album opus*. Vitruv. lib. IIX. c. III. κονιᾶται *Albini. l. Architecti C. de exc. artif.* & *albarij tectores*, Tertull. *Scit albarius tector & tecta ſarcire & tectoria inducere, & ciſternam liare, & eymatia diſtendere, & multa alia ornamenta parietibus incruſtare.* VVouvveren.

100. *Vrbanitatis vernulæ fontem.*] L. *Frontem:* εἰρωνικῶς. Urbanitas vernula, *quæ ſalibus natis intra pomœria conſtat.* cui contraria ruſticitas. niſi potius ad vernarum dicacitatem alluſum, quibus impuniſſimè etiam in dominos jocularia funditare jus erat. Senec. lib. II. de Tranquil. vit. Mart. lib. X. ep. III. *Douſa P.*

101. *Cynædum Embaſicœtam vocari.*] ἐμβατεύειν, idem quod ἐμβαίνειν. unde ἐμβασικοίτης, incubus, quod nomen cynædo huic, & in eo jocus, quod promiſſo incubo repræſentetur cynædus, cui id nominis, ſicut Carpo ſciſſore infra. Nam cynædi ſane alii ab incubis. *Ioſ. Mercerus*, Not. ad Ariſtænet. lib. II. ep. XXII. ἐμβασικοῖτοι, aut ἐμβασικοῖται, à verbo βῆναι, pro quo latini *perambulare* Catull: ep. XXX.

Perambulabit omnium cubilia.

Scaliger F.

102. *Equum cynædus mutavit.*] Quod *Equum mutaſſe Cynædum* prædicat, ea verò metaphora à Vertumnis, hoc eſt equorum deſultori-

plicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & *Encolpius.*
103 pertracto vasculo tam rudi, Hoc, inquit, belle *Quartilla.*
cras in promulside libidinis nostrę militatibit: 104 hodie enim post asellum, diaria non sumo. Quum hoc *Encolpius.*
diceret, ad aurem ejus Psyche ridens accessit, & quum dixisset nescio quid, Ita, ita, inquit Quartilla; *Quartilla.*
bene admonuisti: cur non, quia bellissima occasio *Encolpius.*
est, devirginetur Pannychis nostra? Continuoque 105 producta est puella satis bella, & quæ non plus quam septem annos habere videbatur, & ea ipsa quæ primum cum Quartillâ in cellam venerat nostram. Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gitona, verecundissimum puerum, sufficere huic petulantiæ affirmavi; nec puellam ejus ætatis esse, ut muliebris patientiæ legem posset accipere. Ita? inquit Quartilla; minor *Quartilla.*

fultoribus, & (quod Propertius ait, lib. IV. ep. II.)

Trajicit alterno qui leve pondus equo,

desumta videri potest. *Dousa P.*

103. *Pertracto vasculo tam rudi:*] l. *& protracto vasculo; Tam rude hoc, inquit, belle, Vasculum,* ea pars, quæ inter res serias nominari non debet. Plaut. Pœn.

Facio quod manifesti mœchi haud solet
Refero vasa salva. --- ---

Lipsius. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars σκεῦος. *Scalig.* leg. *rude hac, inquit, belli cras in prom. Rudis* lanistarum ac gladiatorum est, qua illi gladiorum vicem ad pugnam exercebantur. ergo *vasculum* illud, rudem vocat, qua in primo coitu, libido seu pugna irritaretur. *Palmerius. protracto vasculo, Hoc tam rude, inquit.* Ludit in promulsidis voce nimium argute Scortillum, quæ protracto peculio pueri Gytonis, significat illum peniculum pueri, parvum quasi anteludium sibi fore ad robustam libidinem concitandam. *Stuckius.*

104. *Hodie enim post asellum diaria non sumo.*] id est, quoniam quidem ex sententia per diem totum robusta me voluptate explevi: ipsaque adeo usque ad satietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidissimo inquam, illo Ityphalli flore à molitoribus meis onusta ac plena navi discessi, ultra igitur promulsidi locus non est, in satura præsertim ac saburrata probe. cras vero primo cum diluculo, simulatque integram famem ad ovum attulero, tum igitur gustatione hacce matutina primulum, sic quasi *rude* aliqua *Velitari*, satis pol in tempore

nor est ista, quam ego fui, quum primum virum passa sum? [106] Junonem meam iratam habeam, si umquam me meminerim virginem fuisse. nam & infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris adplicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, [107] Posse taurum tollere, quæ vitulum sustulerit. Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale. Jam Psyche [108] puellæ caput involverat flammeolo; jam [109] Embasicœtas præferebat

Encolpius.

pote more porrò meo initiabor solens. *Dousa P.*

105. *Producta est puella.*] *Producere* verbum nuptiale est, uti de Pannichide Petronius hîc. & illa ad nuptias concubinarias Gythoni producebatur. notavit quædam alia de hoc verbo Ioh. Isaac. Pontanus ad Macrob. Infra: *ut in platanona produceret dominam.*

106. *Iunonem meam iratam habeam.*] Junonem Genialem, quæ sexui sequiori illi lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non pudicitiæ tantum matronali Præstes ac Præses, sed etiam meretriciæ libidini. *Dousa. Politianus, Meursius.* alii.

107. *Posse taurum tollere quæ vitulum sustulerit.*] *Taurus* etiam Græcis ac latinis dicitur αἰδοῖον, sicut & *vitulus.* Nequiter vero meretrix inflectit Proverbium. *Posse aliquem taurum tollere, quem vitulum tulerit.* Phavorin. apud Stobæum Serm. XXIX. γραῦν τινά φασὶν μόσχον μικρὸν ἀραμένην, καὶ τοῦτο καθ' ἡμέραν ποιοῦσαν λαθεῖν βοῦν φέρουσαν. Lucian. μηδὲ ἐλπίδα ἔχ' ὅπως ταῦρον ἔτι ἄρασθαι δυνάμενος. Quintil. lib. I. c. XV. *Milo quem vitulum adsueverat ferre, taurum ferebat. Fr. Pithæus.*

108. *Puellæ caput involverat flameo.*] Quo amiciebatur nubens boni ominis caussâ, quòd eo Flaminica, id est, Flaminis Dialis uxor. cui divortium facere illicitum, assiduè utebatur. *Flameum,* φοινικίδα vocat Synesius in epist. Ἀλλ' ἐν φοινικίδι καὶ τότε καὶ διαφανὴς ὁ κεκρύφαλος χρυσεῖ καὶ λίθοις ἐξήρτετο τότε. περιέκειτο. Juvenal. Sat. X. -- *sedet illa parato*
Flameolo -- -- --
Lucan. lib. II.
Lutea demissos velarunt flamea vultus. Laurenberg.

109. *Embasicœtas præferebat facem.*] *Pineam tædam* hanc vocat Catull. in Epith. Juliæ & Mallii. *Tædam jugalem* idem in Argon. Silius lib. ult. *Faces jugales.* Valer. Flacc. lib. II. *Faces legitimas* Lucanus lib. II. *Tædas geniales.* Cic. pro Cluent. *Faces nuptiales.* Claud. Epith. Hon. & Mariæ, *Festas.* Hæ ex pinu fiebant.

bat facem; jam ebriæ mulieres [110] longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque [111] incesta exornaverant veste: Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum inclusi jacerent, [112] consedimus ante limen thalami, & inprimis Quartilla per rimam improbe diductam adplicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia. Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit: & quia cconsiderantium hære-

bant, *cui* ut Divus Julius Scaliger ait lib. III. poët. c. C. *ea natura est, ut ignem emittat minime olidum fumiferumque, quamquam misera admodum flamma eliciatur inde.* Plin. lib. XVI. c. XVIII. Faces præferebant patrimi pueri ac matrimi, qui ἀμφιθαλεῖς dicebantur, id est, interprete Zosimo Hist. lib. II. ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας, *ambos parenteis habenteis superstites.* Quinque faces præferri solitas auctor est Plut. Quæst. Rom. II. Reperio, inquit Ioan. à Wouvveren, tamen quatuor nonnumquam adhibitas. Lapis Patavinus:

COS. AUG. PUBL. CLAUD. QUÆS. ÆR, ANTONINAM. VOLUMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AUSPI. E. PARENT. SUIS. COEMIT. ET, IIII. FAC. IN. DO. DUXIT.

110. *Longum agmen plaudentes fecerant.*] Artemid. lib. II. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι καὶ ἀποθνήσκοντι, οἷον παραπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν: Hieronymus ad Demetriadem: *Quam habitura pronubam, quo deducenda comitatu? Stridor Punica lingua procacia tibi Fescennina cantabit,* Quintilian. Declam. CVI. *Vis scire quid sint Nuptiæ? Adspice illam virginem, quam pater tradidit. euntem die celebri, comitante populo.*

111. *Incesta exornaverant veste.*] Arnob. lib. II. *cum in matrimonia convenitis, toga sternitis lectulos.* Lucan. lib. II.

gradibusque acclivis eburnis
Stat torus. & picto vestes discriminat auro.

112. *Consedimus ante limen thalami.*] An ex more veteri, quo receptum ut quispiam, ex sponsi amicis consideret, qui compesceret mulieres novæ nuptæ conclamantes? Pollux lib. III. καλοῦνται δὲ ὡς τῶν θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ. Ideo autem acclamabant ne novæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiastes Theo-

hæserant vultus, quicquid à ſpectaculo vacabat, [113] commovebat valgiter labra, & me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. * * *

Encolpius. De Cœna Trimalcionis & lautitiis.

Videmus ſenem calvum tunica veſtitum ruſſea, [114] inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ precium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliæ, qui [115] ſoleatus [116] pila ſparſiva exercebatur. nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, ſed follem plenum

criti: τὸ δ' ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται. *VVouvveren.*

113. *Commovebat valgiter labra.*] Vid. infr. in fragment. *obtorto valgiter labello.*

114. *Inter pueros capillatos ludentem.*] Capillatus grex puerorum nobilium eſt, ut Mart. ep. lxii. lib. x.

Ludi magiſter parce ſimplici turbæ:
Sic te frequentes audiant capillati.

Nutriebant enim comam ingenui pueri, & aliquando citris inſigniebantur. Sic Perſius, Sat. 1.

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas. --- ---

Capillos namque nutriebant uſque ad pubertatem, unde capillati pueri imberbes dicebantur. *Ramirez.* Ambroſ. lib. vi. Hexamer. *Haud inſcitum extat adagium; nullus comatus, qui non idem cynædus.*

115. *Soleatus pila ſparſiva exercebatur.*] A balneo cum ad cœnam pergerent, ſoleas aptabant pedibus, quas deponebant cœnaturi. Eas adſervabant ſervuli à pedibus ſtantes: Mart. lib. xii. ep. lxxxix. lib. xiv. ep. lxv. lib. iix. ep. lix. Exire autem ſoleatos à balneo probat idem lib. xii. ep. lxxxiv. Nam in thermis ubi lavabantur, exercebantur & pila, ut lib. xiv. ep. clxiii. & Papin. lib. 1. ſylv. in poëmate cui lemma Balneum Etruſci. Erat autem inſolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere: nam luſus pilæ erat ante lavationem, Mart. lib. vii. ep. xxxi. Sic Petronius Trimalcionem illum lautiſſimum ſenem deſcribit omnia inſolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia ſoleatum pila ludere dicit, id eſt poſt lotionem. *Ramirez.*

116. *Pila ſparſiva.*] An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quæ parva erat, non triquetra figura, ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſis adparet, quorum figuram lib. ii. c. v. de Art. Gymn. poſuit Mercurialis. *Lundorpius.*

Follem.] Lexicon Vetus: Πτέρα, prantica,

plenum habebat servus, sufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo spadones
117 in diversa parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quæ inter manus lusu expellente vibrabant; sed eas, quæ in terram decidebant. Quum has miraremur lauticias, Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit: ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exonerata ille vesica, aquam poposcit ad manus, digitosque paullulum aspersos in capite pueri tersit. Longum erat, singula excipere. Itaque intravimus balneum, & sudore calefacti,

mantica, follis. Vegetius de Re Milit. lib. II. c. XX. *Denique decem folles, hoc est decem sacci.*

117. *In diversa parte circuli.*] Plin. lib. V. ep. VI. *Apodyterio superpositum sphæristerium, quod plura genera exercitationis, pluresq; circulos capit.*

Quæ inter manus lusu expellente vibrabant.] Tria sunt in ludo pilæ notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilæ è pulvere rapiuntur, & postquam solum percussere, & saltu assurrexere, revocantur, quod Lucanus in Panegyr. dicit, *revocare cadentem pilam.* Tum *Datatim ludere*, quando, inter multos in corona vel choro ita luditur, ut alius alii pilam det, & sæpe fallat. nam cum gestu significet se alicui jacere, jacit alii, qui securus est in choro. Idem Lucanus dicit *reddere fugientem non sperato gestu*, id est, quando videtur pila pretervolatura ludentem, eam reddere eo corporis gestu, & membrorum positione, quam nemo suspicaretur aut speraret. Denique *Expulsim ludere*, quod erat quando jacta pila se invicem lusores, ne eam possent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id est, reddere dum ipsa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium: *Purgatum scito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas expulsim ludere.* Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus, Lucianus in Anacharsis sub Solonis persona, & Jul. Pollux lib. IV. onomast. meminit hujus ludi. *l. si ex plagis* LII. §. *ult.* π̃ *ad leg. Aquil.* Sed Trimalcio hic præ mollitie rapere nolebat decidentes pilas. *Ramirez.*

Digitos concrepuit ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.] Belgæ dicunt, op zyn vingeren knippen. Mos utique ex Mart. disticho lib. XIV. ep. CXIX. plánissimo planior:

Dum poscor crepitu digitorum, ac verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mea est?

Unde & alterum ejusdem poëtæ

locum

lefacti, momento temporis [118] ad frigidam eximus. [119] Jam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissima lana factis. Tres interim [120] jatraliptæ in conspectu ejus falernum bibebant. Hinc, involutus coccina gausapa, [121] lecticæ impositus est, [122] præcedentibus faleratis cursoribus

locum in promptu sit expedire: lib. VI. ep. LXXXIX.

Cum peteret seram media jam nocte matellam

Arguto madidus pollice Panaretus.

Aquariæ provinciæ Eunuchos præfultos potissimum, ejusdem quoque Epigrammatarii testimonio adstruere posse videor, in re & persona huic prorsus consimili, imo etiam cognomini ita more suo delicianti, lib. III. ep. LXXXII.

Digiti crepantis signa novis Eunuchus,

Et delicatæ suscitator urinæ

Domini bibentis ebrium regit penem.

Dousa P.

118. *Ad frigidam eximus.*] Veteres post caldariam, in frigidariam cellam descendere solebant, ut corpus solidarent. Plin. V. ep VI. *In proximo puteus, ex quo possis rursus adstringi, si pœniteat teporis.* Sidon. carmen. IX.

Intrate algentes post balnea torrida fluctus,

Vt solidet calidam frigore lympha cutem.

Senec. ep. LXXXVI. Auson. Mos. Corn. Celsus de re med. lib. I. c. IV. Sidon. lib. II. ep. IX. Ubi Savaro. *Erhardus.*

119. *Iam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, &c.*] A lavatione tenuiores oleo, ditiores contra unguēto perfusos linteis tergeri mos erat, non palliis laneis. unde hoc quoque inter lauticias Trimalcionis ponit Arbiter. De linteis balneariis Mart. lib. X. & alibi. *Dousa P.*

120. *Iätraliptæ.*] Frequens est Jatraliptarum mentio in Gymnasiis. erant veluti Medici Athletarum, qui interdum *Gymnastæ, Progymnastæ Pædotribæ, & Aliptæ nuncupati. Progymnasti* Senecâ ep. LXXXIII. de quibus plura Mercurialis, Turneb. & Pet. Faber. Hic vero Petronio Unctores sunt, qui tamen, ut Principem delitiosissimum decebat, simul artis Medicæ gnari quum essent, scitè officio suo fuugerentur, manibusque doctissimis. *Medicunctores* haut incommodè possent Latinè nominari. Sive *Reunctores* ut ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non benè *Gonsalius.* Vide & Celsum lib. I. c. I. & ibi Hieronymum Rubeum, cujus loci indicium debemus Viro Ampliss. Anchisæ ab Andla.

121. *Lectica impositus est.*] De lecticis Lipsium vide in Elect. lib. I. c. XIX.

122. *Præcedentibus phaleratis cursoribus* IV.] His non dissimiles sunt, quos hodiè Laſaŋ dicimus. Horum meminit Paulus *l. XCIX.* §. *v.* π̃. *de leg.* III, Senec. ep. CXVIII. *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen Cursorum antecedat.* Suet. Neron. c. XXX. Vopiscus refert Aurelianum

bus IIII. & [123] chiramaxio, in quo delitiæ ejus ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior. Quum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis Symphoniacis tibiis accessit, & tamquam in aurem aliquid secreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus. In aditu ipso [124] ostiarius præsinatus, cerasino succinctus cingulo, atque in lance argentea pisum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in qua [125] pica varia intrantes salutabat. Cæterum ego dum omnia

lianum cursores eo habitu quo ipse habebat, Senatoribus concessisse, id est, Albatos. Lamprid. in Alexandr. *Cursorem numquam nisi servum suum dicens, ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere. Tit. Popma.*

123. *Chiramaxio.*] Videtur esse genus modici plaustri, quo homo tantum gestari poterat, & à servis, non à mannis trahebatur. unde vocabatur Chiramaxium. *Scaliger F.*

124. *Ostiarius.*] *Ostiarius*, quem *Claustrituum* appellat Lanius apud Gell. lib. XII. c. X. *puerum ab janua*, Cornelius Nepos, in Hannib. aditum obsidebat, ut admitteret nimirum, vel dimitteret eos, qui dominum conveniebant. Is fuit cathenatus: Columel in præf. lib. I. *an putem fortunatius à cathenato repulsum Ianitore, sæpè noctesera foribus ingratis adjacere?* Et hæc sunt Ostiarii impedimenta apud Afranium referente Festo in *Tintinnare*. Suet. de clar. Rhet. c. III. *L. Votacilius Pilutus servisse dicitur, atque etiam Ostiarius veteri more in cathena fuisse.* Notanda sunt Suetonii verba, *veteri more.* Quæ indicant non ita factum fuisse ætate Suetonii. Et sanè longo etiam post ipsum intervallo legimus apud Corippum lib. I. cathenas à Janitore in Januam translatas fuisse. Ostiarii comes plerumque fuit canis. Suet. de Vitellio Imp. latebras quærente, c. XVI. Senec. lib. III. de Ira. c. XXXVII. *Pignorius.*

Prasinatus.] Notum & hinc jam in Neronem Satyricum scomma. Nā Cajum Principem, quem penitus æmulari, gloriosum duxit imprimis ipsus Nero, Suetonius testatur, nimis Factioni Prasinæ fuisse addictum. inquit ergò Caligula c. LV. *Prasinæ Factioni ita addictus, & deditus, ut cenaret in stabulo adsiduè & maneret, &c. Gonsalius.*

125. *Pica varia intrantes salutabat.*] De hoc genere Plinius lib. X. c. XIX. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad Vrbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda Variæ adpellantur.* Nos patrio sermone, Bunte Etters! nominitamus, famosa garrulitate amabiles, nec mentitus Mart. lib. XIV.

Pica

omnia ſtupeo, penè reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus, non longè ab oſtiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque [126] quadrata litera ſcriptum, [127] CAVE CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem [128] venalitium titulis pictum, & [129] ipſe Trimalcio capillatus caduceum

Pica loquax certâ dominum te voce ſaluto.
Si me non videas eſſe negabis avem.
Douſa P.

126. *Quadrata littera.*] Quadratas litteras vulgo capitales vocamus. Sed illis priſcis ſeculis nullæ aliæ erant litteræ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo, quadratas litteras vocat, quæramus. *Scaliger.*

127. CAVE CAVE CANEM.] Varro Eumenidibus: *Quum in eo eſſem occupatus, atque in ſchola curarem inſcribi:* T. SCANTIUS HORNO PER DIONYSIA: *quod ea die mea erat præbitio, in janua* CAVE CANEM, *inſcribi jubeo.* CAVE CANEM elogium inſcribi ſolitum in janua, quò ignoti ædium ingreſſu arcerentur. nam veteri more canes ad oſtium, non vivi modò, ſed vel ſculpti, ut in regia Alcinoi:

Χρυσεοὶ δὲ ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι
κύνες ἦσαν
Οὓς ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι
πραπίδεσσι:
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο
Ἀθανάτους ὄντας, καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.

vel picti in pariete, ut in fornice Petroniana, in qua non longè ab Oſtiarii cella canis ingens, catena vinctus, in pariete eſt pictus, ſuperque quadrata littera ſcriptum CAVE CANEM. Hoc uti convenier, quotiens admonebimus, cavendum eſſe ab homine maledico, & obtrectatore: aut ab hoſpite ſordido, vel inhumano, & minimè hoſpitali. *Auſ. Popma.*

128. *Venalitium titulis pictum.*] *Venalitium* vocat δουλοπρεπέστερον. tituli autem non ſolum in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptati vendundi mancipii. Propert. lib. IV. & V.

Aut quorum titulus per barbara colla pependit;
Cælati medio cum ſaliere foro.

Ioſ. Scaliger.

129. *Ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaq; ducente * tenia intrabat.*] Aſteriſcum extirpa: teniæ autem ſolemnes in imaginibus, ita hominem teniâ comprehenſum introducebat Dea. Pauſan. Att. ἀπόλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην. Lucian. Philopſ. de ſtatua Pelichi. Διαδούμενον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ. Paulo poſt: εἶδόν τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ

χοροῦ

ceum tenebat, Minervaque ducente tenia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, dein dispensator factus esset, omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu levatum mento in tribunal excelsum Mercurius capiebat. Præsto erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & [130] tres Parcæ aurea pensa torquentes. Notavi etiam in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem. Præterea grande [131] armarium in angulo vidi, in cujus ędicula erant Lares argentei

κορυ̃ ταινίας καὶ σεφάνυς ξηρὺς ἔχοντα. Ælian. lib. IX. c. XXXIX. ubi adolescens amans statuam bonæ fortunæ: ἀναδήσας πολλαῖς ταινίαις καὶ σεφάνισας τὸ ἄγαλμα ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Sic amatores Athenis amasia termis incinxisse, judicio adfectus ex eo more clarum, quem ad Theocritum illustrat D. Heinsius *Baarthius.*

130. *Tres Parcæ aurea stamina torquentes.*] Sidon. carm. VII.

Aurea cōcordes traxerūt fila sorores.

Adludit autem ad disciplinam Hetruscorum. Germ. Valens Pimp. ad IV. Virg. Ecl. *Aurea pensa* sunt felicia Parcarum omina Sidon. carm. XV.

--- --- probat Atropos omen
Fulvaq́ cōcordes junxerūt fila sorores.

Erhard.

131. *Armarium.*] *Armarium* nonnunquam auctores locum quo nummi reconduntur vocant. Cic. pro Cœlio: *Tune aurum ex armario tuo promere ausa es?* Idem pro Cluentio. *Cum esset in ædibus armarium, in quo sciret esse nummorum aliquantulum & auri, noctu duos conservos dormientes occidit.* Plaut. Capteiv. *Cellas refregit intus omnes, reclusitq́ armarium.* Ibidem: *Quin ex occluso atque obsignato armario decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.* Galli adhuc dicunt, *armoire.* *Laurenberg.*

Lares argentei.] *Lares* antiquitus Familiares Dii cujusque domus. Ipsus *Lar* in Prologo Aulul. Plauti: *Ego Lar sum*, &c. Majores cujusque familiæ, eidem fuere Numina. Non tamen omnes, sed illi tantum, qui rectè & honestè curriculum vivendi, à natutâ datum, confecissent. Plane Appul. de Deo Socratis. Ipsum imitatur Mart. Felixi lib. II. *Lemures, si vitæ prioris adjuti fuerint honestate, in Lares domorum urbiumq́ vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, Larvæ perhibentur ac Maniæ.* Ideo ipsorum simulacra vix abesse à domo alicujus contingeret, sed Larariis imposita colebantur honoribus, supplicabanturque, *Thure, Vino & Coronis*, Plautus docuit l. d. Ast, observo ego, *Lucernis*, etiam antè ædiculas pendentibus. Planum hoc fit ex bilychni lucerna ęnea Lugduni reperta anno ∞. IO.V cujus catenis inserta tabella erat cum hac inscriptione:

LARI.

argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pixis aurea non pusilla, in qua [132] barbam ipsius conditam esse, dicebant. [133] Intrrrogare ego atriensem cœpi, [134] quas in media porticu picturas haberent. *Atriensis.* Iliada & Odysseam, inquit. Jam ad triclinium veneramus, in cujus parte prima [135] procurator ratio- *Encolpius.* nes

LARIBUS
SACRUM
P. F. ROMAN.

id est, *Publicæ felicitati Romanorum.* apud Guljelm. Choulium lib. de Ant. Relig. Rom. hujusce lucernæ imaginem videre est. Confirmo insuper veteri inscriptione Præneste in Latio inventa, ubi inter alia:

ET CUPIDINES. II. CUM. SUIS
LYCHNUCHIS. ET. LUCERNA. LARUM

Argentei haut insolenter facti. Municip.bus Rheginis T. TARFENIUM reperio inter alia legasse, LARES ARGENTEOS SEPTEM. Sic ex marmore constat Casabriæ civitatis. *Gonsalius.*

132. *Barbam ipsius conditam esse dicebant.*] Vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis testimoniis confirmata a Criticis nostris: ut ex Suet. Neron. c. XII. de depositione solemni barbæ Neronis. *Gymnico* (inquit) *quod in septis edebat, inter Buthysia apparatum barbam primam posuit, conditamq; in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecravit.* Vide Lipsium ad lib. XIV. Ann. Tacit. c. XV. *Ramirez.* Alii Veneris barbam putant heic intellegi: idque ex Macrobii lib. III. c. VIII. probare conantur.

133. *Interrogare Atriensem cœpi.*] Atrienses servi, qui atrium observant, & custodiunt, ne quid ex imaginibus, stemmatibus, ac cæteris, quæ in atrio reponi solent, deperiret; & qui supellectilem ædium, aut villæ exponunt, simulque atrium omni ex parte mundum, & nitidum ut sit, procurant. *Tit. Popma.*

134. *Quas in media picturas haberent.*] Ambitionem etiam summam in hoc notat Arbiter, nam cum de singulis fabulis, quas ex poëtis pictas haberent, interrogaretur Atriensis, Tota illa celeberrima & maxima opera sibi esse respondit; ne quid vulgare, scilicet, loquatur tanti jactatoris mancipium. Pingi autem solitas Iliadem & odisseam testatur cum recentium suo ævo vituperatione Vitruvius lib. VII. c. V. Et sic porticus Romæ *Argonautarum* appellabatur, ut mentio apud P. Victorem Regione IX puto & ipsâ & picturâ nominata *Baarthius.*

135. *Procurator.*] Procurator servus, qui mandato domini negotia ejus administrat, cui supellectilem, & cellaria credi consuevisse auctor

nes accipiebat:&, quod præcipue miratus ſum, [136] in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi [137] embolum navis æneum finiebat, in quo erat ſcriptum, C. POMPEIO. TRIMALCIONI. [138] VI. VIRO. AUGUSTALI. [139] CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub

auctor eſt Salvianus de provident. Dei lib. III. *Tit. Popma.*

136. *In poſtibus tricliniÿ faſces cum ſecuribus erant fixi.*] Faſces, bacilli aliquot teretes loro colligati in modum faſcis. Securis & faſces inſignia magiſtratus, quib. à lictoribus prælatæ. Duumviris autem, Ædilibus Quinquennalibus, Sexviris (qui magiſtratus municipalis) lictores præibant, non cum faſcibus, ſed nudis virgis aut bacillis. Ideo miratur adoleſcens, quia inſolens & præter morem. Fuſe Lipſius lib. I. Elect. c. XXIII. *VVouvveren.*

137. *Embolum.*] Scholiaſtes Pindari: ἔμβολον δὲ φησὶ τὸ ξύλον, τὸ ἀναδεσμοῦσι τὴν ἄγκυραν. Gloſſa. *Roſtra*, ἐμβολαί.

138. VI. VIRO AUGUSTALI.] In Inſcriptionibus vetuſtis ſæpe ejus mentio:

PUBLIUS. ANTHUS
VI. VIR. AUGUSTALIS
FAUSTUS
VI. VIR. ET AUGUSTALIS
QUI. INTER. PRIMOS
AUGUSTALES
A. DECORIBUS
AUGUSTALIS. FACTUS. EST.

139. CINNAMUS. DISPENSATOR.] Actor ſecundarum in familia fuit DISPENSATOR, qui Græcis οἰκονόμος dictus eſt. meminerunt autem antiqui tituli.

I.

SIGNUM
HERCULIS
DORUS. LARC.
DISP. QUI. ANTE. VILLICUS
HUJUS. LOCI
D. D.

EPAPHRÆ.

Sub eodem titulo, etiam 140 lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in utroque poste defixæ; quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET PRIDIE KAL. IAN.
G. NOSTER FORAS COENAT.

altera Lunæ cursum, stellarumque VII. imagines pictas; &, qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bulla notabantur. Cæterum ut movimus dextros gressus, servus nobis dispoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, ut se pœnæ eriperemus: nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim vestimenta sibi dispensatoris in balneo, quæ vix fuissent x. HS. Retu-

2.

EPAPHRAE. DISP.
T. ARIANI
ANESIS. FILIA. VIRGO
VIXIT. A. XVII.

3.

DIS. MANIBUS
ONESIMI. CAEPIONIS
HISPONIS. DISP.
TI. CAEPIO. HIERONYMUS
ET. SIBI. ET. SUIS

& quidem Dispensatores dicti sunt ideo, quod olim æs pensantes expenderent, non adnumerarent. Tradit hæc vetus interpres ad Sat. II. Persii: *fuit autem assis libralis, & dipondius, quod hodie in usu remansit; & solebat pensari potius quàm numerari, unde & Dispensatores dicti* *Prorogatores*. *Pignorius*,

140. *Lucerna bilychnis de camera pendebat.*] Candelabrorum, priscis in cœnis nullus usus. Noctis tenebras lucernis pensilibus dispellebant. *Bernart.* Sidon. lib. XI. ep. XIII.

Laquearibus coruscis
Camera in superna lychnus.

141. *Retu-*

16 ojas atras.

discurreret. Uxor, inquit, Trimalcionis, Fortunata appellatur, 191 quæ numos modio metitur. Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu ejus panem accipere. 192 Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & 193 Trimalcionis tapanta est. Ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet. * * *Convivæ.*

Cœnam Trimalcionis, si potes ingredere, & porcum sic gravidari posse, miraberis. nisi forte admirationem multiplex, ignota, & in audita luxuria tollat. * * *

Comprobamus factum, varioque sermone garrimus, & poëtarum cœpit esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est: donec Trimalcio, Rogo, inquit, Magister, quid putes *Encolpius. Trimalcio*

191. *Quæ nummos modio metitur.*] Horat. lib. 1. Sat. 1.

--- --- --- Dives, Ut metiretur nummos. ---

Plaut. in Prol. Menæch. vers. xv.

Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio verum ipso horreo.

Id est, abundantissime, sic ut ordinarius admetiendi modus, qui fit per modios, superetur, & per horrea computandum sit, quod instar frumenti demensi datur. Xerxes & ejus exemplo post Darius, qui cum Alexandro bellum gessit, ad recensendam multitudinem infinitam exercituum suorum, circumvallato loco, qui decem millia caperet hominum armatorum (τεῖχος μυριανδρον vocat Aristides Rhetor) numerum copiarum iniere.

192. *Nunc nec quid, nec quare.*] Epigrammat.

ἀγαπῶμαι.

Τις δὲ καὶ ἧς, καὶ πῶς ἡ Θεὸς οἴδε μόνη. &, τοδ' ἐκ τινὸς ἢ ποτε καὶ πῶς, οὐκ οἶδα.

193. *Trimalcioni τὰ πάντα est.*] Usurpavit proverbium, quo Varro in Sesquiulysse, *Hic enim omnia erat, item sacerdos, prætor, parochus, denique idem Senatus, idem populi caput*, Demosthenes, πάντα ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Lucianus amorem Stratonices in Combabum exprimens, καὶ οἱ πάντα. Κόμβαβος ἦν. *Lipsius.* Inscriptio Isidis Capuæ ad S. Benedicti:

tes inter Ciceronem, & Publium interesse? Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

versus *Publii Syri* Mimographi.

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia.
Tuo palato clusus pavo pascitur,
194 *Plumato amictus aureo* 195 *Babylonico:*
Gallina tibi Numidica, tibi Gallus spado:
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
196 *Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,*
Avis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ

TE. TIBI
UNA. QUAE. ES. OMNIA
DEA. ISIS
ARRIUS. BALBINUS
V. C.

194. *Plumato amictus aureo Babylonico.*] Eo jam processerat superbiæ modus, ut ex plumis avium conficerent vestes. quæ delicatioribus in usu. Tertull. de pall. *Pavo pluma vestis, & quidem cataclitis, imo omni conchylio depreßior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Prudent. in Hamartig.

--- hunc videas lascivas præpete cursu
Venantum tunicas, avium quoque versicolorum
Indumenta navis texentem plumea pennis.

Senec. ep. XCI. *non avium pluma in usum vestis conservantur.* Hinc Constantinus Imp. *l.* I. *C. de Excus. artif. plumariorum* meminit. *Plumarios* autem non *plumbarios* legisse Græcos Cujacius scribit. *Plumarii* autem sunt qui vestes è plumis avium conficiunt. Varro de lib. educ. Apud Nonium: c. II. DCCXV. *Nulla qua non didicit pingere, potest judicare, quid sit bene pictum à plumario.*

195. *Babylonico.*] Plin. lib. VIII. c. XLVIII. *Colores diversos pictura intexere Babylon maximè celebratur.* & maximè Babylonii hoc artificio nobiles. Hinc Tertul. de hab. mul. c. I. *Milesii oves tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrij tinguerent, & Phryges insuerent, & Babylonij intexerent.* Lucret. lib. IV.

Tum Babylonica magnifico splendore rigantur.

I. stragulæ vestes, vela, tapetia diversi coloris filo texta. Eleganter varios colores in cauda pavonis Babylonicum, vocat elegantiarum Arbiter Petronius hoc loco.

196. *Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria.*] In componendis dictionibus nimio plus sibi indulserunt veteres. Hinc *Incurvicervicum* pecus

Nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo.
Quo margarita cara tibi, 179 bacca Indica?
An ut matrona onerata faleris pelagiis,
198 *Tollat pedes indomita in strato extraneo?*
Smaragdū ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? probitas est carbunculos.

Æquum

pecus, & *Rudentisibilus* apud Pacuv. *Repandirostrum* & *Cortinipotens* apud Lucil. Laber. de Ariete: *Recaprocernem, Ianicutem, Vestitrahum:* Nævius in Alcesti: *Triseclisenem, dulciorilоquum,* Nestorem adpellat.

Camphippelephantocamelos dixit Lucilius, transverso ordine, ex *hippocampo*, elephanto; camelo. neque ab loco alienum est Hegelandri antiqui Poëtæ epigram. in Sophistas.

Ὀφρυανασπασίδαι, ῥινεγκαταπηξογένειοι,
Σακκογενειοτρόφοι, καὶ λοποδαρπαγίδαι.
Ἱμαζωνασεξίβαλλοις νηληνοκαιβλεπελάοι,
Νυκλιλαθραιοφάγοι, νυκτιπαταιπλάγιοι.
Μειρακιεξαπάται, καὶ συλλαβοπευσιλαβηταὶ
Δοξοματαιόσοφοι, ζηταρετησιάδαι.

Quod hoc modo vertit Scaliger:

Silonicaperones, vibrissasperomenti,
Manticobarbicolæ, exterebrobatinæ,
Planipedatquelucernitui, suffarcinamicti,
Noctilandivori, Noctidolostudii.
Pullipremoplagii, futelocaptiotricæ,
Rumigeraucupidæ, nugicanoricrepi.

Laurenberg.

197. *Tribacca.*] *Tribaccam* dixisse videtur margaritam, quæ tribus baccis unionibusque inauri insertis constabat: solebant enim binos ternosque elenchos (ita vocant margaritas in longum fastigiatas) aurea bractea conjunctos auribus suspendere. Quod non reticuit Plinius, quum lib. IX. c. XXXV. sic ait: *Hos digitis suspendere & binos ac ternos auribus fœminarum gloria est.* At baccarum appellatio pro unionibus, vel in illo Virgilii elucescit: *colloq; monile baccatum. Iunius.*

198. *Tollat pedes indomita in strato extraneo.*] *Indomita.* I. necdum domita, vel satiata saltem tot ac tam assiduis libidinibus; haud quidem in lecto maritali, sed vero in strato extraneo id est, apud adulteros. *Pedes tollere*, idem quod Mart. lib. XI. ep. LXXII.

Protinus accedunt Medici, medicaq; recedunt,
Tolluntúrq; pedes: ô medicina gravis.

 Iterum:

Æquum eſt, induere nuptam ventum textilem?
199 *Palam proſtare nudam nebula linea?*

* * * * * *

Tri-malcio 200 Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantæ, ut non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Cæſare fabricaſſet, cum munere ſuo, Cæſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris petitam de manu Cæſaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima æris materia maneret inlæſa. Cæſar autem ad hæc non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quæ quidem non fracta erat, ſed conliſa, ac ſi æris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde martiolum de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime, & tamquam colliſum

Iterum:

--- *Ille pedem ſuſtulit hic tunicam.*

Cic. ep. 11. ad Atticum: *Noli, inquam, de uno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas.* Douſa P.

199. *Palam proſtare nudani nebula linea.*] En mulier cum veſte nuda, adeò amicula olim fuere rara, adeò pellucida. Bellè Athenæus initio lib. IV. Καὶ σαμβυκίστριαι τινες Ῥόδιαι, ἐμοὶ μὲν γυμναὶ δοκῶ, πλὴν ἔλεγόν τινες ἔχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulſantes Rhodiæ quadam mulieres, quæ mihi quidem videbantur Nudæ: ajebant autem nonnulli, tunicis indutas fuiſſe. Vitream togam* inquit, Varro. Talis veſtis antiquitus ἀραχνώδης dicebatur Græcis, id eſt, aranearum telas quæ imitaretur. Obſerva ad Euſtachium lib. II de Amor. Iſmen & Iſmenes, ubi temperantiæ deſcribit imaginem: Ἀραχνώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ τὸ χρῶμα λευκός. & lib. IV. Ait igitur nudas proſtare veſtibus illis, quod & meretricum fuiſſe vulgo eſt. *Gonſalius.*

200. *Faber fuit.*] Plin. lib. XXXVI. c. XXVI. tradit *Tiberio Imperante excogitatum fuiſſe vitri temperamentum, ut flexibile, eſſet, & totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti*

ſum vas æneum crebris ictib. reparavit. Quo facto
201 ſe cœlum Jovis tenere arbitratus eſt, eo quod familiaritatem Cæſaris & admirationem omnium ſe promeruiſſe, credebat. Sed ſecus accidit. Quæſivit enim Cæſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum vileſcerent quaſi lutum.

* * * * * *

202 Neque fax ulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus nec ſilentium noctis jam mediæ *Encolpius.*

203 pro-

argenti, auri metallis, pretia detraherentur. non officinam modo, ſed & artificem ſublatum ferunt alii: Inter illos Iſidorus lib. XVI. c. XV. Dion. lib. LVII. cujus veſtigiis inhærens Xiphilinus, verba ejus in Epitomen ſuam iiſdem ac totidem verbis tranſtulit in vita Tiberii. Fragmentum hoc Arbitri exſtat apud Sariſberienſem in opere Polycratico.

201. *Se cœlum Iovis tenere, arbitratus.*] Addenda eſt iſta proverbialis locutio ſimilibus ab Adagiographis jam congeſtis, *In cœlum abire, in cœlo eſſe &c.* de homine ſupra modum felici uſurpatis. Sic ſupra ipſe Petronius de uxore Trimalcionis, & infra de Encolpio ſive Polyæno: *ut me in cœlo poſitum ad Inferos traheres.* idem contigit miſero illi artifici, ſed quidem immerito. Sic principes Latini ſermonis illo ævo loquebantur. inquit Seneca lib. I. de Benef. c. XIII. De Alexandro: *Tamquam cœlum, quod mente vaniſſima complectebatur, teneret. Gonſalvus.*

202. *Neque fax ulla in præſidio erat quæ iter aperiret errantibus.*] Bernardinus Gomeſius Opere, quod *de Sale* conſtruxit, aptiſſime ad hunc Petronii locum interpretatur Horatii illud lib. I. Sat. V.

----- *Tectum*

Præbuit, & parochi quæ debent, Ligna, ſalemque.

Per *Ligna* ſcilicet non ſolum ignem ad focum intelligens, ſed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, ut ſuſpicari licet, commodè etiam per urbem deambulandum. Quod itidem & in Vrbe factum, nihil dubium eſt. Sic apud Athenienſes cœnantibus *Oenoptæ* (genus erat Magiſtratus) funalia præſtabant, & ellychnia, ut poſtea luminis præſidio poſſent domum redire. quapropter & *Oculi* ipſi vocari, ut conſtat ex Philini oratoris loco apud Athenæum lib. X. item ex Euſtachio ad lib. ζ. Odyſ. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, καὶ θρυαλλίδας παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ πρὸς τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cœnantibus candelas, aut Lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis. Idem.*

203 promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque quum hora pene tota, per omnes ſcrupos, gaſtrorumque eminentium fragmenta traxiſſemus cruentos pedes, tamdem expliciti acumine Gitonis ſumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat, certaque liniamenta evicerunt ſpiſſiſſimam noctem,& notabili candore oſtenderunt errantibus viam. Quamvis non minus ſudoris habuimus etiam poſtquam ad ſtabulum pervenimus. Anus enim ipſa inter diverſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis interveniſſet x. vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eandem feneſtram admiſit. * * * *

Qualis nox fuit illa, dii, deæque!
Quam mollis torus! hæſimus calentes,
204 *Et transfudimus hinc & hinc labellis*

Errantes

203. *Promittebat occurrentium lumen.*] A cœnà itidem, ut illi redeuntium. Plurimus quippe Lucernarum uſus antiquitus fuit convivis domum redeuntibus, Facumve, cereorum, candelarum, funalium, Lampadum aut laternarum, de quo late athenæus opere extremo. Servi qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis adpellati, etiam δᾳδοῦχοι: Latinis *Prælucentes. Idem.*

204. *Et transfudimus hinc & hinc labellis Errantes animas.*] Infra: *Iam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque miſturam fecerant.* Elegantiſſimos Platonis verſus huc facientes apud A. Gellium lib. XIX. c. XI. habes interpretatos, & Macrob. lib. II. Saturn. c. II. Ariſtenæt. lib. II. ep. XIX. Οὐ μόνον στέρνῳ ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς. τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται σπεύδουσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν σωμάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναπτοῦσιν. καὶ ἡ μῖξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τοῖς στόμασι ψαύοντες, συνάπτουσι τὰς ψυχάς.

205. *Valete*

Errantes animas. [205] *valete curæ:*
Mortalis ego sic perire cœpi.

Sine causa gratulor mihi. Nam quum solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos omnis injuriæ inventor subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum; volutatusque liberius cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus [206] oblitus juris humani. Itaq; ego experrectus pertrectavi gaudio dispoliatum torum, si qua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius demum secutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi: Ascylton autem truci intuens vultu; [207] quoniam, inquam, fidem scelere violasti, & communem amicitiam, [208] res tuas ocius tolle, *Encolpius.*

205 *Valete curæ.*] Mart. lib. XI. ep. VII.

Pallentes procul hinc abite curæ.

Et Anacreon.

Μεθέτε με φροντίδες
Μηδὲν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Tu vero abito cura
Mecum tibi nihil sit.

206. *Oblitus juris humani.*] id est, juris gentium, quod gentes humanæ sibi ipsæ constituerunt. §. II. *Inst. de Iur. N. G. & C.* Ex quo & jus humanum nominatum, quod cum humano genere proditum, & omni generi humano commune; & naturæ humanæ sit proprium. §. II. *Inst. de R. D.* & tantùm *l. I. in fin. π. de I. & I.*

207. *Quoniam, inquam, fidem scelere violasti & communem amicitiam, &c.*] Observa hic morem & formulam rumpendæ societatis: *Sed Cæsar, missis ad Senatum litteris, disseruit, morem fuisse majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere.* Tacit. lib. VI. Ann. *Alteri ob ingratùm & malevolum animum domo & provinciis suis interdixit.* Suet. Aug. c. LXVI. *Ne tunc quidem ultra progressus, quam ut & amicitiam ei more majorum renuntiaret.* Suet. Cajo. c. III. In libris epistol. Synesii Ptolemäid. Episcopi legitur, Amasidem Polycrati feliciter adhuc agenti per præconem amicitiam renuntiasse sic enim ille: *ἀλλ' οἷς ἐδυστυχῆσε κήρυκα πέμψας, τὴν φιλίαν ἀπείπατο, δῆλον ἐποίησεν ὅτι κἂν ἐδάκρυσεν, εἰ προὔλαβεν ἡ συμφορὰ τὴν ἀπόρρησιν.*

208. *Res tuas ocyus tolle.*] Tralatè à XII. Tabb. ubi: SI. VIR. AB UXORE. DIVORTIT. UXORI. RES. SUAS. SIBI. HABERE. JUBETO. EI. QUE. CLAVIS.

tolle, & alium [209] locum, quem polluas, quære. Non repugnavit ille, sed postquam optima fide partiti manubias sumus: Age, inquit, nunc & puerum dividamus. Jocari putabam discedentem. at ille gladium parricidali manu strinxit, &, non frueris, inquit, hac præda, super quam solus incumbis. Partem meam necesse est vel hoc gladio contentus abscindam. Idem ego ex altera parte feci, & [210] intorto circa brachium pallio, [211] composui ad prœliandum gradum. Inter hanc miserorum dementiam infelicissimus puer tangebat utriusque genua cum fletu, petebat-

Ascyltos. *Encolpius.* *Ascyltos.* *Encolpius.*

VIS, ADIMITO. Apud Senec. Suas. I. refertur Atheniensium in summo dolore risus elegans: *Cum M. Antonius Triumvir se vellet Liberum patrem dici; habitu quoque & incessu cum imitaretur, occurrerunt ei Athenienses & per adulationem* Διόνυσον *salutaverunt, addideruntq́. se despondere illi Minervam suam, rogaruntq́. ut duceret. ille iratus eis, quòd à partibus Pompei & postea Bruti fuissent, se ducturum ait, sed dotis nomine illis imperare mille talenta.* (hoc est 600000. coronatorum) *Tum subscriptus est statuæ Antonii libellus his verbis:* OCTAVIA. ET. MINERVA. ANTONIO. RES. TUAS. TIBI. HABE. Appul. *confestim toro meo divorte, tibiq́. tuas res habeto.*

209. *Locum.*] Ludit dilogiâ. Isthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inlustrat insigni apud Senecam P. *Novimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Est hæc Martial. Sententia lib. XI. ep. lxxix.

Pædicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E Libero mutuatus est carmine III.

Quod virgo primâ cupido dat nocte marito,
Dum timet ALTERIUS vulnus inepta LOCI.

Gonsalius.

210 *Intorto circa brachium pallio*] Pacuvius: *Chlamyde contorta clypeat brachium.* Liv. lib. XXV. *Paludamento circum lævum brachium intorto in hostes impetum fecit.*

211. *Composui ad prœliandum gradum.*] Infra: *statum prœliantis componit.* Pugnaturi ita se constituebant, ne adversarius statum conturbare posset. Senec. cons. ad Polyb. *Vtrumne percussus arma submiseris, an in statu & gradu steteris.* Adlusit Hieronym. ad Demetr. *Quasi in procinctu & acie stemus semper ad pugnam. vult nos loco movere hostis & de gradu discedere, sed soli*

danda

petebatque suppliciter, ne [212] Thebanum par humilis taberna spectaret, neve sanguine mutuo pollueremus familiaritatis carissimæ sacra. Quod si utique, proclamabat, facinore opus est, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi. Inhibuimus ferrum post has preces: & prior Ascyltos, Ego, inquit, finem discordiæ imponam. *Ascyltos.* Puer ipse, quem vult, sequatur, ut sit illi saltem in eligendo fratre salva libertas. Ego vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transiisse, *Encolpius.* nihil timui, immo conditionem præcipiti festinatione rapui, commisique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum statim ab extrema parte verbi consurrexit, fratrem Ascylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatas manus, si non inimici victoriæ invidissem. [213] Egreditur superbus cum præmio Ascyltos, & paullo ante carissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam similitudine parem in loco peregrino destituit abjectum.

214 Nomen

danda sunt vestigia. VVouvveren.

212. *Thebanum par.*] *Thebanum par κατ' ἐξοχὴν* dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando scilicet Jocastæ matris concubitu editis. illi nimirum ob regni sceptrum mutuis vulneribus confossi, ambo occubuere; simul mater, quæ se mediam interponebat, ne pugnarent filii. Quo etiam adlusit Propert. lib. II. el. IX. *Gonsalius. Thebanorum par, mortuam fabulam transeo.* Minuit. Felix octav.

213. *Egreditur superbus cum præmio.*] Præmium interdum idem est, quod præda. Tibull. lib. I. el. II.

Nec sinit, occurrat quisquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veste petat.

Virg. XI. Æneid.

Multaq; præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

214 *Nomen amicitiæ, si quatenus expedit, hæret,*
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum servatis amici;
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
215 *Grex agit in scena mimum, pater ille vocatur,*
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi [216] *ridendas inclusit* [217] *pagina* [218] *partes,*
Vera redit facies, dissimulata perit.

Nec

Hinc *præmiari*, pro prædari apud Suet. Tit. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in scena vos nocturnos cœpit præmiatores tollere.*

214. *Nomen amicitia si quatenus expedit hæret Calculus in tabula mobile ducit opus.*]

Horum versuum hæc sententia est, si amicitiam utilitate potius metiri quam honestate volumus, hominum profectò vita similis erit ludo calculorum, & calculi inter se amare videbuntur: nam in ludo tabulæ sic divisi sunt calculi in duas factiones; ut inter se quidam velut amici sint, quidam hostes, unde & Mart. lib. XIV. ep. XX. scripsit,

Gemmeus iste tibi miles & hostis erit.

Quatenus autem utile est ludo, istam calculamicitiam servant fœderati inter se. Igitur si emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas est & pretium, putemus exercere calculos in tabula & eos nobile opus tuendæ amicitiæ ducere. *Turnebus.*

215. *Grex.*] Gregem histricum, hoc est, & chorum & catervam Histrioniam faciuntium designat. *Dousa P.* Donat. in Præf. in Terent. Adelph. *Hæc sanè acta est Ludis scenicis funebribus L. Æmilii Pauli: agentibus L. Ambivio, & L. Turpione, qui cum suis gregibus etiam tum personati agebant.*

216. *Ridendas inclusit pagina partes.*] Vetus interpres Persii: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quidquid lacrimarum atque tristitiæ coëgissent & Tragicis affectibus, hujus spectaculi risus detergeret.*

217. *Pagina.*] *Pagina* hîc συνεκδοχικῶς Fabula est. Insigne testimonium apud Donatum Argum. Adelph. *In dividendis Actibus fabula identidem meminerimus: primò Paginarum dinumerationem neque Græcos neque Latinos servasse, quum ejus distributio &c.*

218. *Partes.*] Donat. in præf. de Trag. & Com. *Sed primo una persona substituta est cantoribus, quæ respondens alternis choro locupletavit variavitq; rem musicam, tum altera, tum tertia, & postremum crescente numero &c. qui primarum partium, qui secundarum, & tertiarum qui quartarum atque quintarum actores essent.* Idem: *In hac prima partes sunt senis Simonis, secunda Davi,* tertia

Nec diu tamen lacrumis indulsi, sed veritus, ne Menelaus etiam [219] antescholanus, inter cetera mala, solum me [220] in diversorio inveniret, conlegi sarcinulas, locumque secretum, & proximum litori mœstus conduxi. Ibi triduo inclusus, redeunte in animum solitudine atque contemtu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, harenæ imposui, hospitem occidi, ut inter audaciæ nomina mendicus, exsul, in diversorio Græcæ urbis jacerem desertus? Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? Adulescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio: stupro liber, stupro ingenuus, [221] cujus anni ad tesseram venerunt, quem tamquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô dii! qui tamquam togæ virilis stolam sumpsit, qui ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit, qui [222] postquam contur-

tertia Cremetis & deinceps reliquorum.

219. *Antescholanus.*] Proscholus, sive subdoctor, Ausonio: unde & Proscholium Dositheo magistro: καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἐπέθηκα βιβλίον, καὶ κατέψηξα τείχας. F. Pithœus.

220. *In diversorio Græcæ urbis.*] Nobilis illa Cumanorum Colonia, ac primaria Magnæ Græciæ civitas (Parthenopen, seu Neapolin dico) peculiari *Græcæ urbis* appellatione insignita fuit, ob *Gymnicos ludos* maximè tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum urbium frequentia ibidem solitum celebrari, vel ob vetustissimam Græcæ prosapiæ jam inde ab ipso usque Theseo ac priscis Atheniensibus (quorum coloni Calchidenses cluebant) repetitæ altius originationem. Locus Taciti est, lib. xv. *Non tamen Romæ incipere scenas ausus, Neapolin* quasi Græcam urbem dilegit. *Dousa P.*

221. *Cujus anni ad tesceram venerunt.*] Reor, *annos ad tesseram venire*, illis esse Puerum primos agentem annos, simili amatoria lite, commissum ad tesserarum sortem ab amatoribus rivalibus. *Gonsalius.*

222. *Postquam conturbavit.*] *Conturbare*, decoquere. Servi qui dominorum

conturbavit, &, libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & pro pudor! tamquam 223 mulier secutuleia, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus adtriti derident solitudinem meam. sed non impune. Nam aut vir ego, liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circum eo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille 224 planus fuit, sive 225 nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriæ? Quum constantissimè & centurionem, & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exer-

Miles. *Encol-pius.* *Miles.*

minorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. *l. v. §. idem Labeo.* π̃. *Institor. l. xvi.* π̃. *de in rem verso.*

223. *Mulier secutuleja.*] Quæ virum adpetat & sectetur; si recta lectio est. Quanquam & respectus aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit arbiter, olim in arena. *Lipsius.*

224. *Planus.*] pro sycophanta apud Gellium lib. XVI. c. VII. numeratur inter voces à Laberio nimis licenter fictas. Cic. pro Cluent. *hic ille planus improbissimus quæstu judiciario pastus.* Eustachius Homeri interpres interprete Budæo: *Planus est qui artem quandam profitetur imponendi etiam spectantibus, quales fuerunt Ciphissodorus, & Pantoleon, & Matreas apud Alexandriam.* hujus vocabuli etiam mentio est apud Arnob. lib. II. Hujusmodi impostores olim regibus chari quod ex Plinii verbis lib. XXXV. in hist. Apell. ad convivium Ptolemæi à plano invitati, paret.

225. *Nocturnus Grassator.*] Nam ut ille ait;

Vt jugulent homines surgunt de nocte latrones.

Calphurn. in Eclog.

Et mala nocturni religabat brachia Mopsi, id est.

Noctu

exercitu vestro [226] phæcasiati milites ambulant? Quum deinde vultu, atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, immo præcisa ultione, retro ad diversorium tendo, paulatimque temeritate lassata, cœpi grassatoris audaciæ gratias agere. * * * *Encolpius.*

[227] *Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit*
Tantalus infelix, [228] quem sua vota premunt.

Divitis

Noctu mala. Sunt autem *mala brachia nocturni Mopsi*, quibus ille noctu furabatur. Supr. Petr. *Advocati jam pene nocturni.*

226. *Phæcasiati milites.*] *Militem* non *Phæcasiatum*, sed *caligatum* esse conveniebat. Neque iis adsentior tamen, qui *Phæcasia*, muliebre calciamenti, seu solearum genus fuisse volunt ac tantum non cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim levioris pretii, tametsi Lucretius reclamare videatur, ac duarum drachmarum opus: *Phæcasia* vero bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani:

Δω. Εὖγε ὦ Μυρτάλη, λογισώμεθα. ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὰ πρῶτα δύο δραχμῶν. Alterum ex Seneca de Benef. VII. c. XXI. Ita rem istam computante: *Pythagoricus quidam emerat à Sutore Phæcasia (rem magnam) non præsentibus nummis.* Et paulo post de eodem ad tabernam Sutoris interdiu occlusam nominis expediundi gratia nequicquam reverso: *At Philosophus noster tres, aut quatuor denarios (non invîta manu) domum retulit, subinde concutiens. Dousa P.*

227. *Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit.*] Ad illustrandum hunc locum producendus est Cicero, qui lib. IV. Tusc. Quæst. Ita: *Cui miseria proximus est is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi. Quam vim significantes mali, Poëta, impendere apud Inferos Saxum Tantalo, faciunt ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam.* Insuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, unde ortum, ut præ timore exanimatus poma quidem esuriens non adtingeret, aquam & sitiens itidem non gustaret. Pindarus Od. I. Olymp.

—— —— Κόρῳ δ᾽ ἕλεν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ πατὴρ ὕπερ κρέμασε καρτερὸν
αὐτῷ λίθον
Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

Quod & adprobatur à Suida: ut & Athenæo lib. VII. *Gonsalius.*

228. *Quem sua vota premunt.*] versiculi hujus elucidatio petenda

Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens
Qui timet, & ficca concoquit ore famem.
* * * * * *

Nequaquam recte faciet, qui cito credit. *****

Nemo cœlum putat, nemo jusjurandum servat, nemo Jovem pluris facit: sed omnes opertis oculis bona sua computant. * * *

Quod hodie non est, cras erit: 229 sic vita truditur. * * *

Quod non exspectas, ex transverso fit, & super nos Fortuna negotium curat. * * *

230 Apes ideo pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies. *

Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

Nemo nostrûm non peccat; homines sumus, non dii. * *

da est ex Athenæi verbis lib. VII. ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντα τὸν Δία, τὸν μὲν εὐχὴν ἀποτελέσαι διὰ τὴν ὑπόσχεσιν· ὅπως δὲ μηδὲν ἀπολαύῃ τῶν παρακειμένων, ἀλλὰ διατελῇ ταραττόμενος, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἐξήρτησεν αὐτῷ πέτρον, δι' ὃν οὐ δύναται τῶν παρακειμένων τυχεῖν οὐδενός.

Nequaquam recte faciet qui cito credit.] huic congruit celebre inter Arabes adagium:

مَنْ يُجَرِّبْ يَزِدْ

وَمَنْ يُومِنْ يَزِدْ غَلَطًا

hoc est. *Qui rem experitur sive pertentat, auget scientiam; qui vero credit, sive credulus est, auget errorem.* Ecclesiast. c. XIX. *Qui credit citò, levis corde est.* Calixtus ad Episcopos Galliæ, *Innocens dum credit facilè, citò labitur.* Sidon. lib. VIII. ep. XI. *Incautissimus, quia credulus.*

229. *Sic vita truditur.*] Inscript.

VIXI. UT. VIVIS
MORIERIS. UT. SUM. MORTUUS
SIC. VITA. TRUDITUR

230. *Apes ideo pungunt.*] Claud. Fescen.
Non quisquam fruitur Veris odoribus
Hyblæos latebris nec spoliat favos

Non multum oportet consilio credere, quia suam habet Fortuna rationem.

In [231] pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas;& Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia,non sine quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, [232] quam Græci Monocromon appellant, etiam adoravi. [233] Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam. Hinc aquila ferebat cœlo subli- Encolpius.

Si fronti caveat; si timeat rubos,
Armat spina rosas, mella tegunt apes,

231. *Pinacothecam.*] De Pinacothecis adi Plin. lib. XXXV. c. II.

232. *Quam Græci Monochromon adpellant.*] Ego libentius ligerem, *Mocochromaton*, uti inlustres veteres loquebantur Pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *unicolores*, ut vox indicat. Plin. inquit lib. XXXV. c. III. ubi de picturæ gradibus sermo est. *Itaque talem primam fuisse. Secundam* SINGULIS COLORIBUS, *& Monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: Duratq; talis etiam nunc.* Optimè ad mentem Petronii, quum etiam, postquam facta esset Pictoria Ars absolutissima, pinxerunt & Monochromata artifices eximii. De Apelle hîc Petronius testatur,de Zeuxide Plinius extremo cap. IX. lib. XXX. *Gonsalius.*

233. *Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ.*] Verbis istis, *Extremitates imaginum præcisæ*, intelligit *Lineas* illas *extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cujusque corporis est. Summa e. prorsus picturæ est, corpora in tabulâ lineis illis *tantâ subtilitate præcidere*, ut quum desinere ibi corpus ipsum certum sit, visum tamen omnino fallat. & ambire sese Extremitas ipsa videatur, & alia post se promittere, hoc est, revera id corpus eminere, & quod in superficie plana est, foras exstare. Exactè Plin. lib. XXXV. c. X. *Primus* [Parrhasius] *argutias vultus pictura dedit, elegantiam capelli, venustatem oris, confessione artificum, in Lineis* EXTREMIS *palmam adeptus. Hæc est in Pictura summa* SUBTILITAS. *Corpora enim pingere & media rerum, est quidem magni operis; sed quo multi gloriam tulerunt.* EXTREMA *corporum facere, &* DESINENTIS PICTURAE *modum includere, rarum in successu invenitur. Ambire enim debet sese* EXTREMITAS *ipsa, & sic desinere, ut promittat alia post se: ostendatque etiam, quæ occultat. Idem.*

234. *Hylas*

sublimis deum. Illinc candidus [234] Hylas repellebat improbam Naiada. [235] Damnabat Apollo noxias manus [236] lyramque resolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tamquam in solitudine exclamavi: [237] ergo amor etiam deos tangit? Juppiter in cœlo suo non invenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus. At ego in societatem recepi hospitem [238] Lycurgo crudeliorem. Ecce autem,

ego

234. *Hylas repellebat improbam Naiada.*] *Naiada*, .i. fontis vel fluvii Nympham. nam aquatum ivisse, quum à Nymphis raptus, omnes scriptores uno ore professi runt: Zenobio tamen excepto, qui venatum tradidit. *Naiadas Eumenidas* ideo vocavit Ausonius ep. XCIII. satis eleganter. nam quum puerum, ut potirentur, mergerent, quid nisi Lethum illi peperit ipsarum Amor? *Gonsalius.*

235. *Damnabat Apollo noxias manus.*] Erat illi sacer etiam accipiter propter rapacitatem, & Hyacinthinus flos, qui dicitur fuisse puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro uno tempore amatus. Aenim cum propensior in Amorem Apollinis adpareret, Zephyri odium & indignationem in se concitavit. Quare cùm Apollo disci jactu se exerceret, Zephyrus discum ab Apolline missum in pueri caput convertit, quem cæsum Apollo in florem sui nominis commutavit, & ex cruore colorem indidit. *Nat. Comes.*

236. *Lyramque resolutam modo nato flore honorabat.*] illud in more positum erat veteribus, ut quando canere desiissent, Lyram, Cytharam *&c.* serto aliquo circumdarent. Statius. lib. VI.

Finis erat, differt avidas audire sorores:
Dumque Chelyn lauro, textumque inlustre corona
Subligat, & picto distinguit pectora limbo.

Addit, Luctatius, Statii interpres; *Cytharedorum disciplinam expressit, quibus moris est finito carmine Coronam detractam capiti, Cithara subligare.*

237. *Ergo Amor etiam deos tangit.*] Heliodor. lib. IV. Μέγιστος γὰρ Θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη καὶ Θεῶν αὐτῶν ποτὲ κρατεῖν λεγόμενος.

238. *Lycurgo crudeliorem.*] Referunt ad eum Lycurgum, de quo infra: *Quidquid Lycurgi villa grassantibus exhibuisset.* Perperam: est enim *Lycurgus* cognomento *crudelis*. Ammian.

ego dum cum ventis litigo, intravit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, ut facilè appareret, eum ex hac nota litteratorum esse, quos odisse, divites solent. Is ergo ad latus constitit meum, &, Ego, inquit, poëta sum, *Eumolpus.* & ut spero non humillimi spiritus, [239] si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet. Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum, amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui

mian. lib. XXII. *Judicibus Caßiis tristior & Lycurgis.* Et lib. XXX. circa finem: *Judices nunquam consulto malignos elegit: sed si semel promotos agere didicit immaniter; Lycurgos invenisse se prædicabat & Caßios.*

239. *Si modo coronis aliquid credendum.*] Poëtarum commissiones olim habitæ sunt in Capitolino Domitiani ac Neroneis agonibus. In quibus coronæ præmia victoriæ fuere. eæ variæ erant.

Querna præmium exstitit Capitolini certaminis, nam quercus arbos Jovi Capitolino sacra, in cujus honorem ipse agon institutus. Mart. lib. IV. ep. LIV.

Coronæ Albani certaminis *Oleaceæ* fuere, nam hoc institutum etiam à Domitiano in honorem Matris Minervæ, ut narrat Tranquillus c IV. cui Oliva sacra.

Itidem & *Palmæ* rami Poëtarum capita circumplexi: interdum verò, non semper *Lemniscati.* Ausonius:

Et quæ jam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemnisco ornata est, quo mea Palma caret.

Musa & ipsæ sic *palmâ* coronabantur ut ex Phornuto notum.

Item *Lauro* Poëtæ redimiti. nam haud solum Imperatores coronamentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali & Poëtica Lauru insignitum lib. I. Achil celebravit.

Ex *Hederâ* quoque factum Poëtarum coronamen. Apertè Plinius lib. XVI. c. XXXIV.

Itidem *Myrto* haud immerito honorati poëtæ, præcipuè verò amatoria canentes, venereaque, Elegiographi, Lyrici.

Ex *Apio* denique plectebatur poëtis redimiculum. Virgil. Ecl. VI. de Lino Apoll. filio ad quem locum exsertim Servius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Arcæmori institutus est, *speciatim apio coronantur Poëtæ.*

Qui præstantiores erant in hac arte plures contigit aliquando nancisci coronas. sic Papinius tres obtinuit Certaminibns Albanis. Et Eumolpus itidem. *Gonsalius.*

 240. *Præ-*

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit;
Qui pugnas & castra petit, [240] *præcingitur auro;*
Vilis adulator picto jacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi linguâ desertas invocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit instituere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde, qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi. * Nescio quo modo bonæ mentis soror est pauper-
Encol- tas. * Vellem tam innocens esset frugalitatis meæ
pius. hostis, ut deliniri posset. Nunc veteranus est latro,
Eumol & ipsis lenonibus doctior. *** In Asiam quum à
pus. Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunque enim in convivio de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam severa tristitia violari aures meas obsceno sermone dolui,

240. *Præcingitur auro.*] Rectè *auro*: nam milites in Zonis pecuniam gestabant. Sic Gracchus apud A. Gellium lib. XV. c. XIV. *Itaque Quirites, quum Roma profectus sum, Zonas, quas plenas Argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Spartian. item in Pescennio Nigro: *Idem jussit, ne in Zonis Milites ad bellum Aureos vel Argenteos Nummos portarent, sed publicè commendarent, recepturi post prælia quod dederant.* Rationem reddit in Alexandro Lampridius: *Miles non timet,*

lui, ut me, mater præcipuè, tamquam unum ex Philosophis intueretur. Jam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere : ego studia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum. * Fortè [241] quum in triclinio jaceremus, quia dies solemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque [242] timidissimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiavero, ita ut ille non sentiat, cras illi [243] par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer stertere cœpit. Itaque adgressus simulantem aliquot basiolis invasi. Contentus hoc principio, benè manè surrexi, electumque par columbarum adtuli exspectanti, ac me voto exsolui. Proxima nocte, quum idem

met, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in Zona. Ligamenta, & habenas habebant Cingula & Zonæ, quibus circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptaculum erat, quo nummi continebantur, haud secus ac sinum funda habet, quo conlocantur lapides. Itaque cingula illa prorsus olim fundam referebant.

241. *Quum in triclinio jaceremus.*] Locus etiam Veneris flagitiis fuit in tricliniari accubitu. Notum ex hoc Petronii loco : notum etiam ex nonnullis Scriptorum locis non alio Iuvenal. Sat. I.

Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso.

Somnum namque aucupabantur amantes obstantium in triclinio. Disertè Petronius: *Vt intellexi stertere patrem, rogare cæpi Ephebum. &c.* Eadem mens Ovid. lib. I. El. IV. Amor. & lib. II. el. V. Apertè Festus in *Non omnibus dormio. Idem.*

242. *Timidissimo murmure votum feci.*] Veteres non nisi clam, si quid ardenter peterent, vota faciebant. Testis mihi Tibul. lib. II. el. I. & lib. IV. el. IV. Mart. lib. I. ep. XL.

243. *Par columbarum donabo.*] Adpositum oppido votum. Venerem præcatur, aves sunt Veneris columbæ, Ælianus de animal. lib. IV. c. II. Porro conditio voti suscepti, *si amasium basiaverit* : Columbæ adsidue rostris sibi invicem morsicatim blandiuntur. belle Mart. lib. XII. ep. LXVI.

--- Basioque tam longo
Blandita, quàm sunt nuptiæ columbarum.

Ger.alius. F 2 244. Gal-

idem liceret, mutavi optionem: &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non senserit, 244 gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro se admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, adtuli gaudenti quicquid promiseram. Ut tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurem malè dormientis: Dii, inquam immortales! si ego huic dormienti abstulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero 245 Asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Numquam altiore somno ephebus obdormivit. Itaque primum 246 implevi lactentibus papillis manus, mox basio inhæsi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Manè sedere in cubiculo cœpit, atque

244. *Gallos Gallinaceos pugnacißimos.*] Varro de R.R. *In certamine pertinaces & ad pugnandum maximè idonei.* Conveniens rei & voti sponsio isthæc. Galli quippe salacissimi sunt ac de præpostera libidine suspecti. Vide Ælianum lib. xv. c. xvi.

245. *Asturconem Macedonicum.*] Longam disputationem interpretis Hispani adversus *Macedonicum Asturconem*, quem ille Struthione mutari velit, destruit Plutarch. lib. v. συμποσιακ. Achill. Tatius lib. I. Quærit Hispanus ille, quomodo Asturco possit esse Macedonicus? Nemo ignorat quanta in dignatione fuerint equi Thessali. Διὸ καὶ λέγεται λόγος τοιοῦτος, inquit Eustathius in Dionysium, ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἠγάλλοντο τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, Βοιωτοὶ περὶ τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν. Eaque primaria Macedoniæ regio. Qui ex altero Asturico altero Macedonico provenit, vel est Asturicis in Macedonia genitus, rectè *Asturco Macedonicus* dicitur. Hoc si neget Gonsalius, magna pars rerum nomina sua amittent. Nōn erunt serica nostra *serica*, quia non lecta à Seribus. Et *Phasiani* nostri ab hoc nomine prohibebuntur, quia non Phase advecti. *Gronovius.*

246. *Implevi lactentibus papillis manus.*] Ineptiæ amantium. Ovid. lib. I. Amor.

Forma papillarum quæ fuit apta premi.

Lucian

atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis quanto facilius ſit, columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitium reverti, nihilque aliud quam puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, domine, ubi eſt aſturco? * Quum ob hanc offenſam præcluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & malè repugnanti gaudium extorſi. At ille non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe & deriſum [247] traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis,

Lucian. ἐπιγρ. Δίαλ. καὶ περιε- καὶ ἔδακνε μεταξὺ καὶ φιλοῦσα, βαλλον, καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον, Eadem Plaut. conjungit Pſeud.

Teneris labellis molles morſiuncula.
Papillarum horridularum oppreſſiuncula.

VVouvveren.

247. *Traductumq.*] vide ſupra.

 248. *Quæro*

tis, & annis & patiendum gestientibus. Itaque excitavit me sopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non planè jam molestum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat, accepit. rursusque in somnum decidi gaudio lassus. Interposita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, [248] Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi voces suas: [249] Aut dormi, aut ego jam patri dicam. * Erectus his sermonibus, consulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque causam desidiæ præsentis excutere, quur pulcherrimæ artes periissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, nequid profuturum sæculis diu lateret. Itaque, Hercules, [259] omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. [251] Eudoxus quidem in ca-

Encolpius.

Eumolpus.

248. *Quare non facimus?*] *Facere* notum est Veneris verbum: Senec. Ep. CXXIII. *Vna felicitas est bona vita, facere; esse, bibere, frui patrimonio.* Iuven. sat. VI. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non irascitur ut uxor.*

249. *Aut dormi, aut ego jam patri dicam.*] Non absimiliter Persii vetus interpres: *Nutrices infantibus, ut dormiant solent dicere sape, Lalla, Lalla, Aut dormi, aut lacte.*

250. *Omnium herbarum succos Democritus expressit.*] Plin. lib. XXV. c. 1. *Ab eo Pythagoras clarus sapientiam primus volumen de herbarum effectu composuit, Apollini Æsculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione & origine adsignatâ, Composuit & Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabia, Æthiopia, Ægiptique Magis.* Quid ergò mirum si *ætatem inter experimenta consumpsisse.* ab Arbitro dicatur.

251. *Eudoxus.*] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus, cujus hic mentio. Cnidius nimirum Major ille est, eujusque vitam scripsit

in cacumine excelsissimi montis consenuit, ut astrorum, cœliquè motus deprehenderet: & Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, [252] ter helleboro animum detersit. Verum, ut ad plastas convertar, Lysippum statuæ unius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non invenit hæredem. At nos vino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Ubi est Dialectica? Ubi Astronómia? Ubi Sapientiæ consultissima via? Quis unquam venit in templum, & votum fecit, si ad Eloquentiam pervenisset? Quis, si Philosophiæ fontem invenisset? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: sed statim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit: alius, si thesaurum effoderit: alius, si ad trecenties H-S. salvus pervenerit. Ipse Senatus, recti boniquè præceptor, [253] mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet, pecuniam concupiscere,

psit Diogenes lib. VIII. Quum vero cœli, astrorumque observationi motuum diutius vacasset, rectè Ἀστρολογέμενα, ut Laërtius vocat, sive Φαινόμενα, ut Hipparchus in Aratum, & Anonymus in vita ejusdem Arati scribere potuit. Plura ejusdem opera Meursius recenset, uti & cæteros Eudoxos Commentario Apollonii Dyscoli Historiam commentitiam, quem vide c. XXIV. *Gonsalius.*

252. *Ter helleboro animum detersit.*] De Carneade idem narrat. Val. Maxim. lib. IIX. c. VII. Mos hic adeo invaluit ut vetustioris ævi Philosophi, studiorum gratia, ad pervidenda acrius, quæ commentabantur, sæpius hellebori potione uterentur adfirmante id ipsum Magno Erasmo in suis adagiis. Apud Lucianum in vitarum auctione ipse inquit Chrysippus: Καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις γενέσθαι σοφὸν, ἕως μὴ τρὶς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου πίῃς.

253. *Mille pondo auri Capitolio promittere solet.*] Nihil hic mutandum. *Capitolium* pro Iove Capitolino (*ut legendum hic existimat Sambucus*) sæpissime positum docet

re, Jovem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, si Pictura defecit, quum omnibus diis, hominibusque formosior videatur massa auri, quam quicquid Apelles Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula,[254] quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.

Catacausmos Iliacos.

Iam decuma mœstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides.
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio profante,[255] *cæsi vertices* *Idæ*

Rycquius de Capit. Rom. c. v, *Promittere* in Votis, id est, addicere seu vovere. *Dousa P.* In metu aliquo publico nihil usitatius aut crebrius, quam dona Iovi & cæteris Diis polliceri. Inde totiens apud Livium: *Consules paludati Votis Nuncupatis in Provincias profecti.* Et apertè apud eumdem lib. XXXI. *Ludos Iovi, Donumq; vovere Consulem, cui Provincia Macedonia evenisset* (Senatus) *jussit.* Formulam, qua solemne id votum nuncupabatur à Senatu, Pontif. Max. præeunte, idem scriptor adtulit, lib. XXXVI. SI. DUELLUM. QUOD. CUM. ANTIOCHO. REGE. SUMI. POPULUS. JUSSIT. ID. EX. SENTENTIA. S. P. Q. ROMANI. CONFECTUM. ERIT. TUM. TIBI. JUPITER. P. R. LUDOS. MAGNOS. DIES. X. CONTINUOS. FACIET. DONAQ. AD. OMNIA. PULVINARIA DABUNTUR. DE. PECUNIA. QUANTAM. SENATUS. DECREVERAT. QUISQUIS. MAGISTRATUS. EOS. LUDOS. QUANDO. UBIQUE. FAXIT. HI. LUDI. RECTE. FACTI. DONAQUE. RECTE. DATA. SUNTO. Eo pertinet Petronii hic locus: & quod in veteri inscriptione positum: JOVI. OPTIMO. MAXIMO. SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS. VOTO. SUSCEPTO. PRO. SALUTE. IMP. CÆS. QUOD. PER. EUM. P. R IN. AMPLIORI. ATQUE. TRANQUILLIORI. STATU. EST. *Rycquius.*

254. *Quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.*] Agnosce sub Eumolpi figura Neronis ad poëticen proclivitatem adumbratam. Inter insigniora enim Poëmata Neronis *Halosis* exstitit antiquitus *Trojana.* Ubi simul aram Carminis occasionem indubiè insectatur Petronius. quæ videlicet immanissimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia sic veteres Historici convincunt. Suet. c. XXXIIX. Tacitus lib. XV. Ann. Dio lib. LXII. Scripsit præterea TROICA, ut Juvenal. vocat Sat. VIII. cc. XXI. TROICON Persii Scholiastes, & TROADOS LIBROS vetus interpres Juvenalis. *Gonsalius.*

255. *Cæsi vertices Idæ trahuntur.*] Tryhioderus:

Καὶ

Idæ trahuntur; scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens clostrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. stipant graves
Equi recessus Danai, & in voto latent.
O patria! [256] pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc [257] titulus [258] fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisque pavidæ gaudium lacrumas habet
Quas metus abegit. jamque Neptuno sacer,
Crinem solutus, omne Laucoon replet

Clamore

Καὶ δὴ τέμνετο δέρα, καὶ ἐς πεδίον κατέβαινεν
Ἴδης ἐξ αὐτῆς.

256. *Pulsas mille credidimus rates.*] Tot fuere inexpeditione illa testantibus scriptoribus priscis, Æschylo Agamem. Euripide Androm. Liv. lib. v. Plauto. Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ovidio, pluribus. Sic itidem & Poëta antiquus:

Græcia conjurat repetendam Mille carinis.
Iurata hanc ratibus Græcia mille petit.

At ex *Homeri* Catalogo lib. II. Iliad. constat, naves CIↃCLXXXVI. fuisse.

257. *Titulus fero incisus.*] Talem, volunt, fuisse.

DANAI. MINERVAE. ILIADI. DONO

Vel ut Huginus c. CVIII.

DANAI. MINERVAE. DONO. DANT

Sive ut Actius in Deiphobo.

MINERVAE. DONUM. ARMIPOTENTI
DANAI. ABEUNTES. DICANT.

258. *Fero.*] *Feros* pro *Equis* antiquitus usurpatos haud Catulli modo, Virgiliique auctoritatibus confirmare possis; sed & multo liquidius ejus Epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithisque omnes uno ore contribuunt Poëtæ. Etenim genus illud *Semiferos* indigitant, non quidem à *feritate* vocabuli ejus Etymologia

gia

Clamore vulgus; [259] *mox reductâ cuspide*
Uterum notavit: fata sed tardant manus,
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertemtat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat novâ.
Ecce alia monstra. Celsa qua [260] *Tenedos mare*
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Undaque resultat, scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit.

Respi-

gia petita, sed vero à formâ ipsâ, quâ feros, hoc est, Equos dimidiata sui parte adsimulasse finguntur. *Dousa P.*

259. *Mox reducta cuspide, Uterum notavit.*] Et paullo post.

Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaq; bipenni latera pertentat.

Unde conligitur, bis fuisse Equum à Laocoonte percussum, Hasta & Bipenni; utero ac Latere. Virgilius lib. II. Divini operis, utramque Equi percussionem quoque exprimit ac conjungit.

Sic fatus [Laocoon] *validis ingentem viribus hastam*
In Latus, inq; feri curvam compagibus Alvum
Contorsit.

Gonsalius.

260. *Tenedos.*] Insula est notissima, in qua Græci, reditum simulantes in patriam, sese occultarunt: *Sigais adversa littoribus:* Mela lib. II. c. VII. Nominis originem tradit Cicero lib. I. c. XIX. in Verr. *Tenedo Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus Deus habetur, qui urbem illam dicitur condidisse: cujus ex nomine Tenedius nominatur, abstulit magno cum gemitu civitatis.* Muretus lib. I. Var. Lect. c. XII. altius originem repetit. Sic igitur ille, recitatis jam duobus locis libidinosarum fœminarum, infit: *Sed & Tenni Cygni filio, Neptuni nepoti idem contigisse memoratur: ejus enim ephebi jam & ut Græci dicunt, ἀνδρ ἐρωτικὸς desiderio tacta noverca Phylonome, (aliis Periboea) de stupro interpellat eum. Rejecta insimulavit eum apud patrem, eo-*

dem

Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt :
Dant caudæ sonitum: 261 *liberæ ponto jubæ*
Consentiunt luminibus fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt,
Stupuêre mentes. Infulis stabant Sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, 262 *quos repente tergoribus ligant*
Angues corusci. parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices,
Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.

263 *Accu-*

dem plane modo , quo Hippolytum Phædra. Credulus parens inclusum in capsam filium projecit in mare : tulit opem Neptunus innocenti nepoti. Delataq; est capsa ad insulam Leucophryn: quam cum incolæ aperuissent, remq; cognossent : non tantum Tenni regnum detulerunt , sed etiam de nomine ipsius, insulam Tenedon nominarunt , quin & mortuum coluerunt pro Deo.

261. *Liberæ pontum jubæ consentiunt luminibus.*] Scaliger legit: *liberæ mento.* Alii mirifico versus genere *portum jubæ conscendunt* : aut nescio quid de *ponte* explicāt. Gonsalius : *liberæ ponto.* quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe : *liberæ pontum jubæ,* usitatissima Poëtis Synecdoche Grammatica. *Liberæ pontum* quod ad pontum, exstantes ponto. *Gronovius.*

262. *Quos repente tergoribus ligant.*] Laocoon cum Antiphante ac Thymbræo filiis, eodem , qui hic describitur modo , quondam ex uno lapide fabrefactus in Titi Imperat. domo omnium oculis patebat. Dein post aliquot sæcula in Carinis ad aquarum receptaculum inventus, orbi terrarum redonatus est. Postea statuam hanc magno emptam Iulius II. Pontif. Max. in Belvederii viridariis exstructa cella dedicavit. Illud opus Michaël d' Angelo non dubitavit vocare naturæ miraculum. Lud. Demontiosius in aureo de sculptura veterum libello, graphicè de ea sic scribit: Laocoontem illum quis saltem fama non novit? quod etiam dum in Vaticano artis miraculum ostentatur, spectantibus horrorem incutiens, artis statuariæ cum poëtica certamen, & utriusque cum ipsa natura, palma dubia. Quantum enim Virgilius carmine , tantum isti marmore contendunt, Stupendum opus , ex uno lapide , parens, & liberi, horrendi draconum nexus, patris angustiæ, liberorum

gemitus

263 *Accumulat ecce liberûm funus parens,*
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Iam morte pasti, membraque ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris,
264 *Peritura Troja perdidit primùm deos.*
265 *Iam plena Phœbe candidum extulerat jubar,*
Minora ducens astra radianti face,
Quum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra, & effundunt viros.
Temtant in armis se duces, ceu uti solet
Duro remissus Thessali quadrupes jugo

Cervicem

gemitus expressi, opus inquit Plinius omnibus & picturæ & statuariæ artis præferendum, quod de consilii sententia fecerint summi artifices Agesander & Polydorus, & Athenodorus Rhodii.

263. *Accumulat ecce liberûm funus parens.*] *Quod Phryges idcirco* verba sunt Hygini Fab. c. CXXXV. *factum putarunt, quod Laocoon hastam in equum Trojanum miserit.* Aliter sensit Euphorion cujus hæc verba: *Post adventum Græcorum sacerdos Neptuni lapidibus occisus est: quia sacrificiis, eorum non vetavit adventum. Post abscedentibus Græcis, quum vollent sacrificare Neptuno, Laocoon Thymbræi Apollinis sacerdos sorte ductus est, ut solet fieri, quum deest sacerdos certus. Hic piaculum commiserat antè simulacrum numinis cum Antiopa uxore sua coëundo. & ob hoc immissis draconibus cum suis filiis interemptus est.*

264. *Peritura Troja perdidit primum Deos.*] Virgil. lib. II. v. 351.

Excessere omnes adytis arisque relictis,
Dii, quibus imperium hoc steterat. --

265. *Iam plena Phœbe.*] Prolixæ sunt Scriptorum dividiæ de tempore ac Lunæ ætate, quâ Troja capta. nos tantum hîc Arbitri sententiam aliorum testimoniis corroboraturi sumus. Sic Clemens Alexand. lib. I. Stromat. ubi sententias recenset variorum auctorum super re eadem: Ἑλλάνικος γὰρ δωδεκάτῃ Θαργηλιῶνος μηνός. καὶ τινὲς τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων ὀγδόῃ φθίνοντος, βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης. Idem videtur indicare parvæ Iliados auctor:

Νὺξ μὲν ἔην μέσσατε, λαμπρὰ
δ' ἐπέτελλε σελάνα.

Juvat etiam quod Ludovic. de la Cerda, ad Virgilium observat, nimirum Græcos non nisi plenâ Lunâ pugnare, consuevisse, quod & testimonio Aristidis confirmat. CXII. Platonica. *Gonsalius.*

266. *Com-*

Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant 266 commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hîc graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
267 *Contraque Troas invocat Trojæ sacra.*

Ex his, qui in porticibus spatiabantur, 268 lapides in Eumolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque subsecutus fugientem ad littus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit consistere, *Encolpius.*

266. *Commovent orbes manu.*] *Orbes*, clypei sunt. Manifestè Papin. lib. II. Achill.

At ferus Æacides radiantem ut cominus ORBEM
Calatum pugnis sæuis. &c.

Virgil. lib. XII.

- - - Et clypei extremos septemplicis ORBES
Per medium stridens transit femur.

Clypei enim rotundi erant, quod vel hinc patet, quod Polyphemus, apud Ovidium, oculum clypeo comparavit suum.

Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis Clypei. --- --- --- ---

Si clypeo comparatur oculus; certe rotundum clypeum esse constat. quod Virgilius aliquanto clarius demonstravit. lib. III. divini operis. adi Mannt. P F. lib. III. c. VI.

267. *Contraq; Troas invocat Troiæ sacra.*] Alludit ad morem Romanis frequentatum de evocandis Dîs ex hostium urbe, quam obsidebant: idque certo quodam carmine fiebat: quod aut aliter urbem capi posse non crederent: aut etiam si posset, nefas existimarent Deos habere captivos. Carmen quo dii evocabantur cum oppugnatione civitas cingeretur conscripsit Sammonicus Serenus lib. V. rerum reconditarum. quod, quia majoris molis est, quam ut hisce inseratur. lectorem ad Macrob. lib. III. Sat. c. IX. relego.

268. *Lapides in Eumolpum recitantem miserunt.*] Ut Poëtam & recitatorem molestum. Ex more theatrorum, ubi mali poëtæ saxis onerabantur, sicut boni jaculo floris serti & soluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum Cytharædum. Πολύκλεος δὲ τοῦ κιθαρῳδοῦ φαύλου φοροῦντες, τοὺ

λίθω

ſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, &
269 ſæpius poëticè, quam humanè locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotieſcumque cœperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam. Movit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: immo
270 quotiens theatrum, ut recitem aliquid, intravi,
271 hac me adventitiâ excipere frequentia ſolet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. Immo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una cœnabimus. * mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium. ** Video Gitona

Eumolpus.

Encolpius.

λίθον μασησαμένε, ὦ ἀλάστωρ, ἔφη, καὶ ἡ φωνῆσε βάλλει, Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præſertim Lucianum. Caſaubon. Animad. in Athen. lib. VI. c. XI. Rader. ad Mart. lib. III. ep. XXXIII. in Ligurinum eodem vitio, quo hic Eumolpus, laborantem. *Erhardus.*

269. *Sæpius poëticè quam humane locutus es.*] Hyeron. adverſus Iovian. lib. I. *Non eſt contentus noſtro, id eſt,* HUMANO *more loqui:* ALTIUS QUIDDAM *adgreditur.* Recte nam verbis utuntur plerumque Poëtæ ampullatis, tumentibuſque, ut ſtilus elatè procedat, non humi repat, ut ſermo hominum eſt familiaris & quotidianus. Itaque huc facit ideo Ciceronis locus lib. II. de Divinat: *Vt ſiquis medicus ægroto imperet, ut ſumat, Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam potius quam* HOMINUM MORE, *Cochleam. Gonſalius.*

270. *Quotiens Theatrum, ut recitem aliquid, intravi.*] Vide Bulenger. lib. I. c. XXIX. de Theatr.

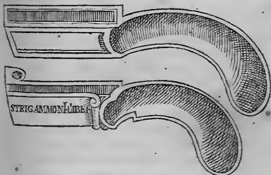
271. *Hac me adventitiâ excipere frequentia ſolet.*] Vel Adventoria, dicebatur propriè cœna, qua amicos aut hoſpites peregrè redeuntes ſolebant excipere gaudium ſuum conteſtantes, ex more, quem innuit Plautus Epid. I. I. V. & Moſt. IV. III. XII. Bacchid. II. II. VIII. III. VII. VIII. Stich. III. II. XVII. Curc. IV. IV. VI. Nam adventores idem quod hoſpites. Trucul. I. II. II. &, II. VII. LVI. Hinc eleganter munus, quod recens advenienti offertur dicitur adventoria. Mart. lib. XII. præf. *Vt familiariſsimas mihi aures tuas exciperem adventoriâ.* Intelligit hanc ipſam dedicationem vel librum quem dedicat Paulo, ut ante dixit, ab urbe advenienti. Contrarium eſt

Gitona [272] cum linteis & [273] ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem confuſumque. Scires non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, con-

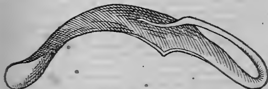
eſt Viatica, Plaut. Bacchid. I. I. LXII. quam diſcedentes exhibere ſolent.

272. *Cum linteis.*] Seneca. ep. XCV. *Vetemus lintea & Strigiles Iovi ferre, & ſpeculum tenere Iunoni. Non quærit miniſtros Deus. Quidemi? ipſe humano generi miniſtrat.* Vid. ſupr.

273. *Strigilibus.*] *Strigiles* ferrei erant, vel aurei, vel argentei, vel cornei, vel eburnei, vel ærii, quibus ſtrigmenta & ſordes exercitatorum à corporibus radebantur. Ærei ſtrigiles erant, quorum pictura hic ponitur, quive olim inter Trajani Imperatoris thermarum ruinas inventi ſunt. Mercurialis.

Exemplum hic ſubjicio antiquæ ſtrigilis, quam apud nob. Nicolaum Fabricium vidi.

Porro declarabit nobis Strigilis hic typus Appuleji verba in Excerptis: *juxtaq; honeſtam ſtrigileculam tecta faſtigiatione clauſula, & flexa tubula-*

Giton. convertit ille solutum gaudio vultum, &, Miserere, inquit, frater: ubi arma non sunt, libere loquor: Eripe me latroni cruento, & qualibet sęvitia pœnitentiam judicis tui puni, Satis magnum erit misero solatium, tua voluntate cecidisse. *Encolpius.* Supprimere ego querelam jubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrumis vultu meo contero. 274 Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac injuria fui? Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; Sed nihil jam queror, nihil jam memini, si bona fide pœnitentiam emendas. Hęc quum inter gemitus lacrumasque fudissem, detersit ille pallio *Giton.* vultum, &, Quęso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuę appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem

tubulatione ligula; ut & ipsa in manu capulo moraretur, & sudor ex ea rivulo laberetur. Per tubulationem quidpe ligulæ sudor dilabebatur. Ligulam autem vocat partem incurvam superiorem, quod sit non absimilis Ligulæ, oblonga fornicata, & contracta; cujusmodi ego argenteam eleganter elaboratam Romæ spectavi apud Lælium Paschalinum, inscriptamque CRESC ☧ ENTIA. Et hac Strigilis parte videntur usi fuisse aliquando & Medici. Scribon. Largus c. XXXIX. Plinius lib. XXV. c. ult. *Pignorius.*

274. *Diu vocem neuter invenit.*] Verus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimit lib. 1. ep. 5

Quum te complexa morientem, Galle, puella,
Vidimus, & longâ ducere verba morâ.

275. *Quum*

quidem fateor, & præ me fero, [275] quum duos arma-
tos viderem, ad fortiorem confugi. Exosculatus pe- *Encol-*
ctus sapientia plenum, injeci cervicibus manus: & *pius.*
ut facilè intelligeret, rediisse me in gratiam, & opti-
ma fide reviviscentem amicitiam, toto pectore ad-
strinxi. Et jam plena nox erat, mulierque cœnæ
mandata curaverat, quum Eumolpus hostium pul-
sat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam
foris speculari diligentissimè cœpi, num Ascyltos u-
na venisset. Demum, ut solum hospitem vidi, mo-
mento recepi. Ille se ut in grabatum rejecit, vidit-
que Gitona in conspectu ministrantem, movit ca-
put, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie *Eumol*
bene sit. Non delectavit me tam curiosum princi- *pus.* *Encol-*
pium, timuique ne in contubernium recepissem A- *pius.*
scylti parem. Instat Eumolpus, & quum puer illi
potionem dedisset; Malo te, inquit, quam balneum *Eumol*
totum: siccatoque avidè poculo, negat sibi umquam *pus.* *Encol-*
acidius fuisse: Nam & dum lavor, ait, pene vapulavi, *pius.* *Eumol*
quia conatus sum [276] circa solium sedentibus car- *pus.*
men recitare. & postquam de balneo tamquam de
theatro ejectus sum, circuire omnes angulos cœpi,
& clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte
juvenis

275. *Quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.*] Fortior hîc & *Armati*, nupta sunt verba. Recte ergo Armis illis dictus Fortior Ascyltos, ut ex narratione proximè sequenti satis constabit. Sic supra idem met *Valentior* à Petronio factus propudioso cum Patrefamilias congressu. Hacce item acceptione infra *Arma* desumpta, elègantibus codicillis: *Paratus miles arma non habui. Gonsalius.*

276. *Circa solium.*] Vas esse solium lavationi accommodatum, quod habebatur in balneis, notissimum est, præcipue ex Plinio lib. XXXIII. c. XII. sed qua forma fuerit fabrefactum video ignorari, & à nemine quod viderim inquiri. Nam *solium* diversum erat à *labro*. *Labrum* namque vas erat longum & amplum capax cujusque jacentis hominis: sed *solium* existimo dictum à similitudine solii regii, quod

juvenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumvenit [277] cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim [278] inguinum pondus tam grande, ut ipsum [279] hominem laciniam fascini crederes. [280] O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium. [281] nescio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, sua

quod erat vas amplo ac lato ore; ita ut sedentes immissis intus cruribus, pertingente aqua usque ad genua, lavari vel foveri possent: illi scilicet, qui nollent in labris mergi, neque ut aqua ventrem & stomachum ablueret. Id videor probare ex Mart. lib. II. ep. XLII. & praeterea ex d. l. ep. lxx. sed clarius ex Epig. lxxxI. lib. VI. sed manifestè deprehenditur ex Catonis lib. de R. R. c. x. & XI. Ergo *Solium* non erat vas in quo totum corpus mergeretur. *Ramirez*.

277. *Cum plausu.*] In balneis Mutoniatis maximus fiebat plausus: sic Mart. lib. IX. ep. XXXIV.

Audieris in quo, Flacce, balneo plausum,
Mutonis illic esse mentulam scito.

278. *Inguinum pondus tam grande.*] Vulgo *gravidinem* adpellant, à gravitate oneris. August. lib. ult. de civ. Dei. c. VIII. *Quidam ab informi pondere genitalium salvus effectus est.* In Querolo: *Da mihi Psaltrias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Breseïden, sed cum pondere Nestoris.*

279. *Hominem lasciniam fascini crederes.*] Erat tantus Priapus, ut homo ipse appendix ejus, vel lacinia esse videretur. Id est, multo brevior erat homo, quam suus ipsius fascinus. *Ramirez*. *Fascinum* est mentula. Hinc *fascinosus*, id est mentulatus. *Scioppius*.

280. *O juvenem laboriosum.*] Et *Labor* olim dictus de molesta coïtus agitatione. Sic nunc usurpat Petronius. Sic & Mart. lib. XI. ep. LXXXII. de sene & spadone loquens:

Ergo sine effectu prurit uterque Labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod subsequitur *puto illum pridie incipere postero die finire.* Pari etiam nequitiâ usurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta sub Laboribus luce,
Parem diebus pervigil traho noctem

Sic autem definit II. Tuscul. Cicero Laborem: *Est functio animi, vel corporis gravioris operis vel muneris. Gonsalus.*

281. *Nescio quis enim Eques Rom. ut ajebant infamis.*] Notare hîc Afranium Quinctianum Equitem R. Arbitrum voluisse, conjectura nostra

ſua veſte errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, [282] ut tam magna fortuna ſolus uteretur. At ego ne mea quidem veſtimenta [283] ab officioſo recepiſſem,[284] niſi notorem dediſſem. Tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare. Hęc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentiſſimè vultum: injuriis ſcilicet inimici noſtri hilaris, commodis triſtis. Utcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui & [285] cœnæ ordinem explicui. * * * *Encolpius.*

Vile

ſtra eſt. Audiamus Tacitum lib. xv. Ann. c. xlix. *At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, Vterque Senatorii ordinis, contra famam ſui, principium tanti facinoris capeſſivêre. Nam Scevino diſſoluto luxu mens, & proinde vitâ ſomno languida. Quinctianus* MOLLI CORPORE INFAMIS, *& à Nerone probroſo carmine diffamatus, contumelias ultura ibat.* Idem.

282. *Vt tam magnâ fortunâ ſolus uteretur.*] Hac de cauſa fiebat, ſtrenoorum hujuſcemodi militum in balneis delectus. Senec. quæſt. Nat. lib. I. c. XVI. de Hoſtro quodam profligatiſſimę, obſcænitatis homine. *In omnibus*, inquit, *balneis agebat ille delectum, & aperta menſura legebat viros.* Item Lamprid. in vit. Elagab. *Roma*, inquit, *denique nil eget aliud niſi emiſſarios haberet, qui eı bene vaſatos perquirerent, eoſq; ad aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui poſſet.* Ii autem emiſſarii non alio quàm per balnea diſcurrebant. Id eo idem ipſe, quo poſſet conditione, bene vaſatorum cognoſcere lavacrum publicum in ædibus aulicis fecit, & ſimul & palam populo exhibuit, ut Lampridius teſtatur. Et effeminatus ille apud Mart. lib. I. ep. XCVII. eoſdem avidè ſpectabat in balneo, *Ramirez.*

283. *Ab officioſo.*] Malim ex Paulo *l*. III. *π*. *de Præf. Vig:* §. *ult.* capſarium interpretari, quam ex Seneca impudicum. Sanè quemvis miniſtrum *Officioſum* indigitari poſſe nihil prohibet. Interp. hiſt. Apollon. *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunte rege ab officio diſceſſit. Rex vero reſpiciens ad famulum ait: Iuvems ille, qui mihi officium fecit, vide quis ſit.*
VVouvveren.

284. *Niſi Notorem dediſſem.*] *Notor*, qui notitiam rei aut fortunæ profitetur. Unde *notoria* eſt indicina, per quam res occultæ noteſcunt. *Marcilius.* Senec. in Lud. de morte Claud. *Ego te fortiſſime Deorum Herculem, ſperavi mihi adfuturum apud alios; &, ſi quis à me Notorem petiſſet, te fui nominaturus, qui me optime noſti.*

285. *Cœnæ ordinem explicui.*] Explicare cœnam vocat, ita ſtruere, ut ea quæ complicaverat & aſſervaverat, ante explicaret, & promeret in iis. Mart. lib. I. ep. CIV.
Explicat & cœnas unica menſa duas.
Sic *explicare convivia* dixit eod. lib. ep. c. *Ramirez.*

Eumolpus. Vile est, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere,
Nec victoria mi placet parata.
286 *Ales Phaſiacis petita Colchis.*
Atque 287 *Afræ volucres placent palato,*
Quod non ſunt faciles: at albus anſer,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebeium ſapit. Ultimis ab oris
288 *Attractus Scarus, atque arata Syrtis*

Siquid

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere, &c.] Hoc non ignorans Nonnus Dionyſ. λσ. fugiente puella amorem duplicari ſcripſit. Eleganter Auſon.

Hanc volo, quæ non vult; illam, quæ vult, ego nolo.
Vincere vult animos, non ſatiare Venus.
Oblatas ſperno illecebras.

Huc ſpectat illud Turpilii, in Demiurgo:

Ego ædepol docta dico; quæ mulier volet ſeibi
Souum amicom eſſe indulgentem & diutinum:
Modicè atque parcè ejus ſerviat cupidini.

Seneca Herc. Oet.

Illicita amantur, excidit quidquid licet.

286. *Ales Phaſiacis.*] Deteſtanda fuit Romanorum ingluvies qui mare, qui terras alieno ſole calentes, non per uſum vitæ neceſſarium, ſed per luxum animi, parata ac facilia faſtidientes, per improbam ſocietatis laſciviam, peragrarunt, ac Romano nomini incognita dederunt edulia. Sic menſas nobis occupant, inquit Gellius, lib. VII. c. XVI. *Pavus è Samo; Phrygia Attagena, grues Melicæ; hædus ex Ambrachia; Pelamis chalcedonia; Murena Tarteſia; aſelli Peſſinuntij. Oſtrea Tarentina; pectunculus Chius, elops Rhodius; ſcari Cilices; nuces Thaſia, palma Ægyptia; glans Iberica.* De Phaſiacis avibus etiam infra Petronius loquitur, eum locùm vide.

287. *Afræ volucres.*] Horat. Epod. Carm. II.

Non Afra avis deſcendat in ventrem meum,
Non Attagem Ionicus.

Acro: *Afra avis: gallina Numidica.*

Varro lib. III. de R.R. *Gallinæ, Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας adpellant Græci. Hæ noviſſimæ in triclinium ganearium introjerunt è culinâ, propter faſtidium hominum, veneunt propter penuriam magno.*

288. *Adtractus ſcarus.*] Plinius lib. IX. c. XVII. *Nunc Scaro datur principatus, qui ſolus piſcium, dicitur ruminare,*

289 *Siquid naufragio dedit probatur.*
Mullus jam gravis est: amica vincit
Vxorem: 290 *rosa cinnamum veretur.*

Quicquid quæritur, optimum videtur. Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem Syncœcio potant, nomen poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit rectè facere, quod seniori convitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumelia tolleret, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregiè decebant. * O felicem, inquit, matrem tuam, quæ te talem peperit! 291 Macte

Encolpius.

Eumolpus. ad Gitonem.

ruminare, herbisque vesci, non aliis piscibus, mari Carpathio maxime frequens. Promontorium Lecton nunquam sponte transit. Inde advectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis ejus Præfectus classis inter Ostiensem & Campaniæ oram sparsos disseminavit. Quinquennio fere cura est adhibita, ut capti redderentur mari. Postea frequentes inveniuntur Italiæ in littore, non antè ibi capti. Admovitque sibi gula sapores, Piscibus SATIS, *& novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur.*

289. *Si quid naufragio dedit.*] Latin. Pacat. in Paneg. Theod. Augusti: *Horum gula angustus noster orbis, namque adpositas dapes non sapore sed sumptu æstimantes, illis demum cibis adquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragiis maria misissent, quos invita quodammodo reluctantique natura hominum pericula rapuissent.*

290. *Rosa Cinnamum veretur.*] Optime & hocce ad mentem carminis, nām Cinnama in Italia non erant, uti Rosæ, vulgaria. Sic de Cinnamomo Mart. lib. IV. ep. XIII.

Tam benè RARA *suo miscentur*
CINNAMA *nardo.*

Rosarum verò tanta erat copia, ut fuisse in Calabria oppidum, Servius, ad IV. Georg. tradat. *in quo uno anno bis nasceretur Rosa.* Erat nimirum *Pæstum*, eaque propter Virgil. *Biferum* vocatum. *Gonsalius.*

[291] Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem invenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego [292] pædagogus, & custos etiam quo non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat. Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum adversus Ascylton sumpseram, tum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, [293] tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia exstinxit.

Encolpius.

Paullu-

291. *Macte virtute esto.*] Mactus verbum antiquum servatum in formula, qua virtutem alicujus insignem re bene gesta laudabant: macte virtute esto. Livius lib. IV. *Tum Dictator, macte virtute, inquit, esto Cai Servili, liberata Rep.* lib. IV. *Decius Tribunus macti virtute milites Romani este.* Ibidemque: *Tum Dictator Manlio: macte virtute, hac pietate in patrem patriamq; Titi Manli esto.* lib. II. *Iuberem macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret.* Inde *mactare* in utramque partem. Infortunio; Plaut. Amph. IV. II. XIV. Bacchid. IV. VIII. xlv. Curcul. IV. III. V. Poen. III. I. I. Trinum. IV. II. V. Sic in contrarium, Cic. in lib. de Rep. *ferunt laudibus, mactant honoribus.* & ex Actio citat Nonius: *Sapientiaq; invictæ gratia atque honoris patera Nestorem mactavit aurea,* id est donavit, honoravit. Verbum est proprium sacrorum. Deos enim augeri sacrificiis putabant, quibus eos mactare se dicebant, & inde etiam ipsa sacrificia mactare. Nam ne de hostiis solum dictum putemus citat Nonius ex Varrone: *Quot Kalendis Iuniis & publicè & privatim fabatam pultem Dijs mactat.* Nisi tamen ibi legendum: *fabata pulte Deos mactat.* Et vinum libantes dicebant, *macte hoc vino inferio esto:* Festus: *Inferium vinum id quod in sacrificijs intra pateræ labrum ponebatur.*

292. *Pædagogus & custos.*] Apte ludit in *Pædagogi* antiquâ acceptione. Lexicon vetus: Παιδαγωγὸς, *Pædagogus, Pedissiquus,* Sic & Gytonem nunc Persequi pollicetur Amator Eumolpus. Etiam & *Magister* Pædagogus vocatus: Donatus ad Scen. II. Act. I. Phorm. *Magistrum Latini, quem Græci παιδαγωγὸν adpellant.* Magister autem ipse dictus Eumolpus Item *Custos* pro Pædagogo sumitur. Ita apud Plaut. Pseud. III. II. lxxvi. *Gonsalius.*

293. *Tanquam aquam peteret.*] Hoc est, tamquam vesicam exoneraret. Veteres *aquam* honestè pro urina posuerunt. Et veteres dicebant, *sumere se aquam,* quando ibant ad secessum. Ovid. lib. III. de Art.

Scili-

Paullulum ergo intepescente sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejusmodi tibi vota proponas. & ego iracundus sum, & tu libidinosus. vide quam non conveniat his moribus. 294 Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ocius foras exi. Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuo limen egressus, obduxit repentè hostium cellæ, meque nihil tale exspectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigandum cucurrit. Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam 295 semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque nodo condebam, quum reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipuè ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulsum præcipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, ut ante moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsivi. Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui: & ut scias, non Giton.
longè

Scilicet obstabit custos ne scribere possis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ?

Id est, cum tibi tempus detur ad exonerandam vesicam. *Scaliger F.*

294. *Puta igitur me furiosum esse.*] Amor secundum philosophos est species furoris. & Propert. lib. II. Eleg. dicit,

--------- Sine sensu vivere amantes.

Et Seneca pulchrè in *Medea* inquit:

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos,
Haud timet mortem. cupit ire in ipsos
Obvius enses.

Et passim Poëtæ amorem insanum & furiosum vocant. *Gail.*

295. *Semicinctio.*] *Semicinctium* Nicetas Choniates in Codice Barbaro Græco dixit, τζεναῖκον, ἢ ζέβλον. *Semicinctio* hic quasi laqueo, ad informem nodum Encolpius utebatur. *Rigaltius.*

longè esse quærentibus mortem, specta invicem, quod me spectare voluisti. Hæc locutus, mercenario Eumolpi novaculam rapit, & semel iterumque cervice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat suspicione vulneris læsus, neque ego ullum sentiebam dolorem. [296] Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam. Dum hęc fabula inter amantes luditur, diversitor cum parte cœnulæ intervenit contemplatusque fœdissimam jacentium volutationem. Rogo, inquit, ebrii estis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut qnid sibi vult tam furtiva molitio? Vos, me Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis; sed non impunè. jam enim faxo sciatis [297] non viduæ hanc insulam esse, sed M. Manicii. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris?

Encolpius. *Diversitor.* *Encolpius.*

296. *Rudis enim novacula, &c.*] Homines elegantes tonsores etiam in ministeriis, imo in delitiis habebant quorum frequenti opera non in tondenda coma, pilisque vellendis modo; aut barba rasitanda, æquandisque simul, atque expungendis genis; sed vero & pygiacis sacris Cynædicè. de nocte administrandis utebantur. Cæterum quoniam *mortalium nemo artifex nascitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque novaculæ submitterent strictim, ac per pectinem attondendi; imperatos istos veteranis tonsoribus in magisterium tradebant prius; qui eosdem idoneos præceptis suis redderent. *Proinde* quum res ea periculo non careret, Tyrocinium artis, acie novacularum retusa auspicabantur, quo videlicet audaciores redderentur; nec ad strictum ferramenti mucronem; animo non minus, quam corpore effæminati de nihilo expavescerent. *Dousa P.*

297. *Non viduæ hanc insulam esse.*] Proverbialis species. Sic Terentius Heaut. v. 1. lxxx.

Nea

ris? ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum fu- *Eumolpus.* tilem in Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. *Encolpius.* Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiæ, hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ, Eumolpum excludo, 298 redditaque Scordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & 299 cella utor & nocte. Interim 300 coctores 301 inſulariique 302 mulcant

Non, ita me Dij ament, auderet hæc facere Vidua mulieri,
Quæ in me fecit. --- -- -- -- -- --

Ubi Eugraphius ejus interpres vetus: *Factlis enim illuſio eſt in eam quæ & Mulier & Vidua eſt.*

198. *Redditaque ſcordalo vice.*] Gloſſ. Veteres, *Scordalus, ferox,* quæ, vox hactenus non fuit intellecta. ea etiam utitur Senec. ep. lvi. l. vii. *Salmaſius.*

299. *Cella utor & nocte.*] Familiaris dicendi modus, *promittere noctem, negare noctem, paciſci noctem, uti nocte,* ut honeſtè concubitus ſignificetur. Ovid. lib. I. Amor. el. viii.

Sæpe nega noctem, capitis modo finge dolorem.

Et eadem eleg. paulò ante:

Qui quia pulcer erit poſcet ſine munere noctem.

Et Eleg. xi. ejuſdem libri.

Inque miniſterijs furtiva cognita noctis,
Vtilis, & dandis ingenioſa notis.

Remirez.

300. *Coctores.*] *Coctores*, coqui, uti interpretatur. Douſa P.

301. *Inſularii.*] Inſularius ſervus cuſtos inſulę ſive domus in urbe ab aliis domibus ſejunctæ more Inſularum. Inſula enim ædificium proprio ambitu ſeparatum ab aliis. Tacitus. *Germania ſuam quiſque domum ſpatio circumdat nullis cohærentibus ædificiis, more Inſularum.* Pompon. *l. xvi.* §. 1. *π.* *de uſu & habitat. Dominus*, inquit, *proprietatis, etiam invito uſufructuario, vel uſuario, fundum, vel ædes, per ſaltuarium, vel inſularium cuſtodire poteſt.* *Inſularium* Urbanorum numero eſſe idem Pomponius tradit, *l. Vrbana familia π.* *D. V. S.* *Inſularii* etiam dicuntur viles ſervi ac peſſimi, qui ſine civitate ſunt in opus publicum, cum perpetuò dati, & in Inſulam deportati. Sunt qui ſervos inſularios putent indicatos in carmine obſcæno:

Ductor ferreus Inſularis, æquè
Laterna videor fricare cornu.

T. Topma.

 302. *Mul-*

302 mulcant exclusum, & alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, statum præliantis componit: anus præcipuè lippa, sordidissimo linteo præcincta, 303 soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, instigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro se ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valvæ, quod paullo ante 304 ansa hostii disrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus misericordiæ suæ, reserandum hostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis 305 stricto acutoque articulo percussi. & ille flens quidem consedit in lectum: ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriamque Eumolpo, advoca-

302. *Mulcant.*] Verbum antiquum ac bonæ notæ; pro Verberibus afficiunt. Plaut. Cas. Arg. vers. v. Mostel. IV. II. XXIII. *ne huc exeat, qui male me mulcet.* Mil. II. II. VIII. Trinum. IV. II. CXLII. Cic. pro Mil. *Qua in turba C. Bivienus Senator ita est mulcatus, ut vitam amiserit.* Livius lib. XXIX. *In Legatum lictoribus prius indignum in modum mulcatis impetum faciunt.* Tacit. lib. I. Ann. c. XXXII. *Prostratos verberibus mulcant.*

303. *Soleis ligneis.*] Author Rhet. ad Heren. *Pedibus soleæ ligneæ inductæ sunt.* Gloss. solea σανδάλιον. Item: σανδάλιον *Gallicula*, quæ vox etiam in Gloss. Isidori: *Calces Gallicæ militum.* Idem Glossarium: Gallicula τροχάς. Hesych. τροχάδες καὶ σανδάλια ἀπὸ αἰγείας δέρ. μαῖ]ος. Ita leg. hunc locum. Soleæ igitur ligneæ, sunt, Gallicæ, aut sculponeæ. *VVauvveren.*

304. *Ansa hostij.*] *Ansa* Græcis κορώνη, circulus vel annulus ferreus additus hostio, quo pulsetur. *Brassicanus.*

305. *Stricto acutoq́ articulo percussi.*] Servos condylis colafis, & talitris cædebant domini: Unde apud Mart. *Condylis* servi nomen lib. IX. ep. XCIV. Sic apud Suidam, ὁ δὲ Ἡρακλῆς παῖδα νίπτρα προσφέροντα οὐ καθυμίως κονδυλίσας ἀπέκτεινε. Iuven. sat. IX.

Nos colafum incutimus lambenti crustula servo.

Hic Petron. Vetus Glossar. κόνδυλος, *colafus*, κόνδυλος ποδὸς ἢ χειρὸς, hoc *talitrum. Rigaltius.*

306. *Lecti-*

advocationemque commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator insulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus [306] lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, ut rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitivosque diu peroravit, respiciens ad Eumolpum, *Bargates.* O poëtarum, inquit, disertissime, tu eras? & non discedunt ocius nequissimi servi, manusque continent à rixa? *

[307] Contubernalis mea mihi [308] fastum facit. Ita, si me amas, [309] maledic illam versibus, ut habeat pudorem. * * *

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, *Encolpius.* [310] in-

306. *Lecticariis.*] Servis qui lecticam portabant. Senec. de Const. c. XIV. *l. xliv. π͠ de leg. iii. l. viii. §. ult. π͠. de leg. i. l. lxv. de leg. ii. l. xiii. π͠. de aur. arg.* Suet. Calig. c. LVIII. Scholiast. Iuven. adverf. CXLII. sat. IX. & sæpe prisci lapides. *Bajuli* etiam & *geruli* dicti. Tertull. de virg. veland. Senec. de Benef. lib. III. c. XXVIII.

307. *Contubernalis.*] Commode hic accipi potest de uxore Bargatæ ex jure enim nostro patet contubernales esse servorum conjuges. *l. xii. §. xxxiii. π͠. de feud. instruct. l. uxorem. §. concubina. π͠. de leg. iii. l. liberorum. §. sed & Papinius π͠. de verbor. signif.* hinc contubernium servile conjugium significat. *Paul. l. ii. sent. tit. xx. l. xiv. §. serviles. π͠. de rit. nupt. l. xlix. de manumiss. test.* cur servi non contrahant matrimonium apud Romanos docet Nob. D. *Ioan. Steinbergius* de quo merito illud Ennii ecfari posses,

--- *molta tenet anteiqua, sepolta,*
Dissert. ii. θ. xxvii. ad Instit.

308. *Fastum facit.*] Me contemnit, despicitque. Tacit. lib. IV. Ann. in fin. *juxta, gratiam aut fastus janitorum perpetiebantur. Tichena.*

309. *Maledic illam versibus.*] Nota verbum *maledicere* cum accusandi casu conjunctum cui respondet *Benedicere*, eidem casui copulatum à Tibullo versu illo:

Sed bene Messallam sua quisque ad
pocula dicat.

Dousa P.

310. *Intrat stabulum præco.*] *Furtum* quod à Lictore aut Viatore licio præcincto, ipso aut alio quolibet comite indidium & fidem in lance præferente, sive hoc privata, sive publica ex auctoritate magistratus perquisitum inventumque est, *per lancem & licium* conceptum videtur. Hujus rei amissæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plautum Mercat.

Certum

310 intrat stabulum præco 311 cum servo publico, aliaque sane modica frequentia, facemque fumosam magis quam lucidam quassans, 312 hæc proclamavit: Puer in balneo paullò antè aberravit, annorum circa XVI. crispus, mollis, formosus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonstrare voluerit, accipiet nummos mille. Nec longè à præcone Ascyltos stabat 313 amictus discoloria veste, atque in lance

Certum est præconium jubere jam quantum est conducier.
Qui illam investigent, qui inveniant: post ad prætorem illico
Ibo, orabo, ut conquisitores det mihi in vicis omnibus.

P. Pythæus.

311. *Cum servo publico.*] *Publici servi* dicebantur, qui officium, & ministerium publicum sacerdotibus, aut magistratibus, & populo exhibebant. de quibus Livius lib. XXVI. Vellejus Patercul. lib. II. Val. Max. lib. II. c. V. Servos publicos alios fuisse à Lictoribus ostendit Senatus-consultum vetus, quod Frontinus in lib. de Aquæd. refert: PLACERE. SENATUI. EOS. QUI. AQIS. PUBLICIS. PRÆESSENT. CUM. EJUS. REI. CAUSSA. EXTRA. URBEM. ESSENT. LICTORES. BINOS. ET. SERVOS. PUBLICOS. TERNOS. &C. HABERE. *T. Popma.*

312. *Hæc proclamavit:* PUER. IN. BALNEO.] Plura hujus præconii exempla apud Lucianum multis in locis, præsertim in fugitivis, extant. Itemque apud Senecam lib. V. controv. Sed & Apulejum lib. VI. Miles. sanè quam elegans: SI. QUIS. A. FUGA. RETRAHERE. VEL. OCCULTAM. DEMONTRARE. POTUERIT. FUGITIVAM. REGIS. FILIAM. VENERIS. ANCILLAM. NOMINE. PSYCHEN. CONVENIAT. RETRO. METAS. MURCIAS. MERCURIUM. PRÆDICATOREM. ACCEPTURUS. INDICINÆ. NOMINE. AB. IPSA. VENERE. SEPTEM. SAVIA. SUAVIA. ET. UNUM. BLANDIENTIS. ADPULSU. LINGUÆ. LONGEMELLITUM. Mirum videri non debet Mercurium prædicatorem in lance *indicium* & *fidem* non præferre qui indicaturæ nomine nihil præter Veneris Suavia & linguæ adpulsum polliceatur. Curius Fortunatianus I. C. lib. I. Rhet. Schol. cujus servus fugerat, libello proposito, vel per præconem nuntians, dixit daturum se denarios mille ei, qui ad se servum perduxisset. *P. Pythæus.* Sic & Propertius scedula columnæ adfixa amissas investigat tabellas: lib. III, el. XXI. Similiter Amorum mater sanctissima Venus Amorem fugitivum quærens suavium promittit inventori apud Moschum Eidyl. I. vide Cassiod. lib. II. ep. XXXV. & XXXVI.

313. *Amictus discoloria veste.*] Apud veteres, qui in domo alterius

ce argentea indicium, & fidem præferebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret; annecteretque pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, 314 sicut olim Ulyxes pro ariete adhęsisset, extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus. Non est moratus Giton imperium, momentoque temporis inseruit vinculo manus, & Ulyxem astu simillimo vicit. Ego, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis implevi, uniusque hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuravi. Interim Ascyltos, ut pererravit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem spem concepit, quo diligentius oppessulatas invenit fores. Publicus verò servus, insertans commissuris secures, claustrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Ascylti procubui, & per memoriam amicitię, perque societatem miseriarum, petii ut saltem ostenderet fratrem; immò, ut fidem haberent fictę preces, scio te, inquam, Ascylte, ad occidendum me venisse: quò enim secures adtulisti? Itaque satia iracundiam tuam: Prębeo ecce cervicem, funde

rius rem furtivam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, licio tamen, qua pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quę patina erat rotunda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrum famil. aut virginum præsentiam. Borcholten ad §. *furtorum autem Inst. de oblig. quæ ex delict. nascuntur.* Imo quęsitor licio cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inventionis sive indicium esset, ut ex hoc loco probat Giphanius ad §. *concept. Inst. eod. tit.* omnino hic adeundus Mynsingerus in Schol. ad Inst. ut & Nob. D. Steinbergius. Dissert. XXIV. θ. IV. Porro de *discoloria veste*. Ita Pythœus: *Discoloriam vestem* dixit Arbiter, ut juris nostri auctores *versicoloriam*. Vopiscus *coloriam*. *Discoloria veste* uti solitos, qui quid publica auctoritate facerent, testimonio sunt imperatoriæ constitutionis verba, in Cod. Theodos. tit. *De habit. quo intra urb. uti oport.*

314. *Sicut olim Ulyxes pro ariete adhæsisset.*] Illud ut pateat, Homeri verba ex lib. IX. Odyss. adducenda sunt.

Αὐτὰρ

funde sanguinem, quem sub prætextu quæstionis petiisti. Amolitur Ascyltos invidiam; &, Se vero nihil aliud quam fugitivum suum dixit quærere; mortem nec hominis concupisse, nec supplicis; utique ejus, quem post fatalem rixam habuit carissimum. At non servus publicus tam languidè agit, sed 315 raptam cauponi harundinem subter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum scrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & reducto timidissimè spiritu 316 ipsos cimices ore tangebat. Eumolpus autem, quia effractum hostium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &,

Eumolpus. Mille, inquit, numos inveni: jam enim persequar abeuntem præconem, &, in potestate suâ esse Gito-

Encolpius. nem, meritissimâ propositione monstrabo. Genua ego

— — — — Αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων.)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβών, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
--- --- --- --- *Cæterum ego.*
(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)
Hujus tergum adripiens (hoc est) *hunc supra dorsum*
[scilicet meum] *aptans*, ut Volaterranus interpretatur,)
Villosum sub ventrem delapsus
Tendebam: ceterum manibus lana pretiosissima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.
Gonsalius.

315. *Ruptam cauponi harundinem.*] Harundinem ostio appensam adfixamque intellige: de qua planius idem infra quoque: *Et harundinem ab ostio rapuit, iterumque nihil respondentem mulcavit, ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputq; fregisset.* Ea *Virga* adpellatur Senecæ, Ianitoris, sive Ostiarii gestamen lib. II. de tranquillitate vitæ: *Ille pusilli animi est, qui sibi placet, quod hostiario libere respondit, & virgam ejus fregit. Dousa P.*

316. *Ipsos cimices ore tangebat.*] Ita legend. monet Gonsalius, expuncta ineptissima voce Scyniphes. Cymices in diversoriis & pauperum grabatis potissimum inveniuntur. Facete

ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dum hęc ego jam credenti perſuadeo, Giton, conlectione ſpiritus plenus, ter continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus converſus, 317 ſaluere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox converſus ad me, Quid eſt, inquit, latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Immo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet indicium, eluſus, *Eumol pus.*

Facete Mart. lib. XI. ep. XXXIII. & LVII. eſt enim juxta Plinium lib. XXIX. c. IV. *animalcula fœdiſſima & dictu faſtidienda.*

317. *Salvere Gytona jubet*] De ritibus in ſternutationibus obſervatis apud veteres multi multa ſcripſere; In quorum numeto nón ultimum promeruit locum Famianus Strada Rom. qui lib. III. Proluſ. Acad. Prælect. IV. cui titulus *Piſtor.* Suburranus, de illis latè agit. Salmaſius in Epiſt. Quæſt. Beverovicl. Martinus Schoockins in diſſert. illa longiuſcula de Sternutatione conſcripta. Quibus commodum erit illos inſpiciant; nos hic in pręſentiarum Briſſonio contenti erimus, qui lib. I. de Form. hæc: ſternutantes etiam omnis cauſa ſalutare moris erat, Plin. lib. XXVIII. c. II. *Cur ſternutamentis ſalutamur? Quod etiam Tiberium Cæſarem triſtiſſimum (ut conſtat) hominum in vehiculo exegiſſe tradunt.* Apul. lib. IX. *Pone tergum ejus maritus acceperat ſonum ſternutationis: quod cum putaret ab eo profectum, ſolido ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus, & iterato rurſum & frequenter ſæpius.* Quod Græcis æque ſolemne fuiſſe Ariſtoteles indicat in Problemat. quætens, *Δία τί τῶν μὲν ἄλλων πνευμάτων αἱ ἔξοδοι, οἷον φύσης καὶ ἐρυγμοῦ οὐχ ἱεραὶ*, ΗΔΕ ΤΟΥ ΠΤΑΡΜΟΥ ΙΕΡΑ. Nam poſtquam dixit, *τὸν πταρμὸν τῆς κεφαλῆς πνεῦμα* eſſe, ſubjungit, *Διὰ τὸ ἱερώτατον οὖν εἶναι τὸν τόπον*, ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΩΣ ΙΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΣΙΝ. Et mox, *Εὖγε ὡς σημεῖον ὑγείας τοῦ ἀρρώστου καὶ ἱερωτάτου τόπου* ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΣΙΝ, *ὡς ἱερὸν καὶ φήμην ἀγαθὴν ποιοῦντες*). Idem probat Epigramma Græcum hoc verſu:

Οὐδὲ λέγειν, ΖΕΥ ΣΩΣΟΝ *ὅταν πταρῇ*

318. *Araneis*

Encolpius. elusus circa popinas errarem. * Giton longè blandior, quam ego, primum [318] araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartavit; mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tamquam fomentis adgressus est: &,

Giton. in tua inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Utinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia: ego caussa sum. Si perirem, conveniret inimicis. * * *

Eumolpus. Ego sic semper, & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram consumerem. * * *

Encolpius. Profusis ego lacrumis rogo, quæsoque, ut mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium esse potestate furiosam ęmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tamquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius nives hęrent: ast ubi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes ob-

Eumolpus. sidet, cruditas pręlabitur. Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam [319] osculo iram finio.

318. *Araneis oleo madentibus.*] Seren. Sammon.

Si vero caput infestus colliserit ictus,
Ex oleo necti vestu debebit Arachnes,
Nesciet hac illic nisi cum sanarit abire.

Quod exscripsit Marcellus de Medicam. c. 1. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto imposita non recedit nisi sanaverit.*

319. *Osculo iram finio.*] Ex prisca amoris post offensiunculas, integrandi consuetudine quo idem quoque respecturus postea, *Et ne residua*

finio. itaque, 320 quod bene eveniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel si mavultis, ducite. Adhuc loquebatur, quum crepuit hostium impulsum, stetitque in limine 321 barbis horrentibus nauta. 322 Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tamquam prope diem ignores. Haud mora, omnes consurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium suum, jam olim dormientem, exire cum sarcinis jubet: Ego cum Gitone quicquid erat, in altum compono, & 323 adoratis Sideribus intro navigium. * * Molestum est, quod puer hospiti placet? Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet.

Encolpius. *Nauta* *Encolpius.* *Encolpius.*

residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet. Dousa P.

320. *Quod bene eveniat.*] Plane omnibus rebus agendis ac auspicandis fere ejusmodi adhibita precatio est. Sic Cato de R.R. c.cxli. Alibi & Petronius; *His ita ordinatis, Quod benè Feliciterq́ Eveniret, precati Deos* Cic. lib. iv. Ep. Fam. xiv. *Alteris dicebas, te velle, quæ egissem Bene ac Feliciter evenire.* Iterum Orat. pro Muræna. *Vt ea res mihi Magistratuiq́ meo, populo, plebique Rom. bene ac feliciter eveniret.* & paulo post; *Vt ea res faustè, feliciter prosperéq́ Eveniret.* Liv. lib. xxi. & xxxi.

321. *Barbis horrentibus nauta.*] Mirè res Arbiter exprimit, Ipsas omnino intueri me Hercules facit. Habitus ille planè rusticorum est, incultorumque, puta nautarum, agricolarum, &c. Mart. lib. iii. Ep. xlviii. idem innuit:

Seras putator horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit Hieronymus in vit. Paul. primi Eremit. *Inter horrentia ora setis blandum quæsivit eloquium.* Graphice Varro lib. v. D. LL. *In corpore pili, ut arista in spica hordei, horrent.* Gonsalius.

322. *Et moraris, inquit, tanquam prope diem ignores.*] Expressit hic mores Nautarum, qui, sive ut paratos vectores habeant, simulant festinare; sive, *quæstus sui causa*, ut inquit, Cic. Ep. ix. lib. xvi. Fam. Nemo autem ut Plautus id representavit in Milite, ubi Pleusides Nautam simulans ornatu exit naucletico, urgetque Philocomasium Act. iv. Sc. vii.

Philocomasium quærito,
A matre illius venio: si itura est eat.
Omnes moratur: navim cupimus solvere.

Idem.

323. *Adoratis sideribus.*] sc. Castore ac Polluce. quos Statius precatur lib. iii. Silv. Prop. Metii Celeris:

 Proferte

lucet. Luna innumerabilibus comitata Sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosius potest? In publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius, quàm præmium, erit? Immò verò nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. vietus, & senex non erit gravis: etiam quum voluerit aliquid [324] sumere, [325] opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum diffidentem, cœpi somnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repentè quasi destrüente fortuna constantiam meam, ejusmodi vox [326] super constratum
Lycas. puppis congemuit: Ergo me derisit? At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum palpitan-

Proferte benignæ
Sidera, & antemnæ gemino considite cornu.

Et Horat. Od. III. lib. I.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida sidera.

Et Acro, *Sidus Veneris navigationi prosperum*, adfirmat. exinde forsitan ortum, quod Varro lib. II. Antiq. rer. divin. narrat. *Æneam Troiâ profectum, Veneris per diem Stellam vidisse semper, donec in Laurentum agrum venit, ubi non est amplius visa.*

324. *Sumere.*] Et illud numeratur inter nequitiæ verba: Nemes. Ecl. III,

---- Sic olim gaudia sumet.

Mart. lib. x. ep. XVIII.

325. *Opus anhelitu perdet.*] Senes asthmatici, id est, anheli. Spiritus autem timide reducendus, tam in reddendo, quam recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præsertim si furti res fuat. Unde de semet multis experimentis prudens Tibullus-

Nota Venus furtiva mihi est, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum.

Aliter Iuven. Sat. VI. quum scribit:

---- Nec quæritur quod
Et lateri parcas, nec quantum jussit, anheles.

Ibi enim de perseverantia in re voluptatum est sermo hîc vero de collectione spiritus tantum, quem nisi intra pulmones penitissimos suspensum retro pertinaciter inhibeas, cum sonitu erumpere necesse sit, teque ipsum manifesta in noxia, veluti soricem, tuopte indicio deprehensum perire *Dousa P.*

326. *Super constratum navis.*] Super Constratis navium olim navigantes dormisse, nil ambigendum, vel ipso Petronio teste. Næ super *Constratum puppis* cubantem etiam ponit

pitantem percussit. Cæterum eadem indignatione *Encolpius.* mulier lancinata ulterius excanduit, &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam benè exulem exciperet! *Tryphæna* Uterque nostrûm tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipuè, *Encolpius.* quasi somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem conlegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, per fidem, inquam, pater, cujus hæc navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille molestè tulit; &, Hoc erat, inquit, quod placuerat, tibi, ut super constratum navis, occuparemus secretissimum *Eumolpus.* locum, ne nos patereris requiescere? Quid porrò ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigij, qui Tryphænam exulem Tarentum ferat? Intremui post hoc fulmen attonitus, iuguloque detecto, Aliquando, inquam, totum *Encolpius* me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, animam egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit,

ponit dominum navis Lycam insomniisque (quod indubium est, ibi voluisse Petronium) loquentem sic paulo antè: *sed repente quasi destruente fortuna Constantiam meam. ejusmodi vox super Constratum puppis congemuit.* Quum autem *Constrata naves* procul dubio sint, quas Cæsar sæpius Tectas vocat, cave autem credas, Constrata Petronii, super quæ cubilia erant, catastromata fuisse, pavimentaque superiora, quibuscum tecta nimirum foret navis illa constrata: nam loca illa parum etiam forent opportuna nocte ad quiescendum quapropter de aliis ergò tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ, quod in illis stragula consternerentur, dubio procul *Constrata* nuncupa rentur simpliciter, participio in nomen commutato. *Gonsalius.*

327. *Intremui post hoc fulmen attonitus.*] Appul. Met. lib. 11x. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & detestata est; & velut gravi tonitru procellaq; sideris, vel etiam ipso Diali fulmine percussa, corruit corpus & obnubi-*

nit, quæ,nisi per te licet, potest esse pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deasque, se neque scire, quid acciderit; [328] nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima,& vera fide in navigium comites induxisse,quo ipse jam pridem fuerit usurus. Quæ autem hic insi-
Eumolpus. diæ sunt? inquit, aut quis nobis [329] Hannibal navigat? Lycas Tarentinus homo verecundissimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit; sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic est Cyclops ille, & [330] archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima, quæ voluptatis causa huc atque illuc ve-
Giton. Encolpius. ctatur. Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum,& instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilii egens jubet quemque suam sententiam proponere:
Eumolpus. &, Fingite, inquit, nos antrum Cycloplis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium poni-

obnubilavit animam. Lat. Pacatus Paneg. *Hinc reorum usque ad damnationem metus, postea attonitus stupor.* Cæterum de animi consternatione seorsim habes apud Senecam Nat. Quæst. lib. II. c. XXVII. De aurium autem stupore Ammianus lib. XVII. Item Q. Curtius lib. VIII. *Dousa F.*

328. *Nec ullum dolum malum consilio adhibuisse.*] Est enim dolus alius bonus, alius malus. Cic lib. III. Offic. de qua doli distinctione est in *l.* 1. §. *non fuit.* π̃. *de dolo malo.* Graciosus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges.* Ubi Goldastus monet esse legendum, *multat leges. Lundorpius.*

329. *Hannibal navigat.*] Videtur ad Punicam calliditatem Hannibalis allusum à Petronio: qua veteranus Imp. ille, *omnibus Pœnis pœnior*, insidias thesauris suis furtim comparatas vaferrimo commento traditur elusisse: non quidem ex *Harpacum thesaurariorum* manibus elapsus modo, sed vero eos ipsos etiam probe atque ex animi sui sententia ultus oppido. *Dousa P.*

330. *Archipirata.*] Archipiratæ cujusdam mentio extat; in fragmento Diarii antiquissimi, anni nempe

ponimus, & omni nos periculo liberamus. Immo, inquit Giton, persuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & *Giton.* affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrumis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. Negavit hoc Eumolpus, fieri posse; quia magna, inquit, navigia por- *Encolpius.* tibus se gravatim insinuant; nec tam cito fratrem *Eumolpus.* defecisse, verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officii causa visere languentem desiderabit. Vides, quam valdè nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti posse cursu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo possumus egredi nave, ut non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. & quis non dare manum languentibus *Encolpius.* volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam sei psos proscribere? Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adjuverit casus. Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non eun- *Eumolpus.* tes notabit? Utique gubernator, qui [331] pervigil nocte siderum quoque motus custodit. Et utcumque imponi

nempe P. R. C. DXXCV. pridie K. Aprileis: DEMIPHON. ARCHIPIRATA. CAPTUS. A. C. N. LICINIO. NERVA. LEGATO. IN. CRUCEM. ACTUS.

331. *Pervigil noctæ siderum quoque motus custodit.*] Noctu ex siderum motu navigationem dirigebant antiqui. Ast interdiu? quum pyxidis nauticæ usum non habuerint

imponi vel dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde 332 custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine caussa quidem spiritum tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque

rint Prisci. Id nos aperte docnit Leontius Mechanicus in constructione Aretejæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, καὶ οἱ πλωϊζόμενοι οὐ διὰ μηχανικῶν ὀργάνων, καὶ ἀκριβῶς ἀλλὰ διὰ ψιλῆς ἀναβλέψεως, καὶ μάχυμε-ἐπις τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν ἔμελλο ρῶσκοπεῖν. Didici ex Apollonio navigationem veteres interdiu è Solis cursu moderari consuevisse: sic inquit Argon. I. v. CV.

— — Εσθλὸς δ᾽ ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίωτε, καὶ ἄστερι τεκμήρασθαι

Ubi Scholiastes: Ἀγαθὸς μὲν καὶ ἡμέρας τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ πρὸς ἵνα τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ τεκμήρασθαι. Ideo ergo quum cœlum nubilum erat, minime ubi versarentur sciebant, sed per vastum pelagus errabundi vagabantur. Plane id ostendit Virg. lib. III. operis divini:

Tres adeo incertos cœca caligine soles
Errannus pelago totidem sine sidere noctes.

Gonsalius.

332. *Custodem.*] Excubiæ & Custodes in vestibulis fuere. Virgil. lib. IX. Buten fidum ad limina Custodem adpellat. Idem lib. VI.

Tisiphoneq; sedens, palla succincta cruenta,
Vestibulum insomnis servat noctesq; diesq;.

Idem lib VI.

-- --- Cernis Custodia qualis
Vestibulo sedeat.

Appul.

ctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte servos pœnam graviorem timentes præcipitasse se in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, sine ulla supicione pro sarcinis vos efferam. Ita verò, inquam ego, tamquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter injuriam facere; an tamquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge una die vinctos posse durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas: quid facturi sumus? vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & 333 cartæ alligatæ mutant figuram. Iuvenes adhuc laboris expertes, 334 statuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud quod iter salutis quærendum est. Inspicite quod ego inveni. Eumolpus tamquam litterarum studiosus utique atramentum Encolpius.

Appul. lib. de mund. *Ante fores viri fortes, stipatoresq́; regalium laterum, tutela pervigili, Custodiam per vices fortium sustinebant. Erant inter eos divisa officia in comitatu regio armigeri quidam, at extrinsecus singuli custodes locorum erant, & Ianitores & Atrienses.* Et hinc Nautam Stationarium in scapha, custodem adpellat Petronius. Fuit enim scapha vestibulum navis. Hinc Diphilus apud Athenæum scriptum reliquit.

Αὐλαῖς θεραπεύειν ἔστιν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ
Ἤ φυγάδος, ἢ πεινῶντος, ἢ μαστιγίου.

Tignorius.

333. *Charta alligata.*] Chartæ & schedulæ alligatæ sarcinis erant, quæ indicarent cujus essent. *Erhardus.*

334. *Statuarum ritu patiemur pannos & vincula.*] Velaminibus & pannis simulachra induta. Lactant. lib. II. c. IV. *His peplos & indumenta pretiosa quibus usus velaminis nullus est.* Comment. ad Iuven. sat. x. *Tunicam Iovis togam Palmatam dixit auro confectam.* Hinc in *Firmic.* Astron. lib. III. c. XII. *Prophetas & vestitores divinorum simulacrorum.* Verum quod Artemidorus lib. IV. ὁ ἐν μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἐμβόλια περικεῖσθαι, ὀρθῶς ἀπέβαινεν· ἦν γὰρ αὐτῷ τὰ περιέχοντα ἀκίνητα οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται.

 Quia

mentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores 335 à capillis uſque ad ungues. Ita 336 tamquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus ini-

Gyton. micis. Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Iudæi videamur : & 337 pertunde aures, ut imitemur Arabes, & 338 increta facies, ut ſuos Gallia cives putet:

Quia ſæpe anrea, aut argentea, vel ærea auro inducta hæc amicula. Lactant. *Cum Iovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, lanium juſſit imponi.* Iuven. ſat. XI.

--- Nullo violatus Iuppiter auro.

Interp. *cum necdum auro tectus eſſet, ſed tota fictilis Iovis compago.* VVouvveren.

335. *A capillis uſque ad ungues.*] Locutio proverbialis, qua ſignificatur corpus totum, ab extremis minutiſſimiſque ejus partibus. Cic. pro Roſcio : *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, ex fraude fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur.* Horat. lib. II. ep. II. *Talos à vertice pulcer ad imos.* Ammian. lib. XXV. de Iuliano : *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitatem lineamentorum recta compage.* Plaut. Stich. V. V. XX. Epidic. V. I. XVII. Apul. Mileſ. III. *Ab imis unguibus ſeſe totum aduſque ſummos capillos perlinit.*

336. *Tanquam ſervi Æthiopes.*] de nigrore Æthiopum nota ſatis res eſt. Scitum eſt illud Hebræorum dicterium : עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט נטלו נשים וכו : עשרה קבין שחרות לעולם ט נטל כושן ואחד כל העולם כולו: hoc eſt. *decem cabi (menſura Hebraica nomen) garrulitatu deſcenderunt in mundum, novem acceperunt mulieres &c. Decem cabi nigroris deſcenderunt in mundum, novem abſtulit Cuſcham (ſive Æthiopia) & unum reliquiis mundus.*

337. *Pertunde aures, ut imitemur Arabes.*] Familiare hoc Judæis Pœnis, aliis, qui Romanis barbari Unde Plaut. Pœnul. *Incedunt cum annulatis auribus*, Juven. Sat. I. verſ. CIII.

---- ---- ---- ---- quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ,
Arguerint. ---- ---- ---- ----

Dion. Caſſius lib. XXCIIX. de Macrino Mauro. *Lybibus* tribuit Macrob. lib. VII. c. II. *Lydis* Xenophon. Anabaſ. lib. III. Romanis hunc morem in uſu quoque fuiſſe, probari poſſe videtur ex Tertul. c. IV. de Pall. *An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens infantia, & mali ſæcularis ignara, cruscietur, ut poſtea de aurium cicatricibus & cavernis pretioſa grana dependeant gravia, & ſi non ſuo pondere, mercium qualitate.* Cyprian. d. hab. virg. *Auribus perforatis rubri maris pretioſiſſima grana ſuſpendere.* Hyeron. lib. I. ep. VII. ad Lætan de Inſt. fil. *Aurem quoque foratu effœminatus.* Arnob. lib. II. *Laminas pertunderent aurium.*

238. *Increta facies, ut ſuos Gallia cives*

putet: tamquam hic solus color figuram possit pervertere, & non multa una oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ asperginem imposituram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, 339 numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? 340 numquid & crines calamistro convertere? 341 numqnid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrinatione figurare? Color arte compositus inquinat

cives putet.] Ammian. lib. xv. *Candidi pene Galli sunt omnes.* Encher. Episc. Lugd. lib. II. c. IV. de gent. *Galli à candore corporis primum Galatæ appellati sunt.* De iisdem Liv. lib. XXXVIII. *Sunt fusa & candida corpora, ut quæ nunquam nisi in pugna nudentur.* Isidor Orig. *Nonnullæ etiam gentes non solum vestibus, sed & in vestibus aliqua sibi propria vendicant. Circumdunt Iudæi præputia, pertundunt aures Arabes, Mauros habet tetra nox corporis.* Quæ Petronius hic dicit de Gallis, non ad incretationem faciei, sed potius cum Pithœo nativum Gallorum candorem, &, ut Virgilius aït, *Lactea colla*, referendum censeo. sicut & *Gallicos vultus*, apud Tertull. lib. de veland. Virgin.

339. *Numquid labra possumus tumore teterrimo implere? &c.*] Author Moreti:

Afra genus, totâ patriam testante figurâ.
Torta comam, labrisq́ tumens, & fusca colore,
Pectora lata, &c.

340. *Numquid & crines calamistro convertere.*] *Calamistrum*, hinc dictum, ut inquit Varro. lib. IV. LL. quòd eo calefacto *in cinere capillus ornatur.* Aut, ut scribit Servius, *acus est major, quæ calefacta & fronti adhibita torquet capillos.* Hinc *calamistrata coma* Cicer. pro Sext. *Calamistratus saltator*, eidem in orat. post red. *Calamistratus puer.* Hieronymo ad Demetriad. & Apul. lib. II. Miles. qui autem hujusce rei erant opifices *Cinerarij* dicti Varroni lib. IV. LL. & Catull. ep. LVI. & *Cinitlones* Plaut. Aulul. *VVeitzius.*

341. *Numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere?*] Poplites divaricatos, cruraque Lunæ dividuæ in morem, sic veluti in cornua extrorsum sinuata intellige, infra coëuntibus talis:

Eumolpus. nat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. Nec istud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Immò potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est [342] hic continuo radat utriusque non solum capita,[343] sed etiam supercilia. sequar ego,[344] frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate *Encolpius.* esse puncti. Ita eædem literæ, & suspicionem declinabunt querentium, & vultus umbra supplicii teget. Non est dilata fallacia, sed ad latus navigii furtim pro-

talis: vitium Æthiopum genti proprium. qui maximam fere partem diversas, seu displicatas habent furas, pravis & vitiosis talis subnixi quo fit, ut cancros, sive etiam lacertos in incessu imitari videantur. cujusmodi genus hominum *Valgos* Plauto indigitatos reperimus.

Dousa P.

342. *Hic continua radat.*] Varii antiquis erant depilandi modi. Tres disticho uno comprehendit Mart. lib. VIII. ep. LXXXVII.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,
Pars vulsa est; unum quis putet esse caput.

Forfice ergo, sive forficulâ *tondebant. Novacula radebant. Volsellis* vero, aut *medicamentis vellebant*. Præterea Forficulis *per pectinem* attondebant, *strictim* novacula. *Gonsalius.*

343. *Sed etiam supercilia.*] Capitis rasura servis omnibus semper fuit communis. At superciliorum, tantum servi nequam, seditiosi, fugitivi. Inde & mores C. Fannii Chæreæ conligit eleganter Cic. pro Roscio Comœd. *Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite, & Superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur. Idem.*

344. *Frontes notans inscriptione solerti.*] Hinc dicebantur *Inscripti*, Mart. lib. VIII. ep. LXXV. & *litterati*. Plaut. in Cas. & *fronte notati*, Mart. lib. III. ep. XXI. Sic Seneca lib. III. de Ira. De Notis Ulpianus intelligendus *in l. I. §. Tamdiu, vij. π̃. de Fugitivis. Custodiuntur autem tamdiu, quamdiu ad Præfectum vigilum, vel ad Præsidem deducantur, eorumq; nomina & notæ, & cujus se quis esse dicat, ad magistratus deferãtur, ut facilius agnosci ac percipi fugitivi possint.* Notæ autem verbo etiam cicatrices continentur. Illa ultima verba

processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus litteris, & [345] notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus fortè ex victoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem, notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio, exsecratusqua omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est. Nos dissimulata nauseantis devotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas malè soporati consumpsimus.

* * * * * *

[346] Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, scito à me in navem *Lycas.*

ba sic accipienda sunt: aliquando domini irati non compungebant notis servorum frontes, sed de formabant cicatricibus. Patet hoc ex Ulp. *l. locum ff. de usufr.* & Petronio. *Ramirez.*

345. *Notum fugitivorum epigramma.*] Servos retractos à fuga stigmatibus notabant. Locus inustionis frons fuit, ut monstrat Lucianus Reviviscent. At quænam hæ notæ? Fuerunt qui statuerent Φ. & F. Arbitror inscriptionem fugitivorum fuisse conceptam illis verbis, quæ in earundem collaria, &

Cum manici, catulo, Collarique ut fugitivum
Deportem. ---- ---- ----

Collare vidi Romæ cum hac inscriptione: TENE. ME. QUIA. FUGI. ET. REVOCA. ME. DOMINO. MEO. BONIFACIO. LINARIO. A ☧ ΩX. *Tignorius.*

æreas lamellas incisa Romæ vidi: Cum e. Constantinus Aug. *l. xj. c. Th. de pœnis*, ad normam ejus humanitatis, quam profitebatur, vetuisset in facie noxiorum scribi, quod dedeceret faciem maculari, quæ ad similitudinem pulchritudinis cœlestis esset figurata, non defuerunt lenes domini, qui obsequerentur, & frontis contumeliam in ea quæ diximus transferrent. Collaria enim fuisse aptata fugitivis, testatur Lucilius apud Nonium lib.. XXIX

346. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere.*] Quinque somniorum genera Macrob. designat. lib. 1. de Somn. Scip. c. III. Isthæc Lycæ & Tryphænæ somnia *ad tertium genus*, quod χρηματισμὸν

ille

Encolpius. vem tuam esse perductum. Exhorruit Tryphæna: &, Putes, inquit, una nos dormiisse: nam *Tryphæna.* [347] & mihi simulacrum Neptuni, quod Bajis ter stylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies. *Eumolpus.* Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse divinum, qui ejusmodi ludibria facetissima ratione condemnat.

[348] *Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,*
Non [349] *delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;*
Sed sibi quisque facit. Nam quum prostrata sopore
Urget membra quies, & mens sine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sævit in urbes;
Tela videt, versasque acies, & funera Regum,

Atque

ille vocat, id est, *Oraculum* debent referri. Sic de eo inquit ipse Macrobius: *Est Oraculum quidem, quum in somnis parens, vel alia sancta gravisq́ persona, seu sacerdos, vel etiam Deus, aperte eventurum quid, aut non eventurum, faciendum, vitandumve denuntiat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur. quod Ἐνύπνιον, sive *Insomnium* nuncupatur. *Gonsalius.*

347. *Et mihi simulacrum Neptuni, quod Bajis ter stylo notaveram.*] Neptuno, vota ter ait Arbiter, nuncupasse Tryphænam, eaque ejus in simulacro, more antiquo exarasse. Præterea difficili in mari, si adversa tempestate jactarentur ibi haud raro vota itidem Neptuno nuncupabant antiqui. soluturi quum in portum adpulissent. Disertim indicat vetus Aræ inscriptio Capuę in campania inventæ cujus isthæc verba adhuc legi possunt:

NEPTUNO
SACRUM

Tres lineæ hic studio erasæ sunt.

VOTUM. IN. SICULO. FRETO
SUSCEPTUM. SOLVIT.

Hoc est, inter Scyllam, & Charybdin, quod deorum statuis cera inlitis voti sponsiones exararint veteres, vulgo notum est. ut & styli cuspide solitum in ceratis scribi *Gonsalius.*

348. *Somnia.*] Plane cum his congruit Claud. præf. in lib. III. de Rapt. Proserp.

349. *Delubra Deum.*] illuc incubationes & excubationes templorũ pertinent. Soliti enim erant veteres

veteres

Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent; legesque forumque,
Et pavido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit avarus opes, defossumque invenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit eversam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. 350 *Dat adultera munus.*
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

Cæterum Lycas ut 351 Tryphænæ somnium expiavit, Quis, inquit, prohibet navigium scrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare? Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Æsius nomine, subitò proclamat, Ergo illi, qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium, in nave 352 neque ungues, 353 neque

Encolpius. *Lycas.* *Encolpius.* *Æsius*

teres captandis rerum eventibus somnia quærere excubantes in delubris Idolorum. *Barthius.*

350. *Dat Adultera munus*] supr. *Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.*

De pœnis mœchis irrogatis creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo Nuptæ mulieres emebant futuitiones; sive ut Martialis loquitur, *numerabant* nimirum ut præmiorum spe, ubi voluptas defuisset, adulteri deliniti imminentia supplicia contemnerent.

351. *Triphana somnium expiavit.*] Varia superstitio expiandi somnia. *Rem divinam faciebant.* Tibull. lib. I. el. V. *Aqua lavabant*, Perf. sat. II. Vid. Mart. V. lib. VII. el. LIII. Casaub. Comment. ad Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμ.

352. *Neque ungues, neque capillos deponere.*] Observatum à curiosis rerum naturalium in mari per naufragium jactatis & si evadant, ungues à digitis recedere & extremitates tabescere. Unde Propert. lib. III. el. V.

Huic fluctus vivo radicitus abstulit ungues.

Causam reddunt salsuginem maris; quo pertinet, quod Solinus observat, cum salsiores escas intemperanter edat gravida unguiculis carere partum. Cæterum cum illud videret superstitiosa antiquitas, duplicem inde religiosum ritum effinxit: nam & in summo periculo constituti naufragii, ungues præscindebant, & capillos præsecabant, inque mare abjiciebant, velut hoc damno corporis iratum

353 neque capillos deponere, nisi quum pelago ventus irascitur. Excanduit Lycas hoc sermone turbatus; & , Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcîdit, & hoc nocte intempesta? attrahite ocius nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari. Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi; nec non eodem futurus navigio, auspicium mihi feci; quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, jussi squalorem damnatis auferri: simul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera 354 apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reli-

Encolpius. *Lycas.* *Eumolpus.*

iratum mare placaturi.

353. *Neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur.*] Artemidorus lib. I. c. XXIII. adfirmat, *Rasura somnium portendere, nautis quidem naufragium: ægrotis vero extremum vitæ discrimen:* idque hanc ob caussam, *quod naufragi & à diuturno morbo se recolligentes radi consueverint, eo periculi magnitudinem aliis testatam facientes.* Rasos autem naufragos fuisse indicat Juven. sat. XII.

Tum stagnante sinu gaudent ibi vertice raso,
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Et Nonius: *Qui liberi fiebant, ea caussa calvi erant, quo tempestatem servitutis videbantur effugere, sicut naufragio liberati solēt.* Kirchmannus

Nocentes horridos longosque habebant capillos.] Reî capillum barbamque summittebant Cic. IV. in Verr. Liv. lib. II. decad. II. & lib. IV. decad. V. Valer. v. lib. I. c. VII. & lib. VI. c. IV. Plin. lib. VII. ep. XXVII. Tertull. de anima: *totum caput reatu vovere,* est comam reorum promittere. Fortunatus de sancto Martino lib. IV.

— --- Et longa cathena reorum,
Accrescente coma — ---

Ut scil. hoc habitu suffragatores conciliarent, inimicos permulcerent, judices temperarent. Sisenna hist. lib. III. *Cum complures menses barba immissa, intonso capillo, lugubri vestitu, vicatim flens una cum liberis circumiret.* Plut. rer. Rom. c. XIV. Orosius lib. v. c. XVII. *Savaro.*

354. *Apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam.*] *Communis* quæ sit *amica*, docet Mart. lib.

reliquias olent. Itaque [355] ut Tutela navis expiaretur, placuit [356] quadragenas utrisque plagas imponi. Nulla ergo sit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, temtantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas [357] Spartana nobilitate concoxi: Cæterum Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænæ aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductę ad vapulantem decurrunt. Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sęvientes rogare, quum ancillę pariter proclamant; Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus; Giton est, Domina succurre. Deflectit aures Try- *Encolpius.* *Ancilla.* *Encolpius.*

lib. xi. Ep. lxxxii. Alfenus *l. xvi. ff. de serv. corrupt. dominus servum Dispensatorem manumisit, postea rationes ab eo accepit; & cum de eis non constaret, comperit apud quamdam mulierculam pecuniam eum consumpsisse.* Mart. lib. v. ep. xliii.

355. *Vt tutela navis expiaretur.*] Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus se mancipabant signa imposita, idque *Tutela* Latinis Gloss. *Tutela* παράσημον τοῦ πλοίου. recte. Nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς ἔχουσα, τὴν Ἶσιν. Statius Theb. viii.

-- -- Solus stat puppe magister
Pervigil, inscriptaque Deus qui navigat alvo.

Luctatius: *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare. Habent enim pictos præsules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* Persius Sat. vi.

--- Iacet ipse in littore, & una
Ingentes de puppe Dei -- --

Gloss. *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent vel pingunt. VVouweren.*

356. *Quadragenas utrisque plagas imponi:*] Utpote servis. nam verbera, pœna sunt *serviles*, Petron. Bongars. Not. in Iust. lib. i. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, sicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra aut fustes. *Erhard.*

357. *Spartana nobilitate concoxi:*] Cic. lib. ii. Tuscul. *Spartæ pueri verò ad aram sic verberibus accipiuntur, ut multis è visceribus sanguis exeat: non numquam etiam, ut quum ibi essem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo Exclamavit umquam, sed ne*

Tryphęna jam sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optimè noverat, tamquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam consideravit, sed continuò ad inguina mea luminibus deflexis,[358] movit officiosam manum: &, Salve, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis, Ulyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, quum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam doctè pervenerit. Tryphæna lacrumas effudit, decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissius cœpit,[359] Quod ergastulum intercepisset errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona sua venissent. Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, O te, inquit, feminam simplicem! tamquam vulne-

Lycas. Encolpius.

Lycas.

ra

Ingemuit quidem. Iter. Tusc. v. *Pueri Spartiatæ non Ingemiscunt, verberum dolore laniati:* Tertull. ad Mart. c. IV. *Nam quæ hodie apud Lacedæmonas sollemnitas est maxima, Διαμαστίγωσις, id est flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram nobiles adolescentes flagellis adfliguntur.* Illius sacri solemnitatem apud *Plut.* habes in vit. Lycurg. cujus instituti originem ac rationem docet Philostr. lib. VI. hinc etiam patet cur Plautus dixerit Capt. Act. III. Sc. I. *Laconas Plagipatidas.*

358. *Movit officiosam manum.*] Interpres sit Senec. Rhet. Præf. lib. IV Epit. Contr. Ubi loquitur de Q. Haterio oratore eximio: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto Officium. Res in jocos abiit: non facis mihi officium, &, multum ille & hic in Officiis versatur. ex eo impudici, & obsceni aliquandiu Officiosi vocati sunt.*

359. *Quod ergastulum intercepisset errantes. Ergastulum* servorum carcerem fuisse, ubi vincti operabantur, nemo nescit. Ast qui quæso, Ergastulum intercepisset liberos, ingenuosque, quod Tryphæna suspicabatur? Dicat Sueton. in Aug. c. XXXII. *Rapti per agros viatores sine discrimine Liberi, servique*

Erga-

ra ferro præparata literas biberint. Utinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi. Volebat Tryphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: Sed Lycas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque; quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: *Encolpius.*

Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto; intellexisti, ô Tryphæna. nam imprudentes noxios in nostrum induxere navigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide ut prosit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me adtinet, non sum crudelis, sed vereor ne, quod remisero, patiar. *Lycas.*

Tam supertiosa oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, immo accedere etiam justissimæ ultioni: nec se minus grandi vexatam injuria, quam Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit. *Encolpius.*

* * * * * *

Me utpote hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque ut se reconciliarem aliquando amicissimis. * 360 Nisi fortè putatis juvenes casu in has plagas incidisse, quum omnis vector nihil *Eumolpus.*

Ergastulis possessorum supprimebantur. In illa igitur Liberi immitti soliti, per vim tamen aut fraudem, quod & Lipsius jam vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *Errantes.* Sic Iterum in Tiberio c. VIII. *Curam sustinuit repurgandorum tota Italia Ergastulorum, quorum domini in invidiam venerant,* *quasi exceptos supprimerent, non solum Viatores; sed & quos sacramenti metus ad hujusmodi latebras compulisset.* Exceptos ita illos, credidit Tryphena, & in Ergastulum fuisse conjectos. *Gonsalvus.*

360. *Nisi fortè putatis juvenes casu in has plagas incidisse.*] Quæstionis ergo potissima pars, An *Casu* Encol-

hil prius quærat, quam cujus ſe diligentiæ credat. Flectite ergo mentes ſatisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant. Sævi quoque implacabileſque domini crudelitatem ſuam impediunt, ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hoſtibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent, juvenes, ingenui, honeſti, &, quod utroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me-Hercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent; ſatiari tamen potuiſſetis hac pœna, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proſcriptos. Interpellavit deprecationem ſupplicis Lycas, &, Noli, inquit, cauſam confundere, ſed impone ſingulis modum. Ac primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim, qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes? Ex quo apparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quæſiſſe, qua noſtræ animadverſionis impetum eluderes. Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honeſtoſque clamando, vide ne deteriorem facias confidentia cauſam. Quid debent læſi facere, ubi rei

Encolpius. Lycas.

Encolpius & Giton in navem venerint; an *ultro?* Eumolpus patronus negat, *caſu incidiſſe*, ut non cura, ac ſtudium videretur illud fuiſſe Deorum, qua præcipue ratione illi periclitabantur: immo potius ſponte ſuo ſua Lycæ ſeſe credidiſſe, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quã cujus ſe diligentiæ credat.* Opponit ergo Petronius inter ſe *Caſu incidiſſe*, & *ultro veniſſe*. Paulo infra ait Lycas: *Ac primum omnium, ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita?* & inferius: *Ex quo adparet, caſu incidiſſe noxios in plagas.* Fortaſſe etiam Arbiter opponere amavit

rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri; eo majora meruerunt supplicia. Nam qui ignotos lædit, latro adpellatur: qui amicos, paullò minus quam parricida. Resolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, & Intellego, inquit, nihil magis obesse juvenibus miseris, quam quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in navem videntur, non venisse. Quod velim, tam candidè ad vestras aures perveniat, quam simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legē navigantium noverant. Quid, inquit Lycas, adtinuit supplices radere? nisi fortè 361 miserabiliores calvi solent esse. Quamquam quid attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ 362 Salamandra

Encolpius. Eumolpus.

Lycas.

vit, *casu venisse & divinitus:* nam id curæ diis fuisse, pluribus palam facere conatur Lycas. Sic Inquit paullo anterius: *Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto intellexisti, ô Tryphana. Nam imprudentes noxios in nostrum induxere navigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide ut prosit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus adduxit. Gonsalius.*

361. *Miserabiliores calvi solent esse.*] In luctu potissimum funebri antiquis in usu fuit abrasio capillorum: Sed clarissime de hoc ritu Herodot. lib. II. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέει. Eadem tradit Athenæus lib. XV. de coronis. Διὸ καὶ περὶ τὰ πένθη τὸ ἐναντίον κατασκευάζομεν. Ὁμοιοπαθεῖς γὰρ τοῦ κεκμηκότος, κολοβοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῇ τε κουρᾷ τῶν τριχῶν, καὶ τῇ τῶν στεφάνων ἀφαιρέσει. Tangit & Senec. lib. V. de Benef. c. VI. *Si Regem in luce media errantem ad rerum naturam admisisset, usque eo ignarum, ut quo die solis defectio fuit, regiam clauderet, & filium, quod in luctu ac rebus adversis moris fuit, tonderet. Kirchmannus.* Nam calvities erat certissimum miseriarum ac calamitatum indicium. Videndus hîc Had. Junius lib. de Coma c. XI.

362. *Salamandra.*] Sammonicus.

Encolpius. mandra supercilia tua excussit? 363 Cui Deo crinem vovisti? 364 Pharmace, responde. Obstupueram ego supplicii metu pavidus, nec quid in re manifestissimâ dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis præter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam æqualis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut verò spongiâ uda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet lineamenta fuligineâ nube confudit, in odium se ira convertit. Negat Eumolpus passurum se, ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet; interpellatque sævientium minas, non solum voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmissimus vector, solatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphænæ manus, usurum me viribus

Seu Salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

363. *Cui Deo crinem vovisti?*] *Capillum* diis consecrabant aut fluminibus Pollux: ἔτρεφον δὲ τινες κόμην ποταμοῖς ἢ Θεοῖς. Diis *Herculi* & *Apollini*. *Herculi* vulgus Atheniensium. *Apollini* sortis majoris. Plut. Thes. Quod *fluminibus*, Scholiastes Pindari: τὰς μὲν γὰρ πρώτας κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀπεκείροντο, σύμβολον τοῦ ἐξ ὕδατος εἶναι πάντων τὴν αὔξησιν. Vovebant autem sacrum crinem prima constitutione infantis super terram, aut cum nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: τοῖσι δὲ νέοισι, πλοκάμους ἱεροὺς ἐκ γενετῆς ἀνιᾶσι. Omnino videndus Tertull. de Anima, c. XL. Quin in Nuptialibus sacris comarum primitias *Iunoni*, & *Dianæ* obtulerunt virgines. Pollux lib. III. Sed & juvenes quoque. Lucian. de Dea Syria. *VVouwveren.*

364. *Pharmace.*] Φαρμακὸς: inquit, Suidas, μυρεψός. καὶ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα. *Pharmacus, Vnguentarius. Et ille qui venenata medicamenta componit.* Aptè ergo *Pharmacus* ille, qui eximius technarum ac fraudum artifex habebatur. Sive aliter. Φαρμακὸς, rursus, ait Suidas, ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τινι πόλεως ἀναιρούμενος, ὃν λέγουσι κάθαρμα. *Pharmacus, qui propter aliquam urbis lustrationem interficitur, quem vocant* κάθαρμα

ribus meis clarâ liberaque voce clamavi, nî abstineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio sola verberanda. Accenditur audaciâ meâ iratior Lycas, indignaturque, quod ego relictâ meâ caussâ tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphæna contumeliâ sævit accensa, totiusque navigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit: illinc Tryphænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantum gubernatore relicturum se navis ministerium denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum conlecta. Nihilominus tamen perseverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque semimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prœlio pedem: nec tamen cujusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admovit novaculam infestam, minatus se abscissurum tot miseriarum caussam: Inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulata missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super jugulum meum posui, non magis me occisurus, quam Giton, quod minabatur, facturus. Audacius ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat, se illam habere novaculam, qua jam sibi cervicem præciderat. Stante ergo utraque acie, 365 quum appareret, futurum non stlatarium bellum, ęgre expugnavit

περίψημα, id est, *piaculum*. Multis Tzetzes Chil. v. Hist. XXIII. Itaque ipsum vocavit *Pharmacum*, ut indicaret in animo habere, ejus capite velle navem lustrare. Præ-dixerat enim ipse Lycas: *Adtrahite ocyus nocentes in mediū, ut sciam quorū capitibus debeat navigium lustrari.*

365. *Cum adpareret futurum non Stlatarium bellum.*] *Tralatitium* non reprehendo. Sed tamen V. C. lectio. *Stlatarium*, ipsa vocis novita-

Try-phæna pugnavit gubernator, 366 ut caduceatoris more Tryphena inducias faceret. 367 Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, 368 protendit ramum Oleę à Tutela navigii raptum, atque in conloquium venire ausa;

Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?
Quid nostra meruere manus? non Trojus hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
369 *Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.*

370 *Sed*

te se mihi commendat, *bellumq́ stlatarium*, lentum dici videri potest, à *stlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Festo. Ita enim à lembo sive stlembo, equum gravem & tardum, pedibus *stlembum* Lucilius vocavit. Nec dissimile illud in Plauti Pœnulo:

Tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari.

ac paullo post:

Obsecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imo *stlatarium bellum & tralaticium* idem fere est, ludicrum videlicet certamen, ut vis quædam festucaria. Nam in vetere glossario, *stlatarius*, exponitur, Ἐργόμωνος. *Richard.*

366. *Vt caduceatoris more Tryphæna inducias faceret.*] Id enim munus quondam Caduceatoris erat. Curt. lib. IV. c. VII. *Alexander quum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, Caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit.*

367. *Data ergo acceptaq́, patrio more, fide.*] Sic factum cum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum & Tatium intercessisse ex Ennio constat. I. Annal. quum inquit.

Accipe, Daq́ fidem; fidusq́ ferei bene firmum.

Cic. lib. v. in Verrem res illas videtur referre, quæ vicissim accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obstricta: *Vbi Fides? Vbi execrationes? Vbi dextra? complexusq́?* Oscula etiam nonnunquam adhibita fuere. Mactabant interdum victimas, sacraque faciebant.

368. *Protendit ramum Oleæ.*] Plin. lib. XV. c. XXX. *Laurus pacifera, ut, quam prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium.* Benè autem qui *ex Oleæ ramo*, quem in manu aut capite haberet insertum compactum, Palladem augurantur navigii hujus fuisse Tutelam.

369. *Nec Medæa furens fraterno sanguine pugnat.*] *Absyrtum* intelligit, quem soror Medæa necavit, & articulatim discerpsit, eâ gratiâ ut dum *Sparsumq́ ponto corpus* pater conligere studet, *ipsa interim effugeret*, cum suo Jasone. *At Iupiter*, inquit Apollodorus lib. I. *ob Absyrti cædem iratus, ingente immissa tempestate Argonautis errores injicit.* *Gonsalius.*

370. Sed

[370] *Sed contemtus amor vires habet, & mihi fata*
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

Hęc ut turbato clamore mulier effudit, hęsit paullisper acies revocatęque ad pacem manus intermisere bellum: Utitur pœnitentię occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime Lyca, [371] tabulas fœderis signat, queis hęc formula erat: [372] Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphęna, neque injuriam tibi factam à Gitone querêris, neque siquid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere persequendum curabis: & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum, nisi pro quaque re pręsentes numeraveris denarios centum. Item Lyca, ex tui animi sententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioso insequêris, nec vultu, neque quęres, ubi nocte dormiat; aut si quęsieris, pro singulis *Encolpius.*

370. *Sed contemptus amor vires habet.*] Ex persona Triphenæ secund. Maronianum illud.
— *Spretæq; injuria formæ.*
Quo pertinet & illud: *Ergo me deristi.* &c. *Dousa P.*

371. *Tabulas fœderis signat.*] Adludit ad morem illum sua ætate repertum, De quo ita Seneca Petronio coævus lib. III. de Benef. c. XV. *Vltimam nec Pacta, Conventaq; impreßis signis custodirentur: fides potius illa servaret, & æquum solens animus.* Recte uterque, quum hocce in Nerone retulerit Suet. c. XVII. *Adversus falsarios tunc primum repertum, ne Tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina trajecto, obsignarentur.* Plenius illum obsignandi ritum edocet Iul. Paulus, Sentent. *lib. v. tit. xxv. ad L. Cornel. de test. Gonsalius.*

372. *Ex animi tui sententia.*] *Ex animi sui sententia*, pro ut se res haberet, jurare profitebantur. Quod Cicero comprobat in Academ. *Quam rationem etiam majorum diligentia comprobat, qui primum*, jurare ex animi sui sententia, *quemque voluerunt. Deinde ita teneri*, si sciens falleret. Idem lib. III. offic. Animadvertit hoc pridem Cujacius lib. I. obser. c. XXI. adde & Quintil. lib. VIII. c. V. lib. VI. c. de Risu. Censores etiam agentes sollemne jusjurandum de Uxoribus, ita

singulis injuriis numerabis præsentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet. Exhortantibus universis odia detumescunt, epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. Exsonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, 373 alius exsultantes quærebat fuscina pisces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antemnam 374 pelagiæ consederant volucres, quas textis harundinibus peritus artifex tetigit. 375 Illæ viscatis illigatæ viminibus

ita interrogasse accepimus, *Ex animi tui sententia tu uxorem habes?* A. Gellius lib. IV. c. ult. *Brissonius.*

373. *Alius exultantes quærebat fuscina pisces.*] Quatuor Piscationis insigniora genera tradiderũt scriptores prisci. Sic ea Ælianus memorat. lib. XII. de Nat. Anim. c. XLIII. Δικτύοις, κύρτοις, καὶ κυρτίοις, καὶ ἀγκιστρίοις προσθέτι. *Fit enim vel reti, vel conto, vel naßâ, vel hamo.* Habuit ab illo Oppianus, Ἀλιευτ. IV. Qui verò Æliano *Contus*, τριόδους *Tridens* Oppiano est, Polluci τρίαινα, & hîc Petronio *Fuscina. Gonsalius.*

374. *Pelagiæ consederant volucres.*] Marinæ aves. Sic, *Pelagiæ purpuræ.* Apud Plinium, quod purpura ex Marinis conchis conficeretur olim. Sup. *Pelagiæ faleræ.* Aliter Plinius aves illas, *Aquaticas volucres*, vocat extremo lib. XVIII. Earum autem multiplex genus est Aristotel. lib. VIII. de hist. Anim. c. III. Sextuplex Oppiano lib. I. Ἀλιευτ. Nempe, *Lari*, *Halcyones*, *Aquilæ marinæ*, *Lolligines*, *Accipitres*, *Hirundinesq́ marinæ*. Ast Æliano lib. IX. c. LII. triplex tantum, quæ eædem cum tribus Oppiani ultimis. *Idem.*

375. *Illæ viscatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus.*] Mart. lib. IX. ep. LIV.

Aut crescente levis traheretur arundine præda
Pinguis & implicitas virga teneret aves.

In eo aucupii genere, quod calamis peragebatur, arundo ad arundinem hic adtexi conjungique consueverat, ut tacitè ac sensim cresceret, donec alitis ejus, quæ captabatur alas visco tangeret. Hinc arundo crescens adpellatur. Mart. lib. XIV. ep. CCXVI. Silius lib. VII. vers. DCLXXVIII. adludit eo Plautus Bacchid. I. I. XVII.

Tollebat

nibus deferebantur ad manus. [376] Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria inanis spuma torquebat. Jam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphęna Gitona [377] extrema parte potionis spargebat, quum Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in calvos stigmosos que jaculari: donec consumta frigidissima urbanitate, rediit ad carmina sua; cœpitque capillorum [378] elegidarion dicere.

Quod summum formæ decus est, cecidere capilli: *Eumolpus.*
Vernantesque comas tristis abegit hiems.
Nunc umbrâ nudata suâ jam tempora mœrent:
Areaque attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deum! quæ prima dedisti
Ætati nostræ gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas,
[379] *Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi:*

At

376. *Tollebat plumas aura volitantes, pinnasq; per maria inanis spuma torquebat.*] Expressum hîc tempestatis prænuntium. Plinius extremo lib. XVIII. signa tempestatem præsagientia referens, addit; *Lanugo populi, aut spinæ, aquisq; pluma innatans.*

377. *Extrema parte potionis spargebat.*] Forsitan hîc Cattabi lusum Arbiter innuere discupiit, de quo Athenæus initio lib. XV. Sive jocum illum pervetustum Romanis conviviis frequenter usurpatum, spargendi nimirum circumstantes poculo residuo. Illud tamen præ omnibus adrisit nobis magis, scilicet Gitoni feminam porrexisse prægustatum poculum, quod indicium amoris haud fallax. Apud Curium Fortunatianum quærunt amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, alium osculata est, alij residuum poculum dedit, alium coronavit: contendunt quem magis diligat.* Illud Græcis προπίνειν dicebatur & Romanis ex in *Propinare.* Hinc *propinatio:* Cur ea Amatoribus magno sit in pretio causam edit Lucianus, Dialogo Junonis & Jovis. *Gonsalius.*

378. *Elegidarion.*] Idem quod Elegidion, hoc est, minuta elegia, ac non magni momenti opusculum. Elegis constat Eumolpi hocce, & Hendecasyllabis. Utrosque sane aptè vocavit *Elegidion* sive *Elegidarion.* Etiam Plinius Junior lib. IV. ep. XIV. quosdam Hendecasyllabos *Elegidia* adpellavit. *Idem.*

379. *Phœbo pulcrior & sorore Phœbi.*] Concinna conlatio cum insigniter

gniter

At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
380 *Vt mortem citius venire credas,*
Scito jam capitis perisse partem.

Encolpius. Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, quum ancilla Tryphenæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Immò 381 supercilia etiam profert 382 de pixide, sciteque jacturæ lineamenta sequuta, totam illi formam suam reddidit. Agnovit Tryphæna

niter crinitis. hoc est, Cynthia, & Apolline, Iste ideo *Intonsus* vocatur, *Auricomus*, *Comatus*, *Pulcricomus*, *Comosus*, *Criniger*, *Crinitus*, *Ignicomus*: Græcis, Ἀκερσεκόμης. Εὐχαίτης, Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἀβροχαίτης. Illa *radians*, hoc est, capillos effundens, spargensve; Εὐκὼς, Εὐπλόκαμος, *Pulcros cincinnos habens.*

380. *Vt mortem citius; &c.*] Verticem eorum qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proserpina: eo adlusit Petronius. Virgilius Æneid. IV. difficiles ait obitus Didonis, quia

Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem,
Abstulerat, Stygioq; caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per cælum roscida pennis
Devolat; & supra caput adstitit, hunc ego Diti:
Sacrum jussa fero, teq; isto corpore solvo:
Sic ait, & dextra crinem secat -- --

Servius: *Traxit hoc de Alceste Euripidis, qui inducit Mercurium comam secantem, quia fato peribat mariti.* Cui Macrobius lib. v. c. XIX. suffragatur. *VVouvveren.*

381. *Supercilia etiam profert.*] *Calliblephara* designat, quibus supercilia ad ornatum denigrant mulieres interpoles. Quod genus tetigit etiam Juvenal. Sat. VI. nec non Mart. lib. IX. ep. XXXIIX. *Dousa P.* hocce Tertull. de cult. Femin. c. v. *Oculos fuligine conlinere* vocavit. Arnobius lib. II. *Fuligine oculos obumbrare.* & Cyprianus Serm. v. de Lapsis: *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingere.* Præcipuè isthæc fucatio meretricibus crebra, Nam, *defluere* addit Plin. *palpebras haud immerito, Venere abundantibus, tradunt.* Constabat illa exustis rosarum foliis, nucleis palmarum, ampeliti, & aliis. Ejus in locum *favilla* interdum succedere solebat, &, si flavedo captabatur, *Crocus.*

382. *De pyxide.*] Pyxis continebatur instrumento ornatricum & Cosmetarum. Mart. lib. IX. ep. XXXII.

Cum

na verum Gitona: [383] lacrumisque turbata tunc primum bona fide puero basium dedit. Ego, etiamsi repositum in pristinum decorem puerum gaudebam, abscondebam tamen frequentius vultum, intellegebamque me non tralatitia deformitate esse insignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic tristitię eadem illa succurrit ancilla, sevocatumque me non minus decoro [384] exornavit capillamento: immò commendatior vultus enituit, [385] quia flavicomum corymbion erat. Cęterum Eumolpus, & periclitantium advocatus, & pręsentis concordię auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa

Cum sis ipsa domi, mediaq; ornere Suburra,
Fiant absentes & tibi Galla comæ;
Nec dentes aliter quàm serica nocte reponas,
Et lateas centum condita pyxidibus.
Ne tecum facies tua dormiat, innuis illo,
Quod tibi prolatum est, mane supercilio.

En integram officinam ornatoriam, geminam plane illi Petronianæ *Comas, Pyxidem, Supercilia*. Ab eadem ratione Venus apud Appul. lib. VI. Mil. *sume istam Pyxidem:* &c. *Pignorius.*

383. *Lacrymisq; turbata.*] Lacrymæ etiam præ lætitia proveniunt. Appul. lib. I. *Nam ut lacrumæ sæpculè de gaudio proveniunt.* Quintilianus lib. XI. c. III. *Quin etiam lacrumas iis naturamentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitia manant.* Appul. lib. V. *Et illæ sedatæ lacrymæ post liminio redeunt, prolectante gaudio.* & lib. VIII. *Et quas in primo mœrore lacrymas non habebat, jam scilicet crescente gaudio reddere.*

384. *Exornavit capillamento.*] *Capillamentum*, Gloss. τριχωμα, dicitur prolixior, longior, similisque propè femineæ coma. Petronius additiţiam esse in viris comam ostendit, ut corymbion in feminis. *Capillamenta* fetarum scribit Plinius innasci quibusdam hominum. Idem author est tubera nullis fibris nixa, aut saltem capillamentis gigni. Et lib. ult. inter vitia gemmarum numerat capillamentum quod rimæ simile sit. *Laurenberg.*

385. *Quia flavicomum corymbion erat.*] Capit. in Vero: *dicitur* (Verus) *tantam habuisse curam capillorum flavorum, ut & auri ramenta inspergeret, quo magis coma illuminata flavesceret.* Quod de Commodo Lamprid. quoque testatur. Propriè utebantur meretrices flavo, matronæ vero nigro crine. Et Servius ait,

multa in muliebrem levitatem cœpit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam philorum obliviscerentur. Nullamque esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina sæculis nota; sed rem sua memoria factam, 386 quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est. Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo quum virum 387 extulisset, non contenta, vulgari more, 388 funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu

Eumolpus.

ait, *Matronis nunquam flava coma dabatur sed nigra. Didoni ergo* [Maro. *dat, ut turpi.* Terrul. de cult. fem. c. VI. Forte legendum hîc *Cauchorum* indicat Dousa P. & ita hunc locum corrigendum arbitratur Schedius, nam Cauchis, Germaniæ populis adtestante Tacit. de morib. germ. & omnibus Germanis solemne erat] crinem alere flavum. eleganter Ovid. lib. I. Amor. el. XIV. Illustrissimus Salmasius legit, *quia flavum corymbion erat.* vulgo est *flaucorum cymbion. Corum* enim repetitum ex initio sequentis vocabuli: prius enim scriptum erat, *corumbion. Corymbion* igitur tutulus & meta crinium, sic vocatum, à corymbi vel racemi similitudine, quem alio nomine *botronatum* dixere. *Botrum* & *botronem* Latini racemum dixere, ex Græca voce *βότρυς. Βότρυν* autem Græci adpellant ejusmodi crinium cumulatas in altum compositiones. Unde *βότρυς ἔθειρης* in epigrammate Græco. A *botrone* igitur *botronatus*: quod idem est cum *corymbio.*

386. *Quam expositurum se esse, si vellemus audire.*] Respicit ad morem, quo recitaturi fabulam solemni velut prefatione sibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet. *Rittershus.*

387. *Extulisset.*] Donatus in Andr. Terent. ait. *Efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* Cujus verbi frequens apud classicos autores mentio: Cic. II. orator. *Cum casu in eadem causa funere efferretur anus Iunia.*

388. *Funus passis prosequi crinibus.*] Ut omnia ad mœrorem & tristitiam essent composita, veteres capillamento quoque luctum præ se ferebant. Ac in feminis quidem crines solutos ac circum colla fluitantes observare licet: Imo in viris, si qui comam alerent. Unde Pedo Albinovanus in Epicedio Germanici:

Vidimus

ſpectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam 389 proſequuta eſt defunctum, 390 poſitumque in hypogæo,

Vidimus attonitum fraternâ morte Neronem
Pallida projectâ flere per ora comâ.

Sed in feminis frequentius: Apertè Plut. in Probl. teſtatur filias, ταῖς κόμαις λελυμέναις *ſolutis crinibus* funus fuiſſe proſequutas. Liv. lib. 1. de ſorore Horatiorum: *Solvit crines & flebiliter nomine ſponſum mortuum adpellat. P. Kirchmannus.*

389. *Proſequuta eſt.*] Funerale verbum *Proſequi.* Eleganter Seneca. ep. xxx de Baſſo in ipſo jam conſpectu mortis exſpectante exitum ſuum intrepidè, ſibiq; velut parentante: *Baſſus noſter videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tamquam ſuperſtes ſibi.* Appul. lib. VIII. *Funus verò, toto ferale pompam proſequente populo, deducitur ad ſepulturam.* Reſpondet autem huic voci, Kirchmanno lib. II. c. X. teſte, Græca, προπέμπειν & παραπέμπειν & ἐκπέμπειν.

390. *Poſitumq; in hypogæo, Græco more.*] Sepulcrum plurium arcarum capax fuit, idem quippe, quod monumentum. Hinc *familiaria ſepulcra* Caio dicuntur, quæ quis ſibi familiæque ſuæ conſtituit. In illis ſepulcris ſive monumentis, totidem arcę, quot corpora collocabantur. Nam ſingula corpora in ſuis arcis erant ſita ac ſepulta, & omnes arcæ intra unum monumentum receptæ ac conditæ. Duo igitur in ſepulturis, ac circa ſepulcra veniunt conſideranda, monumentum, hoc eſt, generalis θήκη omnium in eadem familia defunctorum, & ſingulorum corporum arcæ, vel ſarcophagi, vel urnæ, aut cineraria, ſi cineres tantum vel oſſa ac reliquiæ hominis condebantur. Monumenta ea non unius generis aut formæ. Apud Græcos, ubi corpora integra condere cœperunt, hypogæa ac ſubterranea fuere. Petron. *in conditorium* &c. In eo hypogæo corpus mariti arca ſeorſim incluſum fuit, ut conſtat ex his, quę poſt ſequuntur: *Secundum hanc orationem jubet mariti ſui corpus ex arca tolli atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi.* Omnes mortui in illis hypogæis, in ſua quiſque arca poſiti jacebant. Fornicata erant: unde & καμάρας vocat Phlegon, qui & κλίνας adpellat ſingulorum cadaverum thecas vel arcas in καμάρᾳ vel fornice habebantur conditæ. Subterranea fuerunt Græcorum monumenta, poſtquam ab uſtrina cadaverum receſſere. Heſychius: ὑπογαῖον, ὑπόγειον τύμβον. At apud Tertullianum de anima Hypogæum non eſt ſepulcrum, ſed locum ſubterraneum ita vocitat in, quo latuit Pythagoras. *Reſpice ad ejus Hypogium, & ſi ſapis crede.* Ita vetus Agobardi, τὸ ὑπόγειον. *Subterraneum* unica voce dixit paulò antè & alibi in lib. adv. nationes. *De ſubterraneo antipodes.* Romanorum monumenta ſupra terram extruebantur. ideo dixit Petronius, *in Hypogæo, græco more.* Quia Latinorum ὑπόγεια & ſupra terram ædificata conditoria mortuorum

pogæo, Græco more [391] corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic adflictantem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: magistratus ultimo repulsi abierunt: comploratque ab omnibus [392] singularis exempli femina, quintum jam diem sine alimento trahebat. Adsidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & [393] lacrumas commodabat lugenti, & quotiens defecerat positum [394] in monimento

rum. Ratio diversitatis ex diverso more processit. Qui corpora integra sepeliebant, quærenda his fuere subterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putrescentis sentiretur. Nihil tale metuendum à cineribus & reliquiis combusti corporis. Ideo qui comburebant corpora sua Romani supra terram ædificata habuere sua conditoria. *Salmasius,*

391. *Corpus custodire.*] Aliter quam illustriss. Salmasius interpretatur hunc locum illustris Gonsalius de Salas, Cujus hæc: Haud dubium est Græcos olim Custodes cadaveribus adhibuisse, ut sic ea ab demorsicationibus sagarum integra vindicarent. Græcorum enim plures insigniter fuêre superstitiosi, ac venefici. Thessali autem imprimis. Appuleius lib. II. omnia palam facit: *Conspicor medio foro procerum quendam senem, insistebat lapidem, claraque voce prædicabat,* Si quis mortuum servare vellet, de pretio liceretur. *Et ad quempiam prætereuntium, quid hoc, inquam, comperior? Hiccine mortui solent aufugere? Tace, respondit ille; nam oppido puer, & satis peregrinus es, meritoque ignoras, Thessalia te consistere, ubi sagæ mulieres ora mortuorum passim demorsicant: eaque sunt illis artis magicæ supplementa.*

392. *Singularis exempli.*] Plin. ep. I. lib. III. *Adsumit uxorem singularis exempli.* Idem ep. V. lib. VIII. *Grave vulnus Macrinus noster accepit. Amisit uxorem singularis exempli etiamsi olim fuisset.* Vopiscus in Bonoso: *Fuisse enim dicitur, ut & avus meus dicebat, fœmina singularis exempli.* Ennodius in vita S. Epiphanii. M. S. c. XVII. *Honoratam sororem S. Epiphanius Luninosa cuidam fœminæ stupendæ sanctitatis & singularis exempli commisit:* Vetus inscriptio:

FÆMINÆ. RARISSIMÆ
SINGULARIS. EXEMPLI.

393. *Lacrumas commodabat lugenti.*] Sic corrigo. Ut præficæ lacrimas suas & planctum suum alienis mortuis locabant mercede: sic istam fidissimam ancillam eleganter dicit Petronius heræ suæ lacrimas commodasse: id est, in gratiam ejus flevisse unà, ut ita ipsius allevaretur dolor. *Rittershusius.*

394. *In monumento lumen renovabat.*] Lucernas ardentes in sepulcris Romanorum fuisse nemo nescire potest. Inscriptio Salerni inventa:

HAVE

mento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat; & solum illud adfulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur. Quum interim Imperator provinciæ [395] latrones jussit crucibus adfigi, secundum illam eandem casulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte quum miles, qui cruces servabat, [396] ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset; vitio gentis humanæ, concupiit scire, quis aut quid faceret.

HAVE. SEPTIMA. SIT. TIBI,
TERRA. LEVIS. QUIS. Q.
HUIC. TUMULO. POSUIT
ARDENTEM. LUCERNAM
ILLIUS. CINERES. AUREA
TERRA. TEGAT.

Et in omnibus fere monumentis lampades invenire est. Quę non ejusdem cunctæ magnitudinis, aut unius materiæ vel formæ. Quasdam perpetuo arsisse compertum est, stupendi cujusdam liquoris beneficio, de cujus conficiendi ratione varie decertatum inter eruditos. [*Hieronymum Ruscelli le imprese illustri vide.*] auctorem ejus invenio Maximum Olibium, de quo Bernardinus Scardeo lib. I. antiquit. Patavin. in fine. *Boxhornius.* Sedente Paulo III. aperto scil. sepulchro Tulliæ filiæ Cic. inventa fuit lucerna jam tum ardens; sed admisso aëre, extincta est. Arserat annos minus ∞ I Ↄ L. *Pancirolla.* Aperto etiam Pallantis monumento, reperta est lucerna, quæ, si Bonfinio fides adhibenda, neque vento, neque aqua, vel quovis alio liquore extingui potuit. postea vero subacto stylo, & per illud foramen ingruente aëre, lumen evanuit.

395. *Latrones jussit crucibus adfigi.*] Firmicus lib. VI. c. XXXI. *Homicidam, latronem efficiet: istis facinoribus comprehensus patibulo suffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. VIII. c. XXII. *Latrones faciet crudeliter feritate grassantes: Si in crucem tollantur.*

396. *Ne quis ad sepulturam corpora detraheret.*] Senec. lib. VIII. contr. IV. *Suffixorum corpora crucibus in sepulturam suam defluunt.* Plaut. Milit. II. IV. XIX.

— — Scio crucem futuram mihi sepulcrum.
Ibi mei majores sunt siti, pater, avus, proavus, abavus.

397. *Descen-*

ceret. 397 Descendit igitur in conditorium; visaque pulcherrima muliere, primò quasi quodam monstro, infernisque imaginibus turbatus substitit: deinde ut & corpus jacentis conspexit, & lacrumas consideravit, 398 faciemque unguibus sectam; ratus scilicet quod erat, desiderium exstincti non posse feminam pati; adtulit in monumētum cœnulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; & cetera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. At illa ignota consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosque 399 crines super pectus jacentis imposuit. Nec recessit tamen miles, sed eâdem exhortatione temtavit

397. *Descendit igitur in conditorium.*] Communia Sepulcra erant plerumque subterranea ædificia, arcuato opere exstructa, pavimentis strata, ac parietibus circum septa, in quę tāquam in cellas quasdam per gradus aliquot descendebatur, foribus conditorii clausis. vel apertis, prout usus requirebat. *Kirchmannus.*

398. *Faciemq́ unguibus sectam.*] Lacerationes genarum feminis potissimum in usu erant. Serv. in lib. III. Æneid. *Varro dicit mulieres in exsequiis & luctu ideò solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant* quem morem apud Romanos sustulere XII. tabb. apud Cic. II. leg. *Mulieres genas ne Radunto.* Festus: *Radere genas* interpretatur unguibus scindere vel cruentare Est enim Festi locus mutilus & tale quid subintelligi debet. His enim fœminę solebant mortuo parentare: & quamquam de ea re caverint leges; non tamen utique fuit observatum. *Kirchman.*

399. *Crines super pectus jacentis imposuit.*] Solebant crines mortuis offerre, & super ipsorum pectora vel tumulos imponere parentandi gratia. Unde eleganter Max. Tyrius comam esse dicit τὸ τελευταῖον δῶρον ἤδη κατατεθαμμένῳ. *Vltimum, quod jam sepulto donari potest, munus.* Dion. Halic. lib. XI. scribit, Virgines feminasque cum funus duceretur filiæ Virginii, in ejus lectum ἀθύρματα κόμης παρθενικὰ καὶ πλοκάμων βοστρύχους. *Vittas Virginalis comæ, detonsos crinium tortorum cincinnos conjecisse.* Sic Anna evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. Et Chariclæa apud Heliodorum, extincto ductori suo Calasiri vulsos capillos libat cum gemitu, dicens: ἐπιφί-

ρω

vit dare mulierculæ cibum, donec ancilla [400] vini certè ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? [401] ſi te vivam ſepelieris? ſi ante-

ζῶ σοι χρὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πολεμίων. Idem.

400. *Vini certe ab eo odore corrupta*] Vetus editio: *vini incertum habeo odore.* Douſa auctoritate ſcripti ejicit tres voces, *certe ab eo*: Cujus tamen quantum apud alios pondus eſſe velit, præjudicat ipſe conjiciendo: *vini adeo odore*: omiſſo τῷ *certè*, quod ſupra τὸ *adeo* collocatum à ſtudioſo quodam putat. Putſchius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius adplaudente Gonſalio: *vini cibiq́; ab eo.* Saresberienſis in eadem fabula: *humi certum habeo odore.* & in margine: *incertum habeo an vini odore.* Quæ cum conſiderarem, ſuccurrit: *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et ſane qui vim quandam ſingularem illius animæ demonſtraturus erat in expugnanda tam officioſa ancilla, videtur & odorem ſolum & nudum poſuiſſe, ſed adjeciſſe illi laudem, quæ virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret. *Gronovius.*

401. *Si te vivam ſepelieris?*] Nam & olim fuere, quæ id etiam præ mœrore facerent. Inſcriptio Camerti Umbrorum in Picentinis montibus reperta.

O. TIBUL. C. SEMPRONII. F. MAM
L. NEP. INFERNO. PLOTONI. TRICORPORI
. OXORI. CARIS. TRICIPITI QUE
CERBERO. MUNUS. MEUM. FERENS
DAMNATAM. DEDO. ANIMAM. ȝIȝAMQUE
HOC. ME. CONDO. MONIMENTO
NE. OBRUTIS. DOMUS. LAPSU. FILIIS. SEX.
QUOS. P. SCIPIO. PATRIIS
CAMERTIBUS. A. SALO. ET. LIBYA
INCOLUMES. RESTITUERAT
IN. DESOLALA. ORBITATE. SUPERSIM
MISERA. ȝ. ANN. L. M. I. D. I.
HOR. SCIT. NEMO. QUIETEM
POSTERI. NON. INVIDEANT
QUI. SECOS. MANES
SENTUAT. IRATOS. ȝALE. ȝITA
IN. ER. P. XX. IN. AGRO. P. XXXIX.

antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis?

[402] *Id cinerem, aut manes credis curare ſepultos?*

Vis tu, reviviſcere reluctantibus fatis exſtinctum? vis, diſcuſſo muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui? ipſum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas. Nemo invitus audit, quum cogitur aut cibum ſumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam: nec minus avidè replevit ſe cibo, quam ancilla, quæ prior victa eſt. Cęterum ſcitis quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus adgreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus juvenis caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

[403] *Placitone etiam pugnabis amori?*

Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abſtinuit, victorque miles utrumque perſuaſit. [404] jacuerunt ergo unà, non tantum illa nocte, [405] qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac

Sic & Thraſylus Appuleianus lib. VIII. ſic & Polemon Sophiſta apud Philoſtratum. *Gonſal.*

402. *Id cinerem aut manes.*] Integer Virgilii verſus ex IV. Æn. quem tribuit Annæ ad Sororem Didonem ſeſe adflictantem ob cōjugis mortem. *Erhard.*

403. *Placitóne etiam.*] Verſus ſunt Annæ ad Didonem IV. Æn.

404. *Iacuerunt.*] verbum libidinis, *Iaceo*, ſic ſup. *quum incluſi jacerent.* iterum. *Iacent nunc Amatores obligati noctibus totis.*

405. *Qua nuptias fecerunt*] *Nuptias*, hîc dictum de Venereo concubitu. ſic ſup. *Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus nuptias fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. IV. hujus dicti rationem reddere videtur: *Trāſlatio obſcœnitatis vitandā: cujus mater quotidianis Nuptiis delectatur.* Hinc ortum, quod *Verba nupta* pro obſcœnis & impudicis

ac tertio die, [406] præclusis videlicet conditorii foribus, ut quisque ex notis, ignotisque ad monimentum venisset, putasset exspirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cœterum delectatus miles & forma mulieris & secreto, quicquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monimentum ferebat. Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum residet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem; [407] veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se exspectaturum judicis sententiam, sed gladio jus dicturum ignaviæ suæ: commodaret modò illa perituro [408] locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus misericors, quam pudica; Nec istud, inquit, dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quam vivum occi-

dicis acciperentur.

406. *Præclusis videlicet conditorii foribus.*] De sepulcrorum januis, etiam alii meminere. Flav. Vopiscus in Tacit. Imp. *Mortis omnia hæc fuerunt. Patris sepulcrum disruptis januis se aperuit.* Albinov. in Epiced. Ammian. lib. XIIII. Dio de monumento Cleopatræ. lib. LI. *Ianua ejus ita erat parata, ut aperiri semel clausa nequiret.* Xiphilinus, in Severo: *Clausit monumentum Alexandri, ne quisquam corpus ejus videret in posterum. neve ea, quæ in ipso scripta, legeret.* *Kirchmannus.*

407. *Veritus supplicium.*] Talionis puto pœna illa sive Supplicium fuit, hoc est, ut in crucem substitueretur custos ignavus ac delusus. Mirè enim moribus Græcorum id Supplicii conveniens est, apud quos & alia viguerunt similia, Custodum verò cadaverum potissimum. Innuit & supplicii acerbitatem desperatio illa militis: *Nec se exspectaturum judicis sententiam, sed gladio jus dicturum ignaviæ suæ.* *Gonsales.*

408. *Locum.*] Morticinum ac sepulcrale verbum etiam *Locus.* Vetus monumentum Tibure inter alia:

HUNC. LOCUM. UTI. ME. VIVA. DETERMINAVI

Pro

occidere. Secundum hanc orationem [409] jubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi. Usus est miles ingenio prudentissimæ fœminæ; posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem. [410]

Encolpius. Risu excepere fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Tryphænâ, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, Si justus, inquit, imperator fuisset, debuit patris familiæ corpus in monimentum referre, mulierem adfigere cruci.

Encolpius. Non dubiè redierat in animum mœchile [411] expilatumque libidinosa migratione navigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminisse; nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum. Cæterum Tryphæna in gremio Gitonis posita, modò

Pro eodem *Locus & conditorium* usurpantur, uti & interdum *Arca*. Disertim Petronius addit: *& fatale conditorium familiari ac viro faceret.* & post pauca: *jubet corpus mariti sui tolli ex Arca.* Inde etiam *Loculi* vocati *loci* illi. Plinius lib. VII. c. II. *Idem.*

409. *Iubet corpus mariti sui tolli ex arca.*] Non plebeius fuit ille cui arca mortuo datur, & in Hypogæo monumento locatur. Distinguendum est inter morem Romanorum & Græcorum, inter cineres, & cadavera integra. In urnis, ollis, caccabis, urceis, ampullis, amphoris, cupis, orcis, & aliis hujuscemodi vasculis cineres condebantur. Enimvero more Græcorum, qui cadavera non cremabant, ea vasa paranda fuere mortuis condendis quæ ad modulum corporis facta essent, ac totum cadaver quàm longum erat, recipere possent. Tales sunt alvei, lintres, arcæ, solia, lecti & similia. *Salmasius.*

410. *Risu excepere fabulam nautæ.*] Sarisberiens. lib. VIII. c. XI. *Tu historiam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu adpellabis. ita tamen ex facto accidisse Ephesi, & Flavianus auctor est, mulieremque tradit impietatis suæ & sceleris parricidalis & adulterii pænas dedisse. Non quidem solus est in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: scribit B. Hieronymus &c.* Ab Imperatore sive Præside Provinciæ capite plexam fuisse traditur in libro illo de septem sapientibus. *Erhard.*

411. *Epilatumque libidinosa migratione navigium.*] De Navigio, quod Isidi, quotannis Mense Martio dicari, onustumque muneribus largis ventis ferentibus pelagoreddendum

dò implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibns vultum. Ego mæstus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, sed obliquis, trucibusque oculis utrumque spectabam. Omnia me oscula vulnerebant, omnes blanditiæ, quascumque mulier libidinosa fingebat: nec tamen adhuc sciebam utrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum conrumperet: Utraque inimicissima oculis meis, & captivitate præterita tristiora. Accedebat huc, quod neq; Triphæna me adloquebatur [412] tanquam familiarem, & aliquando gratum sibi amatorem, nec Giton me aut [413] tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum est, sermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ recentem cicatricem rescinderet. Inundavere pectus lacrumæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam pœne submovit. * * In partem voluptatis temtabat admiti, nec domini

dendum committi solebat, hæc accipio. *In* Kalendario Rustico festum legimus mensis Martii, quod *Navigium Isidis* adpellatur; Ejusdem Appuleius lib. XI. mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Licę vento temerè adpulsum, summâ ab eodem religione & ceremonia diu cultum, impias Encolpii apud Licam viventis manus non effugit. *Is* enim effigiem deæ, *vestem, sistrum*, aliáque indidem suppilavit, ac profugit. Hujus sacrilegii pœnam Licas naufragium interpretatus, *sistrum, vestemq́;* restitui petit. Encolpius iis venditis numos se confecturum pollicetur; videnturque de ipso esse dicta, quæ Fulgentius ex Petronio adfert: *Tot regum manubiæ penes fugitivum reperta. Scioppius.*

412. *Tamquam familiarem*] Amicum, Adulterum, ut paullo antè: *Et fatale conditorium familiari, ac viro faceret.* Nunc Arbiter ipse interpretatur, quum subdit: *Et aliquando gratum sibi Amatorem. Gonsal.*

413. *Tralatitia.*] Jurisconsulti tralatitiè aliquid fieri dicunt, quod non fit seriò, sed perfunctoriè & *dicis caussa* potiùs, ut aliàs loquuntur. *Vt tralatitiè defungi munere accusandi*, id est, prævaricari, *l. 1. §. prævaricatorem. π. ad S. C. Turpil. non tralaticiè exequi querelas. l. 1.*

 π.

domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium.

„ *Dum ancilla restitens in hæc erupit* :

Ancill a. Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam „ facies, quam sportam. Si vir fueris, non ibis ad spui- „ tam. *Hæc animi pendentem angebant. Sed* me nihil „ magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

Encolpius.

Iurat Eumolpus verbis conceptissimis. *

* * * * * *

Encolpius. Dum hæc taliaque jactamus, inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruêre tenebris diem. Discurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestati subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quo destinaret cursum, gubernator sciebat: Siciliam modò ventus dabat, sæpissimè Italici littoris Aquilo possessor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repentè tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules post quam spes omnis manifestò evolavit, Lycas trepidans ad me supinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, succurre

π. *de jure patron. Tralaticiè omittere. l. lv. si patroni.* §. *quid ergo.* π. *ad S. C Trebell.* id est negligenter, non, ut quidam exponit, interim. Similiter Petronius, *non tralaticiam humanitatem,* dixit. *Rittershusius.*

414 *Iurat Eumolpus verbis conceptissimis.*] *Conceptis verbis jurare,* est alio præëunte & jusjurandum verbis certa formula comprehensis, vel recitante vel prælegente, jurare: diciturque ad discrimen ejus jurisjurandi, quod sermoni nostro crebro interponimus, ut *mehercule, pol, edepol, mecastor* &c. aut quod ultro fidei caussa adfirmationi nostræ addimus. Atque illud multo sanctius ac religiosius habebitur. Interdum tamen & nullo præëunte, sed tamen verbis magis expressis & explanatis. *Concipere jusjurandum,* est certam ejus formulam dare.

Vestem

curre periclitantibus, id est [415] vestem illam divinam, [416] sistrumque [417] redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. Tryphænam autem properam fidelissimi rapuerunt servi, scaphæque impositam cum maximà sarcinarum parte abduxêre certissimæ morti. *ego Gitoni* adplicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam,

Lycas.

Encolpius.

415. *Vestem illam divinam.*] Ipsius nempe Isidis, cujus indubie simulacrum in puppi navis ei sacræ. Haut incommode Arbitri locum capi posse existimabam de Seplo eo, quem Panatheraica navis, Minervæ adparata pro velo habebat. de ipso sic Suidas scriptum reliquit: *Apud Athenienses Peplus proprie velum Panathenaicæ navis, quam Athenienses quarto quoque anno instruebant Minervæ.* Et Philostrat. lib. II. de Vit. Sophist. in Herode. *Illa de Panathaneis audivi, velum è navi esse suspensum, jucundius pictura cum sinu prospero; navimq; nullis jumentis trahentibus cucurrisse.* Nec dea illa Minerva abhorrebit ab hocce cum Iside commercio. Præterea pretiosum planè fuit & velum illud, ac plures in eo erant intertextæ picturæ, acuque varia Palladis exprimebantur facinora, ut Virgilius in Cir. ostendit, ac plures quos in Panathenæis c. XVIII. retulit Meursius. Nec diversum ab eo prorsus fuit velum Isiacum, in quo (*carbasum* adpellat Appuleius) & litteræ intextæ agnoscuntur, *Votique* navigii rationem reddentes. *Gonsales.*

416. *Sistrumq;*] Isis olim Sistrum in dextrâ gerens effingebatur, pariterque ejusdem Sacerdotes ipsum in pompâ gestabant, quatiebantque, unde dicti *Sistrati*. Formam ejus ex Appuleio lib. XI. habemus; ubi Isidem è mari emergentem depingit: *Nam dextera quidem ferebat æreum crepitaculum: cujus per angustam laminam in modum balthei recurvatam trajecta mediæ pauca virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* Mirificè enim isthæc descriptio cum Sistri imagine convenit, quæ apud Gruterum est Inscript. in opere p. LXXXII. num. III. & IV. tu confer, & Sistri Antiquorum formam penitissimè percipies. Materia patet ex Appul. loc. d. *Magnæ religionis terrena sidera, æreis & argenteis, immò verò aureis etiam Sistris argutum tinnitum constrepentes. Idem.* Clariss. Pier. Winsemium vide in not. ad Sirium suum Metr. IX

417. *Redde navigio*] Ne confundas navigium illud, quod expilatum fuisse, prodidit Lycas, cum hocce de quo nunc sermo. diversa quippe planè sunt, hocce viri Tarentini est, illud Isidis erat. Religione vero haut prorsus absimilia

 fuêres

inquam, à diis meruimus, ut nos solâ morte conjungerent; sed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet: ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur si verè Encolpion dilexisti,[418] da oscula dum licet, & ultimum hoc gaudium [419] fatis properantibus rape. Hæc ut ego dixi, Giton vestem deposuit, meaque tunica contectus exseruit ad osculum caput: & ne sic cohærentes malignior fluctus distraheret, utrumque zonâ
Giton. circumvenienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certè diutius, inquit, juncta nos mors feret; vel si voluerit misericors ad idem littus expellere, aut [420] præteriens aliquis tralatitiâ humanitate lapidabit, aut,

quæ

fuêre; Licæ namque istud sacrum erat Minervæ, ut ex ejus Tutela jam vidimus, quod numen cum Iside promiscuum. *Gonsalius.*

418. *Ad oscula dum licet.*] Abruptum genus dicendi, & loco huic & Petronio dignissimum; *Ad oscula dum licet.* Non alia ratione, quam in rebus creperis clamari solitum *ad arma.* Quod Castrensi à sonitu concitantis subito tumultu milites tubę translatum est. *Barthius.*

419. *Fatis properantibus.*] Sic in priscis Marmoribus: FATIS. URGENTIBUS. *Properare* tamen *fatū*, dictum de illo antiquis Scriptoribus invenio, qui quũ esset in mortis vicinia constitutus, ipsam quasi accersere videtur. Etiam & ipsa *Fata Properare* dicebantur, uti nunc Arbitro, pariter ac Lapidi veteri.

Heic. viridis. ætas. cum. floreret. artibus
Crescenti. &. ævo. Gloriam. conscenderet
Properavit. hora. tristis. fatalis. mea

Festinata itidem *Fata* Martiali lib. IX. ep. LXXXIIX. *De Salas.*

420. *Præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit.*] Hoc ex veterum religione, Jurisque ade? Pontificii cautionibus prædicat. Fraudem enim plusquam capitalem, ne piaculum dicam sibi capitique suo accersere censebatur, siquis naufrago, seu cadaveri alioqui insepulto, temere fortuitóque (ut fit) in via objecto sibi, de glebæ seu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam *lapidationem* hic vocat Arbiter) gratiam facere quasi per contemptum neglexisset. *Dousa P.* Caussa est, quia animas insepultorum, Charon transmittere non quiverat, sed vagari centum annos in ripa credebantur, ac diris interea modis miserè torqueri, quod patet ex operis divini lib. VI. Aliam prodidit Onosander Strateg. c. XXXVI.

quæ

quæ ultimum est, iratis etiam fluctibus, [421] imprudens arena componet. [422] Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus [423] exspecto mortem jam non molestam. Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * *Hospites veluti conclamans.* * Procurrere piscatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam: deinde ut aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium. *Tum vocum concursu facto*, audimus murmur insolitum, [424] & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem,

Encolpius.

quæ potissimum ad imperatores spectat, qui tam gnaviter olim defunctorum corpora sepulturæ mādarunt. Aliam & Seneca in Fragment.

421. *Imprudens arena.*] Quintilian. Declam. VI. *Corporis projecti: Non sepelies? vide quæso, ne dum litigas,* ARENAM FLUCTUS AGGERET. Plura ibidem.

422. *Patior ego vinculum extremum.*] Respicit hîc morem Romanorum pariter ac Græcorum, quibus, morti jam proximos amplecti, in usu erat. Cic. Orat. V. in Verr. *Matresque miseræ pernoctabant ad ostium carceris, ab Extremo Complexu liberum exclusæ.* Heliod. lib. II. Περιαφήρηταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλεῖν. ἐσχάτων φιλημάτων, καὶ ἄψυχον ἀπεστερήθην. *Erepta est mihi facultas Extremi complexus, ultimisque osculis, & exanimibus orbatus sum.*

423. *Expecto mortem jam non molestam.*] Ethnici, si à Diis suis impetrabant, ut animam in amatoriis amplexibus exhalarent, illud summum existimabant bonum: Exsertim de Pindaro Hesychius Milesius: *Pindarus Lyricus precatus deos, ut quod in vita optandum maximè sit, sibi darent, in theatro repentina morte exstinctus est, reclivi capite super amasii Theogeni genua.*

424. *Et sub diæta Magistri.*] De *Diætis*, sive *Zetis* multi. De navium *Diætis* nullus Petronii interpres. Insigne exemplum est, quod de Hieronis navi profert Athenæus lib. V. Dipnos. In Ipsa enim Ἦσαν διάιται τετράκλινοι τοῖς ἀνδράσι, τριάκοντα τὸ πλῆθος. *Diætæ erant numero triginta viriles quatuor lectis stratæ*, præter plures nautarum. Dicebantur, quibus

tem, membranæque ingenti versus ingerentem. 425
Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excan-
Eumolpus. duit, &, Sinite me, inquit, sententiam explere: laborat carmen in fine. Injicio ego frenetico manum,
Encolpius, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere 426
orcam mugientem. * * *

Hoc opere tandem elaborato, casam piscatoriam subimus mœrentes, cibisque naufragio corruptis utcumque curati, tristissimam exegimus noctem. Postero die quum poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repentè video corpus humanum circumactum levi vortice ad littus deferri. Substiti ergo tristis, cœpique viventibus oculis maris fidem inspicere: &, Hunc forsitan, proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat uxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit. Hæc sunt consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum.
427 En homo quemadmodum natat. Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paul-

lò

& Diætarum custodia erat commissa, exinde *Diætarij*. Sic Ulpianus *l. quæsitum. §. idem resp. Demo. 11. ff. de Fundo instructo. Sunt quidam in navibus, qui custodiæ gratiâ Navibus præponuntur. ut* Ναυφύλακες, *& Diætarij. Gonsal.*

425. *Mirati ergo quod illi.*] Graphicè & hîc prurientium poëtarum ingenium repræsentat. confer Ovidii locum lib. I. Trist. el. x.

426. *Orcam mugientem.*] *Orcam,* aut *Poëtam* mugientem potius est indubiè quam *Porcam*. Porcis namque ullis nemo unquam Mugitum dedit. *Quirritare* ipsorum proprium est, & *Grunnire*, Auctore Ovid. sive quisquis est auctor Philomelæ: etiam *Grundire*, Claudio lib. XVI. Annal. & Juven. Sat. XV. *De Salas.*

427. *En homo quemadmodum natat.*] Supinus indubie ex doctrina Plinii lib. XVII. c. VII. idem & Solinus c. V. Et Arbiter id innue-

re

lò antè & implacabilem Lycam pedibus meis penè subjectum. Non tenui igitur diutius lacrumas, immò percussi semel iterumque manu pectus; &, Ubi nunc est, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? nempe piscibus, belluisque expositus es, & qui paullò antè jactabas vires imperii tui, de tam magna navene tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos disponite. Nempe hic proxima luce patrimonii sui rationes inspexit; nempe diem etiam, quo venturus esset in patriam, animo suo finxit. Dii deæque, quam longè à destinatione sua jacet! Sed non sola mortalibus maria hanc fidem præstant. Illum bellantem arma decipiunt: 428 illum diis vota reddentem Penatum suorum ruina sepelit: 429 ille vehiculo

re videtur, quum agnitum Lycam, Encolpio inquit, simulac ad terram cadaver adplicuit: *adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inviolatum os &c.* Cur autem post quid temporis cadavera aquis innatent, quæsierunt plures. tu adi Cardanum de Variet. lib. IIX. c. XLIV. & Lemnium de occult. nat. mirac. lib. II. c. VI. *Idem.*

428. *Illum Diis vota reddentem Penatum, &c.*] Sex fratrum prorsus videtur fatum designare, qui quum domum, ex longâ peregrinatione belloque rediissent, ædium lapsu obruti sunt, vota, uti suspicari omnino consentaneum est, Diis Tutelaribus reddentes. Monumentum extat, cujus hæc scida:

Qua. [mater] *hoc. me. condo. monimento*
Ne. obrutis. domus. lapsu. filiis. sex
Quos. P. Scipio. patriis
Camertibus. à. Salo. &. Libya
Incolumes. restituerat
Indesolata. orbitate. supersim

Gmsal.

429. *Ille vehiculo lapsus &c.*] Elegans monumentum antiquum in vinea Julii III. Pontif. Max. hocce testatur:

ÆMILIA. FELICITAS. PIA
VIXIT. ANNIS. XXXV. EX. HIS
PERTULIT. CUM. ÆMILIO.
PARNASO ANNOS. N. XXIII.

PERE-

hiculo lapsus properantem spiritum excussit. 430 Cibus avidum strangulavit, abstinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, ubique naufragium est. 431 At enim fluctibus obruto non contingit sepultura. Tamquam intersit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, 432 an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tamquam meliùs ignis accipiat. 433 Immò hanc pœnam gravissimam credimus, ubi terris

PEREGRINATIONIBUS
VARIIS. ET. CREBRIS. FIDE
ADFECTIONE. INCOMPARA
BILI. HÆC. VEHICULO
EVERSA. VIA. HOSTIENSI
III. KAL. OBIIT &c.

Simile fere Fulconi Regi Hierosol. obtigit. Is leporem insectatus, subita equi ruina præcipitatus terræ caput adflixit, cerebróque per nares aurésque erumpenti in Reginæ oculis expiravit. Guil. Tyrius in Chron. Hieros. Crusius in Annal. Suev. Sic & Maria Maximiliani I. Imp. conjux casu equi inter venandum præcipitata obiit. Cuspinianus in Max. I. Sigismundus Georg. Seldius, Caroli V. & Ferdinandi I. Vice-Cancellarius, dum ex prædio Viennam rediret, cisio, in quo cum Joh. Ulrico Zasio vehebatur, tum forte Psalmis legendis intentus, inter eundum excussus, & capite ad saxum illiso letaliter vulneratus, tristi fato extinctus est, ∞ IↃLXV. Thuanus Hist. lib. XXXVI.

430. *Cibus avidum strangulavit*] Attila Hunnorum R. ex ingluvie suffocatus interiit. Lazius de migr. gent. lib. XI.

431. *At enim fluctibus obruto non contingit sepultura.*] Cur aquis interire nonnulli ex veteribus adeo formidarunt, ex Homeri scholâ profluxisse, adserit Synesius Epistola ad Evoptium fratrem. Animam ignem esse, credebant. Sic apud Varronem Zenon Criticus sentit. *Animalium semen ignis, qui anima & mens.* Ea propter exstingui inter undas & Anima credebatur, ipsosque admodum & corporis terrebat & animæ interitus.

432. *An mora.*] Seneca in Fort. Remed. *Quid interest. Ignis me, an Fera consumat, an tempus omnium sepultura?* & ep. XCIII. *Quem sævitia prajecerit, Dies condet.* Pertinet & huc Mecænatis versiculus:

Nec tumulum curo, sepelit Natura relictos.

In Octavio Minutius: *Quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur, annis tamen & ætatibus in terram resolvatur.*

433. *Immo*

terris irascimur. Quæ ergo dementia est, omnia facere, nequid è nobis relinquat sepultura, *quando etiam ita de invitis fata statuant?* *** Et Lycam quidem [434] rogus inimicis conlatus manibus adolebat: *Encolpius.* Eumolpus autem dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit. ** [435] Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, [436] Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italię primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis pręcipuè probarent post adtritas bellis frequentibus opes; [437] O *Villicus.* mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate pro-

433. *Immo hanc pœnam gravissimam, &c.*] *l. capitalium. §. igni cremantur. π. de pœnis.* recte autem *pœnam gravissimam.* Summa supplicia sunt: *Crux, Crematio, decollatio.* Mediocrium delictorum pœnæ. *metallum, ludus, deportatio.* Minimæ, *relegatio, exilium, opus publicum, vincula*, inquit Paulus Sent. lib. v. de abolit. Quos gradus pœnarum etiam constituit Callistratus. *l. xxiix. π. de pœnis.* At inter summas pœnas gravissima *vivicrematio.* Paul. lib. v. *Sent. ad leg. Corn. de sicar. &c.* *VVouvveren.*

434. *Rogus.*] *Pyra* est lignorum congeries. *Rogus*, cum jam ardere cæperit dicitur. *Bustum* vero jam exustum vocatur. Quem ordinem servat Poëta, [*lib. xi. divini operis*] dicens, *constituere pyras.* Item: *Subjectisque ignibus atris, Ter circum accensos decurrere rogos.* Item postea: *Semustaque servant Busta. Servius.*

435. *Hoc peracto libenter officio.*] sic supra: *supremoque mandarunt officio.* id est, *justa solverunt mortuo.* Id vocatum *supremum officium & officium ἐπιτάφιος.*

436. *Crotona esse cognovimus.*] Romam Arbiter intelligit. *Gonsal.* Non de Crotona, sed Roma potius in Crotona Arbiter intelligendus. Nihil in urbe sincerum ait; nec sincero locum. Martial. eadem omnia de Roma lib. IV. ep. V. ubi iisdem argumentis, quibus hic rusticus Fabianum ab urbe deterret. *Rader.* adde & Ramirez. ad Mart. lib. IV. ep. LVI. de Crotona Strabo. lib. VI. Cic. lib. II. de invent.

437. *O mi, inquit hospites.*] *Mi,* singulari

propositum, aliudque vitę pręsidium quęrite. Sin autem urbanioris notę homines sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam aut captantur, aut captant. In hac urbe [438] nemo liberos tollit: quia quisquis [439] suos hæredes habet, nec ad cœnas, nec ad spectacula admittitur; sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui verò nec uxores unquam duxerunt,

singulari pro plurali posito, antiquè. quomodo sæpe *Plautus.* Cistell. *mi homines, mi spectatores.* Nec minore insolentia Appuleius neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocativum efferre ausus Apologia prima in lepidissima illa Platonici Epigrammatis versione. Quomodo & fœminino Tibull. lib. I. el. VI. *Vive diu, mi dulcis anus. Dousa P. Mi* antiquè pro mihi volunt esse synæresim, non rectè, est enim patrius casus *mis;* dandi, *mi. Gifanius.*

438. *Nemo liberos tollit.*] Infantes, simulac nati forent, humi deponebantur. Ab humo pater tollebat, & in sinum recipiebat, si infantem educari cuperet. Secus, exponi voluit, & abjici. Plaut. Amph. I. III. III. Cas. Prol. XLII. LXXIX. Truc. II. IV. V. Humi collocatos fuisse docet Tranquill. Aug. c. V. Neron. c. VI. Dein humo sustulit pater. Tranquil. Jul. c. LIII. Romæ erat *Lactaria Columna* in foro olitorio, quòd ibi infantes lacte alendos deferebant, teste Festo. Fusè Pareus in Elect. Plaut.

439. *Suos hæredes habet.*] *Sui hæredes* sunt qui in potestate testatoris tempore mortis existunt, ita ut nulla eos persona in gradu præcedat: ut Imperator satis declarat §. *sui autem inst. de hæred. qualit.* Ait autem *suos* ideo dici, quia domestici hæredes sunt: *Sic vers. sed sui quidem*, hoc tamen Græcè, Viglio monente significantius est, οἰκεῖοι enim illi & à domo derivant: significant autem proprium. Est ergo *suus hæres* quasi proprius & dominatus, non aliunde accitus, quasique sui ipsius hæres. Fingitur enim jure civili filius vivente adhuc patre, quasi dominus esse paternorum bonorum, sicque fictum habet dominium, sive improprium. *Porc hic.* vel potius κατ' ἐλπίδα, & in spe, ut Alciatus lib. II. Parer. c. XV. adpellat. Ideoque ipsis post obitum patris, non de novo adquiritur, sed in illum continuatur dominium, & ex fictitio fit verum

xerunt, nec proximas necessitudines habent, [440] ad summos honores perveniunt, i. e. soli militares, soli fortissimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est, nisi cadavera, quæ lacerantur, [441] aut corvi, qui lacerant. * Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque divinationis sibi non displicere confessus est. Iocari ego senem [442] poëtica levitate, credebam; quum ille, Utinam quidem sufficeret [443] largior scena, i. e. vestis humanior, quæ præberet mendacio fidem.

Encolpius. *Eumolpus.*

rum & effectuale. *l. in suis. de lib. & post.* *Suus* ad dominium refertur, ut & pro meo, tuo, suo, possidere dicimus. Viglius *l.* I. *pro suo.* Et hanc *sui heredis* qualitatem Græci, τὸ σοῦον, nostri vulgo *suivitatem* nominant. *Mynsingerus.*

440. *Ad summos honores perveniunt.*] Romanis tamen semper conjugiorum subolisq; magna cura: Ideo Censoria illa quæstio solemnis: *Ex animi tui sententia, tu uxorem habes?* Ideo Ciceroni ficta lex: *Cœlibes esse prohibento.* Nec ignominiæ solùm cœlibatus, sed pœnæ erat. Ita apud Valerium lib. XI. c. IX. *Camillus & Postumius Censores, æra pœnæ nomine, eos qui ad senectutem cœlibes pervenerant, in ærarium deferre jusserunt.* Et Festus auctor, *Uxorium pependisse dici, qui quod uxorem non habuerit, æs populo dedit.* Exemplum videtur ab Spartanis petitũ, apud quos ἀγαμίου ζημία, imo ὀψογαμίου, καὶ κακογαμίου, ut notat Pollux. *Lipsius.* Hinc famosa illa lex Papia Poppæa *de maritandis ordinibus & Cælibum pœnis*, de qua multa Justus ad lib. III. Ann. Tacit. Constitutiones Honorii & Justiniani, quibus hæc lex sublata fuit, causam eversionis imperii Romani fuisse existimat Procopius; nam cum homines matrimonia negligerent, infrequentiores factæ sunt civitates, ita ut barbarorum irruptionibus mimine resistere potuerint.

441. *Aut corvi qui lacerant.*] Lucem mutuatur ab Horatio Arbiter. lib. II. sat. V. quum Captatorem delusum ab astuto divite Corano, vellet indicare:

— — *Plerumq; recoctus*
Scriba ex quinque viro Corvum *deludet hiantem,*
Captatorq; dabit risus Nasica Corano.

442. *Poëtica levitate.*] Apologiam pro Poëtis vid. apud Lotichium comment. lib. II. c. VIII.

443. *Largior scena.*] Suspicor de comitatu suo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id est, frequentiorem, minusque adeo æstivum viaticatum sibi, tum cultius aliquanto

dem. Non me-Hercules [444] peram istam differrem, *Encolpius.* sed continuò vos ad magnas opes ducerem. Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret [445] vestis rapinę comes, & quidquid Lycurgi villa grassantibus prębuisset. [446] Nam numos in pręsentem u- *Eumolpus.* sum Deûm matrem pro fide sua redditura. Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere? Facite ergo me dominum, si negotiatio placet. *Encolpius.* Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi [447] sacramentum juravimus, uri, vinciri [verberari] ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus jussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissimè addicimus. Post peractum sacramentum serviliter ficti domi-

quanto exornatum desiderare pręḍicat sese. ne videlicet simulatas divitis domini partes & quasi mimicam personam actitare videatur. *Dousa P.*

444. *Peram istam non differrem*] *Pera* est Græcorum πεῖρα. Non, inquit differrem experiri. Nam jocose illum Ennii ore locutum: *Speram istam differrem*, pro *spem* non ausim dicere. *Palmerius.* πεῖρα, hoc est, Tentamentum, sive adeo Experimentum, Gallicè, *La preuve.* Vernaculè Een proeve facta à gustatu in alienum migratione *Dousa P.*

445. *Vestis rapina comes*] Vestis illa divina, cujus supra mentio facta à Lica.

446. *Nam numos in præsentem usum, &c.*] Innuit Petronius, quod si prædam, ac manubias Isiaci navigii vendidissent, neutiquam mimo componendo potesse pecuniam defore.

447. *Sacramentum juravimus uri, &c.*] Gladiatores qui se ludo vendebant in hæc verba addicebant, *Vri, vinciri ferroq; necari.* Test. Horat. lib. II. sat. VII. his versibus

Quid refert, uri, virgis ferroque necari,
Auctoratus eas.

Ubi vetus Commentat. *Gladiatores, ita se vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, Virgis secari, ferro necari.* & mox: *qui se vendunt ludo, appellantur Auctorati. Auctoratio enim dicitur venditio gladiatorum, cum conditione emptoris.* Senec. ep. XXXVII. Atque hoc modo Auctoratum, Lucianus in Icaromenippo, ἄνθρωπον ἐπὶ δραχμῶν εἰς τὰ ἀγῶνα μεμισθωμένον, vocat. Manilius vero lib. IV. id genus homines

dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiscimus, [448] juvenem ingentis eloquentiæ,& spei. ideoque de civitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulcrum quotidie causam lacrumarum cerneret. Accessisse huic tristitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies sestertium amiserit. nec illum jacturâ moveri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Præterea [449] habere in Africa trecenties sestertium fundis, [450] nominibusque depositum. [451] Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, [452] ut plurimum tussiat, ut sit modò solu-

mines caput in mortem & funus arenæ vendidisse scribit. *Brissonius.*

448. *Iuvenem ingentis eloquentiæ & spei.*] Venustissima locutio: sic Cic. Phil. II. *Patri persuasi, ut æs alienum dissolveret: redimeret adolescentem summâ Spe & animi, & ingenii præditum.* in Orat. *Adulescens non tam re & voluntate, quam Spe & expectatione laudatus.*

449. *Habere in Africa trecenties sestertium fundis, &c.*] Opes haut contemnendæ, nam septingentorum & quinquaginta millium Philippæorum summam conficiunt. Et recte ait *fundis in Africa*, nam plures ibi agri feracissimi. adeo ut si Romæ annona deficeret, exinde peteretur. *Gonsalius.*

450. *Nominibusq.*] In nominibus esse dicunt I. C. quæ debentur ex obligationibus *l. xxxvij. de acquir. her.* cum & ea quæ in nominibus sunt ad hæredem transeant. Cic. v. verr. VII. Top. c. III. Inde *Nominis* adpellatione omnis obligationis, contractusque debitorum venit significatio. Suet. in vit. Valerii Catonis refert versus Furii Bibaculi in æs alienum Grāmatici illius ludentis:

Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes solvere posse quæstiones;
Vnum difficile expedire nomen.

451. *Nam familiam, &c.*] Propriè *Familam* dicit neque enim alio titulo servæ conditionis hominis censi antiquitus, nimirum à *famulando* auctoribus I.ctis & Ulpiano in *l.* I. *ff. de vi & vi armata.* Unde & *Gladiatorum Familia* apud Ciceronem. Cujus rei caussam reddit. Senec. lib. VI. ep. XLVII. *Dousa P.*

452. *Vt plurimum tussiat.*] Nam tussientes proximos esse morti, omnino

[453] solutioris stomachi, ciboſque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, [454] fundoſque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, [455] tabulaſque testamenti omnibus diebus renovet; &, [456] ne quid scœnæ deesset, [457] quotiescunque aliquem nostrûm vocare tentasset, alium pro alio vocaret, ut facilè appareret, dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. His ita ordinatis, quæ benè feliciterque eveniret, [358] precati deos, viam ingredimur. Sed

mnino credebant. Valerius Mart. lib. II. ep. XXVI.

453. *Solutioris stomachi.*] An hîc frequentem vomitum innuit? inquit Celsus lib. I. c. VIII. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, Nausea & nolentium vomitus.* An Stomachi Solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit namque Cælius Aurelianus lib. III. de morbis diut. c. II. *At si Solutio fuerit stomachi, quam Rheumatismum vocaverunt, sequitur salivarum fluor, & quibusdam jugis sputus, & oris humectatio nauseabilis.* Quæ adfectiones Tussi, sed *Humecta* puta, cujus & nunc meminit, haut prorsus absonæ sunt; & mirè consonant, ciborum aversioni, quam subdit. *Ciboſque omnes palam damnet:* quod & argutè accipiendum de delicatissimi palati divite. *De Salas.*

451. *Fundosq́; mendaces.*] Horat. lib. III. Carm. I.

Fundusq́; mendax.

Commentator vetus: *Infructuosus, quia agricolæ spem nil ferendo deceperit.*

455. *Tabulasq́; testamenti omnibus diebus renovet*] *Renovet*, id est, resignet. nam hocce Testatori permissum, legataque permutare, ac novos hæredes instituere per *l. si testamentum. π̃. qui testam. fac. pos.* indè *Prima & ultima Ceræ* vocatæ, quæ priorem & extremam testatoris continerent voluntatem. Astus ille creber olim fuit orbis divitibus, uti & priscis Scriptoribus ejus exagitatio. *Gonsalius.*

456. *Ne quid scœna deesset.*] Placidus in Gloss. MS. *Scœna vocatur compositio alicujus criminis, quæ digna sit agi in theatro exclamationibus tragicis.* Quintil. lib. VI. c. I. *discutiendæ tamen oratione hujusmodi scœnæ.* hîc pro pro fraude ac technis usurpatur, ut & apud Appul. *Scænam propudiosæ mulieris patefecit.*

457. *Quotiescunque aliquem, &c.*] Auctor Rhet. ad Heren lib. IV. Notatione ostentatoris pecuniosi: *Cum puerum respicit hunc unum quem ego novi, vos non arbitror novisse, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid isti barbari perturbent, ut ignoti qui audient unum putent eligi è multis.*

458. *Pracati deos viam ingredimur.*] Forsan *Semitales.* in Catalect.

Neque

Sed neque Giton sub insolito fasce durabat, & mercenarius 459 Corax detractator ministerii, posita frequentius sarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut cum onere fugiturum, Quid vos, inquit, me jumentum putatis esse, aut 460 lapidariam navem? hominis 461 operas locavi, non caballi; nec minus liber sum, quam vos, etsi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, 462 & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore persequebatur, *olfactui ut officeret.*

Corax. *Encolpius.*

Neque ulla vota Semitalibus deis
Sibi esse facta. ---- ----

Erant *Mercurius* & *Hecate*. Sed & alii Dii peculiares semitales: quos *Lares Viales* vocat Plaut. v. II. XXIV. Arnob. lib. III. *Possumus, si videtur summatim aliquid de Laribus dicere, quos arbitratur vulgus Vicorum atque Itinerum Deos esse.* *Hercules* erat Romanis Vialis deus. Festus: *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia, Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est Deus.* Quapropter, inquit, Gonsalius, in ædiculis Herculis Culinæ erant ad quos peregre abituri sacrificabant. Patet ex illa Herculis Saxani inscriptione toties ab eruditis repetita, & quam videre est apud Gruterum p. XLIX. III.

459. *Corax detrectator ministerii.*] Frequens olim famulorum querela de iniquis ponderibus, nam jumentorum vice eis utebantur iter facientes. *Gangabas* eos Persæ vocabant test. Curtio lib. III. inde & Comicis Græcis sæpius risus petitus in suis Fabulis, qunm inducebatur servus, qui præ onere clamaret, Θλίβομαι, Πιέζομαι. Conligitur plane ex Aristophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcaram toties querimoniam fastidientem. *Gonsalius.*

460. *Lapidariam navem.*] Illæ erant lapidibus marmoribusque ferendis idoneæ: quæ omnium maximæ fuere, ex illis scilicet quæ *onerariæ* dicuntur. Conligo ex Plin. lib. XXXVI. c. I. lib. XVI. c. XL. *Idem.*

461. *Operas.*] Inquit Paul. Ictus *l. i. π̃. de oper. Libert. Opera sunt diurnum Officium*, id est, quæ per singulos dies dantur. Et *l. I. π̃. de oper. Serv. Opera in actu consistit, nec ante in rerum naturâ est. quam is dies venit, quo præstanda est.*

462. *Et strepitu obscœno.*] Id strepitus supra modum oneratis dederunt Scriptores antiqui. Parissimè Aristophan. in Ran. *Strepitus obscœnus*

officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus, Multos, inquit [Eumolpus], ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuò 463 in Heliconem venisse. sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes facilius poëma exstrui posse, quam controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & sumendæ voces à plebe submotæ, ut fiat,

Eumolpus.

464 *Odi profanum vulgus, & arceo.*

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ; sed intecto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. 465 Cæteri

scœnus ille, antiquis etiam *Flagitium* vocatur. Cic. lib. IX. Ep. ad Pætum. *Suppedit Flagitium est.* Plaut. Pœn. III.II. XXXII. Idem.

463. *In Heliconem venisse.*] quamplurimos tum Romæ res familiaris domi angusta impellebat, audere aliquid in litteris. Multi ad forum se conferebant: plures cum agere causas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad poëtices studium tamquam in portum confugiebant. Ad istos falso creditos Poëtas referenda sunt hæc Petronii verba & Persii versus in prolog. Nam quod illi impudentes jactabant somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos, id Persius refellit; veram adserens caussam, quæ misellos ad templa Musarum, tamquam ad egestatis suæ asylum compulisset. *Casaubonus.*

464. *Odi profanum vulgus.*] Versus est Horatii lib. III. od. I. Adludit ad Eleusiniorum mysteriorum solemnem morem, unde exesse per præconem jubebantur profani. is & ad alia sacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium Cyneget. Vide de hoc more late scribentes Brissonium. lib. Form. & P. Gregorium Syntag. juris lib. XXXI. c. IIX. *Profanum vulgus* proprie dixit: nam vulgaria sunt profana. *Erhardus.*

465. *Cæteri aut non viderunt viam.*] Nec

ri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen; aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus litteris, sub onere labetur. [466] Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longè melius Historici faciunt; sed per ambages, [467] deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, [468] ut potius furentis animi vaticinatio adpareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides. tamquam si placet hic impetus, etiamsi [469] nondum recepit ultimam manum.

Orbem

Nec mirum, quum angusta nimis sit via, quæ Heliconem ascendentibus patet. Propert. lib. III. et I. Horat. lib. II. ep. II. *Gonsal.*

466. *Non enim res gestæ, &c.*] Meram historiam canere, eoque ordine, res quo gestæ sunt, describere, à Poëtæ omnino munere esse alienum edocet in præsentia Petronius, & latius in I. Iliad. Eustath. Minimè verò innuit Arbiter, quod Poëma ex historia non sit conficiendum. tale nâmque delitium in mentem hominis eruditissimi cadere non potuit, quum nemo nesciat omnibus Epicis Poëtis *Res gestas*, sive historiam esse pro argumento. Quod & Tragicis commnne quoque est. Unde Poëta à Scaligero P. adsertus Lucanus, vindicatusque ab nugatorum calumniis Grammaticorum objicientium videlicet illum historiam cõscripsisse, non poëma. *Idem.*

467. *Deorumq́ ministeria.*] Phædrus hoc interpratatur Fab. LXXXI.

Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëtæ, ut moris est, licentiâ,
Atque interposuit gemina Ledæ sidera.

Et fabulosum sententiarum tormentum.] Fabius lib. X. de eodem, *ut videtur, Lucano: Lucanus ardens & concitatus & sententiis clarissimus, &, ut dicam quod sentio, magis oratoribus, quam Poëtis annumerandus.* Servius in I. Æneid. *Quod diximus poëtica arte prohiberi, ne aperte ponat historiam, certum est. Lucanus namque in numero poëtarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poëma,* Tacitum scomma in Lucanum, cui σύγχρονος fuit Arbiter, vult Merula.

468. *Ut furentis animi vaticinatio appareat.*] *Furor* est ἐνθουσιασμὸς ille divinus, quo cœlitus adflata poëtarum natio ad carmen decantandum rapitur. *Impetum* vocat Ovidius. In tali ἐνθουσιασμῷ constituti Hesiodus, & reliqui antiquissimi Poëtæ, à Musis sua se carmina accepisse commenti sunt. *Lundorp.*

469. *Nondum recepit ultimam manum.*] Proprium Poëtarum, hocce, aut simili περιλήψεως genere, puta, *adhuc sub spongia esse, In incu-*

De Mutatione Reipub Romanæ.

470 *Orbem jam totum victor Romanus habebat*
Quà mare, quà terra, quà sidus currit utrumque,
471 *Nec satiatus erat.* 472 *Gravidis freta pulsa carinis*
Iam peragrabantur; si quis sinus abditus ultra,
473 *Si qua foret tellus, quæ fulvum mitteret aurum,*
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgò nota placebant
Gaudia: non usu plebeio trita voluptas.
474 *Assyria concham laudabat miles in unda.*
Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.

Hinc

de versari, Αὐτοσχεδίως esse conscripta & effutita, præoccupare auditorum animos, ut si, quæ nondum exacta numeris suis & perfecta sunt, elegantiam habeant exspectatam, auresque impleant, majus sic meritò laudis choragium aucupentur; vel etiam, si forte aliquid occurrerit minus elegans, minus consonum, minusque politum, calumniandi jam ante habeant ansam præreptam, *Gonsal.*

470. *Orbem jam totum, &c.*] Principium hoc belli civilis, ita ante annos ferè octingentos expressit & æmulatus est Hericus, satis doctus eo ævo vates:

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Quà mare, qaà tellus, quà cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, si quis sinus abditus usquam,
Si quod clima foret Phœbæa lampadis expers,
Si qua fuit regio, qua fulvum gigneret aurum
Nil nisi Romani vivebat nominis umbra.

471. *Nec satiatus erat.*] Festus Rufus: *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus insulæ avarius magis quam justius simus assecuti.* Idem scribit Ammian. lib. XIV. *Avidè magis quam justè* &c. Tale convitium in Romanos Vibii Virii refert Livius Decad. III. lib. VI. & Mithridatis Justinus lib. XXXIIX. *Brassic.*

472. *Gravidis freta pulsa carinis.*] *Gravidas carinas* haut satis probo; & puto germanum esse, *Grajis freta pulsa carinis.* Nempe Pontus & loca, per quæ Jason cum suis ad aureum vellus. *Rubenius.*

473. *Si qua foret tellus, &c.*] Ingentem avaritiam P. R. caussam bellandi fuisse ait. Jugurtha Epist. ad Bocchum apud Sallust. *Paulo ante Carthaginienses, item Regem Persen, post uti quisque opulentissimus videatur, ita Romanis hostem fore.* Idem lib. IV. Hist. *Namque Romanis cum nationibus, populis, Regibus, cunctis una & ea vetus caussa bellandi est cupido profunda Imperii & divitiarum.*

474. *Assyria concham, &c.*] His versus ita legendi

Hesperium

Hinc 475 *Numidæ crustas, illinc* 476 *nova vellera Seres,*
477 *Atque Arabum populus sua dispoliaverat arva.*
Ecce aliæ clades, & læsæ vulnera pacis.
478 *Quæritur in sylvis Mauris fera: & ultimus Ammon*
Afrorum excutitur. ne desit bellua dente
Ad mortes pretiosa suas, premit advena classes
Tigris, & 479 *aurata gradiens vectatur in aula,*

Ut

Hesperium coccum laudabat miles, eadem
Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.

Coccum Hispanicum laudat miles, eoque vestiri expetebat; *Eadem tellure quæsitus nitor ostro certabat*, id est minium. Petronius *Nitorem* absolutè de minio dixit, quia inter colores pretiosos & floridos, quos Græci ἀνθηροὺς vocant. *Salmasius.*

475. *Numidæ crustas.*] Senec. ep LXXXVII. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magis & pretiosi orbibus refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis undique operosa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur. Numidæ crustas*, id est, marmora. hinc crustæ marmoreæ *l. xvij §. quæ tabul.* π. *de action. empt.* Plin. lib. XXXVI. c. VI. Sidon. lib. II. ep. II, *Iam si marmora inquiras, non illic Paros, Charystos, Proconissos, Phryges, Numidæ, Spartiatæ, rupium variatarum posuere crustas.*

476. *Nova vellera Seres.*] Senec. Tragicus Thyeste:

Seres vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant, ex arboribus, quam postea nentes *Sericum*, sic ab illis denominatum, cōficiebant. Vide Amm. Marcel. lib. XXIII. ubi latiùs de Serici confectura. Puto *Nova* Petronio vocari, quæ Senecæ coævo Scriptori heîc, *Acu distincta*, sunt, tunc primum beatioribus inventa. Id autem dubium non est, primitus *Sericum* arboribus depecti; *Byssum* vero instar lini è terrâ edi; Bombycinum à vermiculis gigni. *Gonsalius.*

477. *Atque Arabum populus sua despoliaverat arva.*] Ut Romam frutices aromaticos, ac odores mitteret.

478. *Quæritur in sylvis Mauris fera*] Editio Lugdunensis *Mauri.* aliquantò rectius, nisi fallor: ut sit Enallage numerorum, *in sylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ. Potest etiam legi, *Mauro*, tertio casu, pro quæritur à Mauro venatore. Vel *in sylvis Mauris, Maura sylva.* ut apud Horat. *Maura jacula, Mauri angues*, & *Maura unda.* Nam de venatione leonum hîc Petronium loqui, ea quæ de tygride subjicit facile fidem fecerint: In Mauritiania multi & magni leones *Richardus.*

479. *Aurata gradiens vectatur in aula.*] *Auratam aulam*, claustrum, aut caveam interpretor, quibus advehi feræ consueverant. uon ineptè, quum claustra illa, quasi ὕπαιθρα sint & subdialia, quæ loca Homero sæpius *Aulæ* propriè nuncu-

480 *Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.*
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
481 *Persarum ritu malè pubescentibus annis*
Subripuere [482] *viros; exsectaque* [483] *viscera ferro*
In venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi
Circumscripta morâ properantes differat annos.
484 *Quærit se natura, nec invenit. omnibus ergo*
485 *Scorta placent,* [486] *fractique enervi corpore gressus,*
487 *Et laxi crines, & tot nova nomina vestis,*

Quaque

nuncupantur, ut Rhodiginus fusè observavit, lib. XII. Ferreæ & ligneæ primitus eæ caveæ fuêre, sed postea inaurari cœptæ sub profusis admodum principibus, potissimum Nerone. *Gonsalius.* Adi & Pomponium Sabinum in Ciris Virg.

480. *Vt bibat humanum*, &c.] Imitatus est Prudentius in Symm.

Funditur humanus Latiali in munere sanguis.

Salvianus lib. VI. *In spectaculis primum delitiarum genus est, mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus cum circumstantium voluptate.*

481. *Persarum ritu.*] Persarum mos pueris virilitatem exsecare forma præcipuè cæteris antecedentibus. Semiramidis illud inventum est, ut refert Ammian. lib. XIV. c. XVII. Claud. lib. I. in Eutrop. Domitianus hoc primus prohibuit, ut ex Stat. *Sylv.* lib. III. de Coma Earin. patet.

482. *Viros.*] Genitalia. Catull. Carm. de Berecynthiâ & Aty:

Itaque ut relicta sensit sibi membra sine viro.

Sic Arnob. *Vir* pro crepundiis illis Pyrgopolinicæis.

483. *Viscera.*] id est, testiculos. Dicit id quod in Notis Gratiosi Epidauritæ legitur; A. T. A. *adulescenti testiculos abscidit.*

484. *Quærit se natura.*] Huc spectat capitalis illa legis pœna Constantio & Constante auctoribus perlatæ; *Cum vir nubit in fœminam viris porrecturam quid cupiatur, ubi sexus perdidit locum? Vbi scelus est id quod non proficit scire? Vbi Venus mutatur in alteram formam. Dousa P.*

485. *Scorta.*] Adolescentes exsecti.

486. *Fractiq; enervi corpore gressus.*] Salvian. lib. V. de Provid. *Cum muliebrem habitum viri sumerent, & magis quam mulieres gradum frangerent.* Hieron. ad Rust. *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tamquam ferrent sacra Iunonis, ut Iuvenalis & alii ludunt.* Cic. lib. I. de officiis scribit, esse *similes pomparum ferculis.* Marinus Neapol. putat etiam animi rationem ex incessu colligi, Unde & Sallust. de Catal. *Cujus incessus modò citus, modò tardus.* Ita nobis Julianum describit Gregorius Theologus: & Cic. de Antonianis in XIII. Phil. *Braßic.*

487. *Et laxi crines.*] Pro quo ego

488 *Quaque virum quærunt.* 489 *Ecce Afris eruta terris*
Citrea mensa 490 *greges servorum, ostrumque renidens*
Ponitur, 491 *ac maculis imitatur vilibus aurum,*

Qua

go *fluxi*, lubenter reposuerim ad illud Mart. accommodandum:

------ ------ *Mollesq; flagellent*
Colla coma ------ ------

vel certè *Lixi* rescribendum, id est, lixivio (quam *Causticam* seu *Batavam spumam* idem Poëta appellitat) loti atque imbuti crines. Verbi caussa:

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Nisi si tamen, *Laxos*, pro solutis interpretari malimus. *Dousa P.*

488. *Quaque virum quærunt.*] Quem videbant mollem, victu, ore, vestitu, de eo dicebant, *Hic virum quærit.* Idem olim de Pompejo M. dictum, qui cum omni corporis habitu & incessu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. Ita enim à Cinna poëta perstrictus fuit;

Fasciola qui crura tegit, digito caput uno
Scalpit: quid credas hunc sibi velle? virum.

Scaliger F.

489. *Ecce Afris eruta terris.*] Mensas è citro intelligit ex Mauritania Africæ regione magno precio Romam adlatas: quæ & eburneis pedibus fulciebantur. Mart. lib. II, ep. XLIII. lib. IX. ep. XXII. Non hîc prætereundum est quod de Seneca Philos. tradit Dio lib. LXI. Quingentos nimirum tripodas ipsum habuisse de ligno Cedrino, pedibus eburneis suffultos, similes prorsus & pares inter se, super quibus epulari consueverat. Singulorum pretium ex Tertull. lib. de Pallio c. V. cognoscere licet. *Adige cautè rem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummum orbem Citri emit. quâ bis tantum Asinius Gallus pro Mensa ejusdem Mauritania numerat. Gonsalius.*

490. *Greges servorum.*] Plinius *legiones* vocavit; *Agmina* Ammianus lib. XIV. Seneca *Turbam*, Consol. ad Helv. Sed quid mirum, si unus Pedanius Secundus *Quingentos servos* habuerit domi, Testante Cornelio Tacit. lib. XIV. Ann. immo *Millenos* plurimi. Sed ut mireris semel audi Athenæum lib. VI. Μυρίους καὶ δισμυρίους (οἰκέτας) καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται. οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας· ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείστους. *Decem, immo viginti mille, & plures quoque servos habent, non quæstus caussâ, ut ille Græcorum ditissimus Nicias, sed plerosq; in publicum comitantes.* Petronii locus hic haut dubitanter de pueris in triclinio ministrantibus Capiendus. *Idem.*

491. *Ac maculis imitatur vilibus aurum.*] Aliter quam reliqui Interpretes hunc explicat locum Gonsalius, quem refutat Cl. Gronovius lib. III. observ. c. XI.

 Hostile

Quæ turbant censum. 492 *hostile ac male nobile lignum.*
Turba sepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Præmia, conceptis miles vagus exstruit armis
Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus
493 *Ad mensam vivus perducitur, inque* 494 *Lucrinis*
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas,
Vt renovent per damna famem. jam Phasidos unda
Orbata est avibus: mutoque in littore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.
Nec minor 495 *in campo furor est, emptique Quirites*
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.
Est favor in precio, senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque majestas auro corrupta jacebat.
496 *Pellitur à populo* 497 *victus Cato: tristior ille est,*

Qui

492. *Hostile.*] id est, peregrinum. Et *Hostem* antiqui vocarunt quem nos hospitem; Ennius de Scipione Africano:

Hic est ille situs cui nemo cive neque hostis
Quivit pro factis reddere opera pretium.

In sacris resolutoriis dicebatur: *Hostis. Vinctus. Mulier. Virgo. Exesto.* Et *Hosticus* id est, peregrinus Plaut. in Milit. *Laurenberg.*

493. *Ad mensam vivus perducitur.*] De Mullo Seneca lib. III. Nat. Quæst. *Parum videtur recens Mullus, nisi qui in conviva manu emoritur.* Ejus rationem Plinius reddit lib. IX. c. XVII.

494. *Lucrinis eruta littoribus vendunt conchylia.*] E lacu Lucrino, qui in Campania est. Erythrei sententia, *Lucrinus* lacus mare mortuum adpellatur, unde ferebantur Ostreæ nobilissimæ, quæ hic conchylia vocat; lautorum mensæ adponebantur. *Raderus.*

495. *In campo.*] *Martio* ubi Comitia. æmulatur Lucanum, apud quem ambitiosæ querelæ de suffragiis corruptis lib. I. Pharf. *Barthius.*

496. *Pellitur à populo victus Cato.*] Sæpius id contigit Catoni publicæ ergô tuendæ libertatis. Insignior verò & effrenatior tum planè fuit seditiosorum audacia, quum Metellum tribunum plebis Legem promulgantem, cujus summa erat, ut Pompeio ab Asia cum magno exercitu in Italiam venire permitteretur: inlustri illo prętextu, nempe ut urbem à Catalina in periculum conjectam servaret, animus verò ejusdem Metelli esset, ut Principatus, ac Resp. in manus Pompeio traderentur, acriter aspernatus est. *Gonsalius.*

Victus

Qui vicit;[498] *fascesque pudet rapuisse Catoni.*
Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.
Non homo pulsus erat; sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda,
Præterea[499] *gemino deprensam gurgite prædam*
Fœnoris ingluvies, usufque exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis

Vulne-

497. *Victus Cato, tristior ille est, qui Vicit.*] Cadmæa isthæc victoria fuit, de qua Plut. περὶ πολέμων ἀρχῆς. ac postea Parœmio graphi. Mirificè autem Petronio facem prætulit Aristenetus, lib. II. ep. VI. *Idem.*

498. *Fascesque pudet rapuisse Catoni.*] Bis enim repulsam tulit Cato, scil. in petitione præturæ, quum ei prælatus Vatinius; & in Consulatus.

499. *Gemino deprensam gurgite.*] Quænam maria *Geminum Gurgitem* hic Petron. adpellat? an ea, quæ Florus in Civili hoc Bello *Intestinum*, & *Externum*, hoc est, *Mediterraneum*, & *Oceanum*? illud Plinio & *Internum* Straboni Ἐντὸς, hocce *Exterius* Lucano, Ἐκτὸς Ptolomæo. An illa quæ sub nominibus *Superi* & *Inferi* extiterunt? Ita indigitantur *Adriaticum & Tyrrhenum.* An denique Geographię illi adsentiens Græcorum universum quantum maris est toto in orbe bifariam dividentium, sub *Gemini Gurgitis* adpellatione integrum Thetidos Neptunique vastum imperium voluit sub intelligi? Docti viderint. *Gonsalius.*

500. *Fœneris illuvies &c.*] M. Cato in orat. de actionibus apud populum. *Facite vobis in mentem veniat, Quirites, ex ære alieno in hac civitate, & in aliis omnibus, propter diem atque fœnus sæpissimum discordiam fuisse.* Salluft. firmat. I. histor. Inventum sane constat optimatum vitio atque culpa. Cum enim penes hos, urbis agrique Romani essent divitiæ, servili imperio patres plebem exercere, de vita atque tergo, regio more consulere, ac agro pellere, ac cæteris expertibus, soli in imperio agere. Plebs inops, atque indiga, semper ære alieno obrui. Inde turbines Romæ spissisimi, & spurcissimi: Et sæpe compositi, sæpe renascentes. Inde secessus in Aventinum, inde Tribunitii tumultus. Lucillius ita de isto malo:

Sublatus pudor, omni licentia, fœnu refertur.

Et alibi:

Cætera contemnit, & in usura omnia ponit.
Stultus nihil est satis omnia cum sint.

Et idem, ut notes fœnus in ditioribus:

Lucis

Intra membra furens 501 *hiris latrantibus errat.*
Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta est.
Hoc mersam cœno Romam, somnoque jacentem
Quæ poterant artes sanâ ratione movere.
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
502 *Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnis*
Armorum strue diversâ 503 *feralis Enyo.*
504 *Crassum Parthus habet,* 505 *Lybico jacet æquore Magnus,*
Iulius

Luciu' Cotta senex, Craßi pater, huju' Panæti,
Magnus trico fuit nummariu, solvere nulli
Lentus.

501. *Hiris latrantibus.*] notum est *hiram* esse intestinum jejunum, quod ut inane & vacuum semper est ita isti gumię satiabantur numquam, sed hiabant luxu & avaritia semper. semper autem famelicorum intestina à bonis scriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. *Guiljelmius.*

502. *Tres tulerat Fortuna duces.*] Florus in bello hocce civili: *Fortè tum Crassus, genere, divitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Cajus Cæsar eloquentia & spiritu, & jam Consulatu allevabatur. Pompejus tamen super utrumque eminebat. Sic igitur Cæsare dignitatem comparare, Crasso augere, Pompejo retinere cupientibus, omnibusq; pariter potentia cupidis de invadenda republica facile convenit. Ergo quum mutuis viribus in suum quisque decus niteretur, Galliam Cæsar invadit, Crassus Asiam, Pompejus Hispaniam, tres maximos exercitus: & jam sic orbis imperium societate Trium Principum occupatur.*

503. *Feralis Enyo.*] Latinis *Bellona*, Dea Belli, & Martis *Aurigatrix* Virgilio. Sic *Civilis* Matt. lib. VI. ep. XXXII. Sic *Navalis* Mart. In Amphit. ep. XXIV.

504. *Crassum Parthus habet.*] De M. Crassi interitu sic Obsequens:

Anno Urbis DCC. G. DOMITIO & APPIO CLAUDIO COSS. M. *Crassus ad Parthos profectus, quum Eufratem transiret, multa prodigia neglexit. Quum etiam coörta tempestas, signifero signum arreptum mersisset gurgiti, & offendenti nimborum caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseverans cum filio, & exercitu interiit.*

505. *Libyco jacet æquore Magnus.*] M. Pompejus in Ægypto occisus. *Æquor Libycum* vocat abusivè Ægyptium pelagus, quia vicina hæc maria. *In Pelusiaco littore*, ait Florus, *fuisse trucidatum.* hoc est, juxta Pelusium Ægypti civitatem, sed antequam in terram exscenderet. Cædem ejus scripsere *Plut.* Dio, *Patercul.* Lucanus alii. Funus ex Appiani lib. II. Bell. Civ. lubet referre: *Pompei caput per ministros Photini resectum, servatum est in adventum Cæsaris, exspectatione maxi-*

mi

506 *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.*
Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulcra
507 *Divisit cineres. hos gloria reddit honores.*
Est locus exciso penitus de mersus hiatu,
508 *Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva,*
509 *Cocyta perfusus aquâ. nam spiritus extra*
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc auctumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu 510 *virgulta loquuntur:*
Sed chaos, & 511 *nigro squallentia pumice saxa*

Gaudent

mi præmii. Sed ille nefarium scelus pro merito ultus est. Reliquum truncum in littore quidem sepeliit, aggesto exiguo tumulo: cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit.

Pœne caret tumulo cui tot modò templa fuerunt.

Gonsalius.

506. *Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.*] De Ingrata illa urbe, habemus Paterculi testimonium, simulque fortissimi Ducis lenissimam vocem, II. LVII, I. *Laudandum experientiâ consilium est Pansæ atque Hirtii: qui semper prædixerant Cæsari, ut principarum armis quæsitum armis teneret. Ille dictitans, mori se quam timeri malle, dum clementiam quam præstiterat expectat, incautus ab Ingratis occupatus est.*

507. *Divisit cineres.*] In Veterum Poëtarum Catalectorum lib. I. extanr epitaphia Pompejorum, in quorum IV.

--- ---- Divisa ruina est.
Vno non potuit tanta jacere solo

Simile quid Martialis habet. lib. V. ep. LXXVI.

508. *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva.*] .i. inter Neapolim & Puteolos. Campaniæ urbs Puteoli, vicina Neapoli, *Dicarchæa* Silio dicta lib. XII. & hîc Petronio *Dicarchis*, Plinio verò & Festò *Dicæarchia colonia*. Describit hîc Petronius summum Vesuvii montis hiatum. mons ille juxta Dionem Amphitheatri formam refert. *Gonsal.*

509. *Cocyta perfusus aqua.*] Probo *Cocyta* pro *Cocytia*, ut *Ceraunum saxum*, pro *Ceraunio* dixit Propert.

Non potuit saxo vitam posuisse, Ceraunio.

Et ut idem dixit *Partham tellurem*, & *Parthos focos*, ac Virgilius *Romulam tellurem*. *Richardus.* Circa lacum Lucrinum Geographi constituunt fluvium *Cocytum*.

510. *Virgulta loquuntur.*] Mart. Capella in Mus: *Quoque procerior arbor est. & in altum tendit, eo magis acutum sonum reddit: quæcunque verò quam minimum ab radice absunt, gravius & rauco murmure quatiuntur.*

511. *Nigro squallentia pumice saxa.*] Plinius de Vesuvio ardente ep. XVI.

Gaudent [512] *ferali circumtumulata cupressu.*
Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & canâ sparsa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
Rerum humanarum, divinarumque [513] *potestas,*
Pater Ditis. *Fors, cui nulla placet nimium secura potestas,*
Quæ nova semper amas, & mox possessa relinquis;
Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse ulterius perituram extollere molem.
Ipsa suas vires odit Romana juventus,
Et quas struxit opes, male sustinet. aspice late
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
514 *Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt.*

Expellun-

ep. XVI. lib. VI. *Iam navibus cinis incidebat, quo propius accederent calidior ac densior; jam pumices etiam Nigriq; & ambusti.*

512. *Ferali circumtumulata Cupressu.*] Horat. *Cupressus funebris* Acro: *Inferis consecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam ut cupreßus recisa nunquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* quod & adnotat Servius in IV. Æneid. Lutatius: *Apollo misertus Cyparißi. vertit eum in arborem sui nominis; Hac causa est, quare cupressus divitum funeribus adhibetur. Lucan: & non plebejos luctus testata cupressus. quia funestatas familias Romani hoc notabant. Quidam volunt ad hoc electam arborem, quia infunctuosa apta defunctis, vel quod in tutelam dixerint inferorum.*

513. *Potestas.*] Italico idiorismo hodie Magistratum sive Magistrum sonat. *Barthius* Optatus Afer. lib. III. *Potestatibus & Regibus injuriam facere.* Frisii, ferox & libertatis retinentissima gens est, legatum Imperatoris qui ageret. & diffusis Reip. membris uno imperio legitimo colligendis, concordiam ordinum tueretur, è medio sui creabant POTESTATIS nomine more Italorum ei imposito, ut loquitur Emmius lib. VI. Hist. Fris. Sic antequam prælium. quod cum Frisiis commisit Guljelmus IV. Hollandorum comes, juxta Staveram, die VII. Kal. Oct. M. CCC. XLV. miretur, fœdus cum Guiljelmo ferire voluerunt Frisii, ac in signum candidi & non fucati animi ut IV. Frisii claritate natalium præ cæteris insigniores Comitem scuto imponerent, ac quaqua versum humeris sustinentium vibraretur, cum sonitu exclamarent Libera gens & Exercitus, HAEC EST POTESTAS FRISIAE. Quem morem a priscis Caninefatibus usque quibus test. Tacit. Hist. lib IV. hoc in usu, intemeratum adservaverant in illum diem Frisii.

514. *Ædificant auro.*] Auream hîc Neronis domum Arbitrum insectari.

[515] *Expelluntur aquæ ſaxis ; mare naſcitur arvis;*
Et permutata rerum ſtatione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfoſſa dehiſcit
Molibus inſanis tellus, jam montibus hauſtis
Antra gemunt: &, dum varios lapis invenit uſus.
Inferni manes cœlum ſperare jubentur.
Quare age, [516] *Fors, muta pacatum in prælia vultum*
Romanoſque cie, ac noſtris da funera regnis.
Iam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus
Ex quo [517] *Syllanus bibit enſis, horrida tellus*
Extulit in lucem [518] *nutritas ſanguine fruges.*

Hæc

ſectari, palam eſt, cujus plurima apud Scriptores mentio. Suet. xxxi. Tacit lib. xv. Ann. Plin. lib. xxx c. iii. lib. xxxvi. c. xv.

515. *Expelluntur aquæ ſaxis.*] Puto primum hemiſtichium delirium Neronis deſignare, ſic proditum in xv. Ann. à Cornelio, quum de Urbis reſtauratione agit poſt Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hoſtienſes paludes deſtinabat, utique naves quæ frumentum Tiberi ſubvectaſſent, onuſta rudere decurrerent.* Hemiſtichion verò alterum plura ejus admiranda opera, quæ refert Tranquillus c. xxxi. primum ubi de inſana ejus domo loquitur: *Item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad urbium ſpeciem.* & mox: *Præterea inchoabat piſcinam à Miſeno ad Avernum lacum, contectam, porticibus concluſam, quo quidquid totis Bajis calidarum eſſet, committeretur. Foſſam ab Averno Hoſtiam uſque, ut navibus, nec tamen mari iretur longitudinis per millia* &c. *Rebellant* igitur *aquæ* & *arva.* *Gonſalius*

516. *Fors.*] *Fors Fortuna*, quæ à pleriſque *Fortis Fortuna* adpellatur, non rectè, à Servio Tullio conſecrata eſt, qui ei primus ædem fecit extra Urbem in ripa Tiberis, quam bello Hetruſco, vel auxit, vel reſtituit Carvilius, multoque poſt Claudius Tiberius Imp. Hanc Deam colebant qui ſine arte aliqua vivebant Vid Donatum in Terent. Phorm. & in eumdem Georg. Fabric. & hujus Romam c. ix. *Roſinus.*

517. *Syllanus enſis.*] Senec. lib. i. de Clement. *Sylla cum in vicino ad ædem Bellonæ ſedens exaudiſſet conclamationem tot militum ſub gladio gementium, exterrito Senatu; hoc agamus, inquit, Patres conſcripti: ſeditioſi pauculi meo juſſu occiduntur. Hic non eſt mentitus, Pauci Syllæ videbantur* &c.

518. *Nutritas ſanguine fruges.*] Eruditiſſimè dictum Servius in Virg. lib. xii. *Et diis communibus aras Gramineas Marti gramen eſt ſacrum, quod ſecundum Plinium ex humano cruore procreatur,* &c. Eſt apud Plinium

Hæc ubi dicta dedit,[519] *dextra conjungerere dextrã*
Conatus, rupto tellurem soluit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
Fortuna. *O genitor, cui Cocyti penetralia parent.*
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota tibi cedent. nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leviorue exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusque meis irascor: destrüet istas
Idem, qui posuit, moles Deus & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
[520]*Cerno equidem* [521] *gemina jam stratos morte Philippos,*
[522] *Thessaliæque rogos, & funera gentis Iberæ:*
[523] *Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia clostra.*

Iam

nium lib. II. c. LXIII. & alib. Meminit & Apulejus lib. de Herb. & Leontius Mythographus, *Brascanus.*

519. *Dextra conjungere dextram Conatus.*] Tacit. Ann. lib. II. *Iuravere amici Dextram contingentes.* Cic. lib. v. in Verr. vide Hansenium *de Iurejurando c. ix.*

520. *Cerno equidem.*] Enthusiasmus poëticus.

521. *Gemina jam Stratos morte Philippos.*] Geminas exercituum occidiones, *Pharsalicam* & eam quæ dicitur *Philippensis* intelligit Arbiter. Florus de congressu Julii & Pompeii: *Sic præcipitantibus fatis prælio sumpta est Thessalia, & Philippicis campis urbis, imperii, generis humani fata commissa sunt.* Lucan. lib. I. extremo, ubi vates cernit pugnam Pharsalicam:

--- *Video Pangæa nivosis*
Cana jugis, latosq́ Æmi sub rupe Philippos.

At ubi eadem videt Philippensem:

--- *Nova da mihi cernere litora ponti*
Telluremq́ novam. vidi jam Phœbe, Philippos.

Gronovius.

522. *Thessaliæq́ rogos, &c.*] Florus etiam loca recenset: *Si locum & spatium, ubi commissum est* [bellum civile] *inter Italiam, inde se in Galliam,* HISPANIAMQUE *deflexit, reversumque ab Occasu, totis viribus in Epiro* THESSALIAQUE *consedit; hinc in* AEGYPTUM *subito transiit; inde respexit Asiam, inde* AFRICAE *incubuit, postremo in* HISPANIAM *remigravit, & ibi aliquando defecit.*

523. *Et Libya, &c.*] Claustra Libyæ *Mauritania.* Ast *Gementia* quoque,

Iam fragor armorum trepidantes personat aures,
[524] *Actiacosque sinus, &* [525] *Appollinis arma timentes.*
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas: Vix navita [526] *Porthmeus*
Sufficiet simulacra virûm traducere cymba,
Classe opus est. tumque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsidit pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deûm, [527] *namque ore cruento*
Deformes Titan vultus caligine texit.
Civiles acies jam tum spirare putares.
Parte aliâ plenos exstinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. [528] *rupta tonabant*

Verticibus

que, nempe ob interitum ejus Regis Jubæ, Pompejanarum partium fautoris. Ipse quum foret à Cæsarianis victus in certamine ad Thapson Africæ oppidum, in regiam se recepit, magnificeque epulatus, super mensas & pocula interficiendum se præbuit Petrejo fugæ comiti, Auctoribus Floro lib. IV. & Appiano lib. II. *Gonsal.*

524. *Actiacosq; sinus.*] Pugnam navalem respicit ad actium Cæsaris Augusti cum Antonio & Cleopatra.

525. *Apollinis arma timentes.*] Tutelare numen continuo Augustus agnovit Apollinem, præcipuê eo in prælio. Dione teste initio lib. LI. Plene Propert. lib. IV. et. VI. Ubi ad Augustum Apollo:

Vince mari: jam terra tua est; tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis.

Gons.

526. *Porthmeus.*] I. Charond. *Porthmos* enim significat fretum: & *Porthmis, idis*, naviculam: & *Porthmeus* transfretatorem.

527. *Namque ore cruento, &c.*] Parissimè defectus illos Solis & Lunæ descripsit Lucanus lib. I. Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio lib. XLI. Ὅτε ἥλιος σύμπας ἐξέλιπε. *Sol totus deliquium pertulit.* *Gons.*

528. *Rupta tonabant, &c.*] Ejusdem

Verticibus lapsis montis juga, nec vaga passim
Flumina 529 *per notas ibant morientia ripas.*
530 *Armorum strepitu cœlum furit, & tuba Martem*
Sideribus tremefacta ciet: 531 *jamque Ætna voratur*
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque ossa carentia bustis,
532 *Umbrarum facies diro stridore minantur.*
Fax stellis comitata novis incendia ducit;
533 *Sanguineoque recens descendit Iuppiter imbre.*
Hæc ostenta brevi soluit Deus. Exsuit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit arma.
534 *Alpibus aëreis, ubi Grajo nomine, vulsæ*

Descen-

dem belli ostentum. Dio : *Et terræ motus crebri cum mugitibus editi sunt.*

529. *Per notas ibant morientia ripas.*] *Morientia flumina* omnino sunt deficientia. Ut apud Manilium:

Ingentiq; sinu fugientes æquora terras.
Donec in Ægyptum redeant curvata per undas
Litora, Miliacis iterum morientia ripis

τὸ *Nec* dividendum, & mox sensus erit planus: & flumina, non morientia per notas ripas (quod scilicet faciunt ordine & termino à natura præfixo) ibant vaga passim. *Per ripas*.i. in ipsis ripis. Ibi enim moriuntur & desinunt. *Gronovius.*

Tum fragor armorum, [auditus]

530. *Armorum strepitu cœlum furit.*] Sic & Lucanus:

Sed ostentum hocce speciatim alii recensent inter illa, quæ pridie eodemve die. cladem *Pharsalicam* portenderunt. Sed Jul. Obsequens: *Clamorem, crepitumq; armorum Antiochiæ, bis ut curreretur in muros, auditum; indeq; sonum tympanorum Pergami. Gonsal.*

531. *Iamque Ætna, &c.*] Hoc inter portenta citat Xiphilinus: καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ἔῤῥυεν, καὶ πόλεις λυμηνάμενον.

532. *Umbrarum facies.*] Capiebam locum hunc de Ostento quod pugnam ipsam Cæsaris & Pompei antecessit. Ejus sic Obsequens meminit: *Nocturni terrores in exercitu fuere.* Sic & Val. Max. *Gonsal.*

533. *Sanguineoque recens, &c.* Hujusce meminit. Apianus lib. II. B.C. Αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ Θεὸς ὗσαι. *Alibi sanguinem pluisse.*

534. *Alpibus aëriis*] Sunt vero ex *Alpes* quas hodie *montem S. Bernardi minorem* nominant à cœnobiolo in summo vertice D. Bernardo

Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
535 *Est locus Herculëis aris sacer, hunc nive durâ*
Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit,
Cœlum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aurâ:
Sed glacie concreta rigens, hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc ubi calcavit Cæsar juga milite læto,
Optavitque locum, summo de vertice montis
Hesperiæ campos late prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit : *Cæsar.*
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus.
Armis læta mëis, olimque onerata triumphis :
536 *Testor ad has acies invitum arcessere Martem,*
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe meâ, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exsul :
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Ecce nocens cœpi. quamquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui, bella volunt? 537 *mercedibus emptæ,*
Ac

do sacro. Ægid. Tschudus in descriptione Rhetiæ. Junius Philargyrus in III. Georg. Virg. *Gallorum autem lingua albi montes Alpes vocantur.* Fortè Galli Germanique veteres *Alperch* dixerunt, ejusque sonum magis quam notionem percipientes Romani *Alpes* conformavere. *Alperch* autem non quidem propriè *altos montes*, sed locum significet, qui totus & omni modè, utpote Alpes, montosus est. *Pontanus.*

535. *Est locus Herculeis aris sacer.*] Hoc Livius inter fabulas refert: quibusdam tamen non prorsus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis transitus multa vestigia indicantur, *Herculis Monœci portus*, & harum Alpium nomen & *Lepontii* ita dicti creduntur, quod ab Hercule eo loco relicti fuerint. *Simlerus.*

536. *Testor ad has acies invitum, &c.*] Inquit Paterculus lib. II. *Nihil relictum à Cæsare, quod, servandæ pacis causa tentari posset nihil receptum à Pompejanis.*

537. *Mercedibus emptæ Ac viles operæ.*] Mercenarii milites, & Auxiliares.

Ac viles operæ; [538] *quorum est mea Roma noverca,*
Ut reor, haut impunè; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignavus. victores ite furentes,
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. quare, quia pœna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
539 *Iudice Fortuna cadat alea. sumite bellum,*
Et tentate manus. certè mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc ubi personuit, de cœlo [540] *Delphicus ales*
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris [541] *de parte sinistrâ*
Insolitæ voces flamma sonuêre sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus movit Mavortia signa

Cæsar;

xiliares. Appianus ait lib. II. jussisse Senatum, Scilicet Pompejum ξενολογεῖν καὶ ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. *Conducere ex circumvicinis, fortibusque nationibus Mercenarios.* At de Auxiliaribus apud ipsum Cæsar & ita contemptim loquitur: *Et hactenus de solis loquor Italis. nam de Auxiliaribus nolo vos esse sollicitos, aut ullo eos in numero ponere, aut armis invadere. Mancipia Syra, Lydaque & Phrygia, ad fugam tantum & servitutem nata. De Salas.*

538. *Quorum est mea Roma Noverca.*] Id sumptum est à Scipionis voce liberâ, qui in media concione. *Taceant*, inquit, *quibus Italia noverca est*. quasi dicat Libertinos aut exteros & nec sanguine Romanos esse. *Rubenius.*

539. *Iudice Fortuna cadat alea.*] Idem Cæsar apud Suet. c. XXXII. *Eatur, inquit, quo Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat. Iacta alea est, inquit.*

540. *Delphicus ales.*] Naturalis historiæ adserunt Architecti, Aquilam scilicet adversos solis radios intueri sine nictatione potesse, eoque indice legitimam experiri pullorum suorum ingenuitatem. Legitimo ergo & jure ejus numinis audiret Ales, quæ eousque esset oculatissima. *Gonsal.*

541. *De parte sinistra Insolitæ, &c.*] Lœtum omen. Donatus in illud II. Æn.

Subite-

Cæsar; & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana vineta pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed postquam turmæ nimbos fregêre ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluêre nives, mox flumina montibus altis
Undabant modò nata; sed hæc quoque justa putares:
Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruinâ
Et paullò antè 542 *lues jam concidenda jacebat.*
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes, passim turmæque virique,
Armaque congesta strue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, aut tumida confractum grandine cœlum:
Ipsæ jam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut uuda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cœli
Sidera, victa suis hærentia flumina rupis;
Nondum Cæsar erat: sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arva.
543 *Qualis Caucasea decurrens arduus arce*
Amphitryoniades; aut torvo Iuppiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,

Et

----- ----- *Subitoque fragore*
Intonuit lævum. ----- -----

Inquit: *quod dixit lævum, debet hoc prosperum intelligi, nam ejus in hac caussa est ratio. Lævia in aliis contraria significantur. In sacris autem Signis idcirco prospera accipiuntur, quæ sunt Læva, quia sacrificantis vel precantis latus Lævum, dexterum est ejus qui postulata largitur.*

542. *Lues.*] Lues est huic soluta aqua, ut cum nives in tabem aquamque liquatæ sunt. Ait enim aquas, quæ ante labebantur solutæ, repentè in pruinam concrevisse & glaciem ut ferro earum rigor frangendus esset. *Turnebus.*

543. *Qualis Caucasea.*] Quando scil. Hercules *Aquilam Typhonis & Echydnæ filiam, Promethei jecur in* Caucaso

Et periturorum desjecit [544] *tela Gigantum.*
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces:
[545] *Interea volucer motis conterrita pinnis*
Fama volat, summique petit [546] *juga celsa Palati:*
Atque hæc Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Fervere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur;
Et patria est pontus jam tutior. est magis, arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus,
Quantum quisque timet, tantum fugit. ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quos mens icta jubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatique Quirites
Rumoris sonitu mærentia tecta relinquunt.
Ille manu trepidâ natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem [547] *votis interficit hostem.*
Sunt qui conjugibus mærentia pectora jungant,

Gran-

Caucaso monte depascentē, sagittis conficit, & Prometheum, detracto permolesto vinculo solutum liberavit, ut inquit Apollodorus lib. II. Biblioth.

544. *Tela Gigantum.*] Apollodorus lib. I. Ἠκόντιζον δὲ εἰς οὐρανὸν πέτρας, καὶ δρῦς ἡμμένας. *In cælum saxa atque accensas arbores jaculabantur.*

545. *Interea volucer.*] Dictum *volucer* genere fœminino, ut *acer hyems* Ennius apud Priscianum:

Æstatem autumnus sequitur, post acer hyems fit.

quem versum laudat quoque Servius in VI. Æn. scribitq; veteres etiam dixisse, *alacer*, tam fœminino, quàm masculino genere. *Richard.*

546. *Iuga celsa Palati.*] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro lib. IV. LL. & plures. Inter omnes Romanos Colles præcipuus ille, ubi & sedes Romani Imperii, & domus Imperatorum. Jure ergo hic positus pro tota urbe Roma. *Gonf.*

547. *Votis.*] *Votis.* i. Desideriis.

Sic

Grandævosque patres: 548 *onerisque ignara juventus*
Id, pro quo metuit, tantum trahit. omnia secum
Hic vehit imprudens, prædamque in prœlia ducit.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas evertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquillaque littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.
Quid tā parva queror? 549 *gemino cū Consule Magnus,*
550 *Ille tremor Ponti, sævi quoque* 551 *terror Hydaspis,*
Et 552 *piratarum scopulus:* 553 *Modo quem ter ovantē*
Iuppiter horruerat, 554 *Quem fracto gurgite Pontus,*
Et

Sic etiam Scalig. ad Tibul.

548. *Onerisque ignara juventus.*] Talis Æneæ pietas celebratur. Meminit Solinus c. v. Duorum juvenum, quorum pietas in Catinensi regione patuit, in quam se cum Ætnæ incendia protulissent, sublatos parentes evexerunt inter flammas illæsi ignibus. Horum memoriam ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaretur CAMPUS PIORUM.

549. *Gemino cum Consule Magnus.*] Consules C. Claudius Marcellus, & L. Cornelius Lentulus anno ab V. C. si Fastorum Capitol. & Dionis stat fides DCC. V. si Annæi Flori DCC. IV. Si Paterculi DCC III. Postquam ab illis *Pompeio* bellum contra Cæsarem mandata est, omnes una cum majori senatus populique parte, deserta Urbe in fugam se dederunt. Vellejus lib. II. *Gonsal.*

550. *Ille tremor Ponti.*] *Pontus* hic Asiæ regio est. Regnumque Mithridatis, Lucan. in x. Ipsam *Pompe*jum subjecisse, ex eaque tertium triumphum duxisse, tradit *Plut.* in Pomp. *Idem.*

551. *Terror Hydaspes.*] *Hydaspes* Indiæ flumen, per quod designat populos plurimos orientis. *Idem.*

552. *Piratarum scopulus.*] *Piratas* attrivit Pompeius. unde pulcrè *scopulus piratarum* dicitur. Ita Cassius *reorum scopulus* dictus fuit, auctore Val. Max. lib. III. c. VII. Cic. lib. III. de Orat. *Scopulus patrimonii & vorago.* Florus lib. IV. de bello Parth. *Scopulus publicæ securitatis Antonius. Brasic.*

553. *Modo quem ter ovantem.*] Ter triumphavit, singulos scilicet triumphos de singulis Orbis partibus, tum temporis cognitis, ducens. Plut. in *Pomp.*

554. *Quem fracto in gurgite Pontus.* Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Bosphorumq́;* Thracium frequenter Magnus Pompeius adiit, dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat vel quod Boreæ vi & cæterorum violentissimorum ventorum Septemtrionalium ferocia mare illud agitari atque turbari

Et veneratus erat submissa Bosphorus unda,
Prô pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.
Tergo tanta lues Divûm quoque numina vidit;
Consensitque fugæ Cœli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos
Abscondit galea victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it submissa Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mærens lacera Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:
Letumque, Insidiæque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, obruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta caßide velat.
Hæret detritus lævæ Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæsivere suum. namque omnis Regia cœli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius hastam.
Magnum cum Phœbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit,

turbari creberrimè solet, ut in ejus Periplo docet Arrianus. Vel quod medium frangi velut videatur, quum per terras sese iugens effundit. *Gonsal.*

555. *Innumerabilibus telis gravis.*] Uti Cæsaris ille adversus juniorem Pompejum in Hispania dimicantis, quo scilicet Tela ducenta, mirum! excepisse testatur Appianus lib. II. Bell.

Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuêre tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. hujus in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora.
Atque intertorto laceratam pectore vestem
556 *Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.*
Hæc ut Cocyti tenebras: & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia littora posset
Adspicere, ac toto fluitantes orbe catervas: *Discordia.*
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicunque latet; non fœmina cesset,
Non puer, aut ævo jam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
557 *Tu legem Marcelle tene:* 558 *Tu concute plebem*
Curio:

Bell.civ. Minutium vero strenuum militem ejusdem Cæsaris apud Dyrrachium uno itidem clypeo centum & triginta, ibidem quoque ipsus scriptor. *Idem.*

556. *Sanguineam tremula quatiebat lampada.*] Videtur adludere ad priscum illum vetustæ militiæ morem. nam antè inventum tubæ usum incensis facibus acies instructas præibant, quibus utrinq; conjectis manus conferebant *Meursius.*

557. *Tu legem Marcelle tene.*] De mittendis scil. in Galliam Cæsari ante tempus successoribus, quod imprimis dissidium illud intestinum excitavit. Consul tunc temporis erat G. Claudius Marcellus, qui Pompeji partes sequebatur, Cæsari vehementer infensus. Suet. in Jul. c. XXVIII. *Gonsal.*

558. *Tu concute plebem Curio.*] Nam Curio eo anno Trib. erat plebis & ipsi commovendæ aptissimus, utpote qui Καὶ ἐς τὸν δῆμον δημαρεστότατος, καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος, *Et apud plebem gratiosissimus, & simul eloquentissimus foret*, Appiano teste. Ipse autem quum primum esset valdè Cæsari adversus, postea muneribus largis inductus est, ut eidem tamdem faveret. *Idem.*

 559. Ne

Curio: Tu fortem 559 *ne supprime Lentule Martem.*
Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis?
560 *Non frangis portas? non muris oppida solvis?*
Thesaurosque rapis? nescis tu Magne tueri
Romanas arces? 561 *Epidauria mœnia quare,*
562 *Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.*
Factum est in terris, quicquid Discordia jussit.

Encolpius. Quum hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tamdem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam 563 hæredipetarum sciscitantium, quod genus hominum

559. *Ne supprime Lentule Martem.*] Immo excita, quod haud semel Cornelium Lentulum Conlegam CL. Marcelli anno sequenti & ultimo libertatis Romanæ fecisse, Historici tradunt. Exstat apud Lucanum initio lib. v. Lentuli oratio, qua Senatores, Pompejanumque exhortatur exercitum, magnis scilicet animis adversus Cæsarem esse decertandum. *Idem.*

560. *Non frangis portas?*] Ærarii scil. Romani. Plut. in ejus Vit. Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν, ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμιείου· μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν χαλκεῖς μεταπεμψάμενος ἐκκόπτειν ἐκέλευσεν. *Sic fatus ad Metellum, profectus est ad fores ærarii. non comparentibus clavibus, fabros accivit, rumpi jubens eas.* Florus lib. IV. c. II. *Ærarium quoque sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, jussit effringi: censumque & patrimonium populi Rom. ante rapuit, quam imperium.* Ideo addidit,
Thesaurosque rapis?

Adi Rubenium lib. I. c. XXIV. Elector.

561. *Epidauria.*] Legunt alii *Epidamnia. Epidamnus* civitas Epiri est, eadem scil. quæ & Dyrrachium. quod inde factum, quia Epidamni nomen ominosum ac infaustum erat Plinio teste lib. IV. c. XXVII. Eo alludit Plaud. Menæch. *Ne mihi damnum in Epidamno duas.*

562. *Thessalicosque sinus.*] Thessalia Græciæ regio est, Macedoniæ propinqua, ubi Pharsalici campi conflictu illo maximo Cæsaris & Pompeii oppido famigerabiles. Sic *Thessaliæ clades, ruinæ, cædes, dies, pugna,* &c. pro Pharsalicis passim Lucano sunt. eo autem prælio victus tamdem Pompejus. idque quum illum adloquitur Discordia, jubetque humano sanguine tingi eos sinus, intelligendum omnino est. *Gonsal.*

563. *Hæredipetarum*] Papias: *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit; & componitur ab heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab*

num, aut unde veniremus. 564 Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui essemus, haut dubiè credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant. * * *

Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & *Polyænos.* Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeò ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Cæterum ego, etsi quotidiè magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam: tamen sæpius tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam. &, Quid, ajebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si & jam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas novâ mendicitate revocanda. Dii, deæque, quam malè est extra legem viventitibus! 565 quidquid meruerunt, semper exspectant. * * *

Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, *Chrysis* ancilla. *Circes ad Polyænon.* vendisque amplexus, non commodas. Quò enim spectant flexæ pectine comæ? quò facies medicamine

ab hereditas vel heredium, & capio. Heredíscinda, qui alterius hereditatem scindit, aufert; & componitur ab hereditas vel heredium & scindo. Piccartus eleganter horum aucupia delineavit, observ. Histor. Politic. dec. XII. c. III.

564. *Ex præscripto ergo consilii communis.*] Vetus Senatusconsulti formula; D. C. C. S. id est, *de communis*

ne adtrita, & [566] oculorum quoquo mobilis petulantia? quò inceſſus tutè compoſitus; & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum cœlum curare ſoleo: [567] ex vultibus tamen hominum mores conligo; & quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt: ſive quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam. Nam quod ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. Quædam enim fœminæ ſordibus calent. nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut [568] ſtatores altius cinctos. hare-

munis conſilii ſententia. Sambucus.

565. *Quidquid meruerunt, ſemper exſpectant.* Cic. pro Mil. *Magnam vim habet conſcientia in utramque partem, ut ſemper pœnam ante oculos verſari putent, qui peccaverint, & nihil timeant, qui nihil admiſerint.* Senec. ep. XCVIII. Plut. de Sera num. vind.

566. *Oculorum quoque mollis petulantia.*] Haud abſimile Appul. *Et nunc mite conniventibus, nunc acre criminantibus, geſtire pupulis, & nonnunquam ſaltare ſolis oculis. Petulantia* idem valet, quod illo verſu:

Minerva flavo lumine, Venus peto.

567. *Ex vultibus tamen hominum mores conligo.*] Cic. I. de LL. *Et is, qui adpellatur Vultus, qui nullo in animante eſſe præter hominem poteſt, indicat Mores.* Inde Orat. in Piſon. *Vultum mentis ſermonem vocavit.* Sic in princ. ait. *Oculi, ſupercilia, frons, Vultus deniq; totus, qui ſermo quidam tacitus mentis eſt, hic in errorem homines impulit,* &c.

568. *Statores altius cinctos.*] *Stator* ſervus carceris eſt cuſtos, aut alibi janicularius, qua voce latet hic nequitia: *Statorque* ſcortillo nunc eſt, cui *Staret* ſcilicet mentula opportunè, ſic ἁπλῶς ſumptum *Stare* Priſcis frequenter, pro, Tam rigidum ſtare quam corno. Appul. lib. II. Mil. *Steterunt & Membra, quæ jacebant antè.* Mart. lib. III. ep. LXXV.

Quod epigramma lepido joco claudit ab ambiguitate τοῦ Stare petito. Juvat commentum noſtrum illud, *Altius cinctos.* quod, Paratos ad opus Veneris interpretor. Similis prorſus fuit & Fauſtinæ M. Antonini Uxoris libido, de qua ſic Capitolinus: *Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: ſi quidem Fauſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi & Nauticas, & Gladiatorias elegiſſe.* Cauſſam reddit Lamprid. in Alagabo: *Idque diligenter curatum eſt, ut ex tota penitus urbe, atque ex Nauti-*
ca

[569] harenarius aliquas accendit, aut perfusus pulvere mulio, aut [570] histrio scenæ ostentatione traductus. Ex hac nota domina est mea. usque ab orchestra [571] quatuordecim transilit, [572] & in extrema plebe quærit, quod diligat. Itaque oratione blandissima ple- *Polianos.*
nus, Rogo, inquam, numquid illa, quæ me amat, tu es? Multum risit ancilla post tam frigidum scema, &, Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego ad- *Chrysis*
huc servo nunquam succubui; nec hoc dii sinant, ut amplexus meos in crucem mittam, Viderint matronæ, quæ flagellorum vestigia osculantur: ego, etiam si

cis monobelos quærerent: sic eos adpellabant, qui viriliores videbantur. Alioqui & *Statores* Tabellarii sunt, ut ex Cicerone, aliisque constat. Ideoque utpote qui iter facturi, *Altius cincti.* Et sic quoque Arbiter luderet argutè dilogia. *Gonsal.*

569. *Harenarius aliquas accendit.*] De Faustinæ M. Antonini uxoris libidine jam dictum est: De Hippia Fabritii Vejentonis Senatoris Viri, & Consiliarii Cæsaris videndus Juven. Sat. VI. LXXXII. Tertull. *Scenicos, Xisticos, Harenarios illos amenissimos, quibus viri animas, fœminæ autem illis etiam corpora sua substernunt.*

570. *Histrio scenæ ostentatione traductus.*] Huc mirificè faciunr quæ Juvenal. habet Sat. VI. LXXI.

Usque ab Orchestra quatuordecim transilit.] Orchestra Græcis ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως, *à saltatione.* Isid. lib. XVIII. c. XLIV. *Orchestra autem, pulpitum erat scenæ, ubi Saltator agere posset, aut duo inter se disputare.* Scholiast. Juven. ad illud Sat. VII.

Quaque reportandis posita est Orchestra cathedris.

Ait: *Orchestram spatium in Theatre dicit esse, quod Pantomimo saltantis vacat. Ejusmodi autem Poëtæ legitur, in quo stans recitet.* Cassiod. lib. IV. Var. Quintil. lib. III. c. VI. Erant in *Orchestra* Senatorum sedibus loco designata. Erant & in XIV. gradibus Orchestræ primis vel proximis equitum sedes. Nam & his lege sua in theatro loca restituit Otho Roscius. Lege Theatrali à XIV. primis prohibebatur, qui artem ludicram exercuisset, ut Fab. ait. *P. Pithœus.*

571. *Quatuordecim.*] Suet. Aug. c. XL. Macrob. lib. II. c. III. Suet. Jul. c. XXXIX.

572. *Et in extrema plebe quærit quod diligat.*] *In extremá plebe*, hoc est, in loco tertio, populo adtributo, unde *Popularia*. Suet. Claud. c. XXV. Domit. c. IV. *Dieq; proximo omne genus rerum missilia sparsit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas tesseras, in singulos cuneos Equestris & Senatorii ordinis pronuntiavit.* Dispertita ergo tria loca, *Orchestra, Equestria, Popularia*

si ancilla sum, nunquam tamen nisi 573 in Equestri- *Polyænos.* bus sedeo. Mirari equidem tam discordem libidinem cœpi, atque 574 inter monstra numerare, quòd ancilla haberet matronæ superbiam, & matrona ancillæ humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, 575 rogavi ancillam, ut 576 in platanona produceret dominam. Placuit puellæ consilium. itaque conlegit altius tunicam flexitque se 577 in eum daphnona, qui ambulationi hærebat. nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam quidquid dixero, minus erit. 578 Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant:

frons

pularia, tribus Pop. Rom ordinibus, Senatui, Equiti, Plebi, scil. *Gonsal.*

573. *In Equestribus sedeo.* Sumta sc. ab *Equestribus*, hoc est, à locis in Spectaculo Equiti datis metaphora, ita de se magnificè loquitur, ut licet ingenuæ ac nobiliores etiam matronæ non paucæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem, cum servis crebrò flagella passis, & cruci statim suffigendis, plerumque consuescanr: ipsa se, quæ tamen ancilla sit, cnm Equitibus tantummodò rem habere glorietur. *P. Faber.*

574. *Inter monstra numerare.*] Cornel. Fronto: *In Monstro rectus ordo naturæ vertitur.*

575. *Rogavi ancillam.*] Has ancillas honestius habebant, utpote conscias non solum libidinum, sed consiliorum & mentis dominæ: dicebantur *Fabiæ*. Gloss. *Fabia* παιδίσκη. Talis illa apud Plaut. Milit.

Quasiq; hunc anulum Fabia sua dederit, ea porro mihi
Militi ut darem.

VVouvver.

576. *In Platanona.*] 1. Platanetum, locum ubi plures platani. Senec. ep. lv. *Platanona medius rivus, & à mari, & ab Acherusio lacu receptus, Euripi modo dividit.* Mart. lib. III. ep. XIX.

577. *In eum daphnona.*] Δαφνών, Lauretum, sive Loretum. Mart. lib. x. ep. LXXVI. lib. XII. ep. l.

578. *Crines ingenio suo flexi per totos, &c.*] Appul. lib. II. Milef. *Uberes enim crines, leniter emissos, & cervice dependulos, ac deinde per colla dispositos, sensimq; sinuato patagio residentes,* Paulisper ad finem conglobatos, *in summum verticem nodus adstrinxerat.* Rursus lib. II. *Iamq; primum crines uberrimi, prolixiq;* & sensim intorti, *per divina colla passivè dispersi, molliter defluebant.*

Iterum

[579] frons minima, [580] & quæ radices capillorum retroflexerat: ſupercilia uſque ad malarum ſtricturam currentia, [581] & rurſus confinio luminum pœnè permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: [582] nares paullulum inflexæ: & [583] oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Jam mentum,

Iterum lib. 11. Appul. *Sed ut mihi motem plenius geſſeris in effuſum laxa crinem, & capillo fluenter undante, ede complexus amabiles.*

579. *Frons minima.*] Et frontes breves, Antiquis; haut ſecus ac nobis hodie, fuere laudatiſſimæ. Laudem petitam exin neſcit nemo. è contraria autem equidem præbeo convitium. Sic meretrix comparem inſectatur apud Lucianum Ετᾳιρικ. Διαλογ. *Cæterum illud miror, quidnam adeo laudet in ea miles iſte, niſi ſi omnino cæcus eſt, qui non viderit, capillitium illam rarum habere, & in multam uſque frontem deductam.* Id autem magis jam mihi dignum fuit obſervatione, videlicet naturæ illi defectui Priſcos pariſſime ut nos ſuppetias quondam iviſſe: Fœminæ Hiſpanæ Calamiſtris in annunulos cincinnoſque illud comæ convertunt, quod potiſſimum totam frontem circumdat; minuunt & ſic, obumbrantque id latitudinis illis ſcilicet viſum minus decorum. Simillime & ſuo ævo factum oſtendit Lucianus in Amorib. ut & commodianus vetus poëta. *Gonſal.*

580. *Et quæ radices capillorum retro flexerat.*] En Crinium Circes tertia & inſignis commendatio, licet cum fronte quoque iſthæc communis ſit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaque aliter eſſe non poterat, quin eorum, modo adſcititii ne forent, conſpicerentur radices, eorum ſaltem, inquam, qui a fronte circumcirca pullulaſcerent. Id autem maximi haberi, ideo animadvertitur plane, quod adulterinarum comarum uſus eſſet quondam creberrimus. *Idem.*

581. *Et rurſus confinio luminum pœnè permixta.*] Commendatæ olim quæ pulcritudine inſignes à ſuperciliorum quoque commixtione, hoc eſt, brevi adeo intercapedine ea habere disjuncta, ut anceps in confinio luminum divortium relinqueretur. *Idem.*

Oculi clariores ſtellis.] Paſſim Stellis oculi conlati.

582. *Nares paullulum inflexi.*] Sunt intet venuſtos formarum ſpectatores, qui naſum incurvum laudibus vehant. ii adſtipulatorem habent Ariſtenælnm lib. 1. ep. XVIII. *τὶς τῶν νέων ὅς σιμὸς ἐπίχαρις παρὰ σοὶ κληθεὶς ἐπαινεῖ) ὃ δ᾽ ἢ τὸ γρυπὸν βασιλικὸν ἔφης.* Sidonius de Theod. Rege lib. 1. ep. II. *naſus venuſtus, incurvus; labia ſubtilia. Barthius.* Artemidorus lib. 1, c. XXIX. rationem elegantem reddit, cur naſuti cordatiores ſint, eoque bis venuſtiores.

583. *Oſculum.*] *Oſculum,* parvum os. Elegans vox eſt, elegantioribus ſcripto-

tum, jam cervix, jam manus, 584 jam pedum candor intra auri gracile 585 vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Quî factum est, quòd tu projectis Iuppiter armis,
Inter cælicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva submittere cornua fronte,
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë, tenta modò tangere corpus,
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis

scriptoribus haut infrequens. Supr. Petr. *exseruit ad Osculum caput.* Eximium etiam ab ore pulcritudinis encomium.

584. *Iam pedum candor intra auri gracile vinculum positus*] Calcei hoc genus fenestrati perforatique frequenter quondam in usu habitum Græcis & Romanis; fœminis tamen potissimum. Tales igitur erant *Solea, Sandalia, Crepida, Gallica, Tyrrhemici, Baxea, Obstrigilli.* Mirificè ad rem Pollux. lib. VII. c. XX. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικὰ, τὸ κάττυμα ξύλινον, τετραδάκτυλον. Οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι. σανδάλιον γὰρ ἦν. ὑπόδησε δ' αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηνᾶν. Prorsus fermè describit Circes calceatum. Cephisodorus in Comico:

— — Σανδάλιά τε τῶν λεπτοσχιδῶν,
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθεμα.

Λεπτοσχιδεῖς vocat *calceos fenestratos*, ac *supernè apertos.* Addit etiam Comicus χρυσοῦ ἄνθεμα. *Flores aurei*, nempè qui superiore erant pedis parte, ubi vincula in nodo complicabantur. *Gonsal.*

585. *Vinculúm.*] *Et vinculum* propertim dictum de ejuscemodi calceamentis, minimè verò de pedem undequaque munientibus: & aptè quidem, nihil quidpe præter illorum vincula superiori pedis parte visitur. *Idem.*

Intra auri gracile vinculum] Seneca: *Crura distincto religavit auro.* Eas aureas compedes non à matronis, sed à libertinis gestatas, illud argumenro est, quod matronæ fluente stola velatæ, non crura modo sed & pedes veste contectos habebant, & omnia, ut ait Horat. præter faciem veste regebant. ita nullus auri ad ostentationem parati usus in parte quæ latebat. At Libertinæ, quibusque Venus non impermissa, cum altius tunicas succingerent, ut ex Ovidio & aliis scriptoribus liquet, crura, pedesque aureis circulis cultos ostentabant

gitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, *Circe.*
fœminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, 586 concilio tibi, ô juvenis, sororem. habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: sed quid prohibet & sororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum osculum, quum libuerit, adgnoscere. Immò inquam ego, per *Polyænos.*
formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. Quid? inquit illa, donas mihi eum, si- *Circe.*
ne quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat *Polyænos.*
aëra, ut putares 587 inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi cælo clarius nescio

bant, quæ periscelides à plebe mulierum ob earum pretium non gestabantur: atque ita quemadmodum in viris aurum in annulis distinguebat à Curia, & à plebeio ordine equites, atque medium ordinem faciebat ita in mulieribus aurum periscelio, compedeque gestatum distinguebat libertinas à stola, id est matronis honestis, & à plebe inope, sicque veluti medium quendam equestrem fœminarum ordinem faciebat; Vid. Plin. lib. XXXIII. c. III. item. c. V. *Ferrarius.*

585. *Concilio tibi ô Iuvenis. Sororem. Habes & tu quidem Fratrem, &c.*] *Frater* & *Soror*, inter ἐρωτικοὶ sunt. Sic ut puellæ eos, quibus dare consuevissent, *Fratres* vocarent: & contra Amatores suam comparem, cum qua caput limarent, *Sororem*. Sic Tibullus intelligendus. lib. III. el. II. ut & Senec. in Hippol. Sic & apud Petronium amplius viginti locis Gyton frater Olenii nominatur, qui non reapse illi frater erat, πολλοῦ γε καὶ δεῖ: sed pulli premoni illi, officium præstabat, & noctu pro culcitella erat. Patet ex epistola, *Si vis sanus esse, Gytona roga: recipies inquam nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Lipsius.*

587. *Inter auras canere Sirenum concordiam.*] Frequens apud priscos conlatio Sirenum cum voce suavi puellarum. Heliod. de Charic. lo-

quens

nescio quid relucente, libuit [588] deæ nomen quærere. Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, me Circen vocari? [589] non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit: [590] habebo tamen quod cælo imputem, si nos fata conjunxerint. Immò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit: nec sine caussa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum, si placet. neque est, quod [591] curiosum aliquem extimescas. longè ab hoc loco frater est. Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram varie gramine indutam.

Circe.

Polyænos.

Idæo

quens lib. 1. Ὑπὸ δὲ τῶν λόγων, ὥσπερ ἴυγγος σειρῆνος κεκηλημένος. Ælianus de Aspasia lib. XII. ἱποικλ. ϛορ. c. 1. Φώνημα δὲ εἶχες ἡδὺ, καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν σειρῆνος. Princeps autem hic Pausanias, quum in Atticis inquit: Εἰώθασι δὲ, καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπάγωγον. Σειρῆνι εἰκάζειν. Vertit Amasæus: *Obtinuit certè consuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum Quodvis Genus, in quo insit suaviloquentia, cum Sirenis cantu conferatur. Gonsal.*

588. *Deæ nomen.*] Frequens cum Deabus pulcerrimarum puellarum conlatio. Appul. lib. IV. *Puella supplicatur, & in humanis vultibus Deæ tantæ numina placantur: & in matutino progressu Virginis victimis* &c.

589. *Non sum quidem Solis progenies.*] Non sum, quam videor nomine præferre, Circe: qui enim? mea mater non detinuit cursum Solis. Persem autem parentem Circes fuisse, eamque amatam à Sole, habemus Odyss. κ. Jam fingi, Solem diutius hęrere in cœlo probaverit Ovid. lib. IV. Metam. CXCV. *Gruter.*

590. *Habeo tamen quod cælo imputem.*] Adeo dulce amor malum est, ut cum Diis ex pari vivere se putent, qui feliciter amant immò Diis ipsis de felicitate controversiam moveant. neq; aliter loquens introducitur Leander à Musæo;

Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' ὄλυμπον ἐφιμείρων Θεὸς εἶναι,
Ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν ἠῶ.

Zinzerling.

591. *Curiosum.*] Zelotypum interpretor: subdit enim, *longe ab hoc frater est.* Zelotypi quidpe admodum curiosi sunt, omniaque occulta pernoscere cupiunt, quod genuinum est *Curiosi* significatum. *De Salas.*

Confessio

Idæo qualis fudit de vertice flores
Terra parens, quum se 592 *confesso junxit amori*
Iuppiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuere 593 *rosæ,* 594 *violæque, &* 595 *molle cyperon,*
Albaque de viridi riserunt 596 *lilia prato:*
Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,
Candidiorque dies secreto favit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. * * *

Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus jejunio macer? 597 numquid alarum negligens sudor? Porrò, si hæc non sunt, numquid Gitona times? Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi; totoque *Circe ad Polyanos.*

592 *Confesso junxit amori.*] Quæ vulgo sese omni abjecto pudore prostituebant, non tenebantur Lege Julia de Adulteriis, quia sese per criminis professionem omnis honestatis ac juris redderent expertes. Hinc fœminæ famosæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exsolverentur, lenocinium profiteri cœperunt. & hoc est quod Mart. ait;

Ne lex Iulia te notare possit,
Non nubis, Proculina, sed fateris.

Et hinc *confessus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confessus amor neto te macerat igne.

Et Petron. hic *Perrenonus*.

593. *Rosæ.*] Carol. Paschal. in tessellato Coronarum opere lib. III. c. VIII. c. V. VI. VII.

594. *Violæq.*] Id. ib. c. III. & IV.

595. *Molle Cyperon.*] τὸ κύπειρον dicitur Græcis & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quæ ut *Rosmarinus*, in nostris hortis vulgaria, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria*. Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valdè abundet*. Vide Scholiast. Nicandri in Alexiph. *Erhardus*.

596. *Lilia.*] Paschal. lib. d. c. VIII.

597. *Numquid alarum negligens sudor?*] Fœtor sub alis nascitur, qua parte pilant, iis quis per ætatem licet cum mulieribus rem habere, gravior si sæpius, si corpore sudoro. Fœtor iste Græcis τράγος, Latinis *hircus*. Itaque φιλόκαλοι, ut odorem abigerent vellebant alas pice aut resina, quod Clemens Pæd. lib. III. c. II. πιττοῦσθαι. Capitol. Pertin. Vasa cale-

Polyænos. toque corpore velut laxato, [598] Quæso, inquam, Regina, noli ſuggilare miſerias : veneficio contactus ſum. * * *

Circe. Dic Chryſis, ſed verum. numquid indecens ſum? numquid incompta? numquid ab aliquo narurali vitio formam meam excæco? noli decipere dominam

Polyænos. tuam; neſcio quid peccavimus. Rapuit deinde tacenti ſpeculum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, [599] excuſſit vexatam ſolo veſtem, [600] raptimque ædem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

Nocte ſoporiferâ veluti quum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit, ſudor quoque perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne fortè gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat;
Atque in præteritâ ſe totus imagine verſat,

* * * * * *

calefactandæ reſinæ divellendis hominibus. hinc ἀδρο-πυκισμένοι, *reſinati* Volſi levigabantur pumicibus. unde φιλοκαθαροι, qui Senecæ *Volſi & expoliti*, Plinio *Punicati*. *VVouvveren.*

598. *Quaſo, inquam, Regina.*] Urbana olim amatorum compellatio, *Regina*. Mart. lib. x. ep. LXIV. Sic & *Dominam* compellabant amaſiam. *Gonſ.*

599. *Excuſſit vexatam ſolo veſtem.*] *Vexatam*, inquit, quod nos opinor, gekreukt/ diceremus; ſcilicet ſuperiori illa in gramine volutatione, malo aſtro, Deaque Perfica non favente, hoc eſt ſine *robuſta* adeo *voluptatis* effectu præter ſpeciem, ætatem atque utriuſque ſententiam denique, cum Polyæno amatore ſuo tentata ſive inchoata potius, quam ad *Patratum* perducta. *Douſa P.*

600. *Raptimq; ædem Veneris intravit.*] Ut vota ſcil. ſuſciperet, aut ſacra faceret pro valerudine Po-

lyæni

Itaque hoc nomine tibi gratias ago, [601] quod me Socraticâ fide diligis. [602] Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo jacuit. * * * *Giton.*

Crede mihi frater, non intellego me virum esse, non sentio. funerata est [603] pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * * *Polyanos.* Veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit. * *

Cubi-

lyæni nervorum. Opportunè autem in horto illo sacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortensem* Ethnici coluerunt. Plane Varro lib. I. RR. sub princ. Sed omnium facetissimè Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirificè inlustrat. Loquitur Mater εἰρωνικῶς ad Musarium filiam: *Ergo si talem amatorem posthac inveniamus, Musarium, qualis Charea hic est, immolare oportebit nos, Publica quidem Veneri capram candidam; Cælesti autem, & ei quæ in hortis est, juvencam utriq;*, &c. *Gonsal.*

Nocte soporifera.] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illusit de hinc Neroni fortuna per vanitatem ipsius, ex promisso Cesellii Baßi, qui origine Pœnus, mente turbida, nocturna quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit. Vectusq; Romam, principis aditum emercatus, expromit repertum in agro suo specum altitudine immensa, quo magna vis auri contineretur.* &c. Inspice ipsum Tacitum. Existimat Ludovicus Dorleans Arbitrum super istis Baßi insomniis hos versus concepisse: nam erant contemporanei, nec postea diu supervixit. Som ia sunt, inquit, idem Interpres Imagines, quæ corporibus dormientibus, semperque vigilantibus animis nascuntur, & inrereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Solutis corporibus*, ait, *animus semper vigens motibus indefeßis & cogitationibus subjectus & curis, quæ mortalium sollicitant mentes, colligit visa nocturna quas phantasias nos appellamus.* Sed avarorum sunt somnia opes. Salluſt. III. frag *Contra ille calviratus* (id est decipi) *quærebat num somnio thesaurus pertenderetur.* Apul. IV. Mil. *Nocturna visiones contrarios eventus nonnunquam pronuntiant, denique flere & vapulare, & nonnunquam etiam jugulari, lucrosum prosperumq; proventum nuntiant. Contra ridere, & mellitis dulciolis ventrem saginare, vel in voluptatem Veneream convenire. tristitia animi languore corporis, damnisq; ceteris, anxiatum iri prædicant.* Sic illudunt hominibus dorm:entibus dæmones per insomnia.

601. *Quod me Socratica fide diligis.*] Maximum Tyrium Diss. IX. vid.

602. *Non tam intactus Alcibiades.*] Plut. serm. I. de virt. Alex. Σωκράτης ἀπείχετο συγκοιμηθέντος τοῦ Ἀλκιβιάδου. *Socrates se continebat Alcibiade una dormiente.*

603. *Pars illa.*] Sæpe *pars* pro mentula nominatur. Scires propter excellentiam & præstantiam ejus factam, quod illa melior sit &

 major

Cubiculum autem meum intravit Chrysis, [604] codicillosque mihi dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta.

[605] Circe Polyæno Salutem.

SI libidinosa essem, quererer decepta. nunc etiam languori tuo gratias ago. [606] In umbra voluptatis diutius lusi. quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perveneris domum. negant enim medici sine nervis homines ambulare posse. Narrabo tibi adulescens, paralysin cave. numquam ego ægrum tam magno periculo vidi. me-Dius Fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet [607] ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga: recipies,

major Priapi pars, & quam mavult sibi, quam caput manusque si qua est non fatui puellà cunni. in carm lib. XXIX. XLIIX. IIX. *Scioppius.*

604. *Codicillosque.*] *Codicilli* hîc scripti genus solitum ad præsentes mitti. Indicat Seneca ep. LV. item Tacitus lib. IV. Ann. Morem autem istum, *Præsentem* sc. *scripto adeundi* primus excogitavit Cæsar, ut Plut. in Cæs. retulit. Eundem morem Tenuit Augustus. Suet. c. LXXXIIII.

605. Circe Polyæno salutem.] In Nominibus olim receptum, ut in ipsâ fronte Epistolæ bina semper ponerent, *suum & alienum*: illo præposito, etiam ad digniorem. Cum caussa. quoniam prima legentis cogitatio & desiderium, est scire à quo missa. Etiam hoc observatum, ut nomina nuda, nec blandientia aut laudantia verba, sibi alterive tribuerent. Excipio, si quis in Imperio aut Magistratu. Tum enim verba additum *P. Servilius Rullus Trib. pl. x. vir Cneo Pompejo proconsuli.* At Epitheta nulla: nisi ad unicè caros aut domesticos. quos interdum *Humanissimos, Optimos, Suavissimos, suas animas* adpellabant, & receptissimo verbo *suos*. *Lipsius.*

606. *In umbra voluptatis diutius lusi.*] Illud interpretatur Achilles Tatius lib. v. Α᾽λλὰ τὸ πάντων ὑβριστικώτατον. περιπτυσσόμενος καταφιλῶν οὕτως ἀνέστης ὡς ἄλλη γυνή. τίς αὕτη τῶν γάμων ἡ σκιά; *Quin immò (quod contumeliosissimum est omnium) è complexu meo, ex ipsis dissuaviationibus æque discedis atque alia mulier. At quid hoc est, nisi nuptiarum umbra.*

607. *Ad Tubicines mittas.* I. cogites de exsequiis. *VVouvveren.* Hi & *Siticines* dicebantur, & *Monumentarii*

recipies, inquam, nervos tuos, si triduò sine fratre dormieris. nam quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. ne speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.

Ut intellexit Chrysis, me perlegisse totum convicium: Solent, inquit, hæc fieri, & præcipuè in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. * * * Chrysis.

Itaque hujus quoque rei cura agetur: rescribe modò blandius dominæ, animumque ejus candida humanitate restitue. verum enim fatendum est, ex qua hora injuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui. Polyænos.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

Fateor me, domina, sæpe peccasse: nam & homo sum, & adhuc juvenis: numquam tamen antè hunc diem usque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. quicquid jusseris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære supplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: sive verberi-

mentarii caraulæ, Græcis Τυμβαῦλαι. *Gonsal.* De *Siticinibus* Gellius lib. xx. c. 11. Hi iterum erant duplices: *Tubicines* & *Tibicines*. Nam & *tubarum* & *tibiarum* frequens fuit in funeribus usus. Ad tubam funera fuisse elata ψαμμαγχόσοι, & cum Græcis dicam, mihi testes sunt. Persius Sat. III. *Hinc tuba, candelæ.* Ubi Cornutus: Quia sepultura tubis *apud antiquos celebrabatur.* item Serv. in XI. Æn. *Antè enim mortui ad tubam deducebantur.* Hinc & Epicteto in Altercatione, *tuba funeris deploratio.* Pertinet huc & jucunda historiola Plutarchi de Pica, quam P. Victorius lib. IX. Var. Lect. c. XIIII. inseruit. Ad *tibias* venio: Sunt qui *tibias* ad puerorum solùm exsequias restringant, Serv. lib. v. Æn. *Sciendum majoris ætatis funera ad tubam solere proferri, minoris verò ad tibias.* Placiadus in Stat. *Iubet religio, ut majoribus mortuis tubâ, minoribus tibia caneretur.* Sed id ubique verum esse non arbitror. Suetonium c. in C. Julii

verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Illud unum memento, non me, sed instrumenta peccasse. [608] *paratus miles arma non habui. quis hæc turbaverit, nescio:* [609] *forsitan animus antecessit corporis moram. forsitan, dum* [610] *omnia concupisco, voluptatem temporè consumpsi. non invenio quod feci. Paralysin tamen cavere jubes, tamquam jam major fieri possit, quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meæ hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare, permiseris. Vale.*

Dimissa cum ejusmodi pollicitatione Chryside, curavi diligentius noxiosissimum corpus, balneoque præterito, modica unctione usus, mox cibis validioribus pastus, id est, [611] bulbis, [612] cochlearumque sine

C. Julii Cæs. funere tibiam agnoscere video, c. LXXXIII. & Senecam in Claudii. &c. adi Kirchmannum lib. II. de Funer. R c. IV. v. Meurs. c. XVIII. de Funere,

608. *Paratus miles arma non habui.*] *Miles*, Veneris nempe. Appul. lib. IX. *Commodum prima stipendia Veneri militabant novi & nudi milites.* Arma pro instrumento virili usurpantur. Sutrius Comicus: *Murrhinum mihi adfer, quo virilibus armis occursem fortiuscula.*

609. *Forsan animus antecessit corporis moram.*] Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur sperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculasse veramque voluptatem perdidisse. antequam omnia fecisset. Hanc fabulam opinor respexit Petronius. *Erhardus.*

610. *Omnia. Habere.*] Nupta sunt verba.

611. *Bulbis.*] Plin. lib XX. c. IX. *Per se triti nervorum contractionem* [*bulbi*] *medentur.* Ibid. *Ad sudorem tusi illinuntur nervis utiles. ideo & paralyticis dantur juxta in pedibus.* Ibid. *Venerem maximè Megarici stimulant.* Heraclides Tarentinus: Βολβὸς, καὶ κοχλίας, καὶ ᾠὸν, καὶ τὰ ὅμοια, δοκεῖ σπέρματος εἶναι ποιητικὰ, οὐ διὰ τὸ ὁμοειδεῖς ἔχειν τὰς πρώτας φύσεις, καὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις τοῦ σπέρματος, Schemata ipsorum apud Portam videre licet lib. III. Phytognom. c. XLIV.

612. *Cochlearumq.*] *Cochleæ sunt* τράχηλοι sive purpuræ conchylia. partes autem cerycis, aut purpuræ, aliusve conchylii fuisse ad cibum expetitas scribit Hesychius, in Ταραντῖνοι. Casaubonus Animad. in Athen. lib. III. c. X. Plin. lib. XXX. c. IX. *Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum, & articulorum dolores.* & lib XXXIII. c. IIII. *Terrestrium carnes suffusionibus proprie ma-*[illegible]

ne jure cervicibus, 613 hausi parcius merum. hinc antè somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, 614 ne latus meum frater convelleret. Postero die, quum sine offensa corporis, animique consurrexissem, in eundem platanona descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, cœpique inter arbores dúcem itineris exspectare Chrysidem. Nec diu spatiatus consederam, ubi hesterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit; Quid est, *Chrysis* inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere cæpisti? Illa de sinu 615 licium protulit varii coloris filis *Polyænos.* intor-

gicisq; artibus refutandis salutares produntur.

613. *Hausi parcius merum.*] Flacc. Argon. lib. III.

---- ---- ---- ---- ---- Lapsas
Restituunt vires & parco corpora Baccho.

Sammon.

Languidus antiquo curatur penis Iaccho.

614. *Ne latus meum frater con-velleret.*] Lascivè. Ovid. lib. I. de Arte.

Insere te turbæ, leviterq; admotus eunti.
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

Et in Priap. Tib.

---- ---- usque dum mihi
Iocosa Venus molle ruperit latus.

615. *Licium protulit varii coloris filis intertortum.*] In veneficiis *licia* adhibebantur *discoloria*, non tantum illigandi incantandique gratia, ut in Pharmaceutria; sed etiam solvendi & expiandi, ut hic. *Turnebus.* *Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *tanias* nominant, in magis olim sacris usurpabantur, erantque diversi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterum plurima aliquando miscebantur: fere tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. *Casaub.* Clem. Alex. infinitè: *ταινίαις ἐρίω καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένας.* Et novena expressit Virg. in Ciri. *Scip. Gentil.* in App. Apol. Morbos venefici ligamentis sanabant. Mar. Victorinus in Cic. *Medici officium curare est sed quia multi & incantatione, & ligamentis curant; curare, inquit, sed adposite ad sanitatem.* Sed præcipuè morbos inguinum: quod & Plin. docet. lib. XXVIII. c. IV. *Inguinibus medentur aliqui licium tela detractum, alligantes novenis septenisq; nodis ad singulos nominantes viduam*

Polyænos. intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignavit. hoc peracto carmine, ter me juſſit exſpuere, [616] terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantatos purpura involverat, admotiſque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manuſque aniculæ ingenti tumore repleverunt. At illa *Proſelenos.* gaudio exſultans, Vides, inquit, Chryſis mea, vides, quod alis [617] leporem excitavi?

Dum vivis, ſperare licet: tu ruſtice cuſtos
Huc ades, & [617] nervis tente Priape fave.

* * *

Polyænos. *Nobilis æſtivas [618] platanus diffuderat umbras,*

Et

duam aliquam, atque ita inguina alligantes licio. Lindenbrog.

Turbatum ſputo pulverem.] Plin. lib. XXVIII. c. XI. & IV.

Ter me juſſit exſpuere.] Sputum apud Veteres extra naturalem uſum duplex, religioſum & contumelioſum. Illo utebantur in avertendis malis omnibus, ut hîc. At de ſputo contumeliæ cauſſa immiſſo, infra Petron. Sed, *cui non dictus Hylas?*

616. *Terq́ lapillos conjicere.*] Lapidum in magicis uſus varius. Philoſtr. de vit. Apoll. Tyan. lib. VII. ἀνῆπτει δὲ ἡ τέχνη τοὺς ἐρῶντας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ αὐτὸ ἀγωγὸν οὕτω νόσον ὡς καὶ γραιδίοις ὑπὲρ αὐτῆς διαλέγεσθαι, θαυμαστὸν οἶμαι οὐδὲν πράττουσι προσιόντες τοῖς σοφισταῖς τούτοις, οἱ κέστον τε αὐτοῖς φέρειν διδόασιν, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῆς γῆς ἀπορρήτων τοὺς δὲ, ἐκ βελλωῆς τῆς ἀέρων.

617. *Leporem excitavi.*] Et hæc inter nupta numerantur.

617. *Nervis tente Priape fave.*] *Tentus* millies ille audiit, quippe qui

Tormento, citharaq́ tenſiorem
ſuum penem extollat. Carm. libero. XXVI. Obſerva etiam *tendere eſſe* in obſcœnis pro tentigine adfici. & habere ſupinum tentus vel tenſus. *Tenſus ergo eſt*, ut Pater caſtiſſimus libidinantium ac lividinantium Scioppius ait, *qui tentigine rumpitur*. Hinc *tentigo* & *pemtentia*, &c. inter impudica.

618. *Platanus.*] Porta lib. II. Villæ, c. XXIV. Heresbach. lib. II. R. R. Platanus arbor ad opacandum locum tantum idonea eſt. Plin. lib. XII. c. I. unde ei nomen ἀπὸ τοῦ πλατύνειν. Dicitur Horatio *Calebs*, & Vidua Martiali. Umbra

Et circumtonsæ trepidanti vertice [619] *pinus,*
Et baccis redimita [620] *Daphne, tremulæq;* [621] *cupressus.*
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus. testis silvester Iasdon,
Atque urbana Progne: quæ circum gramina fusæ,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum torum, [622] myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me vidit, paullulum erubuit, hesternæ scilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus secundum invitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti? Rogas inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus non precantis usque ad satietatem osculis fruor. *Circe Polyænos.*

*　　　*　　　*

Ipsa

bra tamen admodum celebris fuit. Idcirco sub Platanis, opacitate quidem earum mirificè adlectante, crebriter convivabantur Veteres. Unde *Genialis* adpellata est Ovidio lib. x. Met. & pluribus mirum in modum in delitiis habita. Macrobius refert lib. II. Sat. c. IX. *Q. Hortensium Platanus suas vino irrigare consuevisse.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamasse.* Ælianus lib. II. de var. Hist. c. XIV. *Gonsalibus.* Est Platanus ea vi imbuta, ut venenata quæque arceat, ac Serpentes longe abigat, adeo ut vespertilionibus hæc arbor adversetur, nec facile suo ea nidulentur, ejusque umbram ferre sustineant, *Lemnius.*

619. *Pinus,*] De Pinu, Porta lib. II. c. X. Paschal. lib. VI. Cor. c. XXVII. Heresb. lib. II.

620. *Daphne.*] Paschal. lib. V. Cor. c. I. & seq. Mylius in horto Phil. p. 274.

621. *Cupressus*] Porta lib. II. c. IX.

622. *Myrtoque.*] Probus in Virg. I. Georg. *Myrtus est arbuscula Veneris subjecta tutela.* Serv. in II. Georg. (*Solido Paphiæ de robore myrtus*) *Paphia, Venerea, à Papho insula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus consecrata est, vel quod hæc arbor gaudet litoribus, & Venus de mari dicitur procreata: vel quod, ut Medicorum indicant libri, hæc arbor apta est mulierum necessitatibus plurimis.* Folia, inquit Temnius, profert

oleæ

Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus [622] oſculis colliſa labra crepitabant. jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant. [723] jam adligata mutuo ambitu corpora, [624] animarum quoque mixturam fecerant. * * *

Manifeſtis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet [625] catorogare. Nec contenta mulier tam

oleæ aut liguſtro anguſtiora, saturati viroris, baccas nigras Junipero affines, ſapore vinoſo, ex quibus, ut etiam ex molliſſimis ejus foliis oleum exprimitur: quo Heſter delibuta regi Aſſuero in matrimonium aſſumpta eſt. Hujus arbuſti ramis Hebræos adornaſſe ædes ſuas ac veſtibula in Encæniis, hoc eſt, ſolemnitate feſtorum, quæ celebrari ſolent, ob templum poſt Perſarum exilium inſtauratum: in *Scenopegia*, hoc eſt, tabernaculorum feſto à fingendis tabernaculis nomen ſortito, ſcriptura paſſim teſtatur.

622, *Oſcula colliſa labra crepitabant.*] *Popyſmata* oſculorum intelligit Juven. ſat. VI. 582. Ubi Scholiaſt. *Popyſma, oris preſſi ſonus, ut labiorum in ſe colliſorum ſtrepitus.* Eleganter Paul. Silentarius in baſia tria puellarum, apud Nobiliſ. D. Heinſium

Μακρὰ φιλεῖ Γαλάτεια καὶ ἔμψοφα, μαλθακὰ Δημώ,
Δωρὶς δακτάζει. τίς πλέον ἐξερέθει. &c.

Vertit Vir Nobiliſſ.

Cum ſonitu Galatea dat oſcula langáque, Demo
Mollia, cum morſu Doris. age eligito.

623. *Iam adligata mutuo ambitu corpora.*] *Mutuum ambitum*, honeſtè vocat inſinuanrium, ſe amantium tenaciſſimum complexum, unde Horat. *ambitioſam* puellam dicir habilem agilemque in circumplectendo penitiſſimè pullo ſuo, Odar. lib. I.

--- --- *Nec Damalis novo*
Divelletur adultero
Laſcivis ederis ambitioſior.

Ad eamdem formam Plauto *axitioſa mulier*, quæ ſatagir curioſè omnia, ab agendo dicitur. *Guljelmius.*

624. *Animarum quoque mixturam fecerant.*] Euſtathius. *Et totam mordebam oſculo, & totam exſugebam labris, & totus totam, ceu hedera adſtringit expreſſum, amplexabar puellam, copulabar ipſi, & naturam ſeu animam quærebam communicare.* Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τὰ σώματα ψαύοντες, συνάπτουσι τὰς ψυχάς. *quid enim aliud faciunt ora jungentes, quam quod animas conjungant.*

625. *Catorogare.*] vulgo legitur, catorogare. libri quidam ibi habent, *cato-*

tam gravi injuriâ meâ, convocat omnes [626] quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac [627] me conspui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam, quid meruissem, verberibus, sputisque extra januam ejectus sum. [628] Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit. * * *

Itaque

catamolidare. omnino scribendum, *catomidiare*, vel *catomadiari*, quod idem est. hoc, κατωμαδίζειν. quam correctionem indubitate veram esse arguunt, quæ, sequuntur: *Oppono ego manus oculis meis, nullisq; precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus, sputisq; extra januam ejectus sum*, en verbera & sputa. nam catomidiatus, hoc est, verberatus est à cubiculariis, & consputatus à quasillariis. Catomidiari non simpliciter est verberari, sed scapulis verberari, vel catomis. Dicitur à κατωμίζειν voce Græca, quæ κατ' ὤμων significat verbum Latinum *Catomidiare*, hoc est scapulas verberare, pro catomadiare nam *a* in *i* mutant Latini in plerisque vocibus, quas ex Græco deflexerunt τὸ κατώμιον, vel κάτωμα, pars est sub collo inter scapulas, quod Latini *interscapulum*, vel *interscaplium*, & *conscaplium* adpellant. hoc est, συνωμίαν. hic autem aliqnis catomo aut catomis cædi dicitur, cui catomum aut catoma cæduntur, quemadmodum *capite cædi* ille dicitur, cui caput cæditur. *Salmasius.*

626. *Quasillarias.*] Hoc est, genus ancillularum omninm spurcissimum simul ac despicatissimum: quas *robustum* ad *collicem* detrusas, inibique herilibus pensis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovidio, Juvenali denique. Unde & *Codicariarum* cognomento insignitæ olim. *DousaP.* *Quasillariæ* à quasillo; seu calatho dictæ sunt. Romæ olim,

MUSA QUASILL
VIX. ANN. XXX.
CRATINUS. LANIPEND
DE. SUO

Tignerius.

627. *Me conspui jubet.*] Clemens lib. x. Recogn. *Omnes exspuentes in faciem ejus, expulerunt eum de civitate, dicentes, tu eris reus mortis tuæ.* Sen. lib. III. de Ira c. XXXIIX. Ex hoc more in sacra historia Romani milites Servatorem, cum omni genere ludibrii adficerent, conspuerunt. D. Marc. c. XIV. & XV.

628. *Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, &c.*] Ridiculè. Sed tamen ex ejus seculi consuetudine stolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita

Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumeliâ meâ hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod solum igitur salvo pudore poteram confingere, languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam converti, quæ mihi omnium malorum caussa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi tepente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido malè dabat usum.
Nec jam poteram, quod modò conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera[629] *mille oporta rugis.*
630 *Ita non potui supplicio caput aperire:*

Sed

mita ad furorem usque prurientes, nihil pejus metuebant sibi, quam ne vir suus, vel adulter utique haud paullo virilior vidua pudicaque contentus nocte fundum familiarem colere negligens existeret. Ideoque quoties evenisset fortè, ut admissarius suus virum se esse quodammodo quasi oblitus videretur, reliquum erat, ut in servorum, ancillarumque insontium gregem herilis expeteret culpa: hoc est, ut *Caudicariæ* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteraque familiæ pars multo sordidissima, piaculares ob alienam fierent ignaviam. Eleganter Juven. Sat. *Dousa P.*

629. *Mille operta rugis.*] Sic est quum languorem patitur. Contra illa quæ exprimitur devirginato in carmine.

Versibus obscœnis offendi desine: non est
Mentula subducti nostra supercilii.

Tenta quidpè perpetuo illa olim efficta est. Ideoque absque Rugis, quæ in supercilio cogi atque subduci solent. *Gonsal.*

630. *Ita non potui supplicio caput aperire;*] Capire intecto incedebant Romani; ut supra jam declaratum. *Caput aperire*, denudare omnino erat. unde Petron. jocum nequam petivit. Nam parti illi, de qua in præsentia queritur, & *Caput* tributum. Illi autem Aperiendo requiri enim videbatur tumor ejus sat rigidus, *confugerat*, namque *in viscera mille Operta rugis.* Voluit igitur Polyænos jlocaliter nunc illam bipenne decollare, Græci dicunt, κεφαλοξομεῖν, sive ut Phrynicus, καρατομεῖν. Ei igitur supplicio necessario caput denudari aut aperiri debebat. quod quum fieri nequisset, supplicii quoque executio pariter non potuit. res tota prorsus ridicularia. *Idem.*

Sed

631 *Sed furciferæ mortifero timore lusus*
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitudinem imponeres? 632 ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

Illa solo fixos oculos aversa tenebat:
Nec magis incepto vultum sermone movetur,
Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Nec minus ego tam fœdâ objurgatione finitâ, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, cum eâ parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam mali feci, si dolorem meum naturali convicio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique

631. *Sed furciferæ mortifero furore.*] *Furcifera*, acutè. quidpe quæ egeat furca, qua sublevetur. nam

---- *languidior illa coliculi tepente thyrso.*

Et,

Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Illum autem *Mortiferum timorem* mirifice id explicat sup. *Mille jam mortibus frigida.*

Namque illa metu frigidior *rigente bruma.*

Et præ timore *Frigidior hieme Gallica factus* supra Encolpius. *Idem.*

632. *Rogo te, mihi apodixim defunctoriam redde.*] Vetus debitoris formula petentis à Creditore soluti jam debiti Professionem, quam prisci

capitique etiam quum sæpius dolet? quid? [633] non & Ulyxes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisque novæ simplicitatis opus?
634 *Sermonis puri non tristis gratia ridet,*
Quodque facit populus, candida lingua refert,
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
635 *Ipse pater veri doctus Epicurus in arte*
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, usque in injuriam vigilavit: an contentus fuit vidua pudicaque nocte? [636] Tetegit puer oculos suos, conceptissimis-

prisci ICti *Apocham* vocarunt. *Adodixis defunctoria* libellus est, quo ostenditur scilicet, quempiam jam defunctum esse, vitæque Debito liberatum. Jorulariter etiam isthæc Petronio nunc translata. *Idem.*

633. *Non & Vlixes cum corde litigat suo?*] Ad lib. xx. Hom. Odyss respexit haud dubiè, ubi in corde agitat, quonam modo de Ancillis procis se immiscentibus supplicium sumat.

634. *Sermonis puri.*] Non temerè apud alium reperias, *purum sermonem*, pro *Latino*. Latina enim oratio est, nuda, & obscœna quæque nulla circuitione spurcas res prætextatis verbis loquatur. *Sic* Mart. *per quos in nulla pagina Latinè loqui licet*, hoc est, *suis nominibus adpellare. Palmerius.* Vid & Sciopp. in Priap. carm. 11.

635. *Ipse Pater Veri.*] Ita & Carus noster Epicurum vocat. Videntur honoris caussa Philosophi auctores suæ doctrinæ soliti adpellare patres; ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum. Aristotelem Peripatetici. Nam & ita Cic. lib. III. de Nat Deor Ubi de Zenone. *Gisanius.*

636. *Tetigit puer oculos suos.*] Amatorium, *per oculos*, jusjurandum, creber-

tiſſimiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam „vim factam: * *Utut res haberet, ſpem vultu ſimulavi,* ſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum numina verſu:

637 *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra Dione*
Divitibus ſylvis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos, viridisque Thaſos, quem Lydus adorat

Veſti

creberrimumque rerum eroticarum ſcriptoribus.

637. *Nympharum, Bacchiq. comes, quem pulcra Dione &c.*] *Priapus* Veneris & Dionyſii filius eſt. Scribunt Venerem Baccho ex Indica expeditione domum revertente, Lampſaci Helleſponti urbe gravidam decubuiſſe, & parere ibi, quodcunque eſſet, decreviſſe. Ad quam cum Juno officii, ut præ ſe ferebat, cauſſa, acceſſiſſet, uterum ejus venefica adtigiſſe dicitur manu, eoque factum, ut Venus puerum, cum cætera informem, tum vel maximè ob virilis illius ſuppectictilis commendatam bonitatem terribilem, enixa fuerit. Patriæ meminere Carm. lib. lv. lxxvi. &c. *Helleſpontiacus* dicitur Virg. lib. IV. Georg. Petr. infr. *Lampſaci* cum adoleviſſet, Lampſacenis mulieribus, ſcitus nimirum admiſſarius, ob non viſitatam illam faſcini ſui luculentitatem gratiſſimus & intimus, tandem factus fuit. Hac ergo re Lampſaceni cives patriam multandum mentulatum iſtum Priapum cenſuerunt. non impune illud Uxores e. ſuppliciis ſuis hoc à diis impetrarunt, ut periculoſus maritis ſuis pudendorum morbus invaderet, ad quem levandum de oraculi Dodonæi ſententia Priapo placato & in patriam poſtliminio revocato, uſus erat. Reducitur ergo deſideratus Lampſacenis mulieribus Priapus, & plauſu ab illis maximo exceptus Deorum tamdem numero inſeritur. *Priapum* Ægyptii *Horum* vocabant. *Horus* ille pingebatur *Iuvenis alatus*, cum *diſco ad pedes* adjacente, & *ſceptro in dextra*, *mentulam reliquum corpus æquantem ſiniſtra tenens.* Idem *Mutinus* Guljelmio videtur. non recte, ut opinor. *Mutinus* e. aliud à Priapo numen, *publicum habens* ut teſt. Feſtus *Romæ ſacellum.* Is *ſedebat in ſacello ſuo mentulâ arrectâ*, & *in ſinum ejus, priuſquam ad maritum deduceretur, nova nupta locari ſolebat*, ut ejus pudicitiam, prior Deus prælibaſſe videatur. Dicitur quoque *Phallus*, & *Ithyphallus* ac *Triphallus*. Columell. Tibull. Niceph. Callist. Eccl. hiſt. lib. XIV. c. XLIV. *Phallus* veretrum ſeu mentulam notat. Herodotus *Phallophoros* in Bacchi ſacris fuiſſe ſcribit, h. e. qui ſtatuas gerebant cubitum longas, cum veretris longis, reliquum pœne corpus æquantibus. Talibus Phallis, ex vitro, ebore, auro, ſerico & panno lineo mulieres uſas & hodieque uti ad explendam libidinem Gyraldus refert. *Hortis præficiebatur.* Et ideo *hortorum cuſtos* dici ſolebat. carm. lib. XXIII. Etiam *pomaria*, *vineas & agros tuebatur.* carm. lxxI. XIV. lxxxvII. Etiam *in nemore fuit*, ſed

is

O

Vestifluus, templumque tuis imponit 637 *Hypæpis.*
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quæso,
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et quandoque mihi fortunæ adriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fretus suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum

is *rudis* admodum & *informis* detrunco nondum evulso factus. carm. lxxxiv. In talibus locis statui solebat, ut ejus *adspectu fures & aves repellerentur*. carm. xxix. & lxxiii. Effigies ejus alia apud Ægyptios, alia apud Latinos fuit. apud illos *cubitalis erat*, & *juvenilis* ut sup. de Horo. apud Latinos *commoda & justa*, ut Plaut. vocat, *statura*; eratque *Agricolæ barbato similis*. carm. lxiii. & lxxvii. *Ruber* quoq; fuit & *nudus* carm. ad lect. & xxv. & apud Tibull. *Dextra falcem salignam* carm. v. *Sinistra mētulam arrectam tenebat*. carm. xxiv. xxii. v. & illam quidem *pedalem*. carm x. & xxvii. *In capite ejus ramus vel pertica* figebatur. Horat. lib. 1. *Sat.* viii. *Asinus ligneus* adjungi illi solebat. ut ex carm. lv. odoratus sum. Græci *asinum Priapo immolabant*. alia etiam animalia ipsi immolabant, ut *porcum*, carm. lxv. *Hircum & capellam*, carm. xxcvii. *In horto sacellum* ipsi statuebatur. in eoque *mensa seu ara* carm. xv. *Honores illi ab agricolis & villicis varii habebantur*. Ejus caput vere *corolla rosea*, æstate *spicea*, auctumno *pampinea*, hieme *oliva* donabatur, ut ex carm. xxcv. & xxcvii. videre est. Eidem *poma* offerebant. carm. xv. xx. xlii. *Libum* eidem, *lac & ordea tosta* offerebant, carm. xxi. carm. xxxiv. *puella quædam, quot viros una nocte experta fuerat, tot verpas salignas Priapo dedicat*. carm. xxxvii. pro sanato fascino suo quidam tabellam votivam in Priapi sacello suspendit. Ejus denique mentulam coronis cingere solebant carm. xl. & l. Hæc breviter ex Scioppii elegantis, mehercle, rei Venereæ interpretis, commentis.

637. *Hypæpis.*] Est Lydiæ oppidulum *Hypæpa*. ut lib. xi. Met. testatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est Hypæpus Theocrito teste. *Ionius.*

638. *Depo-*

Dum hæc ago, ſolertique cura [638] depoſito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, [639] atraque veſte deformis; extraque veſtibulum me injecta manu duxit *cuncta trementem.* ** Quæ [640] ſtriges comederunt nervos tuos? aut quod [641] purgamentum nocte calcaſti in trivio, aut [642] cadavere? Nec à puero quidem te vindicaſti: ſed mollis, debilis, laſſus, tamquam caballus in clivo, & operam, & ſudorem perdidiſti; nec contentus ipſe peccare, mihi deos iratos excitaſti, *ac pœnas mihi nullas dabis?* Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum, & harundinem ab oſtio rapuit: iterumque nihil reſpondentem mulcavit. ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque fregiſſet. Nec ingemui ego, utique propter

Proſelenos.

Polyænos.

638. *Depoſito meo caveo.*] *Deponi* dicebantur olim ægri jam prorſus deſperati. Aut etiam recens mortui, quando de ſublimiori lectulo humi conlocabantur. Hinc patet *Depoſitum* aptè vocari membrum illud, de cujus valetudine jam propè deſperaverat, quod ingenti laboraret paralyſi. ſive eo quod jam illud membrum haberet demortuum, Depoſitum haut inconcinnè nuncuparet. *Gonſal.*

639. *Nigraq; veſte deformis.*] Lipſium vid. lib. II. Ann. Tacit. Ræyard. lib. conject. I. c. XX.

640. *Striges.*] Plin. lib. XI. c. XXIX. Ovid. Faſt. VI.

641. *Purgamentum.*] Purgamenta quæ quidem Græci καθάρματα adpellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem, plerumque: interdum & in mare: interdum in trivium: jaciebanturque ab averſis trans caput, ut in Pharmaceutria ſcriptum eſt: nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. ea autem ſecum ſceleris & culpæ admiſſæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. itaque erant purgamenta ea omnibus inviſa ut ea vel pede calcaſſe nefarium haberetur, & inauſpicatum, & mali alicujus præſagium. hanc tamen ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum ſcriptum eſt ſæpe numero ovis purgamenta veſcebantur. *Turnebus.*

642. *Cadaver.*] Omen ab Hebræis ad Græcos tranſlatum. Num. cap. XIX. XI. *Qui tetigit cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus: aſpergetur ex hac aqua die* tertia

ter mascarpionem, lacrumisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput superpulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lecculi sedit, ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec intervenit sacerdos, &, Quid

Enothea. vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam lu-

Proselenos. gentes rident? O, inquit, ô Enothea, hunc adulescentem quem vides, malo astro natus est: nam neque puero, neque puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti: lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit?

Polyænos. His auditis Enothea, inter utrumque consedit, moto-

Enothea. que diutius capite; Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne putetis perplexè agere, rogo ut adulescentulus mecum nocte dormiat, [643] nisi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

[644] *Quicquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus.*
Quum volo, spissatis arescit languida succis:
Quum volo fundit opes: Scopulique, atque horrida saxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submitit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: Mihi flumina parent,
Hircanæque tygres, & jussi stare dracones.
Quid leviora loquor? Luna descendit imago
Carminibus deducta meis: Trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.

Tantum

tertio & septimo, & sic mundabitur.

643. *Nisi illud tam rigidum reddidero quam cornu.*] Demetrius Apameus in lib. Signorum: *Tensionem autem fuisse veretri nimiam, cum parvo dolore, ut Cornu putaretur.*

644. *Quidquid in orbe, &c.*] Nullus scripsit de Magorum incantationibus, ut legenti veterum monumenta obvium est, idcirco heic exem-

Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis exstincta sacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulyxis:
Proteus esse solet, quicquid libet. his ego callens
Artibus Idæo frutices in gurgite sistant,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: 645 detersisque curiose manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit. Enothea 646 mensam veterem posuit in medio altari, quam vivis implevit carbonibus, & 547 camellam etiam vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox 648 incincta quadrato pallio cucumam

Polyænos. *Proselenos.* *Polyænos.*

exempla qua Græcorum qua Latinorum, non congero.

645. *Detersisq; curiosè manibus.*] Dictum juxta veterum religionem, quibus absque manuum ablutione, rem sacram auspicari, piaculum erat. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa præfigere mos erat aquæ continendæ lustrali, qua prius videlicet lavarent sacrificaturi. Eorum jam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii. Tute vide Choulium. *Gons.*

646. *Mensam veterem posuit in medio altari.*] Festus: *Mensæ in ædibus sacris ararum vicem obtinebant.* Festus iterum: *Anclabris mensa ministeriis divinis apta.* Ab *Anculare* quod Priscis erat ministrare. Dyon. Halyc. lib. 11. Ant. Rom. Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαϊκαῖς. *Ipse certe spectavi in sacris ædibus cœnas diis adpositas in Mensis Ligneis antiqui operu*, &c. primæ quidpe frugalitaris remanserant ejuscemodi reliquiæ.

647. *Camellam.*] Vas. mox; *Infra manus meas camellam vini posuit.* Ovid. lib. v. Fast.

Dum licet, adposita veluti cratere camella
Lac niveum potes purpuream que sapam.

Turnebus.

648. *Incincta quadrato pallio.*] *Pallium quadratum* promiscua vestis fuit, hoc est, communis viris ac fœminis. Tert c.1. de Pall. Videtur & fœminarum *quadratum pallium*

cumam ingentem foco adposuit, simulque pannum
649 de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis delata. Ut solvit ergo licio pannum, 650
partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos peritè spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit. 651 Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumque rerum quasdam artes fames edocuit. * * *

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & nova terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis stillæ lacus, & de caudice lento
Viminiæ lances, maculataque testa Lyæo:

652 At

pallium vocari olim etiam *Palla*, aut hæc satis similis fuisse. Isidor. lib. XIX. c. XXV. *Palla, est Quadratum Pallium Muliebris vestis, deductum usque ad vestigia.* Habuit à Serv. lib. XI. Æn. Incingi Quadratis Palliis, aut Pallis sagas quondam solitas quum sacris suis vellent operari, paret & Horat. lib. I. sat. VIII. *Gonsal.*

649. *De carnario detulit furca.*] *Carnarium* tabula erat cum pluribus uncinis. quibus succidiæ, ac quævis alia ad victum necessaria suspendi consueverant; parietique adfixa erat juxta focum in culina. Auctor Moreti: *Non illi suspensa focum Carnaria* &c. Varro lib. II. R. R. c. IV. *Idem.*

650. *Partem leguminis super mensam effudit.*] Nam ad Veneficia & sortes adhibitæ olim *fabæ*. Caussam perspicuam reddit Lucian. in Vit. auct. de Fabis differens. *Primum quidem plane genitales sunt, & si fabam adhuc viridem exuas videbis eam omnino virilibus membris similem naturam habere: elixam autem si deponas, certis noctibus sanguinem feceris. Idem.*

651. *Mirabile quidem paupertatis ingenium.*] Plaut. Stic.

--- *Illa* [Paupertas] *omnes artes perdocet*

Appul.

652 *At paries circa palea satiatus inani,*
Fortuitoque luto: clavis numerabat agrestis,
Et viridi junco gracilis pendebat harundo.
Praterea qua fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa [653] *mitia sorba*
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et [654] *tymbra veteres,* [655] *& passis uva racemis.*
Qualis in Actaa quondam fuit hospita terra
656 *Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis*
[657] *Battia-*

Appul. Apol, *Paupertas prisca apud sacula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.*

652. *At paries circà paleâ, &c.*] Pro calce & arena multi utebantur luto subacto & paleis mixto in parietum instructura. Ideo vicem luti bitumine fartos Babylonis muros tradit Herodotus. Palladius: *quibus copia suppetit macerias luto, & lapide excitant, plerique sine luto congesta in ordinem saxa componunt.* Petron:

Et paries circa palea satiatus inani
Fortuitoque luto clausos munibat agrestes.

Qui versus ita legendi & exponendi sunt. Quod enim de cespiticio pariete accipiunt, & de clavo annuli strenuè nugantur. Festi abbreviator: *Aceratum lutum, & paleis mixtum.* de hoc *luto* intelligit. Propriè autem locutus est Petronius, *parietem luto satiatum & palea* dicendo, qui fartus erat luto. Vitruv. lib. II. c. VIII. Utraque autem ex minutissimis sunt instruenda, uti materia ex calce & arena crebriter parietes satiati, diutius contineantur. Ita & luto satiebantur. *Salmasius.*

653. *Mitia sorba*]Paschal. de coron. c. I. lib. III.

654. *Thymbra veteres.*] Plurima *Thymbra*, sive *Satureia* mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plin. Inde συμβρωφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum proverbium, de quo Hesychius & Suidas, usurpatque Aristophanes in Nub. *Veteres* aridæ interpretor. Nam Columella de eadem herba inquit, lib. II. cap. ult. *Nam & viridis esui est jucunda, nec arida inutilis ad pulmentaria condienda. Gonsal.*

655. *Et passis uva racemis.*] *Uva pensiles* sunt. Plin. lib. XV. c. I. *Durant alia Uva per hiemem pensili concamerata modo.* Plaut. Pœn.

Si quidem tu es mecum futurus pro Uva *passa pensilis.*

Varro lib. I. R. R. c. LXIIX. *Pensilia, ut Uva, sorba, ipsa ostendunt, quando ad usum oporteat promi.*

656. *Digna sacris Hecates.*] A Petronio anus dicitur *digna sacris Hecates*, anus pauperrima & mendicissima, quòd cùm in trivio soleret adponi vilissima Hecatæ cœna, ut alecarum & mænarum, eam, ut est apud Aristophanem in Pluto,

[757] *Battiadæ veteris mirando tradidit ævo.*

* * * * *

Dum illa carnis etiam paululum delibat : & coæqualæ natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super foculum mittit. frangitur ergo cervix [658] cucumæ, ignemque modò convalescentem exstinguit. vexat cubitum ipsa stipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo erexi : statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, [759] ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, quum ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdeque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem : atque alius tunicam meam lacerat, alius [660] vincula calciamentorum resoluit, ac trahit : unus etiam dux ac magister sævitiæ, non dubitavit crus meum ferrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi,

pauperes rapere consuescent penè priusquam adposita esset. sic autem scribit Petronius,

Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates.

significatur Hecale pauperrima, quæ hospitio Theseum recepit. *Turnebus.*

657. *Battiadæ veteris.*] Leg. *Battiadæ vatis vivendo tr. ævo. Battiades.* i. Callimachus, videtur de Aruspicina scripsisse secundum Fulgent. lib. III. Mythol. in tab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expositionis Virgilianæ continentiæ. Hecalesia autem scripsisse. refert Plut. Battiades vero a Batto nomen deflectit. *P. Daniel.*

658. *Cucumula.*] Politian. miscel. c. XXX. Cujac. lib. X. c. XV.

659. *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit.*] Vix absque igne ullum sacrum, nedum Magicum peractum. Unde nonnullus *Ara*, quasi *Ardea* est, ab *ardendo*; vel quasi *ura* ab *urendo*. *Gons.*

Vincula

extorſi, cœpique pugnaciſſimum animal armata elidere manu nec ſatiatus defunctorio ictu, morte me anſeris vindicavi.

661 *Tales Herculea Stymphalidas arte coactas*
Ad cœlum fugiſſe reor, ſanieque fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus inſolitis, confuſaque regia cœli
Viſa ſuas moto tranſcurrere cardine metas.

Jam reliqui revolutam, paſſimque per totum effuſam pavimentem conlegerant fabam, orbatique, ut exiſtimo, duce redierant in templum, quum ego prædâ ſimul atque hac vindictâ gaudens, poſt lectum occiſum anſerem mitto, vulnuſque cruris haut altum aceto diluo. Deinde convicium verens, abeundi formavi conſilium: conlectoque cultu meo ire extra caſam cœpi. Nec dum libaveram cellulæ limen, quum animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veſte, tamquam expectarem morantem, in aditu ſteti. Conlocavit illa ignem caſſis harundinibus conlectum, ingeſtiſque ſuper pluribus lignis, excuſare cœpit moram, quod amica ſe non dimiſiſſet 662 tribus niſi potionibus è lege ſiccatis. Quid porro tu, inquit, *Enothea.*

660. *Vincula calceamentorum reſolvit.*] *Vincula* hîc ligamina ſunt, quæ calceos vinciunt, adſtringuntque. *Corrigiæ* Ciceroni lib. II. de divinat. dictæ, ubi earum *abruptio* inter omina adverſa recenſetur. *Retinacula*, ut puto, Apollinari carm. II. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, ut noſtratia, hoc genus Vincula; etiamque brachiola, quæ Anſæ adpellabantur. *Idem.*

661. *Tales Herculea &c.*] Eſt hoc ex ſententia Piſandri Camirei, qui Stymphalidas in Arcadia non interfectas ab Hercule, ſed Crotallorum ſonitu fugatas tradidit, ut auctor eſt Pauſanias lib. VIII. *Puteanus.*

662. *Tribus niſi potionibus è lege ſiccatis.*] Eubulus ex verſione Florentis Chriſtiani:

Polyænos. inquit, me absente fecisti? aut ubi est faba? Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prœlium exposui; &, ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem anserem obtuli. quum protuli anserem, anus ut vidit, tam magnum æquè clamorem sustulit, ut putares iterum anseres limen intrasse. Confusus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potius quam mei misereretur. *Enothea.* At illa complosis manibns, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. 663 Occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum; fecistique, ut me quisquis voluerit immicus sacerdotio pellat.

Hæc

Nam terna tantum temperari pocula
Catis jubeto: sanitatis gratiâ
Primum hauriatur, alterum oblectaminis
Et amoris ergô, deinde somni tertium.
Vbi istud ebibêre, quis pectus sapit,
Domum redibunt. --- ---

Idemque numerus Synodo Nannetensi definitus est can. IV. neque quaternos potandos esse cyathos Democritus Physicus volumen condidit. Plin. lib. XXVIII. c. VI. erantque antiquitus Magistratus, qui convivas, ne se nimio vino proluerent, legis sympoſiacæ admonerent, quos Plato de Rep. μετάμεθυας vocat, quodque bibendi modum, illa lege definitum imperarent, *Moduperatores.* Varro lib. XX. Rer. Human. quique dicti sunt ὀφθαλμοί, quod toti Argi & oculei essent in convivarnm compotationes, quodque convivis spectatores adnotatoresque imminerent. *Savaro.*

663. *Occidisti Priapi delicias, anserem, &c.*] Sacratos hinc Priapo anseres ediscimus, ipsius in templo diversari, alique, eorum sc. cura sacerdoti commissa. *Gonf.* Suspicari possit aliquis, improbius nescio quid sub Matronalis schematis integumento occultari. nec alio fortasse accommodandum, quam quod avis ejusce lingua in cibo, vel

potione

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos, *Polyænos.*
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidæ periere nives, & languidus Auster
Non patitur, glaciem resoluta vivere terra.
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro ansere 664 strutio camelum reddam. Dum hæc, me stupente, in lectulo sedet, anserisque fatum complorat, interim Proselenos cum impensa sacrificii venit, visoque ansere occiso, sciscitata caussam tristitiæ, & ipsa flere vehementius cœpit, meique misereri, tamquam patrem meum, non publicum anserem occidissem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, 665 expiare manus pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, unde possitis & deos, & anseres emere. Quos

potione certe adsumpta, fœminarum libidinem concitare, maximumque adeo pruriginie muliebris suscitabulum esse credatur. *Dousa P.*

664. *Struthiocamelum.*] Struthiocamelus dicebatur, etiam, *Passer Marinus*, & κατ᾽ ἐξοχὴν *Afra* & *Pœna avis*, ut στρουθὸς Græcis simpliciter, & Passer Latinis. Vetus Inscriptio: ÆDILITATEM. LAUDABILITER. ADMINISTRAVIT. ET. DIEM. FELICISSIMUM. III. IDUS. JANUAR. NATALEM. DEI. PATRIS. NOSTRI. VENATIONE. PASSERIS. DENIS BESTIIS. &c. *Gonsal.*

665. *Expiare manus.*] Piaculum est sacrificium, quod fit liberandi supplicio ejus causa, qui facinus in se admisit, in quo victima paritur. Cato de R.R. c. CXXXIX. *Porrò piaculo facto, sic verba concipito: Si Deus, Si Dea, cujus, illud sacrum est, uti tibi jus fiet, porco piaculo facere, illiusce sacri coërcendi ergò.* Hoc facto propriè dicebatur ille, qui facinus admiserat aut ipsum etiam facinus piari vel expiari. hoc est, piaculo solvi pœna liberari. Quia in locum peccantis succedebat hostia vel sacrum, ideo etiam subjici dicebatur. Lex Numæ: *Si quis hominem liberum dolosciens morti duit, parricida esto: si imprudens se dolo malo occisit, pro capite occisei agnateis ejus in concione arietem subjicito,* Quo volebat,

Enothea. Quos, ut vidit Enothea, Ignoſce, inquit, adoleſcens, ſollicita ſum tuâ cauſſa : amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

Polyænos. *Quiſquis habet numos, ſecura naviget aura,*
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaen, ipſumque licebit
Acriſium jubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omneis,
Et peragat cauſſas, ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus,[666] *PARET, NON PARET, habeto,*
Atque eſto quicquid Servius, & Labeo,

Multa

volebat, ſi quis imprudens hominem occidiſſet, pro capite occiſi agnatis ejus in concione arietem offerret: qui cæſus in locum imprudenter occidentis, quaſi luiturus ſubſtituebatur.

666. *Paret, non paret.*] Veteres dicebant, *ſi paret*, teſte Feſto, quod poſteriores, *ſi apparet.* Fuit autem formula, *ſi apparet, Titium dare oportere*, propria actionis in perſonam, ut notum ex Cic. *Giſan.*

Labeo.] Petronius Arbiter Labeonem inter JCtos. ponit. Ait autem Tacitus *intra præturam ſtetiſſe*, quod verum eſt: ejuſque dignitatis gratia, ſcripſit librum *de prætore urbano.* nam ſuam Spartam ornare voluit. Hic autem liber citatur. *l.* XIX. *de Verb. ſign.* Ejus pater civilibus bellis Reip. partes ſequutus, ſibi violentas manus attulit, poſt factum teſtamentum & ſcrobe parata in tentorio. Appian. de bell. Civ. Erat Labeo de quo apud *Petron.* mentio, vir probus, & libertatis amans, etiam uſque ad periculum, & pro ea contumax, quæ JCtorum virtus fuit ſingularis. Talis enim fuit M. Porcius Cato juris Romani conſultiſſimus, *& incertum an propter Reip. amorem & libertatem magis preſſerit eum nobilitas, an ille agitaverit nobilitatem*, ut ait Livius. Certe P. Rutilius Senator Tribunos militares innocentia ſua equitumque ambitionem retudit acriter. Et etiam magnanimiter, qui ſecundus à Catone intuenda Reip. libertate. Caſelius Aulus J. C. *doctus & ſapiens, nec prece nec pretio compelli potuit, ut de his rebus, quas Triumviri ſtatuerant, formulam ederet*, ait Valerius lib. VIII. c. II. Quemadmodum & Servius Sulpitius, etiam alter Juriſconſultus, qui Cæſaris auſus viriliter reſtitit; & ejus exemplo Labeo. Nam cum Senatus, adulatione ſumma, cenſeret excubandum pro foribus Augusti: *Ego* inquit *Labeo, excubitor fui nunquam, quia ſomnolentior.* Et cum poteſtas fieret illi Senatum legendi ab Auguſto, Lepidum legit, hoſtem

667 *Multa loquor : quidvis numis præsentibus opta,*
Et veniet. clausum poßidet arca Iovem.

Interea hæc me satagens, infra manus meas camellam “ vini posuit, & quum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset, avellanas nuces cum precatione mersit in vinum : & sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc conjecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scil., ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anserem adpel-* “ *lens sese* 668 recluso pectore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura prædixit. Immò, neque vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, 669 epulasque etiam lautas paullò ante, ut ipsa dicebat, perituro paravit. Volabant inter hæc potiones meracæ.

* * * * * *

Profert

hostem Augusti. Interrogatusque num essent alii digniores, *suum*, inquit, *cuique judicium est*. Horatius poëta, qui uti capito, inter aulicos, & falsos fuit, *stultum Labeonem* nominabat, quod oblatum Consulatum ab Augusto respuisset. Sat. III. Sed fuit sapiens insania. Nam aliud est virum bonum agere, aliud adulatorem: aliud Jurisconsultum, aliud mancipium togatum & aulicum. Nec solus respuit Consulatum, cum alter coætaneus, & ut Labeo, etiam Jurisconsultus Q. Murius idem fecerit *L. II.* π. *de orig. juris*. Sextus etiam pater à D. Julio oblatum latum clavum respuit. Senec. ep. XCIIX. *Dorleans.*

667. *Multa loquar. &c.*] Legit. Cl. Pet. Scriverius ad Mart. lib. I. *Parva* loquor. deinceps, *Eveniet.*

668. *Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, &c.*] Virg. lib. IV. Æn.

--- --- --- Pecudumque reclusis
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν protulit Arbiter, quæ princeps species *Haruspicinæ*. inquit apud Philostrat. lib. VIII. Apollonius: *Iecur, in quo Vaticinii sedem esse, dicunt ejus artis periti. Gonsal.*

669. *Epulasq; etiam lautas.*] Nam Anseres olim in delitiis valde Gulonibus fuêre, eorum autem præcipue jecinora. indicat Athenæus lib. x. c. XXII. Mart. lib. XIII. ep. LIIX. Alagabalus apud Lampridium

Profert Enothea [670] scorteum fascinum, [671] quod ut oleo & minuto pipere atque urticæ trito circumdedit semine, paulatim cœpit inserere ano meo. Hoc crudelissima anus spargit subinde humore femina mea. Nasturcii succum cum abrotono miscet, perfusisque inguinibus meis, viridis urticæ facem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta „manu cędere. *Urticis ustum, fuga subductum exæstuans consectatur.* * * Aniculæ, quamvis solutæ mero ac libidine essent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos secutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Evasi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decursum cruentatis. * * *

Chrysis Chrysis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat.

* * *

Polyænos. Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris Dearum lividinantium judex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenem huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cœleste ac divinum pectus

dium insana prodigalitate *Canes jecinoribus anserum pavit*, ita, *ut psittacus atque fasianus leones. Idem.*

670. *Scorteum fascinum.*] 1. Rubrum penem coriaceum ut Suidas exsertim tradit voce φαλλός. Confecti & ex varia materia varios in usus olim Phalli ex ligno, *ficu* potissimum, qui *ficulnei* sæpius adpellati. ex *ebore*, ex *auro*, ex *serico*, & ex *lineo panno*. quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *Phallovitroboli*, vel *Phallovitroboli* Capitolino, dicuntur. Erant videlicet *vitrea pocula*, in obscœnam pudendi figuram effigiata. Juven. Sat. 11.

--- *Vitreo bibit ille Priapo.*

Scholiast. *In Vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculos; manibus illos *Priapos* extollentium, *Pignorius* opere de Serv. exhibuit. Obscœnitates etiam eas edebant. nam *Siligineos Priapos* habuere Mart. lib. XIV. ep. LXIX. Item placentæ fuere aliæ in Muliebria inguina. Sed ohe! *Idem.*

671. *Quod ut oleo &c.*] Omnia hæc

pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant quod verberatus sum, nescio: quòd ejectus sum, lusum puto, modò redire in gratiam liceat.

* * * * * *

Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quandam imaginem. * * * *Sic pervicax,*

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur, Prius [672] *Inachia Tirinthius ira*
Exagitatus [673] *onus cœli tulit: Ante profanam*
[674] *Iunonem Pelias sensit:* [675] *Tulit inscius arma*
Laomedon: [676] *Gemini satiavit numinis iram*
Telephus: Et regnum Neptuni pavit [677] *Vlyxes.*
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
[678] *Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.*

* * * * * *

Quæ-

hæc Venerem languentem inritant.

672. *Inachia.*] .1. Junonia. dicta Juno Inachia, ab Inacho fluvio Argivæ regionis Junoni sacrato, ut tradit Pausan. de eóque fuse Plut. εἰ γνήσιος, *de Fluminibus.* Ita Ἰναχὶς Ἥρη dicitur Nonno initio lib. ult. Dionys. hoc est, *Argiva*, ut *Inachides mulieres*, & *Inachia fora.* &c. pro *Argivis* eidem usurpantur.

673. *Onus cœli tulit.*] Undecima Herculis ærumna fuit, Aurea mala ab Hesperiis reportare. Ast quum præmonitus à Prometheo foret, ne ad Hesperidum hortos ipse accederet, sed ad ea accipienda Atlantem mitteret, necesse habuit, Atlantis interea subire vices, eique in cœlo sustinendo succedere. *Idem*

674. *Iunonem Pelias sensit.*] Pelias Neptuni filius ex Tyrone, qui quum primum adultus novercam matris occidit, superque ipsam Junonis aram jugulavit. *Eamq́ ob rem nullo unquam honore Iunonem adfecisse memoratur, atqui postea inter se discordiam exercere non desierunt.* inquit Apollod. lib. I.

675. *Tulit inscius arma Laomedon.*] Fuse. narrat Apollodorus lib. II.

676. *Gemini satiavit numinis iram Telephus.*] *Gemini numinis* Minervæ interpretor, qua Artium omnium, qua Bellorum Dea. *Gons.* videndus & hic Apollod. lib. II.

677. *Vlyxes.*] plenè Homerus.

678. *Hellespontiaci Priapi.*] Servius in IV. Georg. *Hic autem Priapus*

Polyænos. Quærere à Gitone meo cœpi, num aliquis me quæsisset. Nemo, inquit, hodie: sed hosterno die mulier *Giton.* quædam haud inculta januam intravit: quumque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, ultimò cœpit dicere, 679 te noxam meruisse, daturumque serviles pœnas, si læsus in querela perseverasset. * * *

Polyænos. Nondum querelam finieram, quum Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit, &, Te-*Chrysis* neo te, inquit, qualem speraveram: tu desiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, 680 nisi sanguine exstinxeris.

* * * * *

Polyænos. Unus ex novitiis servulis subitò adcucurrit, & mihi dominum iratissimum esse, adfirmavit, quod biduò jam officio defuissem; rectè ergo me facturum, si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, ut rabies irascentis sine verbere considat. *

Matrona inter primas honesta, Philumene nomine,

pus fuit de Lampsaco civitate Hellesponti, de qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, post in Deorum numerum receptus, meruit numen esse hortorum.

679. *Te noxam meruisse.*] Olim jam dissertatum est de *Nòxa* & *Noxia*. *Noxia* peccatum est, *Noxa* pœna peccati. Cornel. Fronto disertim: *Noxa pœna est, Noxia culpa.* Marius Servius: *Noxia est culpa, id est, peccatum, Noxa pœna.* Festus latiusculè. ita & hic Petronius planè. Symmachus lib. I. ep. xlix.

680. *Nisi sanguine existinxeris.*] Summa latet hic nequitia. frequentiori namque coitu sanguis emittitur, cujus manifestaria ex Medicorum filiis, didicique ex Avicenna. purus putusque sanguis semen est in testiculis dealbatus, constatq; planè in creberrimo coitu dealbari non posse. Quæ haut dubio sententia Juvenal. est Sat. I.

Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres
Accipiat, sane mercedem sanguinis.

Gonsal.

ne, quæ multas ſæpe hæreditates [681] officio ætatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam perſeverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos ſuos ejus prudentiæ, bonitatique credere ſe, & vota ſua. Illum eſſe ſolum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſet. Ad ſummam, relinquere ſe pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quæ ſola poſſet hæreditas juvenibus dari. Nec aliſecit ac dixerat, filiamque ſpecioſiſſimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, ſimulavitque ſe in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non diſtulit puellam [682] invitare ad Pygiciaca ſacra. Sed & podagricum ſe eſſe, [683] lumborumque ſolutorum omnibus dixerat, & ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam evertere. Itaque, ut conſtaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut ſederet ſupra commendatam bonitatem; Coraci autem imparavit, ut lectum, in quo ipſe jacebat, ſubiret,

681. *Officio ætatis extorſerat.*] Innuit Philumenem ex illis, fuiſſe,
----- ----- *Qui teſtamenta merentur.*
Noctibus. ---- ---- ----

682. *Invitare ad Pygiciaca ſacra.*] *Pygiciaca ſacra* coitum vocat, quod Pygarum ſive clunium uſus in Venere ſit permagnus. *Scioppius.* Motus enim exigebant in re venerea & agitationem, ut illæ meritò damnarentur, quæ immobiles jacebant. Habet enim neſcio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem teſte Lucret. lib. IV. circa fin. Coitus, qui, ut hic, à fœmina ſuperſtante peragitur, ab Appul. dicitur, *Pendula venus.* lib. II. Met. *Hæc dicens, inſcenſo grabatulo ſuper me ſenſim reſidens, ac crebra ſubſiliens, lubricisque geſtibus mobilem ſpinam quatiens, pendula Veneris fructu me ſatiavit, uſque dum laſſis animis & marcidis artubus defatigati ſimul ambo corruimus. Laurenbergius.*

683. *Lumborumque ſolutorum.*]

ret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. [684] Quum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolphus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, [685] veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolphus fecerat. Itaque ego quoque ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ [686] automata per clostellum miratur, accessi tentaturus an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque invenit * * *.

Polyænos. Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui [687] animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus

Lumbi valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Hinc Eumolpus absterrebatur, quia Podagricum se lumborumque solutorum dixerat omnibus. *Scioppius.*

684. *Cum ergo res ad effectum spectaret.*].1. Quum gaudia sua toto corpore præsagiente, in eo jam Venus esset, ut hortum virginalem, & muliebria arva, aspergine seminali consitum iret Eumolpus. Per *Effectum* plenam *voluptatis robustæ*, reique veneriæ, consummationem honestissimi vocabuli ambage circumloquitur: *Patratum* dico: Idque ex Isidori definitione observatum mihi. *Dousa. P.*

685. *Veluti oscillatione ludebat.*] Nota jam res, *Oscillum* & *oscillatio*, & quam apte victum de sene hinc inde ab amica mercenarioque motu reciprocante pulso. Lusus originationem Hyginus Fab. CXXXI. tradit, & iterum Astronom. in Arctophyl. paucis immutatis. Phylargyrius potissimum ad oscos trahit. Bulengerus latius in Theatro, & Mercurial. in Arte Gymnast. c. VIIII. lib. III. *Gonsal.*

686. *Automata.*] *Automata* sunt confixa aut confixiles machinæ, ut Appul. quæ sua sponte moventur vel, ut Seneca, tabulata per se surgentia. Dioni *ἴκρια*. Petron. hunc motum puellæ *automata* indigitat, quia dum eam mercenarius commovendo sublevat, *αὐτομάτως* h. e. sua spontè & per se videtur surgere. *VVouvveren.*

687. *Animas ducere ac reducere solet.*] Lucian. Deor. Dialog. *Alatus autem quoque est ac virgam quamdam adparavit, mirificam potestatem ac vim habentem, qua animas evocat, & deducit mortuos.*

nus irata præciderat, ut fcias [688] me gratiofiorem effe quam Protefilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus fuftuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu deorum beneficia [689] tractat.

* * * * * *

Socrates deorum, hominumque *judicio fapientiffimus* gloriari folebat, quod nunquam neque in tabernam confpexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos fuos crediderat. Adeo nihil eft commodius, quam femper cum fapientia loqui. Omnia, inquam, ifta vera funt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupifcunt. [690] Unde plani autem, unde levatores viverent, nifi aut locellos, aut fonantes ære facellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inefcantur: fic homines non caperentur fpe, nifi aliquid morderent. *Eumolpius.*

* * * * * *

Ex Africa navis, ut promiferas, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhaufti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitenriam fuam. *Polyænos.*

688. *Me gratiofiorem effe, quam Protefilaum.*] Quidpè jam nervos fuos receperat Encolpius. Hocce ex Mart. unicè elucidandum. lib. 1. ep. XXXVI.

Tamquam conjugibus fuis mariti
Non poffunt fine mentula placere.

Laodamiæ autem placuit adeo Protefilaus, ut abfentivus quum effet, ab imaginis ejus cereæ complexibus fibi non remperarit; nec quum mortuus, quin à Diis peteret, ut diem unum, (Luciano auctore) vel tres horas (Hygino) revivifceret; ipfoque frui, fibi liceret. *Gonfal:*

689. *Tractat.*] Impudicè.

690. *Unde plani autem, unde levatores, &c.*] De planis fupr. *Leva-*

ſuam. * * * Omnes, qui in teſtamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & adſtante populo comederint. *Ne plus æquo exhorreſcant,* 691 apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent, quæ jubeo, ſed quibus animis devoveant ſpiritum meum, eiſdem etiam
Polyænos. corpus conſumant. Excæcabat ingens fama oculos, animoſque miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi. *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo, quod timeam. ſequeretur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modo oculos, & finge te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiûm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim ulla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, 692 Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas

re eſt rapere, abducere. Sidon. lib. VII. ep. II. *Levat divitem conjugem pauper adamatus.* in legib. Gothorum lib. VIII. tit. V. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furto leventur.* Poſſit etiam legi *Lavatores.* id eſt, fures. Acro in Horat. ep. XVII. lib. I. *Laverna dicta à lavando, nam fures lavatores dicuntur. Savaro:* Gloſſ. vet. *Levare, planare:* & *Levatores, planatores* dicuntur.

691. *Apud quaſdam gentes. &c.*] De *Hibernis* Strabo lib: IV. de *Scotis* D. Hieronymus lib. I. cont. Jovinianos. De *Padarum* gente Indica, Joan. Boëmus de mor. gent. lib. II. c. VIII. De *Scythis*, ut *Maſſagetis, Iſſedonibus, Antropophagis,* id. c. IX. De *Galatis* lib. III. c. XXII. De *Tartaris* c. X. lib. II.

692. *Saguntini.*] Senec. Contr. Neceſ-

manas edere carnes: nec hæreditatem exſpectabant. 693 Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Quum eſſet Numantia à Scipione capta, inventæ ſunt matres, quæ liberorum ſuorum tenerent 694 ſemeſa in ſinu corpora.

* * * * * *

695 Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, unus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea ornatus 696 verbenis & veſtibus ſacris, cir-

Neceßitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium eſt. Hæc excuſat Saguntinos, quod patres occiderint. Auguſt, lib. III. c. XX. *Primo fame contabuit, nam etiam ſuorum cadaveribus à nonnullis paſta perhibetur.* hinc *fames Saguntina.*

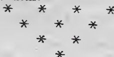
693. *Petavii.*] Fortè legendum, *Petavonii*, ab urbe Petavonio Hiſpaniæ Tarraconenſis, teſte Antonino, Πεζαύονιον Ptolomæo lib. II. Geog. c. VI. quos cum Saguntinis conjunxiſſe, valde enim veroſimile eſt, quum utrique Hiſpanici populi ſunt, & animi virtute ac robore etiam pares. Haut infelicem etiam judico emēdationem iſtam, quum *Petaviorum* ſedes nuſquam gentium compareant, niſi Plato conlocet in ſua Rep. aut in Utopia Thomas Morus. *Petovium* autem oppidum, priſca marmora exhibent, apud Gruterum p. DC.VIII. v. vide & Ortelii Theſaurum voce *Petovio*. Eorum autem, qui Petellini ſcribunt, haut eſt parvi habenda emendatio. *Gonſal.*

694. *Semeſa in ſinu corpora.*] Fuſe Appianus in Hiſpanicis narrat Numantinorum ærumnas, rabioſamque famem. Signanter verò ad Arbitri inluſtrationem faciunt illa Valer. Maximi: *Quapropter capta jam urbe, complures inventi ſunt, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes.*

695. *Maßilienſes, quoties peſtilentia laborabant.*] Fragmentum hocce citatur à Servio in lib. III. Æn. Ait. L. Placidus in x. Theb. *Luſtrare civitatem humana hoſtia Gallicus mos eſt. nam aliquis de elegantiſſimis pelliciebatur præmiis, ut ſe ad hoc venderet: qui anno toto publicis ſumptibus alebatur purioribus cibis; denique certo & ſolemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomeria ſaxis occidebatur à populo.*

696. *Verbenis.*] Herba eſt Verbena in luſtrationibus adhiberi ſolita, quapropter ab Appulejo, *Luſtrago* vocatur. Hoc enim Luſtrale ſacrificium eſt, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum urbes luſtrarentur. Ideo *Verbena* Græcis olim nobili appellatione inſignita, quæ nempe erat ἱερoβoτάνη conjunctim, ſive divulsē, ἱερὰ βoτάνη, ut vocatur Dioſcoridi,

697 circumducebatur per totam civitatem cum exſecrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis:
698 & ſic projiciebatur.

di, hoc eſt, *Herba ſacra. Gonſal.*

697. *Circumducebatur per totam civitatem*] Exſertim Appul. lib. III. *Tamdem pererratis plateis omnibus, & in modum eorum, qui Luſtralibus Piamentis minas portentorum hoſtiis Circumforaneis expiant, Circumductus angulatim forum, ejuſque tribunal adſtituor.*

698. *Et ſic projiciebatur.*] Leg. puto, *proſiciebatur.* id eſt, ſacrificabatur, & in partes diſſecabatur, à verbo *proſicior, proſiceris*, cujus activum eſt *proſicio, cis*, quod in *porricio, poſſicio*, *prolicio*, perperam & corruptè mutatum paſſim apud bonos auctores reperitur. Eſt autem verbum antiquum ſacrificantibus ſolemne, ut docet Macrob. lib. III. Sat. c. II. apud quem vulgò malè *porricio* legitur. Idem lib. VII. c. XII. *P. Daniel.*

FRAGMEN-

FRAGMENTA SUPERIORIS SATYRICI,

Quæ quibus in locis reponenda sint, incertum est.

Candida sidereïs ardescunt lumina flammis,
Fundunt colla rosas, & cedit crinibus aurum,
Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus sublimat pectora sanguis:
Ac totus tibi servit honor, formaque Dearum
Fulges, & Venerem cœlesti corpore vincis.
Argento stat facta manus, digitisque tenellis
Serica fila trahens precioso stamine ludis.
Planta decens modicos nescit calcare lapillos;
Et dura lædi scelus est vestigia terra,
Ipsa tuos quum ferre velis per lilia gressus,
Nulli sternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu sola placere
Vel spoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, si quisquam cernere possit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliæ
Ad vocem tacuisse reor, quæ mella propagas
Dulcia, & in miseros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo sanabile ferro,

Sed

Tibi servit honor.] Honor apud Poëtas pulcritudinem rerum significat. Mart. lib. VI. ep. lxxx. Horat. lib. II. carm. od. XI, Tibull. lib. I. el. IX. alii. Et Sidonius Apollinaris prorsa etiam oratione sequutus poëtas lib. I. ep. II. Theodoricum Gothorum regem depingens, ait, *Maximus in minimè rugosis genibus honor.* Etiam usurpatur mentione sacrificii, ex more veterum poëtarum, imprimis Virgilii, lib. I. *Haut equidem tali me dignor honore.* Ubi Serv. *honore* pro sacri-

Cor grave vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo sævum de corde dolorem
Depellant, morbumque animæ medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Dissecet, atque tuæ moriar pro crimine caussæ.
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Ut jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi post fata reducas.

* * * * * *

ALBUTIA.

* * * * * *

Memphidites puellæ,
Sacris Deûm paratæ.

* * *

Tinctus

sacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitari soliti sunt. Suet. in Claud. c. I. Inde vetustæ marmorum inscriptiones *ob honorem* habent. Alciat. parerg. lib. x. c. XII. Firmat Tac. sententiam his verbis, II. Annal. *Honorique patris princeps ipse cum legionibus decurrit.*

700. *Albutia.*] Quæ hîc *Albutia* vocitata Petronio, eamdem cum Albucilla Taciti esse (nisi & illic forte *Albutillam*, ὑποκοριστικῶς scribillandum) facile adducor ut credam, ob has notas maxime, quibus ipsam Historicus ille insignem magis, quam honestam facit, ita scribens sexto Annali suo: *Dein multorum amoribus famosa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem, connectebantur ut conscii & adulteri ejus, Gn. Domitius, Vibius Marsus, L. Arruntius, &c.* & quidem hoc ipso facilius, quod Sallustianam Semproniam, ejusdem penè farinæ matronam, statim porrò ibidem subjungat Mythologicus ille scilicet. *Dousa P.*

701. *Memphitides puellæ.*] Terent. Maurus de Metris, cap. *Iambius dimetrus claudus qui fiat*, ubi Nicol. Brysæus in annot. Marius Victorinus Art. Gramm. lib. III. de duob. Jonicis Sotadeo & Sotadico; *Memphitides*, id est Ægyptiæ.

702. *Sacris Deûm paratæ.*] Emptæ. Ethnici superstitiosis suis sacris puellas musicas adhibebant. In Priap.

Cum sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo.

Morem alibi narrat & explicat Plautus.

Tinctus

Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.
* * *

Ægyptias choreas.
* * *

Balneatricem.
* * *

Pollice usque ad periculum roso.
* * *

Anus recocta vino,
Trementibus labellis.
* * *

Iuverunt

703. *Tinctus colore noctis.*] Isid. lib. XIX. c. XXIII. *Mauros habet tetra nox corporum.* Appul. lib. I. Florid. de Indis: *in corpore color est noctis.*

704. *Manu puer loquaci.*] Eleganter de his loquacibus digitis Philostratus Icon. lib. I. in Como. adeo ut etiam doceat quomodo digiti collocandi sint, ut consoni fiant. Verba ejus hæc sunt: Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidon. Apoll. lib. IX. ep. XIII.

Digiti quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen versus aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum. A. Cassiod. lib. IV. Var. ep. LI. *His sunt addita orcistrarum loquacissima manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia reperisse narratur.* Sed addubito huc ne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti distantes inter se loqui consueverant. de quo vidend. Isid. lib. I. c. XXV. de notis digitorum. *Lindenbr.*

705. *Ægyptias choreas.*] al. *Ægyptius choreates* al. *Ægyptius choraules.* Ægyptii enim choraulæ & crotalistriæ in pretio erant. *Scal.*

706. *Balneatricem.*] Ex Servio adversum lib. XII. Æneid. *Auctor ego audendi.* ubi tamen videntur desiderari Petronii verba. Consulendi libri MS. Memmii, Tilii, Loiselli & aliorum. *Daniel.*

707. *Pollice usque ad periculum roso.*] Vetus interpres Horatii Exod. V. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum expressit Canidia furentis.* Petron. *ut monstraret furentem,* pollicè, *ait*, usque ad periculum roso.

708 *Anus recocta vino.*] Ex Diomede lib. III. Sic *senex recoctus* Catull. ep. LIV. dicitur cruda ac robusta senectute prædictus. elegans locutio, orta ex fabula illa, qua Medea Æsonem ex sene Juvenem fecit.

Iuverunt segetes meum laborem.

* * *

Triplici vides ut ortu
Triviæ rotetur ignis,
Volucrique Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

* * *

Non bene olet, qui bene semper olet.

* * *

Animam nostro amplexàm in corpore

* * *

Qui, vultur jecor intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem lepidi vocant poëtæ;
Sed cordis mala livor atque luctus.

* * *

Iuverunt segetes meum laborem] Et hunc versum videtur Terentianus indicare esse Petronii. *Daniel.* Citatur à Mario Victorino de ratione carminum lib. IV.

Triplici vides ut ortu.] Ex Terentiano Mauro. Videtur eo adludere, quod Lunaris motus periodus triplex sit, unde & Lunaris mensis triplicis generis. dicitur enim aut περίπολος seu περίοδος σελήνης, aut σύνοδος, aut φάσις. *Dousa F.*

Triviæ] Diana eadem est cum Hecate, quæ in Triviis colebatur. Virg. *Nocturnisque Hecate triviis ululata per agros.* Inquit Servius, *Consuetudo erat, ut per trivia & quadrivia ulularent, & flebile quiddam in honorem Dianæ canerent rustici ad reddendam Cereris imitationem, quæ raptam Proserpinam in triviis clamore requirebat.*

Non bene olet.] Ex Hieronymo in epist. ad Demetr. de virginitate servanda. Qui versiculus apud Mart. etiam reperitur. lib. II. ep. XII. Sed multa habent Martialis & Petronius inter se communia, ut illud, *ingeniosa gula est.* & de cœna Trimalchionis, cui apud Mart. lib. III. ep. IV. Malchionis cœna prope est eadem. adde Cœl. Rhodig. lib. VII. c. XXVII. *Daniel.*

Animam.] Priscian. lib. VIII. & XI.

Non est quem.] Leg. *non est quem Tityum vocant poëtæ.* *Palm.* *Non est quem Tityi vocant poëtæ.* *Dousa F.* *Non est quem tepidi vocant poëtæ.* *Barthius.* Casaubonus legit, *volunt.* Vide his quatuor versibus Barthium lib. XII. Advers. c. I. & est ex Fulgentio Mythol. lib. II. in fab. de Prometheo.

Cordis mala, livor atque luxus.] Egregie de his ita differit Sallustius. *Animus impurus, Dìis hominibusque infestus, neque vigiliis*

neque

Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum se poculum bibisse.

* * *

In aumarium memet conjeci.

* * *

Obtorto valgiter labello.

* * *

Totus fere mundus mimum videtur implere.

* * *

Non

neque quietibus sedari potest. Ita conscientia mentem excitam vocat. Quintil. Decl. XII. *Quoties facta reputavi, flagella mente sonant, ultrices video furias, & in quamcunque partem me converti, occurrunt umbræ meorum.* Sed nemo melius Christianis. D. Cyprian. ep. II. ad Donat. *Exigit pœnas etiam de potentiore sublimitas, licet satellitum manu septus, & clausum ac protectum latus, numeroso stipatore tueatur: Qui enim securos non finit esse subjectos, necesse est non sit ipse securus. Ante ipsos terret potestas sua, quos facit esse terribiles. Arridet ut servus blanditur, blanditur ut fallat, allicit ut occidat, extollit ut deprimat, fœnore quodam nocendi. Quam fuerit amplior summa dignitatis & honorum, tam major exigitur usura pœnarum.* D Augustin. in Psalm. CLXII. Idem Homil. XVII. in III. lib. Benef. Idem ita scribit in Psalm. C. *Quisquis in corde premitur mala conscientia, quomodo quisquis ab stillicidio exit de domo sua, aut à fumo, non ibi patitur se habitare. sic qui non habet quietum cor, habitare in corde suo libenter non potest.* Nam ex sapientis gustu: *Non est sensus super sensum salutis corporis; & non est oblectamentum super cordis gaudium* Eccl. c. XXX.

Ad libidinis incitamentum.] Fulgent. lib. III. in fabul. Myrrhæ & Adon. *Ideo Venerem amasse Adonin dicunt, quod hoc genus pigmenti (de succo Myrrhæ loquitur,) sit valde fervidum. Unde & Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum, Myrrhinum se poculum bibisse refert. Nam & * Furius Comœdiarum scriptor inducit Glyconem meretricem dicentem, Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occursem fortiuncula.*

In aumarium] al. *aumatium.* suspicor automatium legendum, ut locus significetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ *automata* à græcis vocantur, quæ sponte moveri videntur, & miraculo sunt. *Turneb.* Fragmentum hoc est apud Fulgent. in expos. serm. antiq. ad Chalcidium Grammat. & *dicitur locus secretus. Latrinam publicam* dicit Laurenberg.

Obtorto.] Fulgent. Valgia sunt labellorũ obtortiones in supinatione vel subatione: sicut & Petronius ait, *obtorto valgitur labello.* alii habent, *abrosa valgia labella.* alias, *abroso valgiter lavello,* in impr. cod. quibusdã. *Valgum* quid sit, docet, Festus: Supr. *cõmovebat valgiter labra.* Fusè adhunc locum & doctè Nobilissimus Dousa pater c. XII. præcid.

Mimum videtur implere.] Sarisber.

Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod ferè totus mundus exerceat histrionem.

* * *

— *O maxima rerum,*
Et merito pietas homini tutissima virtus.

* * *

— *Horrificoque infestant murmure tigres.*

* * *

Nam comptum me vernales alucitę molestabant.

* * *

Postquam ferculum adlatum est.

* * *

Tot Regum manubię penes fugitivum repertę.

* * *

Satis

ber. de Nug.cur. lib. III. c. VIII.

Non duco contentionis funem.] Cit. Salesber. *Ducere contentionis funem*, est velitari, sive altercati, jurgiaque cum aliquo exercere super re quapiam controversa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim:

Tortum digna sequi potius, quam ducere funem.

Dousa P.

Exercet histrionem.] Sarisber. lib. III. c. VIII. al. *histrioniam. Facere histrioniam* dixit Plautus, Amphit. prol. xc. & CLII. id est propriè, agere in scena fabulam, histrionem esse, & hoc quæstu se tueri; tralatè aliud agere, aliud sentire; aliud præse ferre, aliud in animo habere: ut eleganter hîc Petronius.

O maxima rerum.] Addncuntur hi versus & illustrantur à Vincentio Belvacensi Specul.Mor. lib. xx. c. xx. & à Jacobo Magno Sophol. lib. IV. c. x.

Horrificoq.] Citat Petronii Arbitri nòmine Textor in epithetis, voce *murmur.*

Nam comptum.] Est apud Placiad. *Allucinari, dicitur vana somniare. tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus.* Petron. *Nam cutum me vernali allucita molestabant.* aut plane hallucinor ipse, aut aliter rescribendum hic locus, & fortasse interpolandus ad hoc exemplum:

Nam centum me verna hallucita molestabant.

Dousa P. Vide Papiam.

Postquam.] Fulgent. *Ferculum dicitur missus carnium: unde & Petron. Arbiter Postquam ferculum adlatum.*

Manubia.] *Manubiæ à manu* etymon suum sortitæ; quasi *spolia* dicas furtim, aut per vim, hoc est, per latrocinia, seu rapinas quæsita: sed vero magnifica ea, atque opulenta

Satis conſtat eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.

* * *

Petauroque jubente modò ſuperior.

* * *

Adfer nobis alabaſtrum Coſmianum.

* * *

Suppes.

* * *

Tullia.

* * *

— *Ineluctabile fatum.*

* * *

— *Tremebunda ſupervolat haſta.*

* * *

Qui præeſſe cupit, prodeſſe recuſat.
Magnus in exemplo eſt, cui non ſuffecit orbis.

* * *

Exciſo

pulenta, & proinde uti hinc diſcimus, Baſilica prorſus. neque aliter Cic. *Qui manubias ſibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit. Douſa P.* Citat fragmentum Fulgentius.

Satis conſtat.] Ex Gloſſario S. Dionyſii.

Cryptam Neapolitanam.] Vide Eraſmum in Adag, Cœl. Rhodig. & Henricum Stephanum in apol. ubi *Cryptam* explicat. Senec. ep. LVIII.

Petauroque.] Gloſſar. S. Dionyſ. *Petaurus, genus ludi.* Petron. &c. Manil. lib. V.

Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſq; cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.

adi Mercurial. de arte Gymnaſt. lib. III. c. VIII.

Affer nobis.] Ambroſ. Calepinus in dictione COSMUS, *qui nobilis unguentarius Romæ fuit.* hinc, inquit, Coſmianum unguentum. Petron. &c. *Daniel.*

Suppes.] *Gloſſar. Suppes, ſuppumpis, hoc eſt ſupinis pedibus: Petron.*

Tullia.] Citatur; *Tullia, media vel regia; Petronius.*

Qui præeſſe cupit.] Sub nomine *Plauti* adducitur à Jacobo Magn. in Sophol. pag. 74. ubi reſtituendum videtur Petronius. *Daniel.*

Deridet

— Exciso defossa marmore petra
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. —

* * *

Atque ut araneoli tenuem formavimus orsum.

* * *

Mille saporatam medicatis frugibus offam.

* * *

Non est forma satis; nec, quæ vult bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid consumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

* * *

Non satis est, quòd nos margis furiosa juventus:
Transuersosque rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata face sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis servus habet regni bona: cellaque capti
Deridet festram, Romuleamque casam.
Idcirco virtus medio jacet obruta cæno:
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

* * *

Deridet Festram Romuleamque casam.] De Casa Romuli egregiè Sillius Bassus Declamator apud Senec. lib. I. Controv. VI. *Inter hæc tam effusa mœnia nihil est humili casâ nobilius. fastigiatis suprà tectis auro puro fulgens prælucet Capitolium.* & alter apud eumdem lib. II. Contr. I. Cœstius Pius: *Colit etiamnum in Capitolio Casam victor omnium gentium populus: cujus tantam felicitatem nemo miratur. Meritò potens est.* Meminit ejus Casæ Dionys. lib. I. Liv. lib. V. Valer. lib. II. c. de discipl. milit. lib. etiam IV. c. IV. Vitruv. lib. II. c. I. Dio Coccejanus lib. XLIIX. & LIV. Ovid. in Fastis. Eam continuò Romani reparabant, culmis tamen semper & stramine. tum quod nonnullum in eo Perpetuitatis omen situm existimarent; tum etiam ut ostenderent

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina quum caderent, discussaque mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata dejectus bono, Lunæque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
Projecit vitium hoc: atque error jußit inanis
Agricolas primos Cereri dare meßis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus

derent tantam ac talem Urbem è casis & mapalibus enatam. Petronius *Romuleam Casam, cum Festra Capitolina* conjungit. Erat autem *Festra* (auctore Gniphone Grammatico apud Macrob. lib. III. c. XII. qui integro volumine de ea disputavit.) *ostium minusculum in sacrario* Capitolii extremæ antiquitatis. quo vocabulo Ennium etiam usum, refert antiquus Saturnaliorum scriptor: & Petronium alibi in Satyrico Scioppius Verisimil. II. cap. IIX. Quin antiquiores omnes, auctoritate Festi, *Festram* dicebant quam nos *Fenestram*, nequis insolentem vocabuli novitatem nimis admiretur. conjungit autem *Festram Iovis* cum *Romuli casâ* Petronius, quòd utraque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, esset. Situm casæ si quæris, invenio eam Curiæ Kalabræ, Romuleo item operi, pœne contiguam fuisse. Adfirmat Macrob. lib. I. Sat. culmis hanc etiam & stramentis obtectam fuisse testantur inprimis Poëtæ; Virgil. lib. VIII. Æneid. Ovid. I. fast. primum e. hoc fuit in Romanorum casis tegumentum: scandulæ dein successerunt. quibus contectam fuisse Romam, usque ad bellum Pyrrhi, id est, per trecentos septuaginta fere annos, Cornel. Nepos auctor est apud Plinium lib. XVI. c. X. *Rycquius.*

Primus in orbe.] Ex Fulgent. Mythol. lib. V. ubi habet. V. C. in *urbe*. Habetur hoc hemistichium & apud Statium lib. III. Theb. ad quem versum ejus interpres Placidus scribit: *Negat deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus; qua finxere, timent: & Petronius Arbiter istum secutus; Primus in orbe Deos fecit timor.* Puto autem ex Fulgentio rivulo Lactantium sive Luctatium sumpsisse, non ex Petronii fonte, quem numquam fortasse viderat. Lucanus & Petronius σύγχρονοι fuerunt imperante Nerone: Statius longe post vixit, temporibus nimirum Domitiani. Itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit posteriorem Petronium, cum fieri potuerit, ut illi inferior tempore hunc secutus sit, & versum ab eo sumpserit. *Daniel.*

Pallas-

Neptunus demersus aqua: Pallasque cavernas
Vindicat, Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque Deos avido certamine fingit.

* * *

Nolo ego semper idem capiti suffundere costum:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipse dies ideò nos grato perluit haustu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

* * *

Uxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

* * *

Invenias quod quisque velit non omnibus unum est
Quod placet. hic spinas conligit, ille rosas.

* * *

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat usum
Rebus in adversis, quæ jacuere, juvant.

Sic

Pallasque cavernas.] Sic reponunt nonnulli. alii legunt, *tabernas*. atqui tabernæ Bacchi, sane vinariæ: cæteræ Mercurii. Cavernas virgo respuit, & si quæ virginales, illas Dianæ venatrici permittit. reddantur litterariæ Deæ, *Lucernæ*, quas illi tribuerat Petron. sed sensu ambiguo. Sic Arnob. vocat, *Minervam lucernarum moderatricem*. lib. IV. *Delrio.*

Nec toto, &c.] Probo Palmerii correctionem; *nec noto*. Sed quid est *conciliare*? nimirum contrarium Petronius dicere vult, stomachum fastidio vult affici unius semper vini potu. Posset antiquam vocem *concipilare* amanti reconditiora excidisse. Nihil tamen mutem. Nam stomachus etiam commotionem ipsius fastidiumque ipsum sonare solet. Ultimum versum male repetere *mutandi* verbum etiam adfirmem, nam & de noctis & diei successione loquitur, & repetitio illa Petroniana non est, cum epigramma alioqui planè ejus genium spiret. Emacula; *Et pernoctatis hora recurrit equis.* neque enim mutare Equos Solem ullibi scriptum, dictum aut pictum legitur. *Barthius.*

Quæ jacuere.] Id est, quæ despicatui,

*Sic rate demersa * fulvum deponderat aurum,* (*aliter, vulgâ.)
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum sonuere tubæ, jugulo stat divite ferrum,
Barbara contemptu prælia pannus habet.

* * *

Linque tuas sedes, alienaque littora quære,
O juvenis; major rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis: te noverit ultimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaque regna Canopi,
Quique renascentem Phœbum, cernuntque cadentem. (Alii; *jacentem.*)
Major in externas Itacus descendat arenas.

* * *

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa ferens avidus reserare minister

Fodit

catui, & quasi derelictui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant anteà, tunc quum eorum usu facile carere poteramus. *Dousa P.*

Linque tuas sedes, &c.] Suspicor hanc *Aperta* ipsius *dictionem* fuisse, hoc est, Responsum ex Tripode, & Apollinis persona ei datum scilicet, qui Delphicum oraculum consuluerat, tamqnam Tiresiam Horatianus Ulysses, quibus artibus atque undenam potissimum opes ac divitias sibi parare vel corruere posset, hujuscemodi captiosæ quæstionis argutiola grassatus:

Nunc si nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

Dousa P.

Nam citius flammas, &c.] Cic. lib. II. de Orat. *Dicere ajunt Ennium flammam à sapiente facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.*

Sic commissa ferens.] Fulgent. Mythol. lib. III. in fab. de Apoll. & Marsia. Quos versns mutuatus est Petronius ab Ovid. lib. II. Metam. ubi dedecus stolidi Iudicis Midæ describit;

Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Capit, & ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Q

Porro

Fodit humum, Regiſque latentes prodidit aures,
Concepit nam terra ſonos, calamique loquentes
Invenere Midam, qualem narraverat index.

* * *

Fallunt nos oculi, vagique ſenſus
Oppreſſa ratione mentiuntur.
Nam turris propè quæ quadrata ſurgit,
Adtritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit ſatur liquorem,
Savar. *Et naris caſiam frequenter odit.*
Marcens. *Hoc illo magis, aut minus placere*

Non

Porro V. C. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *miniſter*, *magiſter*. *Daniel.*

Calamiq́ loquentes.] Juliano Anthol. lib. VII. in extrem. epigr. μίδεοι κάλαμοι: ubi Maximus in Scholiis. Brodæus in annot. ad Anthol.

Qualem narraverat index.] Cujus verba per calamos omiſſa ſub terris hæc erant; *Midas rex aſini aures habet.* Luctat. *Refert quod cum deformitatem illam* (aurium aſininarum) *veſte celaret, ut famulus vidit, neque eloqui poſſet, ejuſdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet. cui rurſus obruta arena, arundines enatæ, agitataq́ vento deformitatem Midæ indicarent. Erhardus.*

Fallunt nos oculi.] Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos ſcribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακρόθεν μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρόγγυλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως (forte interponendum ἐστὶ.) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀπὸ θραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων. Tertullian. de anima c. XVII. *Item ut turris habitus eludat, intervalli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfuſi aëris pari luce veſtiens angulos, obliterat lineas.* Similis fere ratio, & à Lucretio redditur lib. V. Meminit vero hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypotheſ. lib. I. c. XIII. Notandum etiam *rotatur* poni, pro rotundatur. *Douſa F.* Iſidor. lib. XV. c. V. Macrob. lib. VII. c. XIV.

Et naris caſiam.] *Naris* in caſu nominandi, agnoſcunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Januenſis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexand. de Villa Dei Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat. lib. I. Doctrinal. & probant non ſolum ejus

Non posset, nisi lite destinatâ
Pugnarent dubio tenore sensus.

* * *

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat umbras,
Atque hiemem tepidis spectabat Phœbus habenis:
Iam platanus jactare comas, jam cœperat uvas
Adnumerare suas defecto palmite vitis:
Ante oculos stabat quidquid promiserat annus.

* * *

Sic & membra solent auras includere venis,
Quæ penitus mersæ, quum rursus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante
Erigidus strictis qui regnat in ossibus horror,
Quam tepidus laxo manavit corpore sudor.

* * *

Sic contra rerum naturæ munera nota
Corvus maturis frugibus ova refert:
Sic format lingua fetum quum protulit ursa,
Et piscis nullo junctus amore parit.

Sic

jus commentatores Kempo Tessaliensis, Ioan. Synthen, Torrentinus Daventriensis, &c. Verum etiam ipsi Latinitatis restauratores. Henrichman. in tract. de verb. Gram. & Ioan. Brassicanus in inst. Gram. de in *ar* desinent. *VVeitzius.*

Iam nunc ardentes Autumnus.] Elegans descriptio Autumni. Autūni tempus dixit Varro in Quinq. *Autumnitatem. Cape*, inquit, *hanc caducam Liberi patris mollem dapem, frondem autumnitatis Bromii.* Sic quoque dixit Octavius apud Minutium. Apulejus vocat *mustulentum Autumnum* lib. II. Milesf. Quem Ovidius II. de arte pingit egregiè; vocatque *formosissimum anni tempus.* Non prætereo quod Tacitus de Germanis notat his verbis: *Hiems, & Ver, & æstas intellectum & vocabula habent: Autumni perinde bona ac nomen ignorantur.* Quod non puto verum: imo apud eos nullum est Autumno tempus amabilius Quippe Sol antequam occupet nimbosum & frigidum cœlum, laborat multum: ubi vero semel occupaverit, nubes discutit, regnatque toto Autumno siccitate magna & amœna nobilis, & notabilis; quod experientia docet. *Dorleans.*

Erigidus.] V. N. in Catul. ep. XLVII.

Sic format.] Ovid. lib. XV. Met-

Q 2 verf,

Sic Phœbeia chelys vinclo resoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus ova fovet.
Sic sine concubitu textis apis excita ceris
Fervet, & audaci milite castra replet.
Non uno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

* * *

Douf. P. eversa. *Naufragus ejecta nudus rate, quærit eodem*
Percussum telo, cui sua fata legat.
Grandine qui segetes & totum perdidit annum,
In simili deflet tristia fata sinu.

Funera

vers. CCCLXXIX. de hac re ubertim Rittershus. ad Oppian. III. Cyneg. & Hoeschel. ad Hor. Apoll. Operæ pretium est heic adtexere, quæ Cl. Fungerus in Observ. ad Horum Manu script. quarum usum nobis concessit summus vir, Anchises ab Andla, tradit tom. III. Hominem initio quidem informem natum, sed qui postea acceperit formam significaturi, prægnantem pingebant ursam. Hæc namque sanguinem primum condensatum atque concretum parit, quem fovendo lambendoque effingit & format. Plin. *fœtus rigentes apprimendo pectori fovent, non alio incubitu, quam ova volucres.* Et paulo ante, *singulos* (cum quinos ut plurimum pariant) *carnem esse* dicit *informem, muribus paulo majorem, sine oculis & pilo. ungues tamen prominent, lambendoque paulatim figurant.* Hanc deformitatem attribuunt & alii anthores recens nato fœtui. Arist. lib. VI. Hist. anim. c. XXX. Plut. in lib. de amore prol. Oppian. lib. III. Cyneg. Solin. c. XXXIX. negantibns aliis, cum venatores in dissectis ursis omnia catuli membra invenerunt: sed enim hæc veterum concordia ac opinio communis rejicienda haudquaquam, ne quid detrahatur etiam Ægyptiacæ authoritati. Etsi enim negari non queat habere singula sua membra natos catulos, (quid enim imperfectum edit natura?) attamen sciendnm ita videri propter secundas, quæ ut crassæ admodum sunt, ita iis adeo involuti nascuntur catuli, ut non nisi lambendo & multa opera revellantur, & ad justam formam reducantur: Ita accipienda verba Plut. περὶ φιλοστοργίας, ἄμορφα καὶ ἄναρθρα τίκτει: Cum id non dicat, quod imperfectos, hoc est, non habentes naturalia membra catulos pariat, sed quod agnosci primum non queant. &c. huc usque eruditissimus *Fungerus*.

Sic sine concubitu.] Hinc Prudent. III. Cathem. est, *nexilis inscia connubii.* Virg. in Georg. lib. IV. *quæ neque concubitu indulgent: nec corpora segnes In Venerem solvunt, aut fœtus nixibus edunt.*

Flumine

Funera conciliant miseros, orbique parentes
Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confusis feriemus sidera verbis;
Et fama est junctas fortius ire preces.

* * *

Omnia qua miseras possunt finire querelas,
In promptu voluit candidus esse Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuêre famem. Dous. F. *pun gentis.*
Flumine vicino stultus sitit; & riget Euro,
Quum calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptæ,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, dives natura ministrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

* * *

Iudæus & licet porcinum numen adoret, *'Alii*
Et cœli summas advocet auriculas: cilli, Ni *hoc est, asini.*

Flumine vicino.] Vetus generis humani mos, *potare flumina.* Senec. ep. xxv. lib. IV. *Panem & aquam natura desiderat; nemo adhac pauper est; intra qua quisquis desiderium suum claudit, cum ipso Iove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. v. sive Euripides, ut volunt Athenæus lib. IV. c. XXVIII. A. Gell. lib. VII. c. XVI. Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. IV. c. XXXIX. Hinc Horat. lib. I. ep. XIX. *aquapotor.* Sidonio, *potor Mosella.* Pescennius Niger apud Spartianum c. VII. *Nilum habetis & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eletato: si quis eletavit, H-S. decem millium multa esto.*

Lex armata.] Alcimus Avitus lib. III. vers. CCCLXVII. *legibus armatas lites,* dixit. Prudent. lib. II. in Symm. *Lex armata sedet.* Constantinus Imperator in *l. xxxi. C. ad leg. jul. de adult. insurgere leges & armari jura gladio ultore* scripsit. Vide Juretum ad Symm. p. lxxxvi. Justinianus Imperator procem. Inst. in princ. *Imperatoriam majestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam.* ubi notarunt interpretes *Balduinus*, Tialingus ab Eissinga, Prædinius in Manuscript. alii.

Et cœli summas advocet auriculas.] Quomodo hoc de Judæis dici possit multi ambigunt. Vir summus Josephus Scaliger in Elench. Trihær. c. XXXI. ad quæstionem Serarii Iesuitæ

suitæ de Cœlicolis. respondet, *fuisse Iudæo-Christianos: addo* (sunt verba Scaligeri) *etiam Maßilianos, ipsosque deductos ab iis Iudæis, quorum* proseucha erant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ, *qui propriè Cœlicolæ dicebantur; & de quibus manifesto Iuvenalis intelligit,*

Nil præter nubes & cœli lumen adorant.

Petronius in nostris Catalectis:

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli summas advocet auriculas.

An non satis clarè uterque poëta fuisse Iudæos dicit qui cœlum adorarent, & ejus aures advocarent? Qui cœlum adorant quid aliud quam Cœlicolæ? Ipsos Essenorum portionem fuisse superius à nobis demonstratum est. Et paullo post subjicit: *Illi*, Judæi Cœlicolæ, *cum suis superstitionibus, & nomine Cœlicolarum, ac Massalianorum ad Christianismum conversi sunt. Quia fundebant preces in locis sub dio, ab eo Cœlicolæ Latinis dicti, à Iudæis Massaliani, qui erant Esseni, aut, ut diximus, hæresis ab Essenis profecta. nam Esseni ab Hellenistis* ἱκέται *vocabantur, quod sane Iudaicè est Massaliani: neque aliter possunt dici. Isti igitur Cœlicolæ pseudo-Christiani sacro lavacro tincti, iterum ad priscum Iudaismum deficiebant, & nomine tenus Christiani Cœlicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Essenorum nēpe hæresi, derivarunt Veteres illi hæretici, quos Σαμψαίους, Sampsæos Epiphanius vocat hæres. LIII. additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι γὰρ ἑρμηνεύονται ἡλιακοί, quasi dicas *solares*: est enim hoc Hebræis שמשאי à voce שֶׁמֶשׁ schemesch, quæ *solem* significat. dictum supra Cœlicolas & Sampsæos hos, à tertia inter Judæos secta, quæ est Essæorum sive Essenorum, originem trahere. Essæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Judæis dederat, ut sc. precantes occidentalem mundi plagam spectarent, faciem orientem versus convertebāt. Præterea quoque magnus Scaliger ut Essenorum proprium recenset, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἱκετεύειν. *solem orientem supplicare.* Cui contradicit Nobiliss. Salmasius in immortali opere exercitationum Plinianarum, asseritq; eos solem quidem honorare, venerari, ad eas preces fundere, non tamen adorare. Litis decisio consistit in recta explicatione loci illius qui producitur ex Josepho. verba ejus ita sonant: πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. i. e. *ante exortum solis nihil profani loquuntur, sed patrias quasdam ad ipsum preces celebrant, quasi supplicantes ut oriatur.* Quidquid sit, hoc tamen hinc liquere videtur hæresin *Cœlicolarum* & eorum quos *Sampsæos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, esse τῶν Ἐσσηνῶν ἀπόσπασμα, & ab iis originem ducere. præsertim cum scimus Essenos hos ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ precari solitos, supplicantes se ad Orientem convertisse, solem ipsum si non adorasse, saltem honorasse, & sim. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Drusii, quam proponit in lib. de tribus sectis Judæorum, dicens:

fortasse

fortasse Cœlicolæ sunt quos Benjamin in itinerario שאמיין *schamiin vocat, quorum Synagoga ipsius tempore adhuc erat in Mesraim urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebrais est cœlum: unde adjectivum est* שמי *cœlestis vel Cœlicola, cujus pluralis* שאמיין *schamiin Cœlicolæ.* Siquis superioribus non contentus est, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus JudæorumDeus ipsis erat ἄγνωστος, ignotus, ut patet ex Inscriptione illa aræ apud Athenienses tempore Apostoli Pauli, varia deliria, multæque nugæ de Judæorum religione increbuerunt, credebant eos caput asininum colere, quod & ipsis Christianis à gentibus objectum meminerunt illi ex patribus, qui adversus nationes scripserunt. Vid. Tertull. Apol. c. xv. Immò & porcum eorum numen faciebant. quo etiam respicit Arbiter cum in versu præcedenti ait, *Iudæus licet & porcinum numen adoret*. Abstinebant etenim Judæi ab hujus esu ut animalis immundi. Lev. xi. vii. Unde Juven. Sat. xv. *Nec distare putant humana carne suillam.* & Sat. vi. *Et vetus indulget senibus clementia porcis.* Inter sinistras has de Judæorum cultu opiniones etiam hæc maximè apud Gentes invaluit, qua cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. xvi. *Moses docebat quomodo Ægyptii non rectè sentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris insignirent: & quod id solum Deus esset, quod nos, terram ac mare contineret, quod cœlum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Judæos exstare nomina, quibus Deum designare soliti sunt, quale השם *nomen illud*, מקום makóm, *Locus*. dicunt enim de homine שעשוי בדיוקנו של מקום *quod factus sit ad imaginem loci.* id est, Dei. Dictum ita Deum putem, quia omnia continet, & omnia in eo subsistunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipuè huc facit, שמים *Schamaim*, Chaldæis שמיא *Schmaia*, Hellenistis οὐρανὸς, *cœlum:* unde ægrotos visitantes, precantur ipsis השמים ירחמו עליך *cœlum misereatur tui*. i. e. Deus. similiter loquūtur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt: הכל לשם שמים *omnia propter cœlum*. q. d. omnia opera nostra debere dirigi ad gloriā Dei. sic & Chaldæis דחל שמיא est vir pius & religiosus. Eumdem quoque esse usum vocis οὐρανοῦ apud Hellenistas supra notavi, hinc in N. T. de Baptismo Iohannis dicitur, quod non sit ex hominibus, sed ἐξ οὐρανοῦ, hoc est, Deo. Math. xxi. opponitur enim non terræ ut loco inferiori, sed hominibus ut creaturis. Sic quoque Christus dominus noster apud Lucam introducit loquentem peccatorem: ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν. Immò & per cœlum jurare solebant. Math. v. tract. Berachoth: השמים כן הוא *per Cœlum ita est.* unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando usurpatus. Gen. xiv. vers. xxii. Apoc. x. vers. v. Ex hisce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc suspicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique summas advocare auriculas. Præsertim cum ex Judæis Essæi precaturi Orientem, reliquis Judæis ex mandato divino ad Occidentem sese convertentibus, cœli pla-

Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis oram,
Et niſi nodatum ſoluerit arte caput,

Exem-

li plagam, (quæ fortaſſe Arbitro dicitur ſumma ſive extrema cœli auricula) conſpiciebant, ſolem, ut ſupra, ſi non adorabant, ſaltem honorabant, proſeuchas eligebant *ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ in aeri & ſubdiali loco*. Hiſce autem ritubus & cœli ſoliſque obſervatione, non parvam nationibns ad hanc de ipſis opinionem πρόφασιν ac anſam dederunt. *VVyjbinga.*

Ferro.] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures ſunt, qui circũciſionem hanc cultro non ferreo, ſed lapideo peractam volũt, vindicandus nobis eſt hîc author, & genuinus mos aſſerendus. Illis qui ſecus ſẽtiunt, cauſſa erroris eſt locus male interpretatus. Libri, qui dicitur Joſuæ capite v. Deus præcepit Joſuæ, ut faceret ſibi חַרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos* vel *petrinos*. præterea etiam myſterium hac in re venatur magnus ille Scholaſticus Thomas Aquinas, dicitque cultro lapideo Meſſiam ſignificatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ exſtant I. ad Cor. x. verſ. III. *ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Petra autem erat Chriſtus.* Sed quid tandem eſt verba ſcripturæ præter mentem & ſcopum dicentis adducere, ſi hoc non eſt? Verum, nt redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petrã deſignare, tamẽ etiam aciẽ & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifeſtum eſſe poteſt, ſpal. ſcil. LXXXIX. verſ. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ i. e. *recedere facis*, hoc eſt, *retundis mucronem ſive aciem gladii ejus*. Unde nihil nos cogit hic per חַרְבוֹת צֻרִים intelligere cultros lapideos, cum magis genuina verſio eſt per cultros acierum, i. e. cultros acutos. Adſtipulatur huic verſioni noſtræ Chaldæus paraphraſtes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros ſive novaculas acutas. *VVyjbinga.*

Succiderit inguinis oram.] His circumciſio deſcribitnr, quam nemo ignorat Judæis familiarem eſſe, & non ab Ægyptiis ad illos, ſed ab illis ad Ægyptios derivaſſe. Quippe cum nihil unquam de circumciſione inaudiverant reliquæ gentes, Deus אל שדי patriarchæ Abrahamo & ſemini ejus hoc ſymbolum ac ſacramentum fœderis ſui tradidit, Geneſ. XVII. verſ. XV. *hoc eſt fœdus meum, quod obſervabitis inter me & vos, & inter filios tuos poſt te, circumcidetur vobis omnis mas.* Unde meritò Juvenalis Sat. XIV. de iis ait, *præputia ponunt.* & Horatio dicuntur *Apellæ*. Etiam ipſe hic Arbiter hoc nt proprium Judæorum indicium recenſet, inducitque Gytona hæc loquentem: *circumcide nos ut Iudæi videamur.* Præterea ſi penitius geminum hunc ſcitiſſimi authoris verſiculum inſpiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic conſiſtebat, primò in circumciſione *κατ' ἐξοχὴν* ſic dicta, Hebræis מילה *milach.* ſecundò in פריעה *priah.* i.e. *denudatione*, nempe glandis. Hiſce intermiſcebãt ſcioli eorũ Rabbini ritũ tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exſuctionem*. unde loquen-

res

Exemptus populo, Grajam migrabit ad urbem;
Et non jejuna sabbata lege premet.

tes de toto circumcisionis hoc negotio dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc est, *circumcidunt, denudant, & exsugunt.* Primum enim המוהל ille qui circumcisioni præest, extremam inguinis cuticulam abscindit, sive, ut ait Arbiter, *succidit inguinis oram.* hoc facto, ote (at quis non mirabitur hunc inficetum morem) mentulam arripit, ac sanguinem exsugit, velut Horatii, *non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.* Denique idem ille המוהל pollicibus suis, unguibus probe ad illud armatis, reliquam cutîculam, quâ parte penem circumtegit, discarpit, ac retro convôlvit, eo usque ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc est quod Autor dicit, *Et nisi nudatum*, sive ut Casaubonus & quidem non male, *nodatum solverit arte caput*, hoc ut diximus פריעה denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axioma Talmudicum. מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל id est. *Qui circumcidit & non denudat circumcisionem. perinde est ac si non circumcideret. VVÿbinga.*

Exemptus populo.] Expressum est mandatum hac de re Gen. XVII. ubi voluit Deus non tantum ex Hebræa stirpe prognatos, sed etiam alienigenas, pecunia emptos, & vernas circumcidi, additâ hac clausulâ: *mas præputiatus qui non circumcidit carnē præputii sui exscindetur anima ejus ex populo eo.* Unde etiam proselyti illi, Hebræis dicti גרי צדק *hospites justitiæ.* ut jus civitatis adipiscerentur, judæorum more se circumcidi passi sunt. præterea etiam hoc tempore, destructo licet templo & eversâ politiâ, ad hanc suam circumcisionem, ut ad sacram anchoram Judæi confugiunt, in hac ut sibi propria gloriantur, hanc retinent ut apertam ad cœlum ac felicitatem viam: specimen habe in his verbis: אינו שומע פה הגוים אלא של ישראל בזכות המילה i. e. *non exaudit* (Deus) *os gentium, sed Israëlitarum propter circumcisionem.* Hanc ergo circumcisionem qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערלים *præputiatos* & גוי נבל *gentem stultam* præ se contemnunt, & odio plus quam Vatiniano prosequuntur. Huc referendum illud Juvenalis Sat. XIV. *non monstrare vias eadem nisi sacra colenti, Quæsitum ad fontem solos deducere verpos. VVÿbing.*

Graja urbe] Neapolim significari opinor periphrasticè. Huic siquidem *Græca Vrbis* cognomentum peculiariter & quasi speciatim antiquitus tributum de Varrone nostro, Lipsio inquam, didicimus nuper. Vide quæ supra adnotata sunt. *Dousa P.*

Iejuna sabbatha lege premet.] Aut hîc Author per *sabbatha* intelligit ferias quaslibet septimas, aut, more loquendi tunc temporis usitato, ipsam septimanam, quomodo Pharisæus ille apud Lucam Euangelistam cap. XVIII. de se prædicat: *νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, jejuno bis in sabbatho.* i. e. in septimana. Si prius, locutus hic est non secundum rei veritatem, sed juxta arreptam Romanorum de Judæis opinionem. unde etiam apud Suetonium in Augusto c. LXXVI. *ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbathis jejunium servat, quam ego hodie servavi.* dico hoc: non dictum ex rei veritate, quod satis novit,

Q 5

Una est nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuisse manus.

* * *

Suspecta

vit, qui in Talmude & priscorum Rabbinorum scriptis versatus est. ubi videbit omnia potius contraria. singulis enim sabbathis corpus quam concinne ornant, vestes sabbathicas i. e. magnificas, induunt, epulis non nnis per integrum diem indulgent. Immò tantum abest ut sabbatho jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec postridie hoc admiserint. non pridie, quia illa dies erat παρασκευὴ τοῦ σαββάτου, quâ omnia ad proximum sabbathum præparari solebant, nec postridie: non tantum quod ea dies postmodum facta est festum Christianorū, sed etiam & vel maxime שלא יצאו מיענג שבת לצום ne sabbathi lætitiam mœror exciperet jejuniorum. Quodsi autem quis per *sabbatha*, ut dixi, septimanam intelligat, ab Arbitri forsan mente, non tamen à rei veritate aberrabit. Varius enim in septimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Judaico, præsertim tamen & ordinario, ut modo ex pharisæo audivimus, iis bis in septimana vacabant. Dies his destinati erant secundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Author libri כוסר R. Juda dicit eos jejunare feria quinta, & secunda, quia quinta Moses montem Sinai adscendit ad accipiendam legem, & secunda ex eo descendit. Idem auctor plura alibi superaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade, feriâ secūdâ, tertiâ, quartâ & quintâ; secundâ propter nautas & eos qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deserta, quartâ ait היו מתענין מפני האסכרה: i. e. jejunant propter האסכרה quod est angina, συνάγχη, ne scil. ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes. feriâ autem primâ non jejunant, quia festum est Christianorū. Hęc ille. Alias horum dierum rationes adfert, volumē jejunij: statuerunt Magistri nostri, ut jejunium esset feriâ secūdâ & quintâ propter tres res; videlicet propter destructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. *VVÿbinga.*

In mortem timidas, &c.] Apul. lib. VIII. ait *hoc esse animam virilem perflare. Romana mors* dicitur. Quod Martialis ostendit lib. I. ep. lxxix. quem corrigo:

Indignas premeret pestis cum tabida fauces,
Inque ipsos vultus serperet atra lues;
Siccis ipse genis flentes hortatus amicos
Decrevit Stygios Festus adire lacus:
Nec tamen obscuro pia polluit ora veneno,
Aut torsit lenta tristia fata fame;
Sanctam Romana *vitam sed* morte *peregit,*
Dimisitque animam nobiliore rogo:
Hanc mortem fatis magnis præferre Catonis
Fama potest: hujus Cæsar amicus erat.

Suspecta isthæc & Petronii Putantur.

T. PETRONII ARBITRI EUSCIUS.

* * *

Cerberus forensis erat causidicus.

* * *

Fœda est in coitu & brevis voluptas,
Et tædet Veneris statim peractæ.
Non ergo ut pecudes libidinosæ,
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam languescit amor, peritque flamma.
Sed sic, sic sine fine feriati,
Et tecum jaceamus osculantes;
Hic nullus labor est, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque semper.

* * *

Accusare, & amare tempore uno,
Ipse vix fuit Herculi ferendum.

* * *

--- *Et*

Dixit *nobiliore rogo*, Quamquam nemo nobilium qui præ impotentia & impatientia sibi lethum ciet. Nam pati satius & gloriosius quam sua manucadere. Qui desperat, Deũ exasperat nec bonũ credit. At qui patitur, patiẽdo clementiæ Dei innititur. Utque injussus miles stationem non deserit; sic nec bonus vir vitam. Apud Paganos *vetant leges Iovis*, ait Poëta: apud Christianos *leges* CHRISTI. Puto gladium hunc fuisse pugionem. Cæterum noto in usu tales mortes fuisse apud Romanos non modò, sed & apud Massilienses, quibus, qui Senatui sexcentorum caussas justas expetendæ mortis aperuisset, ei cicuta ex publico dabatur. *Cognitione*, inquit Valerius, *virili benevolentia temperata, quæ nec egredi vita patitur, & sapienter excedere cupienti, celerem fati viam præbet, ut vel adversa, vel prospera nimis usus fortuna (utraque enim finiendi spiritus via, illa ne perseveret, hac ne destituat, rationem præbet) comprobato exitu terminetur. Dorleans.*

EUSCIUS.] Apud Fulgentium in expositione Virgilianæ continentiæ moral. secundum Philosophos, legitur, *Petronius in Euscio*, ubi alias in uno vet. cod. *Euscion*. in altero *Eustion*. forte Ευσκιῷ. *P. Daniel.*

Cerberus forensis erat Causidicus] Lucill. Anthol. II.

Οὐ δέχεται μάρτυρ τὸν ῥήτορα νεκρὸν ὁ Πλούτων
Εἰπὼν, ἀρκείτω Κέρβερος ὧδε κύων.

— *Et scuta latentia condunt.*

* * *

— *Torva solum sub fronte latebat.*

* * *

Delos, jam stabili revincta terrâ,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta summis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligavit, illac
Constanti Myconæ dedit tenendam.

* * *

Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.

* * *

Dividias mentis conficit omnis amor.

* * *

Explicit T. Petronius Arbiter.

Varro Atac. *latrant fora, clasßica turbant.* Tertull. de pallio: *Iura non conturbo, caussas non elatro.* Hinc *canina facundia* Appio & Prudentio, *caninum studium.* Columellæ lib. 1. *canina contentio.* Firmico lib. IV. dicitur hoc *forense litigium.* Similia quædam habes apud Marcellinum lib. XXX. *Dousa F.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. IV. ep. IV. & Rittershus. Ind. Symmachiano.

Et scuta latentia] Virgil. lib. III. Æn. i. e. latè patentia. vide quæ notavit noster S. G. *P. Daniel.*

Catillata geris.] Fabius Planciades Fulgentius in expositione sermonum antiquorum, in verbo CATILLARE, citat Propertium,

Catillata geris vadimodia publicum prostibulum.

Sic enim in omnibus excussis. Forte pro *Propertius* substituetur Petronius non malè, ut & Scaligero visum. uam Petronium & alibi in suis libris sæpissime laudat. Quã quam in vet. cod. manuscripto legitur, *Propertius. Idem.*

Dividias mentis.] Sic apud eundem Fulgentium in verbo DIVIDIÆ citatur Propertius; ubi etiam fortasse pro *Propertius* leg. *Petronius* (quomodo idem Scaliger non male judicavit) quod altera quoque manu in Propertium commutatum esse facile apparet. certe hi duo versus Petronium redolere non nobis tantum, sed & aliis viris sagacissimis videntur. Porrò apud Fulgentium legitur; *Dividias dixerunt tristitiã.* In veteri lexico; *Dividia, discordia, bellona.* Et, *Dividiosus, qui per suam discordiam alios dividit. Idem.*

INDEX

I N D E X

Rerum sive Materiarum maxime memorabilium, quæ in Commentariis

AD

T. PETRONII SATYRICON

continentur.

B. *Bacchi*

M.

Stil-

Hæc omissa sunt in Indice ad notas, & loco suo Alphabetico referenda.

Mi Lector errata quædam, quoniam ipse correctioni adesse haud potui, sic emendabis.

PAg. 1. in *leg. te.* monarchis-*monachis.* 2. succis à-*succisâ.* feminibus-*feminibus.* 3. suavitat-*suavitas.* 4. trictas-*frictas.* septeni-*septem.* Aulonius-*Ausonius.* 5. *Secrates hanc. dele punctum.* 6. improbus-*improbis.* 8. Appulerus-*Appuleius.* 12. *κατεσκεϊασμένας.* *κατεσκεδασμένας.* 13. conricus-*comicus* 15. *λεσβιάξειν - λεσβιάζειν.* *dele* apud. 17. electis-*in electis.* menela-*Menelao.* 18. haburra-*saburra.* 23. hue-*huc.* 23. cœlos-*cæsos.* 34. Romule &-*Romule ceves.* 42. novis-*novit.* 67. Hegelandri-*Hegesandri.* *exterebropatinæ. & Noctilatentivori.* 79. *leg. capilli.* 81. *Imperatoris.* 107. indidium-*indicium.* 110. omnis-*ominis.* 118. *μαχυμεέπις. leg. μαχυμερῶς. item, ἔμελλο ῥωσκοπεῖν. leg. ἔμελλον ἐπισκοπεῖν. item, ἀνέμιgιν, leg. ἀνέμοιο.* 151. Seplo-*peplo. Plura erant, sed æquus lector facile inter legendum corriget illa.*

P R I A P E I A,

S I V E

DIVERSORUM POETARUM

IN PRIAPUM LUSUS,

Illustrati Commentariis variorum.

E X M U S Æ O

SIMONIS ABBES GABBEMA.

SIMON ABBES GABBEMA

ANTONIO CLEMENTI,

Magni Theologi ANT. WALÆI ex filia Nepoti, meo.

INquiunt Frisiorum legati populo coram in theatro Pompejo, ut est apud acerrimum Annalium scriptorem Tacitum, NULLOS MORTALIUM ARMIS AUT FIDE ANTE GERMANOS ESSE. Hæc legatorum vox in animum revocavit, me non uno nomine tibi obstrictum esse; idcirco ut aliquatenus saltem fidem meam expleam clarissimo nomini tuo more majorum inscribo *diversorum poëtarum lusus in Priapum*; quibus subjunxi lepidissimum illud *Pervigilium Veneris*, *atque alia nonnulla viri Consularis*, & propter summam elegantiam & festivitatem *poëma hoc Cl. Gutberlethi*, cujus suavissima vox adhucdum meis inerrat auribus: hodie quidpe interfui ejusdem orationi inaugurali, quam de dignitate ac præstantia scholarum in frequentissimo Ampliss. ac Consultissimorum virorum concursu, coram Senatu urbano, habuit, cum in eum deferretur dictatura scholæ patriæ suprema. Hæc si grata fuerint ex voto litatum censebo. Sed quando tuum Plautum, atque alia illa quę sub lima ingenii tui versantur, videbimus? in illis multa à te correcta ac explanata novimus. matura; nec nobis nec famæ tuæ diutius invideas. Eia sic vinces multos & te ipsum tandem.

I. bone, quo tua te virtus vocat, I pede fausto,
Grandia laturus factorum præmia.

Manet enim te brevi magnæ industriæ maxima merces, nectitque tibi cara Academia gloriæ coronam perennem. Accipe interim, dum majora parantur, votivam hanc tabulam, indicem animi in te mei, virtutis tuæ. VALÆ.

Leoard. Frisiorum
IIX. XB. ∞ I Ↄ C LII.

DIVERSORUM POETARUM IN PRIAPUM LUSUS.

Ad Lectorem.

Carminis incompti lusus lecture procaces,
Conveniens Latio pone supercilium.
Non soror hoc habitat Phœbi, non vesta sacello,
Nec quæ de patrio vertice nata Dea est:

Sed

DIversorum Poëtarum] Scripserunt hujus argumenti poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullius, Ovidius, Petronius. Arbiter, alii. Itaque ex eorum epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo qui epigramma illud libro præposuit, *Carminis incompti*, &c. Et *Ludens hæc ego*, &c. Nam ne adscriberent hæc Partheniæ nostro, poterat eos monere os hominis probum, ita pudica, integri mores. Sane Petronium hujusce argumenti & nominis quædam lusisse auctor Sidonius:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Quidam etiam ex Græcis libros singulares ejusdem materiæ scripsere. Inter quos maximi nominis Euphronius poëta. Strabo, quum de urbe Orneis scriberet, ait templum Priapi in ea fuisse, ἀφ᾽ ὧν, inquit, καὶ ὁ τὰ πριάπεια ποιήσας ὀρνεάτην καλεῖ τὸν θεόν. Scaliger. Vid. *Politian.* miscel. c. LIX. *Florid. Sabin.* Variar. adnot. c. VI. *Pium* annot. post. c. XLI. *Barthium.* lib. XXIV. adv. c. VIII. Mihi verosimile fit, in horto Mecænatis sacellum Priapo dicatum fuisse, & ex iis Poëtis, qui ad Mecænatem suum cottidie visebant, unumquemque versiculos aliquot jocosos in sacelli parietibus notasse; quod heic confirmari videtur; carm. I: XLI. & XLIV. Argumentum hujus libelli varium est: modo enim vel poëta, vel puella aliqua, vel viator vel villicus Priapum adloquitur. Interdum imo sæpius Priapus furibus masculini & fœminini sexus stuprum suadet vel minatur; sortem suam miseretur, de tentigine sua, de furibus, de puellis lascivis super inguina Priapi de nocte molentibus conqueri, & alia plurima, &c. *Scioppius.*

CARMINIS *incompti.*] Hinc Auson. accepit illud proœmium: *Carminis incompti tenuem lecture libellum. Pone supercilium.*

Pone supercilium.] Supercilium notat gravitatem. Mart. lib. I. ep. IV. Valer. Max. lib. VI. c. III. *Horridum quoque C. Sulpitii Galli maritale supercilium.* In Catalect. vet. Poët. à Scaligero volgatis: *Esse tibi videor demens, quod carmina nolim scribere patricio digna supercilio.*

Non soror.] Tres deas commemorat, quibus virginitas perpes nullius gnara mariti; Dianam, Vestam, Minervam. *Scioppius.*

De patrio.] *De pro ex* Tib. lib. I. el. I. Prop. lib. II. el. XXIV. infr. c. XXXI. & XLII.

Sed

Sed ruber hortorum custos membrosior æquo,
Qui tectum nullis vestibus inguem habet.
Aut igitur tunicam parti prætende tegendæ,
Aut quibus hanc oculis adspicis, ista lege.

CARMEN. I.

AD PRIAPUM.

LUdens hæc ego teste, te Priape,
Horto carmina digna, non libello,
Scripsi non nimium laboriose.
Nec Musas tamen, ut solent Poëtæ,
Ad non virgineum locum vocavi.
Nam sensus mihi corque defuisset,
Castas Pieridum chorum sorores
Auso ducere mentulam ad Priapi.
Ergo quidquid id est, quod otiosus
Templi parietibus tui notavi,
In partem accipias bonam rogamus.

CAR-

Sed ruber.] *Ruber* dicitur propter fascinum rubrum. Catul. *Sedet revinctus cum rubenti fascino.* infr. c. lxxiii. Horat. lib. i. Sat. viii.

Membrosior.] infr. c. lxxix. fascinosum eumdem vocat, ob vasorum luculentitatem.

NON LIBELLO.] Libellum hic accipitur pro taberna libraria. eo enim confabulandi gratia honestiores personæ confluebant, ut in tonstrinis viliores. *Scaliger.* quam vocem etiam Catullo restituit c. lvi.

Non virgineum.] Si quis provectus audaciæ scribere hodie non dubitet, hortos locos esse non virgineos, næ faxim pereat ille probè & pugnam cum virginibus nostratibus cernat non bonam: quæ omnibus cæteris locis indelectatæ & nauseantes ad solos hortos usque convolant. quippe in quibus non cruentos non deformes Priapos, sed verò formosissimos & nihilo deterius mutomatos juvenes reperire sperant. *Scioppius.*

Mentulam.] *Mentula*, virga virilis. Martin. in Lexic. Philol. deduci à μηνυτὴς, indicator, index, quod sit sexus nota. nisi à Germanico Mann / vir, quasi Mannsgept / ut opinatur Goropius. Ita & Germanis, Mannlichgept / & Græcis ἀνδρεία, & ἀνδρεῖον μόριον. *VVeitzius.*

OBSCU-

CARMEN II.

PRIAPUS.

Obscure poteram tibi dicere, da mihi, quod tu
Des licet aßidue, nil tamen inde perit.
Da mihi quod cupies frustra dare forsitam olim,
Cùm tenet obsessas invida barba genas,
Quodque Iovi dederat, qui raptus ab alite sacra,
Miscet amatori pocula grata suo:
Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.
Simplicius multo est, da pædicare Latine
Dicere, quid faciam? crassa Minerva mea est.

CARMEN

OBSCURE.] Est Ovii hoc Epigramma, ut ex Seneca colligimus, qui illum versiculum ex eo citat; *Dum timet alterius vulnus inepta loci. Scaliger.*

Da.] *Dare* inter nupta verba censetur. c. L. c. IV.

Olim] *Olim* de futuro: Horat. *Non si male nunc & olim sic erit.*

Invida.] Malim *minguida*. infr. --

canis cum barba caput albicet capillis Lindenbrog.

Loci.] Isthunc locum Murrhedins. Rhetor loco inlustrat insigni apud Senec. Patr. lib. I. Contr. II. *Novimus*, inquit, *istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt*. Est hæc Mart. Sententia lib. II. cap. LXXIX.

Predicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E Libero illud mutuatus est carmine. Sic & Quintus Serenus;

Obscœnos si ponè locos nova vulnera carpent.

pro fœmineo utero sæpius apud Lucret. est etiam *Locus*. *Gonsalius.*

Sensum ita quoque expressit Plaut. Casin.

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.
Vbi illum saltum video obseptum, rogo, ut altero sinat ire.

Latine] Quid hoc sit jam in Petron. adnotatum est.

Quid faciam?] Τί πάθω; ἄγροικος, καὶ ἀμουσός εἰμι. Aristoph. ἄγροικός εἰμι τὴν σκάφην, σκάφην λέγω. Unde jocus maximi Principis, Philippi Macedonis. Quum ii, qui prodiderant Olynthum Philippo, conquestum & expostulatum ad ipsum venissent, quod injuriose nimis vocarentur proditores ab aliis Macedonibus: οἱ Μακεδόνες, inquit, ἀμαθεῖς, καὶ ἄγροικοί εἰσι. τὴν σκάφην, σκάφην λέγουσι. *Scaliger.*

Crassa Minerva mea est.] Solent textoriis & similibus vocabulis uti scriptores si quando de contexenda

CARMEN III.

AD PRIAPUM.

Obscœnas rigido Deo tabellas
Ducens ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage, rogatque tentes,
Si pictas opus edat ad figuras.

CARMEN IV.

DE PRIAPO.

Quam puero legem fertur dixisse priapus,
Versibus hic infra scripta duobus erit.
Quod meus hortus habet, sumas impune licebit:
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

CARMEN

da oratione loquuntur. Ut *deducere versis*, &c. Sic Cic. *orationem crasso filo scriptam* ait. *Scioppius.*

OBSCŒNIS.] Elephantis puella Græca σχήματα συνουσιῶν *varios coëundi modos* scripserat. Ex hujus ergò libris ductas picturas Lalage Priapi sacerdos suspendit, rogans, ut se stuprare velit & tentare, an omnes istos pictos coëundi modos fideliter imitari possit. *Scioppius.*

Ex Elephantidos libellis] Mart. lib. XII. ep. XLIII

Quales nec Didymæ sciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli,
Sunt illic Veneris novem figuræ.

Ubi novem illæ figuræ sunt, de quibus Philænis librum conscripsit. Infra: *Tot figuras, quot Philænis enarrat.* Ex Elephantidos libellis Tiberius, qui libidinosissimus fuit, figuras depingi curavit, quibus cubiculum instruxit, ne cui in opera edenda, ut Suetonius de eo loquitur, exemplar imparatæ scenæ deesset. *Lindenbrog.*

Si pictas opus.] In Veteri Epigrammate:

Inque modos omnes, dulces imitata tabellas
Transeat: & lecto pendeat illa meo.

Quod tuus hortus.] Κῆπος pro obscœna mulierum parte apud Diogenem. quod & adnotat Victorius. Hic vero pro puerili. Hesychius quoque, κῆπος, τὸ ἐφήβειον γυναικεῖον. & potest illud proverbiale huc adludere: γλυκεῖ ὀπώρα, φύλακας ἐκλελοιπότος. Aristophanes quoque ποδίου nomine.

——— ——— νὴ δί᾽ ὦ Βοιωτία
καλόν γ᾽ ἔχουσα τὸ πεδίον. λα. καὶ νὴ Δία
κομψότερον τῶν βλαχώνγε περιεπλημένα.

Ubi simul adlusum adpulegium, quo abundabant Bœotii: & ad ipsos quoque Bœotios qui hortorum culturæ valde dediti erant. Euri-

CARMEN V.

PRIAPUS.

QUod sim ligneus, ut vides, Priapus,
Et falx lignea, ligneusque penis:
Prendam te tamen, & tenebo prensam.
Totamque hanc sine fraude, quantacunque est,
Tormento citharaque tensiorem,
Ad costam tibi septimam recondam.

CARMEN VI.

PRIAPUS.

CUm loquor, una mihi peccatur littera, nam præ,
Pæ, dico semper, blæsaque lingua mea est.

CARMEN VII.

PRIAPUS.

MAtronæ procul hinc abite castæ:
Turpe est vos legere impedica verba,
Non aßis faciunt: euntque recta:

Nimirum

pides quoq; Cyclope λειμῶνα vocat. *Scaliger.* Imitatum inEpigr.veteri:

Quod meus hortus habet gratanti suscipe mente:
Sic frueris latus quod tuus hortus habet.

TENEBO.] *Tenere* Amatorium, puellam ad lubitum suum paratam habere: *Hanc tamen in nullos tenui malè languidus usus:* Tibul. lib. I.

Sæpe aliam tenui, sed jam cum gaudia adirem
Admonuit Dominæ deseruitque Venus.

Tormento cytharaque.] *Tormentum,* est funis tensus, ut in Ergatarum suculis & aliis ejuscemodi. quin simpliciter funis. Nam *funem torquere*, est σχοῖνον πλέκειν. Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno.

Tormentum itaque funis. Et rēcta in Apuleio: *Capillus ipse, quem isti aperto mendacio ad lenocinium decoris promissum dixere, vides quam non sit amœnus, ac delicatus, horrere impexus atque impeditus, stuppeo tormento aßimilis,* &c. *Scaliger.*

PÆDICO.] Dicturus *pædico*, semper balbutiens videlicet, soleo *pedico* dicere.

NON *aßis faciunt*] Catull. *Non aßis facis ô lutum, lupanar.* iter. *Rumoresq;*

Nimirum ſapiunt, videntque magnam
Matronæ quoque mentulam libenter.

CARMEN VIII.

PRIAPUS.

CUr obſcœna mihi pars ſit ſine veſte, requiris.
Quæro, tegat nullus cur ſua ſigna deus?
Fulmen habet mundi dominus, tenet illud aperte:
Nec datur æquoreo fuſcina tecta deo.
Nec Mavors illum per quem valet, occulit enſem:
Nec latet in tepido Palladis haſta ſinu.
Num pudet auratas Phœbum portare ſagittas?
Clamve ſolet pharetram ferre Diana ſuam?
Num tegit Alcides nodoſa robora clavæ?
Sub tunica virgam num deus ales habet?
Quis Bacchum gracili veſtem prætendere thyrſo,
Quis te celata cum face vidit Amor?
Nec mihi ſit crimen, quod mentula ſemper aperta eſt:
Hoc mihi ſi telum deſit, inermis ero.

CARMEN IX.

PRIAPUS.

INſulſiſſima quid puella rides?
Non me Praxiteles, Scopaſve fecit:
Nec ſum Phidiaca manu politus:
Sed lignum rude villicus dolavit:

Et

moreſq; ſenum ſeveriorum. Omnes unius æſtimemus aſſis. Plaut. in Capt. *Neque ridiculos jam teruncii faciunt.*

CUR.] Elegans, me herculè, carmen, quod uno quaſi obtutu omnium fere Deorum arma nobis exponit. infr. c. XX.

PRAXITELES.] marmoris ſculpendi inſignis artifex. ætate Pompei vixit. Plin. lib. XXXIII. c. IX. ejus Venus maximè celebratur. Plin. lib. VII. c. XXXVIII. *Scopas* Plin. lib. XXXVI. c. V. *Phidias* Plin. lib. XXXVI. c. V. Val. Max. lib III. c. VII.

Politus.] *Polire*, vox propria ſtatuariorum, ut & *rudis*.

Et dixit mihi, tu Priapus esto.
Spectas me tamen & subinde rides.
Nimirum tibi falsa res videtur,
Adstans inguinibus columna nostris.

CARMEN X.

PRIAPUS.

NE prensere cave: prenso nec fusto nocebo:
Sæva nec incurva vulnera falce dabo.
Trajectus conto sic extendêre pedali:
Ut culum rugas non habuisse putes.

CARMEN XI.

PRIAPUS.

QUadam senior Hectoris parente,
Cumææ soror, ut puto, Sibyllæ,
Æqualis tibi, quam domum revertens
Theseus repperit in rogo jacentem,

Insir-

Tu Priapus esto.] Indicat ita impolitè fabricatum fuisse, ut necessum habuerit dicere, *Tu Priapus esto*, alioquin in ea caussa fuisse ut ignoraretur, Priapusne, an pute & inutile lignum. Sic pictores rudi adhuc seculo, & cum nondum magna ista ars ad tantam excellentiam pervenisset, picturis subscribebant, *hic homo*, *hic asinus*. Ælian. lib. x. c. x. variar. *Lindenb.*

Columnam.] Quam *columnam* dicat notum est. eamdem & *trabem* & pyramidem vocabant. *Trabs.* Catul, ep. XXVIII. *Pyramis* infr. c. LXIII. *Palus*, Horat. lib. 1. Sat. VIII.

QUÆDAM *senior.*] Claudicat versus. Puto ita restituendum: *Quadam senior*, ὀψιαιτέρα. Quod sane placet. Ita enim interpolatum inveni in manuscripto quodam, quanquam malæ notæ libro. Et Tibull. ita locutus est:

Vidi ego jam juvenem, premeret quum senior ætas,
Mærentem stultos præteriisse dies.

Scaliger.

Theseus repperit.] Est Hecale. Petronius:

Qualis in Actea quondam fuit hospita terra,
Digna sacris Hecale: quam Musa loquentibus annis
Battiadæ veteris vivendo tradidit ævo.

Integro

Infirmo solet huc gradu venire:
Rugosasque manus ad astra tollens,
Ne desit sibi mentulam rogare.
Hesterna quoque luce, dum precatur,
Dentem de tribus excreavit unum.
Tolle, inquam, procul, ac jube latere
Scissa sub tunica, stolaque rufa,
Ut semper solet, & timere lucem,
Qui tanto patet indecens hiatu,
Barbato macer eminente naso,
Ut credas Epicuron oscitari.

CARMEN XII.

PRIAPUS.

PÆdicere puer, moneo: future puella:
Barbatum furem tertia pœna manet.

CARMEN

Integro etenim libro Callimachus hujus paupertatem celebravit.

Stoláque.] *Stola* matronarum tunica proprie dicta, licet apud Græcos, & barbaros pro communi veste, & maximè virili accipiatur. Cic. Philippica. II. *Sumpsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.* Eodem planè sensu ille apud Petron. *Quid ille alter, qui die toga stolam tamquam togam sumpsit?* Ita e. locus ille legendus est. Sic Caligula Liviam *Vlyssem stolatum* appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam & institâ ad oram ornatam docuit. Turneb. lib. XXIX. & ex eo plures. Ubi duo insignia in cultu matronarum notat, vittas queis crines ligabantur, & talarem tunicam adsutâ institâ cultam. Secus in Libertinis quæque viris morigerabantur. Tibull. el. VI.

----- ----- Quamvis non vitta ligatos
Impediat, crines, nec stola longa pedes.

De institâ Horat.

Quarum subsutâ talos tegat instita veste.

Ubi Acron; *Quia matrona stola utuntur demissa, usque ad imos pedes, cujus imam partem ambit instita subsuta.* &c. vide Ferrarium lib. III. c. XVII. de Re Vestiaria.

Et timere lucem.] Ita quidem emendavit Scaliger, cum antè legeretur: *& timere locum.* Ego sic legendum putem. *& locum timere Qui,* &c. dic tuo denti, ut locum nunc, id est, gingivam ploxemi veteris, fugiat, nec inferi rursus velit. qui locus interea dum nasum resupinas tuum & elevas ac eminere facis, tanto hiatu turpiter patet, ut quis hominem pigerrimum, & Epicuri de grege porcum oscitari credat. *Scioppius.*

TERTIA PŒNA.] Turpitudo, quæ per os peragitur, significatur, quod

CARMEN XIII.

PRIAPUS.

Huc huc, quisquis es, in Dei salacis
Diverti grave ne puta sacellum.
Et si nocte fuit puella tecum,
Hac re quod metuas adire, non est,
Istuc Cœlitibus datur severis.
Nos vappæ sumus, & pusilla culti
Ruris munina: nos pudore pulso
Stamus sub Iove coleis apertis.
Ergo quilibet huc licebit intret,
Nigra fornicis oblitus favilla.

CARMEN

quod Galenus in exordio libri II. Simpl. medic. *Lesbiari* dixit, nimirum à Lesbiis, apud quas primum obscœnitas illa exorta traditur. Quia vero in ore hæc exerceretur immanitas, meritò, *capiti non parci*, dixit Lactantius. lib. VI. c. XXIII. infr. c. XXI. *Hic cunnum, caput hic, præbeat ille nates.* id est, os ad irrumationem, non autem caput falce aut securi amputandum. Elegans Epigramma. Scriptor. *Corve salutator, quare fellator haberis, Cum caput intrarit mentula nulla tuum?* Corvos enim ore coire, non sine errore, cujus nos & Aristoteles & Plinius admonent, fuit olim existimatum. Qui irrumanti parent, eamque ferunt obscœnitatem, *ore morigerari* dicuntur. Suet. in Tiber. *Magius.*

Huc huc quisquis es] Veteres concubitu abstinebant rem divinam facturi. quod Latinè dicebant *Pure habere*, ut Græce ἁγνεύειν; ἁγνῶς ἔχειν. Plaut. Asinaria: *Si fortè purè velle habere dixerit, Tot reddat spurcas, quot puras habuerit.* Deus Κηπουρὸς ait, ut ad suum sacellum divertant prætereuntes, non eis opus esse, puras noctes habuisse. *Scaliger* Plura pete à *Brissonio* formul. lib. I. *Mercurial.* lib. II. Var. lect. c. XV. *Sebast. Castalion.* Annot in I. Regum. XXI.

Hac re.] *Hac re,* pro ideò, ea de caussa. Valer. de Faliscis puer. *hac re senatus censuit.* Varro: *Hac re medicos exquisitim convocabat, ut convalesceret.*

Nos vappæ.] *Vappas,* τοὺς ἀχρήστους ac homines nihili vocant Latini. Catull. *Satisne cum isto Vappa, frigorem & famem tulisti?* Græci quoque ὀξίνην ad eam rem usurpant. Plin. lib. XIV. c. XX. & ibi Dalechamp.

Nigra fornicis.] Sic C. Cæsar *Bithynicus fornix, & stabulum Nicomedis*, dictus fuit. In fornice prostabant meretrices, ac usuram corporis & sui copiam faciebant. Horat. lib. I. sat. II. quod jam satis ad Petron. adnotavimus.

MODES-

CARMEN XIV.

PRIAPUS.

Commiſſo mihi non ſatis modeſt as
Quicunque attulerit manus agello:
Is me ſentiet eſſe non ſpadonem.
Hic inter frutices loco remoto
Dicat forſitan hæc ſibi ipſe nemo
Præciſum ſciet eſſe me. ſed errat.
Magnis teſtibus iſta res agetur.

CARMEN

MODESTAS.] His contrariæ ſunt *furaces, mala, improba.*

Magnis teſtibus.] *Teſtis*, ὁ μάρτυς ex antiqua lingua Græca θέστωρ: & μάρτυρας θεσός. τοὺς διδύμους vero (quos elegãter *pares* vocat Plinius) ita nominarunt, quod & ipſi μάρτυρες τῆς ἀρρενότητος. Idcirco ambigue luſit Plautus Amphitruone:

AL. *Mihi quoque aſſunt teſtes: qui illud, quod ego dicam, aſſentiant.*
AM. *Qui teſtes.* AL. *Teſtes.* AM. *quid teſticulare?*

Nam, ut erat mos veterum, verbum formavit ex re, quam non intelligebat: ex teſte, *Teſticulari.* ut Ariſtophanes Θεσμοφοριαζούσαις.

— — ἐχθὲς ἔφαγον καρδάμα.
κλεῖ. τί καρδαμίξεις; — —

At dedita opera *teſticulari* dixit pro eo, quod Græci ὀρχιπεδῆσαι. Ariſtophan.

Οὐκ ἔκυσας, οὐ προσεῖπας, οὐ προσηγάγου.
Οὐκ ὠρχιπέδησας. — —

Sicut & κλειτοριάζειν, dicebant à pudendo muliebri. quod Laberius ut ego puto, *puellitari* interpretatus eſt:

Quanam vos dementia ſuppoſitores facit
Cum cano eugio puellitarier?

Nam Eugium (quod & Græcum ipſum quoque eſt, εὐγέϊον) eſt τὸ κλειτόριον. Unde *Colei Cliternini* Ciceroni. quiá videntur adludere non ad Cliternum oppidum Italiæ, ſed ad κλειτόριον. Nam ſicut ab oppido Lanuvio, Lanuvinorum Coleorum familia erat: at non ita à Cliterno Cliternini. Quin & nomen familiæ Lanuvinos fuiſſe ex eo colligo, quod adverſarius Terentii Lanuvinus nominabatur. Alii apud Donatum legunt, *Lavinius.* At *Lavinium*, & *Lanuvium*, idem. *Scaliger.*

Qualibus

CARMEN XV.

AD PRIAPUM.

Qualibus Hippomenes rapuit Schœneida pomis:
Qualibus Hesperidum nobilis hortus erat:
Qualia credibile est spatiantem jure paterna
Nausicaam pleno sæpe tulisse sinu:
Quale fuit malum, quod littera pinxit Aconti,
Qua lecta, cupido pacta puella viro est:
Taliacunque puer dominus florentis agelli
Imposuit mensæ nude Priape tuæ.

CARMEN XVI.

PRIAPUS.

Quid mecum tibi circiter moleste?
Ad me quid prohibes venire furem?
Accedat sine: laxior redibit.

CARMEN

Qualibus Hippomanes] Hujus etiam Hippomanis & Atalantæ fabula, per quam lepidè ab Ovid. lib. x. & à Servio in III. Æneid. & à Sidon. Apollin. in Panegyr. ad Anthem. describitur. à Lutatio in VII. supra statii Thebaide duas fuisse Atalantes dicitur, alteram Arcadicam, alteram à Schœno nobilem cursu. Vide Gyraldum latè dissertantem Dial. xx.

Hortus.] Diodor. lib. v. biblioth.

Nausicaam.] De illa vided Homer.

Aconti.] Profectus & sacra Dianæ Acontius, quæ in Delo insula maris Ægei omnium Cycladum clarissima, ex frequenti virginum conventu celebrabantur, in amorem visæ Cydippes puellæ nobilis excaluit. Sed cum illam ob generis imparitatem non audere in suum amorem solicitare, novam cōmentus fraudem, in pulcerrimo pomo scripsit duos hosce versus:

Iuro tibi sanè per mystica sacra Dianæ
Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.

Atque illud ad pedes puellæ projecit, quæ fraudis inscia, cùm imprudens legeret, visa est se uxorem Acontio pacisci. Nam quæ ante Deos in templo Deliæ Dianæ dicerentur, rata esse debere lex erat. *Sabinus.*

CIRCITOR] *Circiter* est custos, qui hortum frequenter obit, ne fures intrent. *Circare* est περιοδεύειν, *circuire*. Hinc Vegetius *Circatores* vocat, qui vigilias circumeant, quos *rondier* hodie dicimus. *Scioppius.* adi Scalig. ad lib. I. Tibul. Steweech. ad lib. III. Veget. c. VIII.

Laxior redibit.] infr. c. XXXI. c. XLVI.

Ecquando.

CARMEN XVII.
PRIAPUS.

Commoditas hæc est in nostro maxima pene,
Laxa quod esse mihi fœmina nulla potest.

CARMEN XVIII.
AD PRIAPUM.

Ecquando Telethusa circulatrix
Quæ clunem tunica tegente nulla
Extis aptius, altiusque motat
Crissabit tibi fluctuante lumbo?
Sic ut non modò te Priape posset,
Privignum quoque sed movere Phædra.

CARMEN XIX.
PRIAPUS.

Fulmina sub Iove sunt: Neptuni fuscina telum:
Ense potens Mars est: hasta Minerva tua est.
Sutilibus Liber committit prælia thyrsis:
Fertur Apollinea missa sagitta manu.
Herculis armata est invicta dextera clava:
At me terribilem mentula tenta facit.

CARMEN

Ecquando.] Omninò videndus Gifanius in indice Lucretiano, in voce *Et quantus*; multo enim ibi corradit huc spectantia.

Thelethusa.] Hic & in Mart. perperam scribitur *Theletusa*. Aut enim θαλέθουσα, aut τηλέθουσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse.

Nota Suburranas inter Telethusa puellas, &c.
Scaliger.

Crissabit.] Propriè prurire. Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνιζᾶν. non ἀκνίσσαι. Sed quod alii dicunt κνιζᾶν, ipsi κνιτιᾶν, vel κνισσᾶν. ut ἐπιχαρετιᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare*. ν in ρ, ut μονὰ, *mora*. Φονία, *Furia*. Φονᾶν *furere*. κνέφας, *Crepus*, *crepusculum*: κνίσσος, *Crispus*, ut λίσσος. Γνῶμα, *Groma*. γνωματικὸς, *Gromaticus*. *Scaliger.*

Fluctuante lumbo] Vid. quæ in Petron. adnotamus ad ea verba, *Clune agili*.

HERCULIS.] Quia Hercules semper cum clave pingebatur, interdum etiam cum clava, sagittis, & pelle leonina, ideo Tertull. una voce hæc omnia comprehendens *Scytalosagittipelligerum* eum vocat, libro de pallio c. IIII. *Lindenbr.*

Terribilem.] Columell. lib. x.

Arboris

CARMEN XX.

AD PRIAPUM.

Copia me perdit: tu suffragare rogatus,
Indicio nec me prode, Priape, tuo.
Hæc quæcunque tibi posui vernacula poma,
De sacra nulli dixeris esse via.

CARMEN XXI.

PRIAPUS.

Fœmina si furtum facit mihi, virque, puerque:
Hæc cunnum, caput hic præbeat, ille nates.

CARMEN

Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli,
Terribilis membri.

Petron. *Ter corripui terribilem manu bipennem.* infr. c. LVI. *Quæ me terribilem facit videri.*

COPIA.] Priapo quæritur aliquis tot rogatores se pomorum sua caussa pati, ut nec deo ipsi ponere ea audeat, nisi sub obtestatione silentii. Scribendum igitur puto. *Copia me perdit, tu suffragare, rogantum,* Commēdat oblationem suam Priapo. Cæterum omnis lepor in vocibus *Sacra via* est: Nam intelligit utique poma illa clanculum, quæ ut hic de *sacra via* ita à Petronio *Deorum* beneficia adpellantur; quæ perpetua materies jocorum in istis epigrammatis est. Ne igitur incivili fatigatione opus habeat, poëta rogat ne indicium faciat quæ poma ipsi obtulerit Priapus, velut antea copia peritorum penè enectus. *Barthius.*

Sacra via.] *Nulla via historicorum scriptis celebratior legitur.* Nomen traxit à fœdere inter Romulum & Tatium Reges ictum, quod nunquam sine prævio sacrificiorum apparatu, patet ex lib. II. Halicarn. meminit Seneca, qui *viam sacram celeberrimum locum* appellat lib. de consol. ad Marc. c. XVI. & ante illum Ascon. in orat. II. in Verr. Totam autem velis intexit C. Cæsar, ut & forum Romanum, cui vicina fuerat. *Plin.* lib. XIX. c. I. ibique Julius Dictator habitavit, ut liquet ex Sueton. in ejus vita c. XLVI. & quod miror omnes urbis topographos omisisse, *signa fœderis initi in ea extabant, tempore Servii Honorati, regibus diverso itinere venientibus, Romulo à Palatio, Tatio à Rostris,* ad vers. DCXLI. lib. VIII. Celebre hic & à multis rerum venalium emporium rusticis in urbem commeantibus, & fructus villicos conferentibus. Varro de RR. c. II. lib. I. *Dempsterus.*

CUNNUM.] stuprandum; *Caput* inrumandum; *nates* pædicandas.

CARMEN XXII.

PRIAPUS.

QUicunque hic violam, rosamve carpet,
Furtivumve olus, aut inempta poma:
Defectus pueroque fœminaque,
Hac tentigine, quam videtis in me,
Rumpatur precor usque, mentulaque
Nequidquam sibi pulset umbilicum.

CARMEN XXIII.

PRIAPUS.

HIc me custodem fœcundi villicus horti
Mandati curam jussit habere loci.
Fur habeas pœnam, licet indignere, feramque
Propter olus, dicas, hoc ego, propter olus?

CARMEN XXIV.

PRIAPUS.

HOc sceptrum, quod ab arbore ut recisum est,
Nulla jam poterit virere fronde:
Sceptrum, quod pathicæ petunt puellæ:
Quod quidam cupiant tenere Reges:
Cui dant oscula nobiles cinædi:
Intra viscera furis ibit usque
Ad pubem, capulumque coleorum.

CARMEN

SCEPTRUM.] Festivissime παρῳδιάζει ex Homero;

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν ὄυποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν.

Regnum adfectant feminæ, iccirco sceptro indigent.

Pathicæ.] *Pathicus in Venere* est, qui patitur. infr. c. xl. c. xlviii.

Reges.] Perstringit libidinem regum & imperatorum, qui se aliis culcitas fecerunt, ut Cæsar Nicomedi, Cicero Crasso, alii aliis. *Scioppius.*

PORRO

CARMEN XXV.

PRIAPUS.

Porro (nam quis erit modus Quirites?)
Aut præcidite seminale membrum,
Quod totis mihi noctibus fatigant
Vicinæ sine fine prurientes,
Vernis passeribus salaciores:
Aut rumpar: nec habebitis Priapum.
Ipsi cernitis exfututus ut sim,
Confectusque, macerque pallidusque
Qui quondam ruber, & valens solebam
Fures cædere quamlibet valentes.
Defecit latus, & periculosam
Cum tussi miser exspuo salivam.

CARMEN. XXVI.

AD PRIAPUM.

Deliciæ populi magno notissima circo
Quinctia vibratas docta movere nates:
Cymbala cum crotalis, pruriginis arma, Priapo
Ponit,

PORRO] V. N. I. ad Petron. verba, *invocare Quiritium fidem.*

Quod totis.] Aut flagiriosa inequitatio mulierum, ut Mutuni Titinii apud Festum, & Arnobium: aut est id, quod alibi dicit;
Osculo dat medio si qua puella viro. *Scalig.*

Vernis passeribus.] Omnia verno tempore in Venerem sunt proniora, maxime vero omnium passeres. Cum Ingolstadii agerem vidi è regione Musæi mei passerum coitum vicies repetentem, & inde adeo ad languorem datum, ut avolaturus in terram deciderer. *Scioppius.*

MAGNO *notissima Circo*] Fuse Lipsius lib. I. Electorum. c. XI. de more in scenam producendi scorta differtat.

Cymbala cum crotalis.] Auctor Copæ:

Copa Syrisca caput Graia redimita mitella
Crispum sub crotalo (id est, ad sonum crepitaculi) *docta movere latus.*

Crotalis.] Crotalum perperam confundit cum Sistro vir doctus. Figurâ primum variabant omninò, hoc enim erat oblongum, manubriatum

Ponit, & adducta tympana pulsa manu.
Pro quibus, ut semper placeat spectantibus, orat,
Tentaque ad exemplum sit sua turba Dei.

CARMEN XXVII.
PRIAPUS.

TU, qui non bene cogitas, & agrè
Carpendo tibi temperas ab horto:
Pædicabere fascino pedali.
Quod si tam gravis, & molesta pœna
Non profecerit: altiora tangam.

CARMEN XXVIII.
AD PRIAPUM.

OBscœnis peream, Priape, si non
Uti me pudet, improbisque verbis:
Sed cum tu posito Deus pudore,
Ostendas mihi coleos patenteis,
Cum cunno mihi mentula est vocanda.

CARMEN

briatum in ima sui parte, cancellarum trajectis virgulis, & ut uno verbo dicam, laminæ, & præterea nihil; Illud (si Eustathio Iliad. A credimus.) vas è testa, ligno aut ære, quod manibus tenebatur. videtur aut collisum, sonitum edidisse, ut indicat Plinius de margaritis loquens lib. IX. c. XXXV. Crotali crepitus onocrotalo avi nomen videtur imposuisse, quod vocem forsan edat ciconiæ similem, quam & ipsam crotalistriam appellat Petronius, at Ægyptii crotalum, si Joanni Sarisberiensi lib. VIII. c. XII. fidem velimus habere, qui & addit; *Crotala quoque dici sonoras sphærulas, quæ quibusdam granis interpositis, pro quantitate sui & speciei metalli, varios sonos edunt.* *Pignorius.*

Ponit.] id est, consecrat. V. quæ in Triumviros amorum adnotamus.

Adducta.] Nam tympanistæ alteram manum ad se reductam habent dum tympana terunt.

PÆDICABERE.] Cum pædicationem significare vellent Ægyptii, geminas pingebant perdices, quæ cum viduæ sunt, se invicem abutuntur. Plinius quoque promiscuè iniri fatetur. Forsan ideo libidinosissimus homo Heliogabalus, in pulvinaribus culcitrisque substerni sibi voluit perdicum plumas. De turpissima hac re multa veteres.

AD

CARMEN XXIX.

AD PRIAPUM.

Falce minax, & parte tu majore Priape:
Ad fontem quæso, dic mihi qua sit iter.

CARMEN XXX.

PRIAPUS.

Vade per has viteis, quarum si carpseris uvas,
Quas aliter sumas hospes habebis aquas.

CARMEN

AD FONTEM.] Solent advenæ, qui aquatum eunt, sciscitari obvios de fonte. unde Cicero proverbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere.* pro eo quod est, δεικτικῶς, & , ut Æschylus loquitur δακτυλοδείκτως, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligēdus insignis locus Juvenal.

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id est, Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est jus Judaicum, ad mysteria illa admitti: ut qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Unde adparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Corn. Taciti hæc retulisse: quum sit proverbium, *quærere fontem.* Hic vero non est proverbium, sed simplex sensus. Quur autem ignotus, & ignotus & ignarus viarum à custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipso custos intra septa hortorum esset? Sciendum Priapos, & Hermas, vel Hermulas & Marsyas etiam in compitis, triviis & quadriviis poni solitos, cum virga in manu, quæ monstraret iter ad fontem. Et quantum ad Deos Viales, ut vocat Plautus, nihil intererat, Mercurii an Priapi essent. Quin & Mercuriis ipsis & Terminis vialibus veretra longa, & immania, ut Priapis, attribuebantur. Quod & ego Romæ in ædibus Cardinalis de Cæsiis vidi, & patet ex dicto Philosophi, qui in gulosum, & libidinosum adolescētem tempestive lusit, quod similies esset τοῖς ἑρμαῖς, qui nihil nisi caput & penem haberet. Ergo Priapi, seu Hermæ Dii viales, qui & digitum intendebant ad fontem. In numismate argenteo ab una parte Mercurius petasatus, ab altera viator cum pedo, & cane insculptus est. Quare hic Priapus. quem interrogat viator, non magis est custos vitium, quam viarum, vel potius utrorumque. *Scaliger.*

Quur aliter sumas.] Minatur illi τὴν στύματος μέλλω σοι. Quare opus ei lotione ad os. Iccirco Matt.

Qua tibi parte opus est, Gallia, sumis aquam.

Nam & illa quoque τὸ στόμα ἐμολύνε, καὶ ἐλεσβίαξε. Igitur, aliter sumus aquam, quam instituerας. Nam quæ tibi a[...] ibendum, ea ad

CARMEN XXXI.

Donec proterva nil mihi manu carpes,
Licebit ipsa sis pudicior Vesta:
Sin hæc mei te ventris arma laxabunt,
Exire ut ipsa de tuo queas culo.

CARMEN XXXII.
PRIAPUS.

Uvis aridior puella passis,
Buxo pallidior, novaque cera,
Collatas sibi qua, suisque membris
Formicas facit altiles videri:
Cujus viscera non aperta Tuscus
Per pellem poterit videre haruspex.

Quæ

ea ad eluendum os opus erit. *Scaliger*. v. Mercurial. lib. VI. var. lect. c. VI. G. Canter. lib. I. nov. lect. c. X.

Sis pudicior Vesta.] *Pudica matrona*, quæ marito contenta est. At hic *pudica*, quæ omnino virum ignorat. Plautus:

Tam à me pudica est, quam si soror siet.

Et *signatam virginem* in eum sensum dixit Lucilius, illæsam, inviolatam. Terentius dixit *integram à* viro. Cui respondet contrarium, *imminuta virgo. Imminuere virginem* διαπαρθενεύειν. Apulejus: *coram virginem imminuisset parata constantia*. & Plautus *imminuere pudorem. Scaliger.*

Sin] Eleganter hæc particula sic separatim ponitur, pro *si non*, *si minus*. Cic. X. ad Att. ep. VI. *Si vir esse volet, præclara* συνῳδία: *Sin autem; erimus nos, qui solemus.*

Et lib. XVI. ad Att. *Verum tamen si pares æquè inter se, quiescendum. sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter.*

Uvis *aridior*] Simile ferè Epigramma est apud Catullum in quo Furii ejusque parentum maciem describit. *Scioppius*. Etiam Græci hominem exuctum ἀσταφίδα vocant. Lucillius *passos senes* dixit, Persius *apricos. Scal.*

Buxo pallidior.] Etiam Græcis τοὺς ὠχροὺς πυξίνους vocant.

Cujus viscera.] A Plauto accepit:

Quin exta inspicere in Sole etiam vivo licet.
Ita is pellucet, quasi laterna Poenica.

Aperta viscera intelligit, quum apertus est venter. Nam alioqui rimari exta, hoc est θυοσκοπεῖν vocabant *Fissiculare*, à fisso jecoris: ut à misso *Missiculare*. Apulejus de Dæmonio Socratis: *vel somnis confir-*

Quæ ſucco caret, atque petra pumex,
Nemo viderit hanc ut expuentem:
Quam pro ſanguine pulverem, ſcobemque
In venis medici putant habere:
Ad me nocte ſolet venire: & affert
Pallorem, maciemque larvialem
Ductor ferreus inſularis, æque
Laterna videor fricare cornu.

CARMEN XXXIII.

PRIAPUS.

NAjadas antiqui, Dryadaſque habuêre Priapi:
Et, quo tenta Dei vena ſubiret, erat.
Nunc adeo nihil eſt, adeo mea plena libido;
Ut Nymphas omneis interiiſſe putem.
Turpe quidem factu: ſed ne tentigine rumpar;
Falce manu poſita fiet amica manus.

CARMEN

confirmandis, vel extis fiſsiculandis. Martianus: *fiſsiculatis extorum proſicis.* Idem alibi: *Hac aruſpicio exta fiſſiculant admonentia quadam* Scalig.

Ductor ferreus.] *Ducere* ἑλαύνειν. *Inſularis* quiam inſulis multa metalla, ad quas deportabantur damnati ad opus in metallis faciundum. Igitur tamquam χαλκοδιώκτης ὤς videor mihi ferrum ducere: aut tanquam laternæ fricare cornu. Eſt autem Eclipſis in utroque verſu. Nam *ductor ferreus*, intelige, videor mihi fricare ferrum. &, *Laterna* videor fricare cornu, ſubaudi Laternarius, aut laternæ opifex, videor mihi fricare laternæ cornu. *Idem.*

Fricare cornu.] Corneæ laternæ & hodiè ſunt & priſcis fuerunt in uſu. Plaut. Aulul. *Quis Vulcanum in cornu concluſum gerit?* Plin. lib. XVI. *Vrorum cornibus barbari Septemtrionales potant. apud nos in laminas ſecta tranſlucent, atque etiam lumen incluſum latius fundunt.* Fiebant etiam ex veſicis. Mart. Apog. Lemmate *Laterna ex Veſica* LXII.

VENA.] *Vena* ἡ ψωλή. Perſ. Sat. VI.

Quum moroſa vago ſingultiet inguine vena.

CARMEN XXXIV.

AD PRIAPUM.

Cum sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo.
Communis satis omnibus futura;
Quæ quot nocte viros peregit una,
Tot verpas tibi dedicat salignas.

CARMEN XXXV.

PRIAPUS.

Pædicabere fur semel: sed idem
Si prensus fueris bis, irrumabo.
Quòd si tertia furta molieris:
Ut pœnam patiare & hanc, & illam,
Pædicaberis, irrumaberisque.

CARMEN XXXVI.

PRIAPUS.

Notas habemus quisque corporis formas.
Phœbus comosus: Hercules lacertosus:
Trahitque Bacchus virginis tener formam:
Minerva flavo lumine est: Venus pæto:
Frontem cruentos Arcadas vides Faunos:
Habet decenteis nuntius deûm plantas:

Tutela

PEREGIT.] *Peragere virum* est experiri. Ennodius:

Ludit in ancipiti constans fallacia sexu
Femina cum patitur, peragit cum turpia vir est.

PHœBUS *comosus.*] V. N. In Petron. *Phœbo pulcrior & sorore Phœbi.*

Hercules lacertosus.] Philost. Icon. II. in Antheo.

Frontem comatos.] In veteribus editionibus: *Frontem crinitos.* Sed neque versus constat, neque Fauni criniti pingebantur: neque hic frons pro parte; sed pro tota facie: τὸ πρόσωπον. Lego:

Frontem cruentos Arcadas vides Faunos.

Id est, rubentes; ut, *mora cruenta.* Nam quod rubẽti facie pingeretur Pan, apertè docet Servius. Virgilius quoque, sed βουκολικῶς allusit:

Pan

Tutela Lemni dispares movet gressus,
Intonsa semper Æsculapio barba est:
Nemo est feroci pectorosior Marte:
Quod si quis inter hæc locus mihi restat,
Deus Priapo mentulatior non est.

CARMEN XXXVII.
VOTI SOLUTIO.

CUr pictum memori sit in tabella
Membrum quæritis, unde procreamur.
Cùm penis mihi fortè læsus esset,
Chirurgique manum miser timerem:
Diis me legitimis, nimisque magnis,
Ut Phœbo, puta, filióque Phœbi

Pan Deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Porrò, ut dixi, Fauni, & Sileni nunquam criniti pingebantur, sed Ἀναφαλαντίαι καὶ σιλπνοί: quare non distinxisset Bacchi formam à Satyris, & Faunis, si verum erat Faunos, & Bacchum comosos esse? Sed Fauni semper calvi. Quocirca Panes, Silvani, Satyri semper pingebantur manum obtendentes frōti pro umbraculo ad arcendum calorem solis. quod non facerent si comati essent. Silius de Pane:

Obtendensque manum, Solem infervescere fronti
Arcet, & umbrato perlustrat pascua visu.

Inde lux affertur *Plinio*, qui ait Antiphillum pictorem celebratum nobilissimo Satyro cum pelle *Pantherina*, quem ἀποσκοπεύων appellant, id est, manu fronti apponentem. *Scaliger.*

TABELLA.] Quemadmodum naufragi vestes, cum quibus evaserunt in templo Neptuni, aut alterius Dei marini ex pariete suspendere consueverunt ad voti solutionem, atque adeo in his votivis tabulis depictos naufragorum casus & pericula, ut habet Cic. lib. III. de Nat. Deor. Horat. lib. II. Serm. Sat. I. Atque ibidem Acro ac Prophyr. Sic qui è morbo convaluerant è tholo sacrarū ædium suspendebant pictas tabellas, continētis curationis genus. V. Brisson. de Form. lib. I. Hic proponitur tabella, in qua Mentula depicta cum eisdem carminibus in *Priapi* sacello visebatur. V. N. in Tibull.

DIs me legitimis.] *Dii legitimi* dicebantur, ad quos propriè cura rei

Curatum dare mentulam verebar.
Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
Cujus tu, pater, ipse par videris;
Qua salva sine sectione facta,
Ponetur tibi picta, quam levaris,
Compar, consimilisque, concolórque.
Promisit fore: mentulamque movit
Pro nutu deus, & rogata fecit.

CARMEN XXXIIX.

PRIAPUS.

Simpliciter tibi me, quodcunque est, dicere oportet:
Natura est quoniam semper aperta mihi.
Pædicare volo: tu vis decerpere poma.
Quod peto, si dederis: quod petis, accipies.

CARMEN XXXIX.

PRIAPUS.

Forma Mercurius potest placere:
Forma conspiciendus est Apollo.
Formosus quoque pingitur Lyæus:
Formosissimus omnium est Cupido.
Me pulcra fateor carere forma:
Verum mentula luculenta nostra est:
Hanc mavult sibi, quam Deos priores,
Si qua est non fatui puella cunni.

CARMEN

alicujus pertinere videbatur, ut ad Æsculapium sanitatis restitutio: Neptunum naufragia. &c. fortassis etiam ita dicti quod legibus in urbem recepti essent. *Scioppius.*

Mentulamque movit.] Ridiculum. Sicut Jupiter rogatus superciliis annuere solet, ita *Priapum* mentula annuisse volt. *Idem.*

NATURA.] *Natura* pro pudendo. ut Græcis φύσις. Sic in illo Mimi: *Hircus vetulus naturam capreis ligurit.* Sic Cic. III. de Nat. Deor. *Cujus obscœnius excitata natura traditur, quod aspectu Proserpinæ commotus sit.* loquitur de Mercurio.

TELE-

CARMEN XL.

AD PRIAPUM.

Nota Suburanas inter Telethusa puellas,
Quæ puto de quæstu libera facta sua est:
Cingit inaurata penem tibi sanctæ corona:
Hunc pathicæ summi Numinis instar habent.

CARMEN XLI.

PRIAPUS.

Quisquis venerit huc, poëta fiat,
Et versus mihi dedicet jocosos.

Qui

TELETHUSA.] Adparet Telethusam hanc, de qua & sup. carm. XVIII. libertinam meretricem fuisse quæ cum in regione Suburana ubi meretricum fornices, & diversoria erant, amplum corpore quæstum fecisset, argentumque pro capite numerasset, penem seu caudam Priapi corona inaurata donavit. ut infr. ex carm. L. discimus:

Totam cum paribus Priape nostris
Cingemus tibi mentulam coronu.
Idem.

De quæstu libera facta.] Plaut. Pers. IV. IV. CIV. *Libera eris actutum si crebra cades.* Nam *cadere* inter verba Romana: quod si crebriuscule facerent, summulam pecuniæ corradebant, qua se in libertatem (sæpe hoc apud Comicos habetur) vindicabant. Eodem modo apud quasdam gentes virgines liberæ dotem sibi comparabant. Sextus Empyricus *Pyrg* Hypot. lib. III. quem vide. Plautus id Thuscis adtribuit, Cistell. II. III. XX.

---- ---- ---- Tusco modo
Tute tibi indigne dotem quæras corpore.

August. de Civ. Dei lib. IV. c. X. etiam Phœnicibus: *Phœnices donum dabant de prostutione filiarum, antequam jungerent eas viris, Lindenbrog.* Hoc de Cypriis narrat Justinus lib. XXII. *Mos,* inquit, *erat Cypriis virgines ante nuptias statutis diebus dotalem pecuniam quæsituras in quæstum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas:* credo quod ex instituto Veneris, quæ ut Lactantius ex sacra historia refert, autor meretriciæ vitæ fuit, docuitque Cyprias fœminas quæstum vulgato corpore facere: Armeniis similem fere morem fuisse, narrat Strabo. Idem scribit Herodotus de Lydis; qui Babylonicos plebeios refert, cum rei familiaris angustia premuntur, solitos quæstus gratia filias suas populo prostituere. Prostituendis fœminas vulgo etiam fuit mos Augilarum in Africa, nocte qua nuberent. Herodotus, Solinus, Mela. Siccæ in eadem terra templo Veneris

neris

Qui non fecit: inter eruditos
Ficosissimus ambulet poëtas.

CARMEN XLII.
AD PRIAPUM.

Lætus Aristagoras natis bene villicus uvis
De cera facta dat tibi poma Deus,
At tu sacrati contentus imagine pomi,
Fac veros fructus ille, Priape, ferat.

CARMEN XLIII.
PRIAPUS.

Nolite omnia, quæ loquor, putare,
Per lusum mihi, per jocumque dici.
Deprensos ego ter, quaterque fures
Omnes ne dubitetis, irrumabo.

CARMEN XLIV.
PRIAPUS.

Velle quid hanc dicas, quamvis sin ligneus hastam,
Oscula dat medio si qua puella mihi.
Augure non opus est in me, mihi credite, dixit,
Utetur veris usibus hasta rudis.

CARMEN

neris matronæ dotem quærebant vulgato corpore. Valerius Locrēses, Justinus scribit bello pressos vovisse suas se filias festo Veneris prostituturos, si victores forēt. *Vives.*

INTER *eruditos.*] In hoc epigrammate *Eruditus* nequam vocabulum est: nam quid alioquin *erudito* & *ficoso* commune. Eruditus itaque valet nequitiis subactum, unoque verbo Spathalocinædum. Sic Martialis meretricem non ineptam vocat *doctam*, quam deinde nolit habere ipse, qu ppe solœcismis Veneris adsuetior. Ita *rudem* pro rustica suam dicit Priapus carm. IX. & alibi *Barthius.*

PER *lusum mihi per jocumq́; dici.*] Catull.

Reddens mutua per jocum atq; vinum.

Sic etenim Veteres loquebantur. Suet. in Vespas. *per ludum jocumq́.* Et in Nerone Claudio: *Fallere ac furari jus erat per jocum.* Belgæ dicerent Door Boert.

HASTAM.] Hastam posuit pro obscœna parte corporis. sic Auson. in Cent. Nupt.

Intorquet summis adnixus viribus hastam.

Nam

CARMEN XLV.

PRIAPUS.

Cum quendam rigidus Deus videret
Ferventi caput ustulare ferro,
Ut Mauræ similis foret puellæ:
Heus, inquit, tibi dicimus cinæde,
Uras te licet usque, torqueasque:
Num tandem prior est puella, quæso,
Quam sunt, mentula quos habet, capilli?

Nam cum legisset apud Virgilium id de Pandaro dici, qui Turnum oppugnabat, ad nugas nuptiales transtulit. Tale est etsi paullò immutatum, in eadem tamen re, illud Diogenis apud Laërtium. Is enim, cum videret formosum puerum negligentiùs dormientem, eodem sensu, quo Ausonius, Ἐπέγειραι, ἔφη.

Μή τίς σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

At illud apud Homerum Iliados θ' Diomedes fugienti Ulyssi dicit: nisi quod in eo est φεύγοντι. Tale denique est urbanissimum illud Vespasiani, qui, cum vidisset quendam procero corpore, ac immane fascini pondus trahentem exclamavit;

— — *μακρὰ βιβᾶς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.*

Nam quod Homerus Ἰλιάδος ή de Ajacis cum Hectore congressuri hasta dixerat, id jucundissimus Imperator ad eam corporis partem transtulit, quæ honestè nominati nequit. *Rutgersius.*

FERVENTI *caput.*] *Fervens ferrum*, calamistrum, quod, ut inquit Varro, calfaciebatur in cinere, qui torqueretur capillus. Arnob. *Nec ii formis erubescerent Calamistris masculorum vibrare cæsariem.* *Formis calamistris*, ut hîc, *ferventi ferro*. Nam veteribus *Formus*, *Calidus*: & *Formucapes* quæ postea *Forcipes*. quod forma, id est calida caperent: *αἱ πυράγραι*. *Scaliger.*

Num tandem.] Tu vis puellæ te similem facere, dum crines tuos ita torques. sed malè facis. nam puella tanti æstimanda non est, ut crines pudendorum propter eam mutentur. *Scioppius.*

Prior.] *Prior.* i. melior. Horat.

Et, nisi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. ----- -----

Capilli.] *Capillus* pro pilo. Persius.

--- --- *& positis bicolor membrana capillis.*

A.Gell.lib.XII.c.I. *Nam si ovium lacte hædi aut caprarum agni alerentur, constat fermè in his lanam duriorē, in illis gigni capillum teneriorem.*

ERUCA-

CARMEN XLVI

PRIAPUS.

O non candidior puella Mauro,
O sed mollior omnibus cinædis,
Pygmæo brevior gruem timenti,
Ursis asperior, pilosiorque,
Medis laxior, Indicisque braccis,
Mandes hic licet, ut lubenter ires.
Nam quamvis videar satis paratus,
Erucarum opus est decem maniplis,
Fossas inguinis ut teram, dolemque
Cunni vermiculos scaturienteis.

CARMEN XLVII.

PRIAPUS.

QUicunque vestrum qui venitis ad Cœnam,
Libare nullos sustinet mihi versus:
Illius uxor, aut amica, rivalem
Lasciviendo languidum, precor, reddat,
Et ipse longa nocte dormiat solus,
Libidinosis incitatus erucis.

CARMEN XLVIII.

PRIAPUS.

QUod partem madidam mei videtis,
Per quam significor Priapus esse: Non

ERUCARUM] Non frustra accipiendum de *Erucis*, non solum propter vim herbæ, quod notissimum est: sed quia ipsa herba ei Deo dicata erat, & propter eum serebatur. Columell.

Et quæ frugifero seritur vicina Priapo,
Excitet, ut Veneri tardos Eruca maritos.

Scal. Auctor Moreti: -- -- *Venerem revocans Eruca morantem.* Dicitur Eruca, quod bestiolas omnes corpori innascentes erodat.

LANGUIDUM.] *Languidum reddere* in coitu quid sit, interpretatione non eget. Sic Plaut. *Pseud.* *Leno minatur puellæ, se illam, ut in pergulam deferatur, curaturum, ut ibi usque ad languorem.*

PER *quam significor.*] Et Varro ita loquitur:

Per

Non ros est, mihi crede, nec pruina:
Sed quod sponte sua solet remitti,
Cum mens est pathicæ memor puellæ.

CARMEN XLIX.

PRIAPUS.

TU quicunque vides circa tectoria nostra
Non nimiùm casti carmina plena joci:
Versibus obscœnis offendi desine: non est
Mentula subducti nostra supercilii.

CARMEN L.

AD PRIAPUM.

QUædam, si placet hoc tibi, Priape,
Ficosissima me puella ludit:
Et non dat mihi, nec negat daturam:
Causasque invenit usque differendi.
Quæ si contigerit fruenda nobis:
Totam cum paribus, Priape, nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

CARMEN

Per id, quod discernitur, homo mas, an femina sit. Ita Plaut. Casina:

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.

Loquitur enim mulieri servus, & de muliere. *Scal.*

Sed quod sponte.] *Sponte sua:* Hesychius, αὐθορμήτω, αὐτόρμω ἀνδρὸς. Arnob. lib. VI. *Tunc sancta, & ferventia numina vim vomuisse* Lucillii. Ubi *vim* αὐθορμήτω illam intelligit: quum voluit exprimere ad verbum Græcorum θοῦρον. Nam etiam θοῦρος est vis, & inde θουρὸς violentus. Et Nonnus Dionysiacus ita αὐθορμήτω illam disertim describit. *Idem.*

CIRCA *tectoria.*] *Tectorium* κονίαμα. Nam parietibus templorum Priapi, quicunque intrabant, pro symbola quisq; carbone Epigramma exorabat, ut etiam denotatur illis:

Ergo quicquid id est, quod ociosus
Templi parietibus tuis notavi:

Tectorium ergo hîc τοῖχος κεκονιαμένος.

CINGEMUS.] Vid. Lips. lib. III. Ant. lect.

CARMEN LI.

PRIAPUS.

Quid hoc negoti est, quáve suspicer causa
Venire in hortum plurimos meum fures,
Cùm quisquis in nos incidit, luat pœnas;
Et usque curvos excavetur ad lumbos?
Non ficus hic est præferenda vicinæ,
Uvæque, quales flava legit Arete:
Non mala truncis afferenda Picenis.
Pyrumve, tanto quod periculo captes;
Magisque cera luteum nova prunum,
Sorbumve ventres lubricos moraturum.
Præsigne rami nec mei ferunt morum.
Necemve longam, quam vocant avellanam,
Amygdalumve flore purpureo fulgens.
Non braßicarum fero gulosior caules,
Betasve, quantas hortus educat nullus,
Crescensve semper in suum caput porrum:
Nec seminosus ad cucurbitas quenquam,
Adocymumve cucumeresve humi fusos,
Venire credo, seßilesve lactucas.

Nec

NON *ficus hic*] Mirum est fures in hunc hortum potius quàm in vicinos venire: cum tamen hujus horti arbores & fructus vicinis non sint præstantiores. Non est heic melior ficus, quam in vicinia, non sunt hîc meliores uvæ, non sunt meliora pyra, &c. Sed verisimile est, eos non propter fructus hnc venire, sed amore pœnæ potius, ut sc. à me perforentur. *Scioppius.*

Sorbumve.] Non etiam heic est sorbum acidum (ut Virgil. vocat) quod alvum adstringat. *Sorbum* est fructus sorbi arboris.

Quam vocant Avellanam.] Nam Avellanarum duo genera. alterum rotundum alterum longum. *Scal.* De ipsis quoque sic Macrob. lib. II. Sat. c XIV. *Nux hæc Avellana, seu Prænestina, quæ est eadem, ex arbore est, quæ dicitur corylos.*

Flore purpureo.] Hic fit συνίζησις. ut

--- *villo spectabilis aureo.*

Amygdalum flore purpureo. ἀμύγδαλον πορφυρανθές. *Scaliger.*

Seßilesq; lactucas.] *Seßilis lactuca*, sic dicta quod in altum non surgat, nec in caulem crescat, sed in latitu-

Nec ut salaces nocte tollat erucas,
Mentamque olentem, cum salubribus rutis:
Acresque cæpas, alliumque fibratum.
Quæ cuncta nostro ut ambiamus in septo.
Non pauciora proximi ferunt horti,
Quibus relictis, in mihi laboratum
Locum venitis, improbissimi fures.
Nimirum apertam convolatis ad pœnam:
Et vos hoc ipsum, quod minamur, invitat.

CARMEN LII.

PRIAPUS.

HEus tu, non bene qui manum rapacem
Mandato mihi contines ab horto:
Iam primum stator hic libidinosus
Alternis in eundo & exeundo
Porta te faciet patentiorem.

Acce-

latitudinem potius, & in plano se spargat. Ita *sessilis obba* quæ planum ac latum habet fundum quo in solo sistit, nec pediculum habet quo statui possit. Sedentem lactucam dixit Juvenal. τὴν χαμαίζηλον:

---- ---- Lactuca sedens, & sectile porrum.

Martial. *sessilem:*

Vtrumque porrum, sessilesque lactucas.

Salmasius.

Alliumque fibratum.] Ita Scaliger. In Moreto:

Ac primum leviter digitis tellure refossa.
Quattuor educit cum spissis albia fibris.

STATÓR.] Quem supra *Circitorem* nominavit. *Statores* propriè sunt carcerum, aut ædium custodes. Nam *Stare* est verbum ejus rei. Manilius lib. v.

--- --- immitis veniet plenaque minister,
Carceris, & duri custos, quo stante superbæ
Prostratæ jaceant miserorum in limine matres.

Ergo Optiones & mancipes carceris designat, qui & qui & ultimis temporibus *Commentarienses* dicebantur. Hic vero tantum sunt custodes, quos, ut & admonui, supra *Circitores* vocaverat. *Scaliger.*

Porta te faciet patentiorem.] Etiam *Portam* inter obscœna vocabula fuisse constat. Catullus:

C *Patente*

Accedunt duo, qui latus tuentur,
Pulchrè pensilibus peculiati.
Qui cùm te malè foderint jacentem,
Ad partem veniet salax asellus,
Nihilo deterius mutoniatus.
Quare, qui sapiet, malum cavebit,
Cum tantum hic sciet esse mentularum.

CARMEN LIII.
AD PRIAPUM.

Contentus modico Bacchus solet esse racemo:
Cum capiant alti vix sua musta lacus.
Magnaque fœcundis cùm messibus area desit,
In Cereris crines una corona datur.
Tu quoque Dive minor majorum exempla secutus,
Quamvis pauca damus, consule poma boni.

CARMEN

--- ---- Patente porta
Percurrent raphanique mugilesque.

Quo pertinet & illud:

Portam ingredi nefas qua exieris.

Sic etiam apud Græcos θύρα usurpatur, unde Bacchus Διθύραμβος vocatus, παρὰ τὸ δὶς θύραζε βαίνειν. Ita malo interpretari, quam ab antro διθύρῳ, in quo eum enutritum fabulantur, cujus etiam opinionis Scholiastes Apollonii est lib. IV. Διὰ τὸ διθύραμβος ὁ Διόνυσος ἐκλήθη, διὰ τὸ δύο θύρας ἔχειν τὸ ἄντρον. Lindenbrog.

Qui latus tuentur.] Latrones designat, qui prius *Laterones*, quod latus tegerent. Varro lib. IV. de L. L. *Latrones dicti ab latere, qui circum latera erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos postea à stipatione stipatores appellabant.*

Peculiati.] V. N. in Petron. p. XII.

Cum tantum.] A Catullo mutuatum:

Quum tantum sciet esse basiorum.

LACUS.] *Lacus* vas est, in quo uva calcatur, ac mustum defluit. Plin. *Gustare de lacu mustum*. Tibull.

Nec spes destituat, sed frugum semper acervos
Præbeat, & pleno pinguia musta lacu.

Columella, *lacus vinarios* vocat.

Corona.] Cereri ex aristis corona imponi solebat. Horat. carm. sæcul.

Fertilis

CARMEN LIV.

PRIAPUS.

E, D, *si scribas, temonemque insuper addas :*
Qui medium vult D *scindere, pictus erit.*

CARMEN LV.

PRIAPUS.

Credere quis posset, falcem quoque, turpe fateri,
De digitis fures surripuisse meis?
Nec movet amissi tam me jactura, pudorque,
Quam præbent justos altera tela metus.
Quæ si perdidero patria multabor, & olim
Ille tuus civis, Lampsace, Gallus erit.

CARMEN LVI.

PRIAPUS.

Derides quoque fur, & impudicum
Ostendis digitum mihi minanti,
Eheu me miserum quid ista lignum est,
Quæ me terribilem facit videri?
Mandabo domino tamen salaci,
Ut pro me velit irrumare fures.

CARMEN

Fertilis frugum pecorisq; tellus
Spicea donet Cererem corona.

E D *si scribas.*] Hoc dicit: Si scribas E D & temonem in medio addas hoc modo : E D, tum mentula erit quodammodo depicta, quæ te medium scindere volt, sive quæ te stuprare volt. Ambiguitas est in D. in pronunciatione sc. *Te* enim intelligit. *Scioppius.*

GALLUS.] Mart. lib. 1. ep. XXXIV.

Gallos turpius est nihil Priapo.

IMPUDICUM.] I. medium. Sed cur *medius digitus infamis* esset caussam hanc quidam afferunt; quod Judæi eo delapsa intestina reconderent. sunt qui dicant à verrendo podice; nam cum hæmorrhoïdes fere Judæi patiantur, podicem sanguine scatentem verrere hoc soleant digito, unde & ab ipsis aliquando verpus dicitur, Judæi ipsi verpi eadem caussa : ast falsum hoc. sed potius à versa pelle; sicuti quoque & appellæ & recutiti eadem caussa nuncupantur. Alii *medium digitum* ideo infamem appellant, quod

 quod

CARMEN LVII.

PRIAPUS.

Cornix, & caries, vetusque bustum,
Turba & putrida facta sæculorum,
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamique, Nestorisque,
Illis in pueris anus fuisset.
Ne desit sibi, me rogat, fututor.
Quid si nunc roget, ut puella fiat?
Si nummos tamen hæc habet, puella est.

CARMEN LIIX.

PRIAPUS.

Quicunque fur fefellerit fidem nostram,
Effæminato marceat procul culo.
Quæque hæc proterva carpserit manu poma
Puella, nullum inveniat fututorem.

CARMEN LIX.

PRIAPUS.

Prædictum tibi ne negare possis,
Si fur veneris impudicus ibis.

CARMEN LX.

AD PRIAPUM.

SI quot habes versus, tot haberes poma, Priape:
Esses antiquo ditior Alcinoo

quod subductis altrinsecus duobus digitis & ipso protenso, verpæ, id est mentulæ formam imitari videmur. *Gyraldus.*

CARIES.] *Caries*, ut ait Nonius, est vetustas vel putrilago. Hic pro anu cariosa. Sic Turpil.

Viden' ut osculatur cariem? num illum hæc pudet?

Afran. *Nemo illa vivit carie curiosior. Scioppius.*

IMPUDICUS *ibis.*] *Impudicum tum.* Festus: *Impudicatus, stupravocat* quem paulo ante *effæmina-tus, impudicus factus.* Alio nomine dice-

CARMEN LXI.

MALUS.

QUid frustra quereris, colone, mecum,
Quod quondam bene fructuosa malus,
Autumnis sterilis duobus adstem?
Non me prægravat, ut putas, senectus,
Nec sum grandine verberata dura,
Nec gemmas modò germine exeunteis
Seri frigoris ustulavit aura,
Nec venti, pluviæve, siccitasve,
Quòd de se quererer, malum dederunt:
Non sturnus mihi, graculusve raptor,
Aut cornix anus, aut aquosus anser,
Aut corvus nocuit siticulosus:
Sed quod carmina pessimi poëtæ
Ramis sustineo laboriosis.

CARMEN LXII.

PRIAPUS.

SEcuri dormite canes, custodiet hortum
Cum sibi dilecta Seirius Erigone.

CARMEN LXIII.

PRIAPUS.

PArum est, amici, fixerim quod hic sedem,
Agente terra per Caniculam rimas,

Siticu-

dicebatur *flagitatus*. Apulejus: *nudatum, supinatumque in ventrem execrandis uredinibus flagitabant.* Cato: *intercutibus stupris flagitati.* Dicebantur & *Intercutiti:* item *Internuculi*. Omne enim medium, *nucleum* vocabant Veteres. ut apud Vitruvium. *Scaliger.*

ERIGONE.] *Erigone* Icarii filia, quæ ex dolore paternæ necis, quē rustici temulenti occiderant, se ipsa suspendit. deorumque miseratione in cœlum tralata Virginis nomen obtinuit. Inde Erigoneius canis est stella, unde Caniculares dicuntur: sive Sirius. nam fabulantur

Siticulosam sustinens diu æstatem.
Parum, quòd imi perfluunt sinus imbres:
Et in capillos grandines cadunt nostros:
Rigetque dura barba juncta crystallo.
Parum, quòd acta sub laboribus luce,
Parem diebus pervigil traho noctem.
Huc adde, quod me terribilem deum fuste
Manus sine arte rusticæ dolaverunt,
Interque cunctos vilius deos numen
Cucurbitarum ligneus vocor custos.
Accedit istis impudentiæ signum,
Libidinoso tenta pyramis nervo:
Ad hanc puella (penè nomen adjeci)
Solet venire cum suo fututore:

Quæ

tur hanc caniculam Erigones fuisse: quæ cum Icarium occisum esse, & Erigonem suspendio periisse videret, contabueret: ob quam pietatem eam cum Erigone Jupiter in cœlum transtulerit. Vide Hygin. Fab. cxxx & Astron. lib. II.

PERVIGIL.] Amat hocce numen Operosis & Pervigilibus noctibus noctibus, ut cum Apuleio loquar, creberrime coli. Itidem etiam Venus & Amor. Illa proinde *Noctuvigila* Plauto; Noctiluca Lævio antiquissimo Poëtæ; φιλοπάννυχος, *Pervigilium cupiens* Orpheo. & ejus palæstram Casinæ Plautinæ Prologographus vocavit *Excubias*. Isti etiam, *Amori* inquam ea propter *Vigilandi vis* tribuitur ab Appuleio lib. de Deo Socratis: *Quorum è numero Somnus atque Amor, diversam inter se vim possident: Amor Vigilandi, Somnus soporandi.* Hinc jam & C. Plinii Epigrammati dies oritur:

Huc mihi vos largo spumantia pocula vino,
Vt calefactus Amor Pervigilare velit.

Alioquin largius merum somnum conciliat. Hinc & *Noctes* Amoris ac Veneris ἀϋπνοῖς *Pervigiles* vocatæ. ipsis Appul. lib. II. fab. Milef. *Vt noctè Pervigili & oleo Lucerna, & vino calix abundet. Gonsalius.*

Sub laboribus.] Et *Labor* olim dictus de molesta coitus agitatione. Sic usurpat Petronius: *O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire.* Sic & Mart. lib. XI. ep. LXXXII. de sene & spadone loquens:

Ergo sine effectu prurit uterque Labor.

Sic autem definit II. Tusc. Cicero Laborem: *Est functio animi, vel corporis gravioris operis, vel muneris.*

Quot

Quæ ut tot figuris, quot Philenis enarrat,
Non inventis, pruriginosa discedit.

CARMEN LXIV.

PRIAPUS.

QUidam mollior anseris medulla,
Furatum venit huc amore pœnæ.
Furetur licet usque non videbo.

CARMEN LXV.

AD PRIAPUM.

HIc tibi, qui rostro crescentia lilia mersit,
Cæditur è tepida victima porcus hara.
Ne tamen ex animum facias pecus omne, Priape:
Horti sit facias janua clausa tui.

CARMEN LXVI.

PRIAPUS.

TU quæ, ne videas notam virilem,
Hinc averteris, ut decet pudicam:
Nimirum, nisi quod times videre,
Intra viscera habere concupiscis.

CARMEN LXVII.

PRIAPUS.

PEnelopes primam. DIdonis prima sequatur,
Et primam CAni syllaba prima REmi,

Quodque

Quot Philænis.] Scripsit hæc libros περὶ ποικίλων σχημάτων ἀφροδισίων. sicut & Elephantis, & Cyrene, quæ δωδεκαμήχανος dicta fuit. item Astyanassa quædam, ut ait Hesychius. de Philænidis libris Athenæus lib. VIII. *Scalig.* V. S. p. IV.

QUIDAM &c.] Ex Catullo;

Cinæde Thalle mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla.

PORCUS.] Porcus in hortum invaserat, & lilia devoraverat. ob quam noxam *Priapo* immolatur. Ideò & puellæ, quæ *Priapi* sacra videlicet curarent, nonnunquam suillis pellibus præcingebantur, uti palam videre est in Marmore sacrificii *Priapi*, quod Boissardus vulgavit.

PENELOPES.] Ita Ausonius:

Axis

Quodque fit ex illis, mihi tu deprensus in horto
Fur dabis: hac pœna culpa luenda tua est.

CARMEN LXVIII.

PRIAPUS.

Rusticus indocte si quid dixisse videbor,
Da veniam: libros non lego, poma lego.
Sed rudis hic dominum toties audire legentem
Instıti, Homeriacas edidicique notas.
Psoleon ille vocat, quod nos Psoloenta vocamus:

Id

Λαῒς, Ἔρως, & Ἶτος, Χείρων, & Ἔρως, Ἶτος alter
Nomina si scribis prima elementa adime:
Vt facias verbum quod tu facis, Eune magister,
Dicere me Latium non decet opprobrium.

Vt facias verbum, sc. λείχει, quod lingit significat.

Hac pœna.] *Pœna* hic ἀντὶ λύτρων. ποινή. unde ἄποινα. sic in Giri: *Et dictam Veneri votorum avertere pœnam.* Λύτρα veteres Latini vocabant *lustra*. Nam Tragœdiam Ἕκτορος λύτρα quum verteret Ennius, inscripsit, *Ectoris lustra*. Ita enim habent omnes Nonii Marcelli tam scripti, quam antiquitus excusi codices. Ergo λύτρα, *lustra*. & sanè ratio est apud Varronem, qui ait *lustrum* dictum à luendo: & propriè *lustrum*, quod pendebatur quinto quoque anno. *lustrum* à luendo: ut a fluendo *flustrum*. *Scaliger.*

RUSTICUS.] Est qui rem quamque suo adpellat nomine, nec circuitione utitur. Sic Aristophanes:

Ἀγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγω.
Rusticus sum, scapham scapham voco.

Sciopp. Suspicatur Magnus Scaliger esse hoc Ovidii Epigramma; cujus conjectura fretus Scioppius planè hoc adfirmat.

Libros non lego, poma lego.] Legere poma, non aliud est quàm facere illud quod Propertius cum sua Cynthia, Catullus cum Lesbia solent. illud docet Servius ad hoc Virgilii,

Ipse ego cana legam tenera lanugine malum.

Studiosè enim, iis verbis poëtam rem obscœnam verecundè velle, quam Theocritus expresserit liberius. Sic apud Catullum, *legere olera*, apud Ciceronem, *legere nuces*. Quæ omnia sumpta ab hortis sunt. & ideo tralata ad rem voluptatum, quòd antiqui (*ut jam adnotatum est*) partes illas inverecundas *Hortum* vocarent aut *Saltum*. *Lipsius.*

Psoleon.] Nam ψωλεὸς, & ψωλὸς verpus. & ψωλὴ verpa. παρὰ τὸ ψῶν. Cui αἰδοῖον ἀποψώμενον,

καὶ

Id quod nos culum, coleon ille vocat.
Smerdaleos certe nisi res non munda vocatur,
Et pædiconum mentula smerdalea est.

CARMEN LXIX.

PRIAPUS.

QUod nisi Tænario placuisset Troica cunno
Mentula, quod caneret, non habuisset opus.
Mentula Tantalidæ bene si non nota fuisset,
Nil, senior Chryses quod quereretur, erat.
Hæc eadem socium tenera spoliavit amica,
Quæque erat Æacidæ, maluit esse suam.
Ille Pelethroniam cecinit miserabile carmen
Ad citharam, cithara tensior ipse sua.

Nobilis

καὶ ἐσκολυμμένον. Invenio & ἄρυλλον vocari. *Scal.*

Culeon.] κολεὸς vagina. Et sane pars illa in nobis, quæ honeste nominari non potest, & quæ hic intelligitur, inde dicta est. Et videtur Plautus alludere in Pseudolo:

Conveniebant ne in vaginam tuam machæra militis.

Idem.

Smerdaleos.] σμερδαλέος dictum censeo παρὰ τὸ σμέρδειν. Quod idem est cum ἀμέρδειν, & μέρδειν. Itaque plus erit σμερδαλέος, quam φοβερὸς, quum tamen cathedræ Grammaticorum fere omnes φοβερὸν tantum interpretentur. Non obscurum, quid ipse velit. Ut autem suis, bovis, muris stercus *sucerda, bucerda, mucerda*, sic hominis prius *Homerda* dicta fuit. *Idē.*

Mentula smerdalea est.] In Epigrammate veteri:

Non mihi laudanturque manus; hæ namque rapaces:
Et non laudatur mentula, merdacea est.

TÆNORIO.] *Tenarus* promontorium est Laconiæ.

Tantalidæ.] Agamemnonis, qui Chrysei sacerdotis filiam bello captam secum habuit. *Scioppius.*

Hæc eadem.] sc. Agamemnonis, Briseidem à socio suo Achille abduxit. *Idem.*

Ille Pelethroniam.] Pelethronium oppidum est Thessaliæ, & Achilles fuit Thessalus. Ἰλιάδ. ι. narrat Homerus legatos offendisse Achillem oblectantem se cithara & præteritorum virorum res præclare gestas decantantem. *Idem.*

Ad citharam.] Appul. lib. VI. Mil. *Gratiæ spargebant balsama: Musæ voce canora personabant. Apollo cantavit ad citharam: Venus suavi Musicæ suppari gressu formosa saltavit:*

Nobilis hinc nata nempe incipit Ilias ira:
Principium sacri carminis illa fuit.
Altera materia est error fallentis Ulysei,
Si verum quæras, hunc quoque movit amor.
Hinc legitur radix de qua flos aureus exit;
Quem cum moly vocat, mentula moly fuit.
Hinc legimus Circen, Atlantiademque calypso
Grandia Dulichii jussa tulisse viri.

Hujus

vit: *scena ibi sic concinnata, ut Musæ quidem chorum canerent, tibias inflaret Satyrus, & Taniscus ad fistulam diceret. Ad citharam canere*, est modulos citharæ voce exprimere suppari.

Incipit Ilias ira.] Notus versus Homeri: Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. Atque hæc erat prima fabula, quam in scholis antiquitus discebant; Theodoretus sermone de Fide: τούτων δέ γε οἱ πλεῖστοι μὲν, οὐδὲ τὴν μῆνιν ἴσασι τὴν ἀχιλλέως. ἐξ ἧς ἄρχεσθαι τῶν ἐλλογίμων μαθημάτων εἴωθε τὰ μειράκια. Ideo etiam lepide in Epigrammate veteri, Antholog. lib. I. c. XVII.

ΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΣ:

Ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχός ἐστι κατάρα·
Πρῶτος μῆνιν ἔχει.

Lindenbrog.

De qua flos aureus exit.] Poterat dixisse lacteus cum Homero:

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί.

Sed *aureum* dixit *florem*, quomodo χρυσῆ ἀφροδίτη dicitur. & non aliter *purpureum*, & *aureum* Poëtæ usurpãt pro pulcro. ut *nix purpurea* Albinovano, & *Cycni purpurei* Horatio. *Scal.*

Moly.] Ovidii locus est XIV. Met. qui sic habet:

Pacifer huic florem dederat Cyllenius almum (alii album)
Moly vocant superi nigra radice retentum, vel tenetur.

decerptus ab Homer. x. *Vlix.* fingente a Mercurio Ulixem hoc herbæ genere adversus Circæ veneficia defensum. latine dicam:

--- *Devulsam è terra porrigit herbam, medicinam*

Homerus habet, sed herba locum gerebat medicinæ.

Mercurius, simul & natura me docet hujus
Radix nigra huic, sed lactis flos concolor erit,
Moly vocant superi. ----- ---

Olim

Hujus & Alcinoi mirata est filia membrum
Frondenti ramo vix potuisse tegi.
Ad vetulam tamen ille suam properabat & omnis
Mens erat in cunno Penelopeja tuo.
Quæ sic casta manes, ut jam convivia visas:
Utque futurorum sit tua plena domus.
E quibus ut scires quicunque valentior esset:
Hæc es ad arrectos verba locuta procos:
Nemo meo melius nervum tendebat Ulysse:
Sive illi laterum, seu fuit artis opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite, qualem
Esse virum sciero, vir sit ut ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo sed nondum tempore factus eram.

CARMEN LXX.

PRIAPUS.

Cum fici tibi suavitas subibit,
Et jam porrigere huc manum libebit:
Ad me respice fur & æstimato,
Quot pondo tibi mentula est cacanda.

CARMEN

Olim plerque suspicati sunt hac herba congressum cum muliere indicari: mox enim Ulissem Circe amavit, & lecto accepit, ut fabulantur Homer. & Ovid. & ex ea sustulisse liberos Hesiod. canit. Theog. & Tzetzes hist. XVI. chil. XV. *laudatissima herbarum est hæc herba Homero, quam vocari à Diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio adsignat, contraq́ veneficia demonstrat,* &c. vid. Plin. lib. XXV. c. IV. Bisciolam, lib. XVI. tom. II. hor. subces. c. III. & Gyraldum Dial. XIV.

Alcinoi.] Nausicaa.

Vix potuisse tegi] Homer. Odyss. Z.

Arrectos.] Auson. in Cent. *Tollit se arrectum.* vel pro attento ponitur: Terent. *Arrige aures Pamphile.*

Nervum.] Ludit haut invenuste in ambigua *Nervorum* acceptione, nam sæpe pro parte illa corporis, qua homines sumus, Nervus accipitur. Fors quia, ut tradit ipsus Hippocrates, Φλέβες, καὶ τόνοι ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ, & Nervi in pudendum procedunt.* Arbiter; *dicto citius Nervi paruerunt imperio.* & alibi sæpè. *Gonsalius.*

MOLAM-

CARMEN LXXI.
PRIAPUS.

Illusit mihi pauper inquilinus,
Qui libum dederat, molamque fusam,
Quare partibus additis in ignem
Sacro protinus hinc abit peracto.
Vicini canis huc subinde venit,
Nidorem puto prosecuta fumi:
Quæ libamina mentulæ comeso,
Tota nocte mihi litat rigendo.
At vos amplius hoc loco cavete
Quidquam ponere, ne famelicorum
Ad me turba velit canum venire:
Ne dum me colitis meumque numen,
Custodes habeatis irrumatos.

CARMEN LXXII.
PRIAPUS.

Si commissa meæ carpes pomaria curæ:
Dulcia quid doleam perdere, doctus eris.

CARMEN LXXIII.
AD PRIAPUM.

Pomarii tutela diligens, rubro
Priape furibus minare mutino.

CARMEN

MOLAMQUE *fusam.*] Expressit οὐλοχύτας, quæ sunt ordea tosta. Quod autem *Mola* ordeum significet, docet Varro: *Grunnit lepido lacte satur, mola mactatus porcus. Mola mactatus*, est auctus ordeo. hoc est κεχιδῶν. *Scal.*

Partibus.] *Partes* vocat in libo, quæ propriè in victum *profecta*, & *proficia* dicerentur. *Id.* V. Brisson. lib. I. Formul.

Nidorem p. prosecuta fumi.] Nidor κνίσσα. Homerus & alii. Sic semper Theodoretus adversus Græcos, ut lib. VII. σφόδρα γὰρ αὐτοὺς χαίρειν οἱ ποιηταὶ φασὶ τῇ λοιβῇ καὶ τῇ κνίσῃ. Retinuit vocem Græcam Arnob. lib. VII. *Tasciturá de cnissis quas evomunt ardentia exta. Lindenb.*

MUTINO.] *Mutinum* secundam producere contra, quam hujus

CARMEN LXXIV.

PRIAPUS.

Quod movear non est: quia si furaberis ipse
Grandia mala, tibi μακρὰ βραχέα dabo.

CARMEN LXXV.

PRIAPUS.

Obliquis pathicæ quid me spectatis ocellis?
Non stat in inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen examinis nunc est, & inutile lignum:
Utilis hæc, aram si dederitis, erit.

CARMEN LXXVI.

PRIAPUS.

Per medios ibit pueros, mediasque puellas
Mentula: barbatis non nisi summa petet.

jus ætatis literatores putarunt, probatur, ex his Lucillii versibus:

Nam quid mœtino, subjectoque est huic opu signo,
Vt lurcaretur lardum, & canaria fartim
Patrum conficeret? ---- ----

Mutinum enim in Lucillo, seu *Mœtinum*, est φραγὶς, vel φυλακτήριον. Nam pudenda pro amuletis suspendi è collo [*Vide Pignorium in exposit. Mensæ Isiacæ. p.* XVII.] pueris, auctor Varro. Ex Lucillio vero cognoscimus etiam signis notam veretri apponi, velut προβασκάνιον quoddam. *Scaliger.*

MALA *dabo* βραχέα.] Ita leg. censeo. & per grandia poma, hortensia illa intellego: per βραχέα, ista minuta, de quibus ep. xv. qualia Catullo teste fuerunt quæ puellæ parnici Zonam solverunt. Eaque se daturum furi minetur Priapus. Nam quod alii, Mala dare, prima brevi intellegunt, quasi dixerit, malè tibi faciam; ariolantur. Neque usquam Deus hortorum viris, aut puellis malum cruciatum interminari solet, sed quiddam libidinosum, & pœnam non pœnam. Lusisse in eodem Plaut. videtur Amphitruone:

Enimverò pragati oportet & malum & malum dari,
Vt sit quod abrodat si animo malè esse occœperit.

Ambiguè enim sosia vel malum Punicum intellexit, quod in prægnatium malacia experi solere Plinius prodidit, vel illud malum quod cæteroqui fœminarum fastidiis paullo efficacius mederi solet. Quale fuit quod apud Virgilium lasciva Galathea, apud Theocritum

CARMEN LXXVII.

AD PRIAPUM.

Dodona est tibi jupiter sacrata,
Iunoni Samos, & Mycena Diti:
Undæ Tænaros æquorisque Regi.
Pallas Cecropias tuetur arces:
Delphos Pythius orbis umbilicum:
Creten Delia, Cynthiosque colleis:
Faunus Mænalou, Arcadumque silvas.
Est tutela Rhodos beata Solis:
Gades Herculis, humidumque Tibur:
Cyllene celeri Deo nivosa:
Tardo gratior æstuosa Lemnos.
Ennææ Cererem nurus frequentant:
Raptam Cyzicos ostreosa Divam:
Formosam Venerem Cuidos, Paphosque.
Mortales tibi Lampsacum dicarunt.

CARMEN LXXIIX.

PRIAPUS.

Quod sim jam senior, meumque canis
Cum barba caput albicet capillis:

Depren-

tum Clearista sibi voluerunt, cùm Pastorem malo peterent. Ex quo Græcis Proverbii loco μηλοβεῖν, id est *ad Venerem allicere*. Scholiastes Aristophanis: μηλοβολεῖν ἔλεγον τὸ εἰς ἀφροδίσια δελεάζειν. ἐπεὶ καὶ τὸ μῆλον Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερόν. *Lipsius.*

DODONA, &c.] Sidonius Apollinaris in docto Panegyrico ad Priscum Valerianum.

Non divos specialibus faventes
Agris, urbibus, insulisque canto:
Saturnum Latio, Iovemque Cretæ,
Iunonemque Samo, Rhodoque Solem,
Ænnæ Persephonē, Minervā Hymeto,
Vulcanum Lypare, Papho Dionem,
Argis Prescea, Lampsaco Priapum,
Thebis Euchion, Ilioque Vestam,
Thimbræ Delion, Arcaden Liceo,
Martē Thracibus, & Scythis Dianā,
Quos fecere deos dicata templa.
Thus, sal, far, mola, vel superfluarum
Consecratio ceremoniarum.

CYZICOS.] V. Dial. XIX. Lil. Gyraldi.

PER-

Deprensos ego perforare possum
Tithonum, Priamumque, Nestoremque.
Immanem stomachum mihi videtis,
Qui densam facitis subinde sepem,
Et fures prohibetis huc adire.
Hoc est lædere, dum juvatis; hoc est
Non admittere ad aucupem volucres.
Obstructa est via: nec licet jacenti
Iactura natis expiare culpam.
Ergo qui prius usque & usque & usque
Furum scindere podices solebam,
Per noctes aliquot, diesque cesso:
Pœnas de quoque, quod satis, superque est.
In sememque abeo, salaxque quondam
Non vitam perago. quis hoc putaret,
Ut lusu citharœdus abstineret?
At vos ne peream situ senili,
Quæso desinite esse diligentes,
Neve imponite fibulam Priapo.

CARMEN

PERFORARE *possim.*] Τὸ περαίνειν. Nam flagitiosum verbum fuisse docemur ex Plauto: *Me quidem hercle non inforabis.* Tarentini, & Syracusani, ut alibi annotavimus, hoc μυλλεῖν vocabant. hoc est *fuere.* Unde *Mullare*, τὸ κασσύειν. & *Mullei*, calcei. *Scal.*

Scindere.] Obscœnum, pro impudicare. sup. c. LIV. *Qui medium volt scindere, pictus erit.* Virgil. in Catal. in Lucium quemdam:

Videbo habentem præter ignovos nihil
Fratres, & iratum Iovem,
Scissumq; ventrem, & herniosi patrui
Pedes media turgidos.

Imponite fibulam.] Proverb. *Fibula res duas conjugare solet.* Eandem phrasin reperi apud Tertullianum de Monag. *Cur non potuerit post Apostolos idem spiritus superveniens ad deducendam disciplinam in omnem veritatem per gradus temporum supremam jam fibulam carni imponere.* Ergo proverbialiter dictum est, de eo, quod veluti dissolutum adstringitur. cui contrarium est *laxare fibulam.* Idem de corona militis. *Caussatio ejusmodi, ut etiam voluntariis delictis fibulam laxet.* id est, fenestram quasi aperiat & ansam det delictis. Sic Seneca referente Lactantio lib. I. c. XVI. *Quid ergo est quare apud poëtas salacissimus Iupiter desierit liberos tollere? Verum*

sexage-

CARMEN LXXIX.

PRIAPUS.

At dii, deæque dentibus tuis escas
Negent amicas cunnilinge vicine,
Per quem puella fortis ante, nec mendax,
Et quæ solebat impigro celer passu
Ad nos venire: nunc misella Labdace
Vix posse jurat ambulare præfossis.

CAR-

sexagenarius factus est, & illi lex Papia fibulam imposuit? An impetravit jus trium liberorum? Scioppius. Ut hoc addam. Cytharœdos noris erat infibulari, tum quæstus tum vocis gratia. Infibulandi rationem monstravit Corn. Celsus lib. VII. c. XXV. qui hoc quidem sæpius inter supervacua, quàm inter necessaria esse testatus est. cujusmodi erat quod insectatur Plin. lib. XXXIII. c. XII. *adhibitas argenteas fibulas mancipiis ad transitum virilitatis.* Juvenal. Sat. VI. --- *nullius fibula durat vocem vendentis Prætoribus.* Vetus Glossator; *fibulam dicit circellos, quod Tragœdi sive Comœdi in pene habēt.* Circelli hi aptiores fuere fibulis. & Menavinus refert lib. II. c. XI. religiosos quosdam Turcarum, quos illi *Calender* vocant, hujusmodi annulis ferreis seu cuprinis, addo etiam argenteis, infibulare sese, ad aucupandam apud populares suos opinionem sanctitatis. Et fibulas, quæ apud Veget. lib. II. c. XV. & XXXI. leguntur in veterinaria, circellorum speciem præ se tulisse, multa faciunt ut credam. Nostræ sane (Musicorum dico) thecam adnexam quandoque habuere, quæ nudorum virilia includeret. Martial. lib. XI. ep. LXXVI. lib. VII. ep. LXXXI. cujus vicem aliquando etiam supplevit Aluta. idem lib. VII. & ep. XXXIV. De vestiaria fibula hæc Prudentius Hym. jejuniant.

Rex ipse Coos æstuantem murices
Lanam revulsa dissipabat fibula.

Quem imitatus est Alcimus Avitus lib. IV. c. XII. revellebatur autem acus quæ vocabatur, & meminit Trebellius. Pollio. Claud. *fibulas argenteas inauratas duas. Fibulam auream cum acu cuprea unam.* de eadem fibula Chrysologus. Serm. 91. qui Johannem Baptistam vocat legis & gratiæ fibulam, *quæ diploidem summi sacerdotis sancto patri jungebat in pectore.* Harum apud Cæsares is numerus fuit, ut inter Palatia ministeria legatur alicubi Præpositus A FIBLIS. *Pignorius.*

LABDACE.] De industria finxit nomen de ea, quæ λεσβιάζει, hoc est, μολύνει τὸ στόμα. Dictum a Labda literas, quæ prima est in λείχειν, vel λεσβιάζειν. Quia Lesbii ea infamia flagrarunt. Auson. quoque allusit:

Cui ipse linguam quum dedit suam, Labda est.

Hujuscemodi quoque detestandæ libidinis homines *Labdas* vocat Varro Margopoli περὶ ἀρχῆς:

Depsistis, dicite Labda?
Victos contemnite vivi:
Anticipate, atque addite calcar.

Stultos

CARMEN LXXX.
AD PRIAPUM.

Priape, quod sis fascino gravis tento,
Quod exprobravit hic tibi suo versu
Poëta noster: erubescere hoc noli.
Non es Poëta fascinosior nostro.

CARMEN LXXXI.
AD PRIAPUM.

At non longa satis non stat bene mentula crassa
Et quam si tractes, crescere posse putes.

Me

Stultos contemnite docti.
Vt Lesbii, ita Campani quoque male de hac re audiebant. Auson.
Et quam Nolanis capitalis luxus inussit.
Iccirco Horatii locus ita exponendus:
Campanum in morbum, in faciem permulta locutus.
Id veteres Latini vocabant, *offendere buccam.* Varro Marcipore: *Deinde mittit virile veretrum in frumen: Offendit buccam Voluminio.* hoc est, *μολύνει τὸ στόμα. Illudere* ὅτι dixit Sueton. *Scaliger.* V. Mercurial. lib. IV. var. lect. c. XIII. & Not. in Petron num. XLVII.

Ambulare præ fossis.] Vt supra:
Fossas inguinis ut teram. ----- -----
& in Jambo:
Voret profunda fossa lubricum caput.
laxam significat. & Juvenalis:
Inter Socraticos notissima fossa Cinædos.
τὴν λακκοπρωκτίαν expressit. Nam λάκκος fossa. Pluraliter dixit *fossas*: quod, ut loquitur Ausonius, per utramque cavernam moleretur. Lysias orator: ἀνλκόπη πόρνη ἡ ἀμφοῖν ταῖς ὀπαῖς τῇ μίξει χρωμένη. Sed quod Ausonius addidit, non contentam duabus illis fossis, etiam ore abusam, hoc mordaciter ἐν τῇ κατὰ Νεαίρας objicitur: ἀπὸ τριῶν ὀπῶν ἐργάζεσθαι τὴν ἐργασίαν. At de viro, qui, ut Heliogabalo dixit Lampridius, libidinem per omnia cava corporis exceptaret, dictum apud Ciceronem: *Situ & adversus, & Aversus impudicus es.* Quod de Agathocle Siculo jactatum fuit: hoc enim voluit, quisquis in eum dixit: πάντων τῶν βινουμένων τοῖς ὄπισθεν, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν γενόμενος. *Scaliger.*

Si tractes.] *Tractare*, pro contrectare. & docet Dousa in præcid. ad Petr. rem istam crescere & grandire, si tractatrix accedat.

Cupidas

Me miserum cupidas fallit mensura puellas.
Non habet hæc aliud mentula majus eo.
Utilior Tydeus, qui si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore parvus erat.
Sed potuit damno nobis novitasque, pudorque
Esse: repellendus sæpius iste mihi.

CARMEN LXXXII.

AD PRIAPUM.

DUm vives, sperare decet: tu rustice custos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

CARMEN LXXXIII.

AD PRIAPUM.

VIllicus ærari quondam, nunc cultor agelli,
Hac tibi Perspectus templa, Priape, dico.
Pro quibus officiis si fas est sancte paciscor,
Assiduus custos ruris ut esse velis:
Improbus ut si quis nostrum violarit agellum:
Hunc tu; sed taceo. scis puto, quod sequitur.

CARMEN

Cupidas fallit.] Hoc est, præ nimia cupidine non vident partis meæ mensuram, satis alioqui grandem.

DUM *vivis.*] Non dubito quin ex Satyrico *Petronii* Menippeo hoc epigramma acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus sunt, quæ, ut verisimile est, in prosa sua tractabat *Petronius*. *Scal.* Quod & adprobat Gonsalius in Comment. ad *Petron.* quem vide.

VILLICUS] Quidam nomine *Perspectus*, qui ærarii dominici primum custos, hoc est dispensator, postea rusticationi operam dabat, hoc epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, & alii in editionibus suis admonuerunt, & nos inter opera Tibulliana in optima scheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavivo, literis vetustate pene consumptis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli esse possit. *Scaliger*. *Villicum* veteres non de solo villæ præfecto usurparunt, sed quemvis præpositum aut procuratorem, dispensatoremque ita vocarunt. Tibullus ærarii præfectum villicum dixit, hoc epigrammate: *Villicus ærari*, &c. In antiquis lapidibus villicus alimentorum, est qui alibi dicitur procurator alimentorum. VIL. AB. ALIM. Id est.

villicus

CARMEN LXXXIV.

Albii Tibulli ad Priapum de inertia inguinis.

Quid hoc novi eſt? quod ira nuntiat Deum?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente cum jaceret abditus ſinu,
Venus fuit quieta, nec viriliter
Iners ſenile penis extulit caput.
Placet Priape, qui ſub arboris coma

Soles

villicus ab alimentis. Salmaſ. in Æl. Lampr.

QUID *hoc novi eſt?*] In veteribus excuſis Tibulli nomine editur hoc politiſſimum poëmatium: itemque in veteri membrana Tibulliana, quæ penes Cujacium erat. Totumque ex puris jambis conſtat; & ſane multum ſpirat illam venuſtatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius ſuaviſſimi Poëtæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeia conſcripſiſſe, jam puto ſatis confirmari ſuperiore Epigrammate. Sed & clarius Martialis:

Quam qui compoſitos metro Tibulli
In Stella recitat domo libellos.

Scaliger. Intelligit ex hoc Epigrammate (Martial. ſc.) Scaliger laſcivi carminis fuiſſe auctorem Tibullum, quod ambigo, & ἀνέχοντα. *Ramairez*. Epigramma hoc, niſi Tibullo à doctis paſſim adſignatum viderem, ſuſpicionem commovere poterat mihi, à Veronenſe illo antambulone ejus potius, quam à Poëta Romano hoc noſtro luſum fuiſſe. Ita & lepores in eo & ſales numerique omnes Catulliani, haud adumbrati hercule, verum ad vivum expreſſi penitus graphiceque elucent. Quid multis? pura puta Latina omnia, & quaſi in melle ſita, de verbis loquor. Etenim re ipſa nihil turpius nihil flagitioſius. *Douſa T.*

Placet Priape, &c.] Credo eſſe querimoniam *Poëtæ* cum *Priapo*, non *Priapo*, de inſolito ſiculæ ſuæ languore, vel potius (cum *Petronio* dicam) nervorum paralyſi jocosè expoſtulantis. quaſi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampinea caput redimitus, ruberque & valens cum indomito ac rubente faſcino ſub arborum umbris ſedere continenter es ſolitus! hoccine, ô *Priape*, placet vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeò uſque adhuc, atque ex libidine ipſius mea uſus ſum ſemper, nunc, quum vel maxime uſus erat, partem mei, hoc eſt, rem communem indigniſſimè, alieniſſimoque tempore mollis, debilis, fractus repente deſereres, ac deſtitueres, quaſi caballus in clivo? Hoc de te merui inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti, ſenectæ, & extremæ laſſitudinem imponeres mihi? *Douſa P.*

Soles sacrum revincte pampino caput
Ruber sedere cum rubente fascino.
At ô Tripalle sæpe floribus novis
Tuas sine arte deligavimus comas :
Abegimusque voce sæpe, cum tibi
Senexve corvus, impigerve graculus

Sacrum

Revincte.] Ita non raro veteres loquuntur. Tibull. ad Bacchum:

Huc venias hodierne, tibi dum thuris honores,
Libaque Mopsopio dulcia melle feram.

hodiernus enim dicendum erat. Albinovanus in Epicedio Mecænatis:

Impiger Alcide, multo defuncte labore
Te memorant curas sic posuisse tuas.

Nam dicendum erat *defunctum*. Plautus Curculione.

Haud male meditate male locutus es.

Theocritus: ὄλβιε κῶρε γένοιο —— Debuit enim ὄλβιος. Persius:

Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremque tuum vel quod trabeate salutas.

Ausonius:

Distinctas interne vias mirere domorum.

hoc est, *internus*. Propertius: *Sic mihi te referas levis*. Nam *levem* dicere debuit. *Scaliger.*

Ruber &c.] Petronius dixit, *Scorteum fascinum*, id est, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exsertim tradit voce φαλλοί. Indubiè eum in modum effictum membrum illud, ut sic ad veritatem utcunque accederet. Nec aliter Priapi simulacri figurari consuevisse, indicio esse potest toties repetita ejus mentio Catullus :

Sedet revinctus cum rubenti fascino. supr.

Rubro Priape furibus minare mutino.

Confecti & ex varia materie varios in usus olim Phalli ex ligno, *ficu* potissimum, qui *ficulnei* sæpius appellati. ex *ebore*, ex *auro*, ex *serico*, & ex *lineo panno*, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *Thallovitroboli*, aut *Thallovitrobeli* Capitolino, si mendax scriptura non est, dicuntur. Erant videlicet vitrea pocula in obscœnam pudendi figuram effigiata. Unde Juvenalis Sat. 11.

---- *vitreo bibit ille Priapo.*

Ubi Scholiastes: *In vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculas, manibus illos Priapos extollentium, Pignorius Opere de Servis exhibet. Ceterum non solum per obscœnitates bibebant, ut ait Plinius ; immò ipsas edebant obscœnitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoque virilis speciem omnino referentium, & *Siliginei* vocabantur *Priapi*. Sic Mart. edocet ep. LXIX. lib. XIV. item placentæ fuere aliæ in muliebria inguina. *Gonsalius.*

Abegimusque] Ille Horatianus Priapus, si sciens fallit, imprecatur

Sacrum feriret ore corneo caput.
Vale Priape: debeo tibi nihil.
Vale nefande destitutor inguinum,
Iacebis inter arva pallidus situ,
Canisve sævus usque minget, aut tibi
Aper fricabit oblitum latus luto.
Sceleste penis, ô cui meum malum
Gravi, piaque lege noxiam lues,
Licet querare: nec tibi tener puer
Patebit ullus: ingemente qui toro
Iuvante verset arte mobilem natem.
Puella nec jocosa te levi manu
Fovebit, apprimetve lubricum femur.

Bidens

tur sibi hæc

--- --- *merdisq; coinquiner albis*
Corvorum. --- ---

Iccirco *μηνίσκοι* imponebantur statuis, ne ab avibus conspurcarentur. Aristophanes avibus:

Ἢν δὲ κρίνητε. Χαλκεύεσθε μηνίσκους φορεῖν
Ὥσπερ ἀνδριάντες. ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μηνίσκον ἔχῃ,
Ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκὴν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην
Δώσεθ' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι.

Hi *μηνίσκοι* adhuc, hodieque in templis Christianorum imponuntur capitibus statuarum. Cujus tamen rei caussam ignorantes pictores, dum putant honoris caussa imponi debere, non solum non omnibus statuis imponunt: sed & imaginibus pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, ut statuæ. *Scaliger.*

Minget.] Horatianus ille Priapus sibi imprecatur:

---- *in me veniat mictum atque cacatum*
Quidquid corvorum est. ----

Et apud Aristophanem de statua Luci Herois, judiciorum præsidis loquitur φιλόδικος quidam. κ' οὐ μήποτε τοῦ παρὰ τοὺς κάννας οὐρήσω. μηδ' ἀποπαρδῶ. In contemptum enim immingebant in statuas vel Deorum, vel Magnatum. Juvenalis:

Effigiemq; Deæ longis siphonibus implent.

Item.

Cujus ad effigiem tantum non meiere fas est.

Ubi *tantum non* est μονονουχὶ. *Idem.*

Noxiam.] V. N. in Petron.

Bidens amica Romuli senis memor
Paratur: inter atra cujus inguina,
Vagaque pelle, tectus inguinum gelu
Araneosus obsidet fores situs.
Tibi hæc paratur: ut tuum ter, & quater
Voret profunda fossa lubricum caput
Licebit æger, aut languentior cubes,
Tereris usque, donec ah miser, miser
Triplexque, quadruplexque compleas specum.
Superbia ista proderit nihil: simul
Vagum sonante merseris caput luto.
Quid est iners pigetne lentitudinis?
Licebit hoc inultus auferas semel.
Sed ille cum redibit aureus puer:
Simul sonanti senseris iter pede,
Repente nervos excitet libidine
Et inquietus inguina arrigat tumor:
Neque incitare cesset, usque dum mihi
Venus jocosa molle ruperit latus.

CARMEN LXXXV.
PRIAPUS.

VEre rosa, autumno pomis, æstate frequentor
Spicis: una mihi est horrida pestis hiems.

Nam

Bidens amica.] Bidentem amicam vocitat, non quæ duos (id quod de ovibus dici solet) annos haberet modo, sed quæ binos non amplius dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi *Dousa P.*

Araneosus.] Festivè quoque ejus barathri *fores araneosum situm obsidere* cavillatur. quo loquendi genere usus & Catullus, ubi inquit:

Vel pene languido senis, situque araneoso.

Eodem referri etiam poterit non incommodè Martialis illud:

Et aranearum caßibus pares mammas.

Idem.

Æstate frequentor Spicis.] Priapo quoque, ut Cereri, corona è spicis imponebatur. Quare & Columella *frugiferum* nominat:

Et

Nam frigus metuo, & vereor ne ligneus ignem
Hac Deus ignaris præbeat agricolis.

CARMEN LXXXVI.
C. VALERII CATULLI PRIAPUS.

Ego hæc ego arte fabricata rustica,
Ego arida, ô viator, ecce populus
Agellulum hunc, sinistra, tute quem vides,
Herique villulam, hortulumque pauperis
Tuor, malasque furis arceo manus.
Mihi corolla picta Vere ponitur:
Mihi rubens arista sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore;
Meis capella delicata pascuis

In

Et quæ frugifero seritur vicina Priapo. Scaliger.

TUOR.] *Tuor* antiquè pro tueor. Fest. Lucret. lib. I.

Nec calidos æstus tuimur. ---

Idem lib. IIII.

---- ---- ---- ---- *dilutáque contra*
Cùm tuimur misceri absinthia, tangit amaror.

Quem versum idem repetit lib. VI. ubi de lapide magnete loqnitur. Turpil. Ped. *Tamen oculi longá intercapedine cupidè appetunt intui.* Pomponius Maccis geminis: *Incepi contui conspicio coleatum cuspidem.* Plaut. Asinar. *Ego illud argentum jam paratum scio esse filio, quam me hunc scipionem contui.* Ibid. *Atque ipsum hercle adeò contuor.*

Mihi corolla Picta,] id est multicolor, veluti constãs è pluribus floribus. Hujus ferme generis est illud, quod supr. refertur carm. XLIX & carm. L. Hunc morem Augustinus describit lib. VII. c. XXI. de Civit. Dei. *In oppido Lavinio* unus Libero totus mensis tribuebatur, cujus diebus omnes verbis flagitiosissimis utebantur, donec illud nnum membrum, per furum transvectum esset; atque in loco suo quiesceret. cui membro inhonesto matrem familias honestissimam palam *coronam necesse erat imponere.* Et paulo post: *Iam quod in Liberi sacris honesta matrona pudenda virilia coronabat spectante multitudine.* Hanc ipsam infra vocat *coronationem virilium pudendorum. Paschalius.*

Delicata.] Ist est dicata Deo, & lusui lasciva, eademque votiva.

 Gravem

In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit ære dexteram,
Tenerque, matre mugiente, vaccula
Deûm profundit ante templa sanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis hoc tibi expedit
Parata namque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
Venit; valente cui revulsa brachio
Fit ista mentula, apta clava dextera.

CARMEN

Gravem domum remittit ære dexteram.] Virgil. Eccl. 1.

Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.

Ulpian. tit. de Verb. Sign. *etiam aureos nummos æs dicimus.* Primum enim, ut ibidem tradit Alciatus, pecunia ære cudi cœpta est. Inde factum; ut cujuscunque metalli pecunia nomine æris significaretur. Sane & Græci χαλκὸν, id est, æs, pro quacunque pecunia accipiunt, unde ἀχαλκεῖ apud Lucilium Epigrammat. lib. 11.

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον, εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινήτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον.

Hermodoti hoc dogma est, quisquis miser indiget ære,
Philosophi assumat pallia, dives erit.

Manumq́; sorsum.] *Sorsum*, pro seorsum hic accipiunt Pet. Victorius Var. Lect. lib. XXV. c. XII. Scaliger in versione Græca, qui legit *sursum.* fures enim in sinu demissas habent manus, seu potius furtificam lævam. *Dousa F.*

Hoc tibi expedit.] Attici dicunt: καὶ γὰρ ἄξιον. Unde Euripides Telepho, -- ἄξιον γὰρ ἐλλάδι. Quod in legationibus semper apponi, & concludi solebat. Sallust. in Jugurthino: *censere eos ab armis discedere. ita seque illisque dignum esse.* Ut in principiis edictorum dicebant, *Bonum factu' est. Scaliger.*

At pol.] Repetitio ejusdem verbi valde irrisioni conveniens est. Est autem jocus elegans, sed obscœnus cum enim diceret viator, se nihil metuere, aut appetere etiam, usitatum illud supplicium, illudens Deus, longe alio eum, quam putabat, modo acceptum iri respondet. *Muretus.*

HUNC

CARMEN LXXXVII.
EJUSDEM PRIAPUS.

Hunc ego juvenes locum, villulamque paluſtrem,
Tectam vimine junceo, cariciſque maniplis,
Quercus arida, ruſtica conformata ſecuri,
Nunc tuor: magis, & magis ut beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, deumque ſalutant.
Pauperis tugurii pater, filiuſque coloni.
Alter aſſidua colens diligentia, ut herba
Dumoſa, aſperaque à meo ſit remota ſacello:
Alter parva ferens manu ſemper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu, & tenera virens ſpica mollis ariſta:
Lutea viola mihi, luteumque papaver,
Pallenteſque cucurbitæ, & ſuaveolentia mala,
Uva pampinea rubens educata ſub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (ſed tacebitis) aram
Barbatus linit hirculus, cornipeſque capella,
Pro queis omnia honoribus hæc neceſſe Priapo
Præſtare,

HUNC *ego.*] Hoc quoque Ithyphallicum Catulli eſſe placet doctis hominibus, tum propter ſtyli adfinitatem, tum quod eum tali carmine luſiſſe auctor & Maurus Terentianus. Ithyphallicum quoque metrum à magiſtris Priapeium vocari idem Grammaticus docet nos. quemadmodū & φαλλικὰ ἄσματα (nam differunt ab Ithyphallicis) Priapo quoque canebantur. Scholiaſt. Ariſtophan. ἄσματα λέγεται φαλλικὰ τὰ ἐπὶ τῷ φαλλῷ ᾀδόμενα μέλη· ἔστι δ' εἰς ἀλλοκρατὴν. lege: ἢ ἄλλοτε εἰς πελάπον. *Scaliger.*

Ego.] Putabatur hic deus quibus in agris ſtatueretur, coleretur que eis fœcunditatem adferre. Priapum Orpheus deorum antiquiſſimum dicit eſſe: videturque eundem cum ſole ac Baccho facere. Dictus autem πελάπος vel quaſi βελήπυος, id eſt clamoſus, propter clamores, qui in Bacchi ſacris excitabatur, vel quaſi παρίεμος τὸ ἀπίεμα, ut adnotat interpres Theocriti. *Muretus.*

Primitu.] Pro primò. Lucil. Sat. lib. v.

Præstare, & domini hortulum vineamque tueri
Quare hinc, ô pueri, malas abstinete rapinas.
Vicinus prope dives est, negligensque Priapus
Inde sumite. semita hæc deinde vos feret ipsa.

EJUSDEM
AD PRIAPUM.

HUnc lucum tibi dedico consecroque, Priape,
Qua domus tua Lampsaci est, quaque sylva Priape
Nam te præcipue in suis urbibus colitora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris.

PRIAPEORUM
FINIS.

lib. v. *Vt cum primitiis ficus propalarecentes*
Protulit, ingenti pretio datprimitu' paucas.
Varro lib. I. de ReRust. c. XXXI. | *vitis*, rota resecari solet. & c. XLVIII.
Igitur in vitiario primitus cum exit | Sic *simitu* pro simul apud Plautum.

PERGI-

PERVIGILIUM VENERIS.

PERVIGILIUM.

DESIDERIUS ERASMUS ROTERODAMUS.

In adagiis, Chiliadis I, *cent. ult.*

AMYCLAS PERDIDIT SILENTIUM.

INnuit Adagium Virgilius Æneidos lib. x. cum ait, — *tacitis regnavit Amyclis*. Et ibi apud Servium Lucilius, *Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse*. Silius Italicus, — *Quasque evertêre silentia Amyclæ*. Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio, Carminis DE VERE, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliæ bibliotheca repertum,

Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit silentium.

LILIUS GREGORIUS GIRALDUS
Histor. Poëtar. lib. x.

ALdum Manutium memini dicere se Catulli poëma habere quod VER inscribitur. Idem & Erasmus fatetur: necdum tamen mihi videre contigit.

JOSEPHUS SCALIGER JUL. CÆS. F.
Castigationibus in Catullum.

ID tantum dicam: Urbicarium & Mimographum poëtam huic nostro cognominem fuisse; cujus meminit Juvenalis. Et fortasse is fuit auctor Carminis DE VERE, ex quo hoc citat Erasmus: *Sic Amyclas, &c.*

JUSTUS LIPSIUS
Elect. lib. I. *c.* V.

DUcti elegantia carminis, quidam Catullum Veronensem seusuerunt: alii, in queis Scaliger, Catullum Urbicarium poëtam, nominatum Juvenali: — *clamosum ageret cum phasma Catulli*. Neuter potest. nisi me fallit ratio remporum, quam subduxi non vanis conjecturis. Natum enim comperior hoc carmen in imperio Augusti. Argumento horum versuum:

Unde

Vnde Rhamnes & Quirites, proque prole posterum
Romoli, patrem crearet & nepotem Cæsarem.

Dico amplius post Virgilium vixit hic scriptor. &c. Sane quisquis scriptor, non ambigo quin genitum hoc carnem extrema sub tempora Augusti. Ita Catulli illius germani non erit; quia ætate relinquitur: non illius minuti Urbicarii; quia anteit.

De Judicio CASP. BARTHII,

Incomparabilis Scriverii judicium.

QUod Carspar Barthius lib. XVI. c. VI. & lib. XLIV. c. VI. *Pervigilium* SENECÆ tribuat, mihi prorsus rediculum videtur. Fides sit penes auctorem. Exemplar vetus, siquidem extet, videre equidem velim, & omnes sinus excutere. Testatur de universo hoc Carmine, se scriptum exemplar habere, ubi SENECÆ adscribitur expresse. Hæc ille uno loco: altero, hæsitantior de eodem Poëmatio loquitur. *Auctor Pergilii Veneris*, inquit, *nec Catullus, nec Vrbicarius: forte* SENECÆ.

CLAUDIUS SALMASIUS

ad Solinum, pag. 277.

AUctor Pervigilii Veneris, quem Carullum esse nullo judicio volunt eruditi, cum sit mediæ ætatis, & Solino supparis:

Tum cruore de superno, spumeo Portus globo, &c.

PERVI-

PERVIGILIUM VENERIS,

Trochaico Metro:

SUNT VERO VERSUS XXII.

[*Hunc Titulum præfert M. S. C.* Cl. Salmasii]

CRAS AMET, QUI NUNQUAM AMAVIT; QUIQUE AMAVIT, CRAS AMET.

Er novum, ver jam canorū, vere natus Orbis est.
Vere concordant amores, vere nubunt alites,
Et nemus comam resolvit de maritis imbribus.
Cras amorū copulatrix inter umbras arborum
Implicat

Pervigilium.] Non mecum, non cum eruditissimo Cl. Salmasio sentit, qui hoc poëmatium Catullo Veronensi, vel eriam Urbicario rribuit; aur ab alio scriptū putar, quā ab eo qui ævo Solini, aut posteriore tempore vixit: adstipulantibus ipsis membranis, ex quibus editum; & ratione stili, qui optimns & cerrissimus index, suffragante. Poëta quisquis est, seu Luxurius, seu Florus nescio quis, inæqualis & quibusdam locis pæne talis, quales esse Cicero Cordubenses poëtas ait, pingue quiddam sonantes ac peregrinum. Equidem non satis possum mirari summum virū Justum Lipsium, aliàs prudentissimum & sagacissimum, carmen hoc non solum *elegans* vocare *sed quantivis pretii, molle, tenerum* V. C. P. Pythœo potius accedam, qui fragmenta hæc sane antiqua, sive Catulli, sive alterius sit, medicorum pueris commendar, desumpta ex vetustissimo & fidei multæ exemplari, in quo non longo intervallo præcedar Epithalamium Q. Valerii Catulli: cujus esse, vel Senecæ denique (quod Caspari Barthio, aut nescio cui librario in mentem venit) si existimem:

Πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόος δὲ μοὶ οὐκ ἐνὶ κόκκος.

Cæterum viderint docti, quomodo explicaturi sint, quòd librarius codicis Salmasiani viginti tantum duo versus adnnmeret huic poëmati. Si versum inrercalarem hunc,

Cras amet, qui nunquam amavit; quique amavit, cras amet.

vicies & bis iteratum inrelligit, potior pars hujus carminis perirr Aut dicendnm est, aliquoties omissum istum inrercalarem, cum tantum hîc undecies repetatur. Quid si pro xxii. scribendnm sit xcii. & Auctor. sive librarius potius, voluerit indicare toto hoc Carmine tot versus conrineri. Hoc verum est, si unum supernumerarium excipias, in capire extra ordinem reliquorum positum:

Cras amet, &c.

Sic ut initium Poëmaris fuerit,

Ver novum, ver jam canorum, &c.

Unde Magno Erasmo, Aldo Manurio,

Fecit undantem Dionem de maritis imbribus

tio, & Lilio Giraldo persuasum inscriptum fuisse Carmen DE VERE. quem errorem etiam alii post errarunt. Lipsio nullũ dubiũ est, quin principio Carminis multa desint, & post versũ decimũ, aut undecimũ, deesse censet minimum senos aut septenos versus: quod appareat, inquit, versu intercalari præpropere posito. Pythœus advers. XIX. *In pudorem floralenta* &c. annotavit non abs re hæc & alia quædam in hoc carmine confusa, nec suo loco posita videri. Mihi prorsus idem videtur, & non pauca desiderari in hoc poëmate. Non tamen id colligo ex versu intercalari præpropere, quod censet vir clarissimus, posito. Nam non semper versus intercalaris interjicitur aut subjicitur versibus pari numero, sed diverso, pro re nata. Interdum post duos, tres, quatuor, & quinque: interdum post plures. Quod cum alibi, tum ex Virgilii ecloga octava & Catulli Epithalamiis liquet *Scriver.*

Pervigilium.] Vetus Glossarium: *Pervigilium*, Παννυχισμὸς, καὶ ἡ διὰ νυκτὸς ἀγρυπνία, *Pervigilatio*, Παννυχὶς. *Pervigilat*, Παννυχίζει. & alterum: Παννυχὶς, *hoc excubium, pervigilium.* Debebatur Veneri, quam Plautus facetè *Noctuvigilam* appellavit, triduamum; ut est inf. vers. XLI. Vide Ian. Guiljelmium in Curcul. Plauti c. III. *VVeitzius.*

Vere natus orbis est.] Orbem Vere natum fuisse vult. quod hausit è Virgilio. Georg. lib. II. vers. CCCXXXVI. *Salmasius.* Panegyrist. ad Maximianum: *Divinus ille vestræ Majestatis ortus ipso, quo illuxit, auspicio Veris illustrior, augustiore fulgens luminis claritate, quam cum* ORIGINE MUNDI NASCENTIS *animavit.* Et statim: *O felix beatumq; Ver novo partu! ô tempus, quo meritò* OMNIA NATA *esse credantur.* Vide inibi alios quoque: & plura de controversia, *Num in Vere mundus creatus*, apud Rodolph. Hospinianum de origine Festorum Judæorum & Ethnicorum, pag. v. Eliam Cüchlerum in problemate, *Verene an Autumno Mundus sit conditus*; Scaligerum de emendatione temporum; Bernardum Calellium de mundi creatione. *VVeitzius.* Pulcerrimam verni temporis descriptionem ex anthologiâ Græcâ exhibet in com. ad lib. I. Halicut. Oppian. Conrad. Rittershusius. Et nonne probabile est, ait Lipsius, amœnissimo, & maxime vegetabili tempore, cuncta cepisse? cum & animantes pleræque fœtificant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut parturiunt, ἀλόγως dicamus, & ipsam totam peperisse. At sunt tamen qui fortiter obnuant, Hebræorum auctoritate confisi, quibus principium anni in Autumno fuit: Ergo & Mundi. Extat Hadriani Junii V. C. erudita disceptatio cum sacrifico quodam, *Quo anni tempore conditus sit mundus*, Animadvers. lib. III. c. VIII. *Scriverius.*

Nubunt alites.] Συνουσιάζουσι, ἢ ἀφροδισιάζουσι. Joh. Isaacus Pontanus in Macrob. lib. VII. c. XVI. legit, *pubent*, h. e. vernant. Dracontius in Hexaëmero, v. CXLIV. *Pennigerum vernare nemus vapor urget in usus Pignoris.*

Inter umbras arborum.] Mater enim amorum circumfusa umbræ nebula oberrare solet. Favet enim furtis Veneris umbra: pavidos alioquin amatores confirmat, & velo suo involvit. *VVouvverea.*

De

Implicat casas virentes de flagello myrteo.
Cras Dione jura dicit fulta sublimi throno.
CRAS AMET, &c.
Tunc cruore de superno, spumeo Pontus globo,
Cærulas inter catervas, inter & bipedes equos,
Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.

CRAS

De flagello.] Onomast. *Flagella*, βλαστοί. Isidor. lib. XVII. c. V. *Summitates vitium & fruticum, flagella nuncupantur, eo quod flatu agitentur.* & ib. c. VI. Dracont. v. lv. *Vitis Verbera t& palmæ calamos non-ante-flagello.*

Dione.] Mater Veneris. Hic pro ipsa Venere. Natal. Comes lib. IV. c. XIII. Phornut. de nat. Deor. pag. CLXII. Et quoties *Dione* pro Venere? Scaliger in Sen. Med. v. DCLXI. *VVeitzius.*

Fulta sublimi throno.] Hinc ποικιλόθρονον vocat Ἀφροδίτην Sappho. quamvis id vel de variegata & florida Veneris veste accipi possit, argumento illius Homerici Iliad. X. ἐν δ᾽ θρόνα ποικίλ᾽ ἔπασσε: vel de variis pharmacis, quæ mortalibus propinat Venus, *curis hominum gaudia miscens*, ut Catullus loquitur. Nam cum πολύθρονος dicatur multa habens θρόνα seu pharmaca, ejusdem vocabuli vim ad ποικιλόθρονον etiam extendi posse ratio suadet. *Dousa F.*

Spumeo ponti è globo] Venus ex mari concepta dicitur, quoniam ex humecta natura consurgit coëundi aviditas. Hinc & *salax* dictus homo Venerius & libidinosus, à salo. Sane Venus Ἀφροδίτη dicta, quod è maris spuma sit nata juxta Hesiodum. Et rationem assignat Ioach. Camerarius senior Ὑπομ. decur. I. c. IV. Aristoteles tamen lib. II. de generat. animal. ita vocatam Venerem tradit, quod seminis natura sit ἀφρώδης, id est, spumosa. Vide Notas ad Dracont. v. CCLXXVI. & ad Musæum vers. CC. XLIX. *& uberiores notas in Pervigil.* Aliam tamẽ ab istis rationem assignat ὁ θαυμάσιος, Heinsius, qui in Aristarcho seu Exercit. sacrar. cap. I. Ἀφροδίτην dictam asserit, quod Luciferum aut Venerem stellam, maris unda, ut poëta loquitur, perfusam mane salutaret. Unde & *Frutinal* Romanis, ut & *Fruti*, quæ est ipsa Aphrodite. *VVeitzius.*

Cærulas inter catervas.] Nereides. Hippol. Senec. *Cærulus grex Nereidũ.*

Bipedes equos.] An ita appellat, quia pectoribus tenus molles eriguntur in auras? ut loquitur de Tauro Ovidius XV. Met. v. DXII. Virgil. IV. Georg. v. CCCLXXXIIX. de Proteo, ---- ---- *magnum qui piscibus equor, Et juncto bipedum curru metitur equorum.* Turnebo lib. XXVI. c. XXIII. *Neptunii equi*, hippocampi, qui priores pedes habent, posterioribus carent, sed pontum legunt & natant. Stat. I. Achilleid. *Pone natant, delentq; pedum vestigia cauda. Idem.*

Fecit] *Fecit*, pro creavit. Sic infra de Rosa, *Facta de cruore.* Idiotismus illius ævi. Sic apud Scholiast. Juvenalis, *si tres liberos fecerit*, pro procreaverit. *Salmasius.*

De maritis imbribus.] *Maritos imbres*

CRAS AMET, &c.
Ipsa gemmis purpurantem pingit annum floribus.
Ipsa surgentes papillas de Favonî spiritu

Urget

bres appellat Spumam & Cruorem, sane quam eleganter. *Lipsius.*

Purpurantem pingit annum.] Apud Apulejum lib. VI. in Nupt. Cupidinis & Psyches, *Horæ*, dicuntur, *rosis & cæteris floribus purpurare omnia.* Et lib. x. Quod Ver in ipso ortu jam gemmulis floridis depingeret, & jam purpureo nitore prata vestiret. *Ver* autem *pictor mundi* non temere cuidam veterum appellatur: tanquam de Apelle, aut acupictore Phrygione sermo esset, qui colorum varietate multijuga suam illustrant & distinguunt picturam. *VVeitzius.*

Ipsa surgentes, &c.] Dicit auctor, Rosas surgentes de Favonii spiritu Venerem ursisse maritis suis imbribus, in hunc aut illum usum. *Papillæ* sunt rosarum alabastri, & prima germina. de quibus ubertim infra. Nullum mihi dubium pro *notos*, *nudos* legendum. Ut nudos Penates dicat hiberno tempore destitutos floribus ac coronis; redimendosque vernis & novis. Rosarum usus in cubiculis averruncandæ vertigini. Plinius Natur. Hist. lib. xx. c. XIV. *Ad recreandos defectos animo dignior è pulegio corona Varroni, quam è rosis, cubiculis nostris pronuntiata est.* De coronâ rosaceâ discumbentium & potantium, pleni poëtarum libri, Martialis & veterum epigrammatum Anthologia. Idem magnus auctor lib. XXI. c. III. postquam meminisset coronæ rosaceæ, subdit: *Et jam tum coronæ Deorum honos erant, & Larium publicorum, privatorumque; ac sepulcrorum & Manium: summaq; auctoritas pactili coronæ. Sutiles aliorum fecris invenimus, & sollennes cœnis. Transiere deinde ad Rosaria*, &c. Vide eundem capite sequenti, quod est de rosarum coronis. *Rosa nascitur & germinat inclusa granoso cortice, quo intumescente, & in virides alabastros fastigiato, paulatim rubescens dehiscit ac se, e pandit, in calycis medio sui stantes complexa luteos apices. Visus ejus in coronis prope nimius est.* Plinianos his *alabastros* noster auctor designat per *surgentes papillas*. nam *surgentes* omnimodis retinendum, i. e. nascentes, germinantes, crescentes. sic *surgere messem* Maro I. Georg. & optimi quique auctores i. e. crescere. De *papillis* neminem morari debet. B. Hieronymus Epist. XXVI. ad Pammachium, Consol. super obitu Paulinæ uxoris: *Quis parturientem rosam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immatura demessum, æquis oculis marcessere videat?* Quem Plinius *alabastrum* dicit *papillatum corymbum* vir sanctus. Etsi corymbus racemi species sit, hederaceo similis: hic tamen corymbum vocat rosæ nondum apertæ fastigiatum mucronem. Vetus Epigramma ex Codice Salmasii:

DE ROSIS.

O quales ego mane Rosas procedere vidi!
Nascebantur adhuc: neque erat par omnibus ætas.

Urget in notos penates. ipsa roris lucidi,
Noctis aura quem relinquit, spargit humentes aquas.
Lacrimæ micant trementes de caduco pondere ;
Gutta præceps orbe parvo sustinet casus suos ;
In pudorem florulentæ prodiderunt purpuræ.

Humor

Prima papillatos ducebat nata *corymbos ;*
Altera puniceos apices umbone levabat ;
Tertia non totum calathi patefecerat orbem ;
Quarta simul nituit mutato tegmine floris ,
Dum levat una caput, dumque explicat altera modum.
Huic dum virgineus pudor exsinuatur amictu.
Ne pereant, lege mane rosam; cito virgo senescit.

Ex eodem codice & hoc, & quidem nomine

F L O R I.

Venerunt aliquando Rosæ. proh, Veris amœni
Ingenium ! una dies ostendit spicula florum ,
Altera pyramidas, nodo majore tumentes ;
Tertia jam calathos: totum lux quarta peregit
Floris opus. Pereunt hodie, nisi mane legantur.

Auctores ii cum Hieronymo & Ausonio Rosam in vasculum explicitam, *calathum* vocant , à similitudine. quæ mox foliis in ambitum læte latéque expansis , imminere prænuntiat casum suum , ostentans brevis ævi florem. Lusit & hoc argumento Ausonius , in Rosas. *Papilla* igitur alabastrus, rosæ calix nondum dehiscens & patens, convolutis foliorum paniculis cõnivens. Epigrammata superiora *nodum* vocant: & Germani hodieque, tam superiores quàm inferiores , Rosenknofflin/ & Rozenknopken, *Scriverius*.

Vrget.] Propellit , effundit in folia. Hoc Maro *trudere* dixit II. Georg. *Sed trudit gemmas & frondes explicat omnes*. De avibus vernantibus Dracontius dixit ; *vaper urget in usus Pignoris. Idem.*

Ipsa roris lucidi, &c.] Ex eo rore, inquit, quem noctis aura relinquit spargit aquas. Sæpe sanè noctis aura omnem humorem roremque exugit & exsorbet , præcipue si sit vehementior. Ubi minima est aura nocturna, tum solet esse mane maxima roris copia. *Salmasius.*

Lacrymæ.] Pulcra tralatione *roris guttas* nuncupat lacrumas. apud A chill. Tatium lib. VI. τὸ τῶν δακρύων πεπαίνεσθαι, τὸ δὲ μέλαν πορφύρεσθαι, καὶ εἶναι ὅμοιον, τὸ μὲν ἴῳ, τὸ δὲ ναρκίσσῳ. Sicut versa vice *ros* pro *lacrimis* poni amat. *VVeitzius.*

De caduco pondere.] Nihil crebrius hac loquutione apud hunc Auctorem. Lacrimæ roris emicant trementes de pondere caduco ; pondere ipso, dum cadunt, trementes emicant. Sic *surgentes papillas de favonii spiritu* supra dixit. Et infra multis locis præpositionem *De* sic usurpat. *Salmasius.*

In pudorem &c.] Suspicabar,

Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus,
Mane virgines papillas solvit humenti peplo.
Ipsa jussit, mane ut udæ virgines nubant Rosæ.
Facta Cypris de cruore deque Amoris osculis,

Deque

In pudorem floris Ennæ prodierunt purpuræ.

Natas vult jubente Venere rosas purpureas & ardentissimi ruboris (Milesias vocant.) quæ rosas Ennenses confunderent, & colore vincerent. *Campus Ennensis in floribus semper, & in omni vernus die,* ut ait Solinus. Meminitque Cicero VI. in Verrem. Et utroque prior Aristoteles. Propter campum illum est demersum fotamen, quà Ditem patrem ad raptus Liberæ seu Proserpinæ exeuntem fama lucem hausisse, eodem Solino auctore. *Scriverius.* Elegans porro metaphora, *pudorem* pro *rubore* dicere. Sic veteri *pudoricolor*, pro *rubicundo. Salmasius.* Vetus ille Poëta est Nævius, sive Lævius, de quo Gellius lib. XIX. c. VII. *Scriverius.*

Vmor ille, &c.] Aut Fulgentium imitatus est auctor noster, aut Fulgentius hunc locum ob oculos habuit, cum lib. I. Mythol. scripserit;

Ferte gradum properantes
De virectis collium;
Vbi guttas florulentæ
Mane rorat purpuræ
Humor algens, quem serenis
Astra sudant noctibus.

Mane virgines papillas.] Imperitè interpretantur, nondum compressas & maritas. Nullæ aliæ & hîc papillæ, quam quas supra descripsimus: rosarum nempe, non *strophio luctantes* Catullo in Argonauticis. *Scriverius.*

Peplo.] Lutatius in lib. X. Thebaid. Statii: *Peplum est vestis candida, aureis clavis picta, sine manicis, quod simulacris fiebat. Sed hoc peplum primum ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant, & inter triennium numinibus offerebant.* Inter tunicas recensetur & peplus, ut apud Xenophontem, quamquam apud hunc observavimus etiam viris congruere peplū. Nam Armenium scidisse peplos scribit: ni dicamus, barbatos vestibus plerumque fœmineis gaudere. Vide Rhodiginum lib. XVI. c. X. & lib. XIV. c. XIIX. fusè de Peplo differtantem.

Mane ut udæ virgines nubant rosæ.] Rectissimè. Venus jussit, ait poëta, ut mane virgines regant se ornentque udis ab humore noctis & quasi ebriis rosis. Nec fallet lectorem *Nubendi* hîc verbum, prisca significatione, velandi. *Lipsius.*

Facta Cypris, &c.] Loquitur Auctor de Rosa: *Cypris* est genitivus. Inflexio Latina, *Hæc Cypris, hujus Cypris.* Non vult hoc loco Cyprinaur Venerem factam creatumve ex sanguine; sed Rosam, ex Veneris cruore ortam, aut purpuratam. Sed dices: Idipsum signantet correctione Lipsianâ exprimi, *Fusa aprino de cruore.* Quæ lectio ab Historiâ, vel à Fabulâ. Nam Rosas à sanguine Adonis, quem aper occiderat, traxisse ruborem vulgò volunt. Bion, Ovidius, & alii. *Aprinus* adjectivum ab *aper* secundum analogiam quidem dici oportet, ut à *caper* vel *capra* dicitur *caprinus.* *Aprugnum* tamen video ab antiquis

quis usurpari, conspirantibus M. S. S. C. Codicibus vetustissimis. Plautus Persa & Pœnulo habet *aprugnum callum.* Plinius lib. IIX. c. II. *Iam Catonis Censoris orationes aprugnum exprobrant callum: in tres tamen partes diviso, media ponebatur, lumbus aprugnus appellata.* Æl. Lamprid. in Heliogab. *sumina aprugna.* Quamquam (quid dissimulem?) Salmasius ad Hist. August. Script. observat. in Spartiani Vero, & in vita Getæ, *aprunam* frequentius scriptum in libris M. S. S. quam vulgus *aprugnam.* Demus itaque dici *aprinum:* malè nihilominus inepteque καὶ ἀκυρολόγως dicetur *aprinus cruor*, Adonis quem aper occiderat cruor. Imò hic cruor potius dicendus erat Adoneus; si locus esset fabulæ, quâ Rosas à sanguine Adonis colorem traxisse putant. Bion epitaph. Adonis, Ovid. x. Met. alii. De Rosa Luxurius, sive quis alius illorum temporum poëta, in Codice M. S. C. Salmasii.

Aut hoc risit Amor. aut hoc de pectine traxit
Purpureis Aurora comis; aut sentibus hæsit
Cypris, & hic spinis insedit sanguis acutis.

Ejusdem auctoris esse Epigraphe mē, quod incipit, *O quales ego mane rosas!* Eidē quoq; sequēs attribuitur; ostendit, cujus superius illud Car-

DE ROSIS.

Hortus erat Veneris roseis circumdatus herbis,
Gratus ager dominæ: quem, qui vidisset, amaret.
Dum Puer hic passim properat decerpere flores,
Et velare comas, spinâ libavit acutâ
Marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus,
Sanguineamque manum, finxit sua lumina guttâ
Proruit ad Matrem frendens, defertque querellas:
Vnde Rosæ, Mater, cœperunt esse nocentes?
Vnde tui flores pungunt latitantibus armis?
Bella gerunt mecum. Floris color & cruor idem.

Quomodo Rosa alba, purpurea & rubra facta sit, disce ex Aphthonii Progymnasmatis, c. IV. & Constantino Cæsare de R.R. lib. XI. c. XVIII. *Adonide occiso*, ajunt, *Venerem nudis pedibus ingressam esse silvam, ibiq; spinis compunctam emisisse cruorem. Inde Rosam, quæ prius esset alba, aspergine contactam cœpisse rubere.* Ex Veneris vulnere itaque hunc ruborem contraxere. Vide Miscellanea Politiani c. XI. Brodæi lib. VII. c. VII. & c. X. Alii aliter originem Rosæ narrant. Auson. in Cupid. Cruciaffixo;

Quadam, ignoscentum speciei, ludibria tantùm
Sola volunt: stilus ut tenuis sub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.

Et paulo infra:

---- ---- Roseo Venus aureo serto
Mœrentem pulsat puerum, & graviora paventem.
Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expressit crebro Rosa verbere, quæ jam
Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.

Deque gemmis, deque flammis, deque solis purpuris
Cras ruborem, qui latebat veste tectus igneâ,
Unico, marita, nodo non pudebit solvere.

CRAS AMET, &c.

Ipsa nymfas Diva luco jußit ire myrteo.
It puer comes puellis. Nec tamen credi potest,
Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.
Ite nymfæ; posuit arma. feriatus est Amor.
Iussus est inermis ire, nudus ire jussus est;

Neu-

Ex Rosa Alabandicâ Plinianâ, albicantibus foliis. (quæ vulgo Provincialis) factam vult Milesiam; cujus purpura satura, & ardentissimi coloris. De qua Plinius. Nostrâ vernacula linguâ hanc Bruyne rode Roze, alteram illam Provensche Roze appellamus. *Scriverius.*

Deque Amoris osculis.] Legebat Ioh. Meursius, *Deque Adonis osculis.*

Cras ruborem, &c.] De Rosis quæ præcesserunt omnia sunt intelligenda, quas Venus è virginibus maritas fieri voluisse dicit. Hoc est ex clausis ac tectis, ut erant in calycibus suis, aperiri & expandi. Hîc Rosam ipsam allcquitur. Cras, inquit, ô marita, quæ antea virgo fueras non pudebit te ruborem, qui veste ignea calycis tectus latebat, unico nodo solvere, & in apertum prodere. *Salmas.*

Solvere.] Alludit ad ritum Nuptialem. V. N. in Catull. Epithal.

Vexerit.] Idiotismus illius ævi, quo vixit Auctor Pervigilii. *Vehere* pro *ferre* & *gestare*. Cui manu aliquid gestabat, etiam illud vehere tum dicebatur. Exempla hujus loquutionis apud Ammian. Marcellinum crebra. Nunc unum atque alterum succurrit, lib. XVI. *Anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, intrinsecus structuram omnem, ut amictus adornaverat principalis.* lib. XVIII. *Quinquagenarias longioresque materias vexêre cervicibus ingravatè. Salmasius.*

Neu quid arcu.] Duplicem arcum amori tribuebant: quorum uno tristitiæ tela, altero lætitiæ ejacularetur. Sed & tela duplicia, pro numero arcuum. Illa *plumbea*, quæ fugabant amorem in amata, erantq; apta tristitiæ arcui: altera *aurata*, amorem incuterent amanti. Ovid. lib. I. Met. vers. CCCC. LXVI. Origenes ait, *Pharetra significari cor, telis cogitationes, arcu os & labella, quæ habent aliquam cum arcu similitudinem, adeoque ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor.*

Neu quid igne læderet.] Apulejus lib. IV. *Cupido nominatur puer pennatus, & satis temerarius, flammis & sagittis armatus.* Isidor. lib. IIX. c. XI. *Cupidinem vocatum ferunt propter amorem. Est enim Dæmon fornicationis. Qui ideo alatus pingitur; quia nihil amantibus levius, nihil mutabilius invenitur. Puer pingitur, quia stultus & irrationabilis amor. Sagittam & facem tenere fingitur. Sagittam, quia amor cor vulnerat. Facem, quia inflammat.*

Sed

Neuquid arcu, neu sagitta, neu quid igne læderet.
Sed tamen nymfæ cavete, quod Cupido pulcer est:
Totus est inermis idem, quando nudus est Amor.

CRAS AMET, *&c.*

Conpari Venus pudore mittit ad te virgines:
Una res est, quam rogamus: Cede Virgo Delià;
Ut nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
Ipsa vellet te rogare, si pudicam flecteret.
Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem:
Iam tribus choros videres feriatis noctibus,
Congreges inter catervas, ire per saltus tuos;
Floreas inter coronas, myrteas inter casas.
Nec Ceres, nec Bacchus absunt, nec poëtarum deus.
De tenente tota nox est perviglanda canticis.
Regnet in silvis Dione: tu recede Delia.

CRAS AMET, *&c.*

Iussit

Sed tamen Nymphæ, &c.] Iussus est Amor ire nudus & inermis; nolite tamen, inquit, Nymphæ fidere, quod Cupido cum nudus sit, etiam pulcer vobis videatur; totus est etiam armatus. cum est nudus. Immo pulcritudo ipsius nudi, pro armis illi potest esse. *Salmasius.*

Totus est in armis, &c.] Hominem *in armis*, *sub armis*, armatum vocabant. Ennius: *Ter me sub armis malim vitam cernere.* Id est, *malim armatam me vitam cernere.* Virg. --- *sedet circum castella sub armis.* Pro, *armatus circumsidet castella.* Idem: --- *ludunt belli simulacra sub armis.* Pro, *armati ludunt.* Sic *in armis* etiam pro eodem. In Pervigilio Veneris: *Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.* Sic Manilio centaurus *in arcu*, qui arcum gestat, arcu armatus. Sic *in hastis* pro *hastati*. Ennius: --- *levesque sequuntur in hastis.* &c. Salmas. ad Hist. Aug. pag. c.c. XXIII.

Iam tribus choros, &c.] Est & Pervigilii triduani exemplum apud Livium XIII. sed hoc Veneris in sylva, aut nemore, ante diem nuptiarum. *Pythœus.*

Congreges.] Gloss. ὁμόφυλος, *tribulis*, *congrex*, *gentilis.* Auson. ep. ad Paul. --- *& congrege volgo, Angustas fervere vias* --- & Idyll. XI. --- *ut idem Congrege ter trino per ter tria dissolvatur.* Leg. Scalig. Auson. lect, lib. I. c. XVII. *Segrex* extat apud Prudent. VII. Cathem. v. XXVIII. & Hamart. v. lxv.

Nec Ceres nec Bacchus.] D. Hieronym. tom. III. lib. II. advers. Jovinian. *Esus carnium & potus vini, ventrisq; saturitas, seminarium libidinis est. Unde Comicus: Sine Cerere & Libero friget Venus.*

Perviglanda.] Noster Codex habet

Iußit Hybleis tribunal ſtare Diva floribus.
Præſes ipſa jura dicet, adſidebunt Gratiæ.
Hybla totos funde flores quantus Ennæ campus eſt,
Hybla florum ſubde meſſem quotquot annus attulit.
Ruris hîc erunt puellæ, vel puellæ montium,
Quæque ſylvas, quæque lucos, quæque fontes incolunt:
Iußit omnes adſidere pueri Mater alitis.
Iußit & nudo puellas nil Amori credere.
CRAS AMET, *&c.*
Ex recentibus virentes ducat umbras floribus.
Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias.
Ut pater totis crearet vernus annum nubibus,

In

bet *Perviclanda.* Quod quis non ſentit eſſe ſcriptum pro *perviglanda?* Cum βίγλας & βιγλάτωρας dixit recens Græcia, palam eſt eam è Latino vocabula mutuatum, quæ *viglare* tum dixit, & *viglas* pro *vigiliis*, & *viglatores* pro *vigilibus*. Inde ergo & *perviglare* pro *pervigilare*. Idem liber ſcriptum habet, *De tinente*. Ex quo fecimus, *De tenente*. id eſt, uno tenore. *Salmaſ.*

Adſidebunt Gratiæ.] Scribit Phornutus, aſſidentes Venerem ſibi habere Gratias, & Suadelam & Mercurium. Venus Gratiarum choro ſtipatur, & toto Cupidinum populo comitatur, apud Apul. lib. II. VI. & X.

Ruris hîc erunt puellæ.] Nympharum aliæ creditæ ſunt cœleſtes, aliæ terreſtres, aliæ fluviales, aliæ marinæ, aliæ ſtagnorum præſides: ſecundum Mneſimachũ Phaſelitem. Terreſtrium aliæ ſilvis præerant, ut *Dryades*: aliæ montibus, ut *Oreades*, aut *Oreſtiades*: aliæ ſingulis arboribus, ut *Hamadryades*: aliæ paſcuis & floribus, ut *Napææ*: Fluviorum præſides *Najades* dicebantur. ſtagnorum, *Limniades*: Marinæ, *Nereides*. Natal. Com. lib. V. c. XII.

Vel puellæ montium.] *Vel* pro *&*. Exempla convaſavit Salmaſius in Not. ad Capitol. pag. XC. ad Lamprid. pag. CLXXXIV. & ad Capitol. CCLX.

Cras erit, &c.] Cras, inquit, erit dies quo primus Æther copulavit nuptias. & ut pater totum annum creavit, id eſt totius anni fœcunditatem, per vernas nubes auſpicatus eſt. Ex Virgilio habet, (Georg. II. v. CCCXXIV.)

Vere tument terræ. & genitalia ſemina poſcunt.
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Æther
Conjugis in gremium lætæ deſcendit. --- ---

Sic *Patrem Ætherem* dixit, ut Virgilius. Nec hîc aliud ſuſpicandum eſt. *Annum* pro anni fœcunditate dixit; ut Græci ἔτος, dum ajunt ἔτος plus facere quam ἄρουραν.

In sinum maritus imber fluxit almæ conjugis;
Unde fetus mixtus omnes aleret magno corpore.
Ipsa venas atque mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatis viribus,
Perque cœlum, perque terras, perque pontum subditum
Pervium sui tenorem seminali tramite
Inbuit, jussitque mundum nosse nascendi vias.
CRAS AMET, *&c.*
Ipsa Trojanos nepotes in Latinos transtulit,
Ipsa Laurentem puellam conjugem nato dedit;
Moxque Marti de sacello dat pudicam virginem,
Romulumque; cum Sabinis ipsa fecit nuptias;
Unde Ramnes & Quirites. perque prolem posteram
Romuli Mater creavit & nepotem Cæsarem.
CRAS AMET, *&c.*
Rura fecundat voluptas, rura Venerem sentiunt.
Ipse Amor puer Dionæ rure natus dicitur.
Hunc ager, cùm parturiret ipsa, suscepit sinu:
Ipsa florum delicatis educavit osculis.
CRAS AMET, *&c.* *Ecce,*

ϱαν. Ἔτ☉ ποιεῖ οὐχ' ἄϱγυϱα. *Salmasius.*

In sinum maritus imber.] Arnob. lib. v. *Vos Iovis & Cereris coitum imbrem dicitis, dictum telluris in gremiũ lapsum.* Item: *Iovis & Cereris nominibus tellus & labens pluvia nuncupatur.*

Laurentem puellam.] Laviniam, Latini regis, qui Laurenti regnabat, filiam. *Conjugem nato,* I. Æneæ.

Moxq; Marti, &c.] Dionysius nominat *Iliam Vestalem.* Liv. lib. I. *Rheam Silviam.*

De Sacello.] *De* pro *ex.* Tertull. de præscript. *Et ipse Christi traditor de Apostolis.* Vide plura exempla apud Adamum Dürrerum de part. lat. ling. in *De.*

Vnde Ramnes & Quirites.] Cum in manuscripto exemplari extet, *unde samnes & quirites:* nullo negotio feceris, *Vnde sanguis, & quirites.* *Sanguis* pro genere & stirpe. Maro I. Æn. *An Phœbi soror, an Nympharum sanguinis una.* Et initio lib. II. *quo sanguine cretus.* Ubi Servius: *quibus sit parentibus natus.* Denique VII. —— *tu sanguinis ultimus auctor.* *Scriverius.*

Quirites.] Cives. In funeris indictivi formulâ: OLLUS. QUIRIS. LETO. DATUS.

Rure.] Pro *ruri.* Vide Auson.

Popmam

e 5

Ecce, jam super genestas * *explicataonii latus.*
Quisque tutus, quo tenetur, conjugalii fœdere.
Subter umbras cum maritis, ecce, balantum greges.
Et canoras non tacere Diva jussit alites.
Iam loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:
Adsonat Terei puella subter umbram populi;
Ut putes motus amoris ore dici musico,
Et neges queri sororem de marito barbaro.
Illa cantat: nos tacemus. Quando ver venit meum?
Quando faciam ut Chelidon, ut tacere desinam?
Perdidi Musam tacendo: nec me Phœbus respicit.
Sic Amyclas, cùm tacerent, perdidit silentium.
CRAS AMET, &c.

FLORIDI

Popmam lib. I. de Usu antiq. locut. c. IX.

Super genestas.] Clariss. Zehnetus in nomenclatore idem ait esse, quod *Spartum* & *Spartium*, Germanicè Pfrimmen Adi Plin. lib. XXI. c. XII. & lib. XXIV. c. IX. *VVeitzius.* nos dicimus Brem.

Explicant agni latus.] Vetus scriptura habet, TAONII, pro TAURI. Nam scriptum erat, *Taori.* N & R. etiam sæpe permutantur. Genista frutex est, quem incubitu suo premere agnus & hædus haud in proclivi possit. Legendum igitur:

Ecce jam super genistas explicant tauri latus.
Salmasius.

Loquaces ore rauco Cygni.] E Virgil. II. Æn. v. CCCCLVIII. Dionys. Afer. εἴαρος ὥρῃ cygnis tribuit λιγυρὴν ὄπα. Quod Bergomensis adducens, Chron. IV. pag. LV. a. ait; *in Pactoli ripis, veris tempore, cygnos aves tanta cum modulatione cantare ut nihil jucundius possit audiri.* Inde Callimach. eos nuncupat, Μουσάων ὄρνιθας ἀοιδοτάτους πετεινῶν. Musicam cygnus scire creditur. Pausan, in Attic. ἔστι δὲ κύκνῳ τῷ ὄρνιθι μουσικῆς δόξα. Fr. Luisinus Parerg. lib. III. c. XIII. *VVeitzius.*

De marito barbaro.] Tereo. qui & Ovid. lib. VI. Met. *Barbarus* indigetatur.

Sic Amyclas.] Erasm. in adag. *Amyclas perdidit silentiũ.* Serv. ad X. Æn. Parrhasius Claud. de Rapt. Proserp. lib. I. Rader. ad Mart. lib. XIII. ex. Dalech. ad Plin. lib. III. c. V.

FLORIDI DE QUALITATE VITÆ.

I.

BACCHE *vitium repertor plenus adsis vitibus,*
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari,
Conditumque fac vetustum, ne malignis venulis
Asperum ducat saporem versus usum in alterum.

II.

Omnis mulier intra pectus celat virus pestilens.
Dulce de labris loquuntur, corde vivunt noxio.

III. *Sic*

FLORIDI DE QUALITATE VITÆ.] Hos etiam in schedis suis repperit Pythœus, edid itque aliquanto meliores in Collectione Epigr. veterum: non conjunctos & continuata serie, sed varios locis sparsos. Primum fragmentum, sive Floridum, legitur Epigr. pag. IV. Secundum, pag. CXCI. adscripto nomine FLORIDI. Tertium, pag. II. Quartum, pag. CXCI. Quintum pag. XXIII. Sextum, pag. XXII. sub nomine itidem FLORIDI. Septimum pag. XXIII. Octavum, pag. CLVI. In Indiculo tamen Auctorum nullum *Floridum* agnoscit. Hoc ordine quo excusi sunt, leguntur in vetustissimo exemplari, quod mecum humanissime Cl. Salmasius communicavit. Eodemque ordine editi sunt in Catalectis veterum poëtarum, ad calcem Petronii, ex editione Mamerti Patissonii: addito FLORIDI nomine. Membranæ, quibus utimur, FLORI nomen afferunt: atque etiam insigniunt titulo, *De qualitate vitæ.* Quis hic sit FLORUS nescitur. Dubitari autem non potest, quin hic idem sit Florus poëta, cujus Epigramma ἀνέκδοτον de Rosis, una cum aliis legi non indignis, ad Pervigilium edidimus, fide earumdem membranarum. De alio poëta cognomine, qui sub imperio Hadriani vixit cujusque meminit Spartianus, differit præstantissimus Salmasius: putatque eundem illum Florum esse, cujus elegantissimum Historiæ Romanæ breviarium habemus. Hic noster Florus fortasse an Pervigilii auctor, & posthac illud ejus nomine indigitandum. Aut Luxurius, cujus multa epigrammata poëmatiaque in eodem Codice M. S. C. qui, ut inde constat, Carthagine scripsit, floruitque sub Trasimundo Vandalorum rege. *Scriverius.*

Plenis adsis vitibus.] Scribendum fortasse, *plenis adsis utribus.* Vinum utribus commissum, quis nescit? Anonymus commentator in Germanici Aratea Phænomena

ad

III.

Sic Apollo, deinde Liber, sic videtur ignifer.
Ambo sunt flammis creati, prosatique ex ignibus.
Ambo de comis calorem vite & radio conserunt:
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

IV.

Quando ponebam novellas arbores mali & pyri,
Cortici summa notavi nomen ardoris mei:
Nulla sit exinde finis vel quies cupidinis.
Crescit arbor, gliscit ardor, ramus implet litteras.

V.

Qui mali sunt, non fuere matris ab alvo mali:
Sed malos faciunt malorum falsa contubernia.

VI.

Sperne mores transmarinos, mille habent offugia.
Cive Romano per orbem nemo vivit rectius.
Quippe malim unũ Catonem, quam trecentos Socrates.

VII.

Tam malum est habere nummos, non habere quam malum est.
Tam malũ est audere semper, quã malũ est semper pudor.
Tam malũ est tacere multũ, quam malũ est multũ loqui.
Tam malum est foris amica, quam malum est uxor domi.
Nemo non hæc vera dicit, nemo non contra facit.

VIII. *Con-*

ad Canem: *Icarius à Libero hospitio receptus est. qui ei in munere utrem plenum vino tribuit, jussitq; ut in reliquas terras propagaret.* Cave tamen quicquam temerè mutes. Membranæ *vitibus* retinent. *Idem.*

Flor. VI. ---- *mille habent effugia.*] Emenda, *Offucias.* Id est, ut Sextus Pompejus interpretatur, fallacias. A. Gellius Noctium Atticarum lib. XIV. c. I. de Chaldæis: *Sed id præstigiatorum atque offuciarum genus commentos esse homines aruscatores.* Plaut. Capt.

Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevêre offuciis.

Idem Mostell.

Neque cerussam, neque melinum, neque ullam aliam officiam.

P. Pithœus.

Vel

VIII.

Consules fiunt quotannis, & novi Proconsules:
Solus aut Rex aut Poëta non quotannis nascitur.

Vel hi numeri, quos adscripsi, indicant esse Excerpta, atque alicujus Florilegi opus: qui Flores suos *Florida* appellavit. Lucretius:

Floriferis ut apes è saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem decerpimus aurea dicta.

Scriverius.

LUCI APULEII
ΑΝΕΧΟΜΕΝΟΣ
Ex Menandro.

Poëmation hac inscriptione à quibusdam eruditis vulgatum.

AMARE LICEAT, SI POTIRI NON LICET.
Fruantur alii: non moror, non sum invidus.
Nam sese excruciat qui beatis invidet.
Quos Venus amavit, facit amoris compotes:
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea delibantes oscula
Clemente morsu rosea labella vellicent,
Malas adorent ore & ingenuas genas,
Et pupularum nitidas geminas gemmulas.

Quin

LUCII APULEII.] Lepidissimum hoc Poëmatium primus publici juris fecit Cl. Binetus: aut fortè prior P. Pithœus inter Errones Venerios. Postea Dousa P. Præcidaneis suis in Petron. inseruit, ac Notis inlustravit. Colvius quoque & Wouwerius Apuleio adjecerunt. Non cum illis facit Cl. Scriverius, qui totum hoc poëmatium supposititium, aut saltem infimæ vetustatis censet. Atque ita quidem, ut qui aliter sentiat, nihil sentiat.

Clemente morsu.] Agnoscit post hunc versum teste Savarone ad Sidonium, Cl. Bineti MS. schedium hunc versiculum:

Candentes dentes effigient suävia.

Libido

Quin & quum tenera membra molli lectulo
Compectorata adhærent Veneris glutino,
Libido quum lascivo instinctu suscitet
Sinuare ad Veneris usum femina, feminæ
Inter gannitus, & subantis voculas;
Carpant papillas, atque amplexus intiment,
Arentque sulcos molli in arvo Venerio,

Thyrsumque

Libido quùm lascivo instinctu suscitet. Sinuare ad Veneris cursũ femina, &c.] Ità restitui, ac distinxi, nisi me animi mens fallit διστίχως. Neque verò est, quod quenquam novitas ejus loquutionis offendat:

Suscitet sinuare femina ad Veneris cursum:

qui modò in tractatione Poëtarum ingenii aciem ac nervos subactos habeat probè: prò *Incitet*, *seu solicet sinuare*, hoc est, ad lunanda implexu sinuoso, & quasi pectinatim conferenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter se femora, sive adeò *femina*, amantes ut solent. quod *Congenuare*, vel etiam *Congenulare* casca dictitabat Latinitas. *Dousa P. Sinuent ad Veneris cursum* &c. legit Binerus. Pirhœana editio habet lectionem illam, quam expressimus. Colvio placet,

Libido cum lasciva instricta suscitet
Sinuare ad Veneris artem femina.

Cum pectora glutino Veneris artè adhærent, & cum lasciva libido instricta femina, id est colligata, compedita, ad Veneris artem suscitat sinuare. De verbo *Instringendi* consule notas ejus ad lib. VIII. Metam.

Atque amplexus intiment.] Noviter dictum, at rationabiliter tamen. estque *oscula* (uti apud Ovid. meum est) *linguis luctantia*

Valgiter obtortis altè insinuare labellis:

& (quod Plautus perhibet) *proserpentem bestiam facere, duplicem ut habeas linguam. Dousa P.*

Arentq; sulcos.] Lucret. lib. IV.

Nam mulier prohibet, se concipere, atque repugnat,
Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet;
Atque exossato ciet omni pectore fluctus.
Eicit enim sulci recta regione, viaque
Vomerem, atque locis avertit seminis ictum.

Thyrsumq; pangant hortulo in Cupidinis.] Latinè ac signatè oppidò, si modo eorum hominum acumini credendum, qui à *Thyrso* isto non Bacchico, sed Ithyphallico vernaculum nostrum, quod hodie fœminis præcipuè ad quem vis subitum casum, putà si pedem offenderint, aut testum fortè manibus prolapsum confregerint, temerè ac muliebriter proclamantibus vulgò in ore esse consuevit. haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modò; sed verò his Stolatis etiam,

Queisque tegit medios instita longa pedes:

hoc est, de summo Matronis loco ac ordinis primarii, multò in speciem honestissimis. Neque id adeo mirandum, quùm *Thyrsus* nihil aliud,

Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis:
Dent crebros ictus, connivente lumine
Repedante cursu, Venere & anima fessula,
Ejaculent tepidum rorem niveis laticibus.
Hæc illi faciant queis Venus non invidet,
At nobis casso saltem delectamine
AMARE LICEAT, SI POTIRI NON LICET.

JACOBUS

liud, quàm *Scapum*, sive *Caulem* in morem columnæ supinatum ac subrectum Latinis hominibus significet. *Dousa P.* Verbum illud, cujus mentionem fecit Nob. Dousa præcipue in usu est matronis Ultrajectinis; nec puto in alio tractu Bataviæ seu alius regionis Belgii frequentius exaudiri, quàm in urbe illa, quam Coloniam Antoninam vocitant illi, qui prima ab origine Belgarum monumenta æternitati consecrarunt.

Pangant.] Sed neque minor proprietas in verbo *Pangant*, prò *Figant* posito. qua ratione & *Plantæ*, & *Taleolæ pangi, vel depangi* dicuntur, quùm inhumantur, hoc est, deseruntur aut defiguntur in terram. Unde & Strategus ille Poëtarum Mantuanus noster: *Pange ordine vites.* Vide Festum. *Dousa P.*

Hortulo in Cupidinis. De *Hortulo* verò *Cupidinis* metaphoricè ad rem voluptatum translato, quod eôdem addit Apulejus, posteaquam Venerei atvi arationi *Vim illam Lucillianam*, id est, satum genitalem ritè atque ordine subjecisset, consulendus Lipsius lib. III. Antiq. Lect. *Dousa P.*

Dent crebros,&c.] Leg. seu emend. censet Dousa P. *Dum crebros ictus combiberente lumine, Trepida in decursu Venere & anima fessula.*&c.*Combibere porrò ictus lumine.* tralatio omnium elegantissima. Sic, *Amorem bibere.* Virgilius: *ignem totis ossibus, imò medullis bibere*, *aut vorare*, Ovidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid est Poëtarum. Apulejus hic igitur, *Putres in Venerem, fractosq; ac verè patrantes* oculos denotare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagibus hærentes sollicitant spatium decurrere amoris.* hoc est, quum res ad effectum jam spectat, Poëtæ Sulmonensi haud ignarum. Sic enim ille II. de Arte:

Aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut sol in liquida sæpè refulget aqua.

Dousa P.

Repedante cursu] Sic restituit hûc locum Cl. Scriverius. Cum vulgo esset; *crepidante cursu.* Binetus emendabat, *trepidante cursu.* & sic Pythœus edidit. Sed Dousa: *Trepida in decursu Venere & anima fessula.* Colvius divinabat, *Trepidante fluctu Venere.* Notum, unde Venus nata: quid per *Fluctum* item hic intelligi possit, non etiam eget explicatione ulla.

Pasiphaa

JACOBUS DURANTIUS

Contradicit

A P U L E J A N I S

V E R S I B U S.

NEFAS AMARE, SI POTIRI NON LICET:
Quid ſolus eſt amor? niſi votum impotens,
Nolens voluntas, ardor expers ignium.
Ejuſque pœna cui negatum jam frui?
Qui amat, fruatur: hoc Venus, hoc vult Amor.
Cupido poſſe cui negat, velle abnegat.
Res illa amore conſtat & potentiâ:
Et velle crux eſt, ni ſimul vires ſient:
Et poſſe crux eſt; ni voluntas urgeat.
Olli ergo ament qui in lectulo cum virgine
Molli cubantes, membra teneris implicant
Nodis calentia, & procaci palmulâ
Omnia pererrant proximæ Veneris loca,
Et comprimentes oſculo dulci labra,
Et hinc & inde commeante cingulâ
Et hinc & inde fluctuante Cypride,
Animis utrinque dulce colludentibus,
Saliente utrinque corde crebris pulſibus,
Unóque bina poſſidente pectora
Æſtu, & tenaci conligati glutino,
Amplexibuſque arctis adhærentes, levi
Vulnere puellæ molle laxant cingulum,
Oculis patrantibus, & cadente ſpiritu
In vaſa Veneris vim vomentis fervidam;
Alvum rigantes imbre lacteo, ſopor
Donec propinquus languidos demulceat
Artus, ſepultas ſuſcitans rurſum faces.

Exeſte

Exeſte Galli, vel quibus vim ſuſtulit
Impos ſenectus: queis potiri non licet,
Nec amare fas eſt, noſce nec ritus ſacros;
Ac nec videre, quæ imperat nobis Amor,
Dum floret ætas, dum inquies noſtras calor
Urit medullas, & Venus Venerem jubet.

PASIPHAÆ FABULA
EX
OMNIBUS METRIS HORATIANIS.

Filia Solis
Æſtuat igne novo,
Et per prata juvencum,
Mentem perdita, quæritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bovis
Convertier vultus ſuos:
Et Prœtidas dicit beatas;
Iöque laudat, non quod Iſis alta eſt,

Sed

Paſiphaæ fabula] Primus edidit Cruquius hoc poëmatium: & eodem anno iterata editione *dias in luminis oras miſit* Cl. Binetus; Ianus Douſa exinde ſuis Præcidaneis ex ſua correctione & utriuſque exemplaris conlatione addidit.

Prœtidas.] Servius in ecl. VI. Prœtides, Prœti & Stenobœæ, ſive Antiopæ ſecundum Homerum filiæ fuerunt; Lyſippe, Ipponoë, Cyrianaſſa. Hæ ſe cum prætuliſſent Junoni in pulcritudine, vel ut quidam volunt, cum eſſent antiſtites auſæ ſunt veſti ejus aurū detractum in uſum ſuum convertere; illa irata hunc furorem earum immiſit mentibus, ut putantes ſe vaccas in ſaltus abirent, & plerunque mugirent, & timerent aratra; quas Melampus Amythaonis filius pacta mercede ut Cyrianaſſam uxorem cum parte regni acciperet, placata Junone, infecto fonte, ubi ſolitæ erant bibere, purgavit, & in priſtinum ſenſum reduxit.

Iöq; laudat, non quod Iſis alta eſt.] Senſus eſt: *Paſiphaë ejus felicitatem*

f   non

Sed quod juvencæ cornua in frontem levat.
Si quando miseræ copia suppetit
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floresque vernos cornibus illigat,
Oraque jungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitisque gaudet
Corpus includi stabulis, se faciens juvencam.
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat (heu nefas) bimembrem
Cecropidæ juvenis quem perculit fractum manus,
Filo resolvens Gnossiæ tristia tecta domus.

AUSONII

non cessat prædicare ac magnificare præ sua, laudibusque in cœlum vehere assiduè; non eo quidem nomine, quod primaria Ægypti Dea, ac quasi Præsestrix, novo prætereà Isidis cognomento insignis cluens; verum potius, quod vaccina forma, lacteoque candore notabilis cornua superbé ac gloriosé elata atque in frontem subrecta gerere conspiciatur. *Dousa P.*

Includi stabulis.] Nota prodigiosæ quidem, sed antiquæ fidei Historia, qua abiegnæ bovis Dædali artificis simulacro fallaciter inclusa, ac bovillo in tegumento velata indomita hæc Minois uxor ductori Regii armenti inforandam se præbuit, ex cujus compressu gravida facta non hominem, sed Minotaurum in gremium currucæ mariti profuderit denique. *Dousa P.*

Stabulis.] τῷ *Stabulis*, verò etiam ambiguitas nonnulla subesse videri possit. & fortasse ad penitiorem *Stabulorum* significationem allusum, unde & *Prostibula*, & *Prostibula* derivatæ, quasi *prò stabulo prostantes* ad capturas emerendas exigundasque à prætereuntibus. *Idem.*

Bimembrem.] Eleganter *Bimembrem*, hoc est, biforem, seu bicorporum vocat portentosum Pasiphaës partum: quem cum ingeniosissimo Poëtarum Ovidio,

Semibovemque virum, semivirumque bovem,

rite possumus interpretari.

Si

AUSONIUS PAULO S.

PERLEGE hoc etiam, si operæ est, frivolum & nullius pretii opusculum: quod nec labor excudit, nec cura limavit: sine ingenii acumine, & moræ maturitate. CENTONEM vocant, qui primi hac concinnatione luserunt. Solæ memoriæ negotium, sparsa conligere, & integrare lacerata: quod ridere magis, quam laudare possis. Pro quo, si per Sigillaria in auctione veniret, neque Afranius *nauci* daret, nec *cicum* suum Plautus offerret. Piget enim Virgiliani carminis dignitatem tam joculari dehonestasse materia. Sed quid facerem? jussum erat. quodque est POTENTISSIMUM IMPERANDI GENUS, rogabat, qui

Si per Sigillaria in auctione vêniret.] *Sigillaria* à sigillis hoc est parvis signis dicta festa memorat idem Ausonius in Edyllio de Feriis Romanis. *Sigillaria* etiam locus fuit Romæ. Gellius lib. V. c. IV. *Apud Sigillaria forte in libraria ego & Iulius Paulus Poëta, vir memoria nostra doctissimus, consederamus. Vinetus.* Idem Gellius lib. II. c. III.

Neque Afranius naucidaret.] Afranius poëta comicus. *Nauci.* putamen nucis & rem nihili significat, ut docet Erasmus in Adagiis, ex Festo Pompejo: unde quidam in Comœdia Afranii *Nauci* proprio nomine dictus, qui nihili esset. *Vinetus.*

Nec cicum suum Plautus offerret.] Exstat Rud. II. VII. XXII. *Ciccum non interduim.* οὐδὲν διάφορον ποιοῦμαι. Idem alibi; *pluma non interest.* Scaliger in conjectaneis. J. Guljelmius; *nihil interdare*, susque deque facere, καὶ ἀδιαφορεῖν. sic idem Plautus: *ciccum, floccum non interdare*, in eadem significatione usurpat, Capt. III. V. & Trin. IV. II. &c. Etiam Lipsius Epist. Quæst. lib. I. c. II. docet, *ciccum* esse leve quiddam, ut *hilum.* Glossæ: *Ciccum*, ῥοᾶς ὑμήν, *membrana tenuis, quæ est in malo Punico cellularum discrimen*, ut Varro ait. Hesychius κοκκὸς διαχώρησις. Glossarium H. Stephani: *ciccum* γρῦ κόκκος. quod Græci, οὐδὲ γρῦ Latini, *nec ciccum*: & κόκκος eadem notione apud Græcos. Timon Syllographus:

Πλωχὸς μὲν φρένας εἰμί, νόον δέ μοι οὐκ ἔνι κόκκος.

Exsensum mihi pectus, & haud hilum mihi mentis.

Quodque est potentissimum] Macrob. lib. II. Saturn. de Cæsare & Laberio; *potestas non solum si invitet, sed etiam si supplicet, cogit.*

Modo

qui jubere poterat, Imperator Valentinianus, vir meo judicio eruditus: qui Nuptias quondam ejusmodi ludo descripserat, aptis equidem versibus, & compositione festiva. experiri deinde volens, quantum nostra contentione præcelleret, simile nos de eodem concinnare præcepit. Quam scrupulosum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque posthaberi: quum aliorum quoque judicio detegenda esset adulatio inepta, si cederem: insolentia, si, ut æmulus, eminerem. Suscepi igitur similis recusanti: feliciterque & obnoxius gratiam tenui: nec victor offendi. Hoc, die uno, & addita lucubratione, properatum, modò inter liturarios meos cum reperissem: tanta mihi candoris tui, & amoris fiducia est, ut severitati tuæ nec ridenda subtraherem. Accipe igitur opusculum de inconnexis continuum, de diversis unum, de seriis ludicrum, de alieno nostrum: ne in sacris & fabulis, aut Thyonianum mireris, aut Virbium. illum de Dionysio,

Modò inter liturarios meos cum reperissem.] Eadem significatione *liturarii* in epistolæ nonæ Ausonii titulo: *Hoc inchoatum, neque impletum, sic de litœraririis scriptum.* quod vocabulum, nescio, quam sit antiquum; sed eas chartas significat, in quibus primum scribimus, quidquid sit orationis quod componimus, à multis lituris, quibus eâ in re uti solemus; quemadmodum in extremo carmine ad Theodosium idem meminit Ausonius:

Ne ferat indignum vatem, centumque lituras,
Mutandas semper deteriore nota.

Vinetus.

Aut Thyonianum mireris, aut Virbium.] Hippolytum ab Inferis & morte ad vitam redintegratum, *Virbium* fuisse appellatum, dixit in Præfatione in Griphum. Narratur autem hæc fabula de Hippolyto Ovidio lib. xv. Euripidi, Senecæque in tragœdia Hippolyto. Hygino, Servio & aliis. Cujus hæc summa est: Theseus Atheniensium rex, patres habuit deum Neptunum, & Athenarum regem Ægeum, at matrem Æthram. Illi filius fuit Hippolytus ex uxore Hippolyta, sive, ut alibi legitur, Antiopa. Qua mortua, Phædram Minois

nyſio, hunc de Hippolyto reformatum. Et ſi pateris, ut doceam, docendus ipſe, CENTO quid ſit, abſolvam. *Variis de locis, ſenſibuſque diverſis, quædam carminis ſtructura ſolidatur: in unum verſum ut coëant, aut cæſi duo, aut unus & ſequens cum medio. Nam duos junctim locare, ineptum eſt: & tres una ſerie, meræ nugæ. Diffunditur*

nois regis Cretæ inſulæ filiam duxit Theſeus. Hæc privignum ſuum egregia forma juvenem, amore capta, marito abſente, de ſtupro interpellavit. Hippolytus, qui cunctarum alioqui mulierum cõmercium averſabatur, rãtum ſcelus exhorruit. Quem contẽptum Phædra impatienrius ferens, litteras ad Theſeum dedit, quibus ab Hippolyto ſe per vim ſtupratam mentiebatur: & ſuſpendio ſe necavit. Theſeus litteris conjugis credidit: & quum non facile poſſet ipſe de filio pœnas ſumere, patrem Neptunum rogavit, ut Hippolytum puniret. Neptunus itaque è mari phocam, vitulum marinum, immanem, emiſit: cujus forma & horribili mugitu, equi, quibus junctis Hippolytus ſecundum mare vehebatur, territi, dominum ſuum diſtraxerunt. Diana autem quum Hippolytum propter caſtitatem unice carum haberet, eum in vitam per Æſculapium fratris filium Apollinis revocavit: indeque Latini pro Hippolyto *Virbium*, quaſi *Biſvirum* vocaverunt. Quod ad Dionyſium ſive Bacchum attinet (de cujus nominibus Epigram: XXVIII. & XXIX.) hic etiam *Thyoneus*, id eſt, *Θυωνεύς*, cognominatur Horatio, Ovidio (IV. *Metam.*) & aliis Latinis æque atque Græcis poëtis ſed

Nec non Threicius longâ cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

quòd idem etiam *Thyonianus* pro *Thyoneo* ſit nuncupatus, hoc verò nomen apud ſolum Auſonium legere memini, & Catullum in epigrammate ad ſuum puerum, ſi quidem ibi recte *Thyonianus* legit Lil. Gyraldus VIII. Syntagmate de Diis:

Migrate: hic merus eſt Thyonianus.

Ubi meus liber habet, *Thyonieus*; Sed nec Phornutus, qui Dionyſium à Gigantibus diſcerptum, & ab Rhea reſtitutum fuiſſe meminit, novum nomen in altera vita accepiſſe refert. *Vinetus*. Apud Catullum veteres Interpretes Palladius Fuſcus, Antonius Palladius & alii retinent *Thyonianum*, & accipiunt meri vini liquorem Bacchium. Mureto eſt *Thyonianus* nomen Liberi patris, à Thyone matre ipſius, quæ & Semele dicitur. Bacchus fertur, Jove patre concedente, matrem Semelem ab inferis eduxiſſe, & immortalitate donatam; *Thyonem* à ſacris, quæ illi attribuit, denominaſſe. nam Θύω, ſacra facio dicitur. inde ipſe Liber ex materno nomine *Thyoneus* appellatus eſt, ut ſcribit Diodorus. *Scriverius.*

Nam duos junctim locare ineptum eſt.] Quod tamen aliquot locis feciſſe videris, mi Auſoni, ut in cæna nuptiali:

Diffunditur autem per cæsuras omnes quas recipit versus Heroicus, convenire ut possit, aut penthemimeris cum reliquo anapæsto: aut trochaicè cum posteriore segmento: aut septem semipedes cum anapæstico chorico: aut post dactylum atque semipedem, quicquid restat hexametro. Simile ut dicas ludicro, quod Græci ϛομάχιον vocavere. Oscilla ea sunt. ad summam quatuordecim figuras Geometricas habent

Et in Epithalamio:

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcrâ faciat te prole parentem.

Et in Ingressu in cubiculum:

Succidimus. non lingua valet. non corpora nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur.

Simile ut dicas ludicro, quod Græci Ostomachion vocavere.] De Ludicro ὀστομαχίων, quæ officula sunt, noli dubitare quin verè divinarim. Legendum apud Ausonium: *Simile ut dicas ludicro quod Græci ὀστομάχιον vocavere. Oßicla ea sunt:* perperam hodie *oscilla* ibi legas, & ϛομάχιον. Nec moror Glossas, quæ ϛομάχιον etiam scribunt, nempe pro ὀστομάχιον. Sic σχίεια κόμμαχα vocāt quæ sunt ἰσχίεια. Et *Schiadisos* puto reperiri apud Marcianum Capellam pro *Ischiadicis*. Inde *Schiaticam* vocamus hodie hunc morbum sive dolorem, pro ἰσχιαδικῇ. ὀστῶσαι est officulare. inde ὀστώμαχα & ὀστομάχια. Hæc in scheda *Cl. Salmasius*. Magnus Felix Ennodius, Episcopus Ticinensis, in Epigrammatis, DE STOMATICO EBURNEO.

Sollicitata levi marcescunt corda virorum
Tormento. fas est ludere virginibus.
Frangunt Marmaricis elephas quod misit ab arvis,
Per micas sparsum mox solidatur opus.
De Pœno teneræ discunt cum fraude jocari.
** Nam ridere necis munere, fœmineum est.*
Angustâ norunt res mille includere capsâ.
Omne ebur hoc, mulier, pectoris arca tui est.

Quo epigrammate hoc Ludicri genus graphicè, & plenius quam ab Ausonio, describitur. Primum ostendit officula hæc eburnea fuisse, quæ frustillatim sparsa, in unum coagmentarentur, mille formas & simulacra, quod & Ausonius monet, variegatâ concinnatione repræsentantia. Deinde videtur Antistes Ticinensis, non sine aliquo morsu & sale in sequiorem sexum, innuere hoc Ludicrum Pœnis deberi, atque ex Africa in Europam translatum. Siquidem me, vulgatas editiones castigantem, audias: in quibus legitur, *De pœna teneræ*, & mendosius, *De pœna temere*. Quod si emendandum ita,

habent. Sunt enim æquilatera: vel triquetra: extentis lineis: aut rectis angulis, vel obliquis: isoscele, vel isopleura:

ita, ut dixi, non fit: tentabunt alii melius, & exponent quid hic & sequenti pentametro, sive auctor sive librarii velint, quod equidem cum ignarissimis scio. Quis autem ignorat, *Punicam fidem* proverbiis nobilitatam? quæ *Pœna fides* Ausonio Ep. XII. De fluxâ mulierum fide, nihil attinet dicere. Porro, apparet ex hoc loco, officula hæc capsulâ condi solita, ad res mi.le, ut ait Ennodius, indidem promenda, cum animi relaxandi caussa puellæ hac arte vellent ludere. Doctissimus Sirmondus in Notis suis ad illum auctorem, interpretatur *Stomatio eburno*, Oscillo. & Glossarii locum adhibet: putatque eodem spectare larvam argenteam Petronii Arbitri, cujus catenatio mobilis diversas figuras exprimebat. Qui cum hunc errorem cum Scaligero, quem sequitur, communem habeat, refutatione aliâ non indiget. Hæc scripseram, cum iteratò de hoc ludicro cum eodem amico nostro loquutus accepi ab illo locum Atilii Fortunatiani, qui de Metris scripsit, & locum quidem emendatiorem quàm in editionibus, cap. de Hendecasyllabo Phalæcio: *Nam si loculus ille Archimedius quatuordecim ebureas lamellas* (ecce totidem agnoscit Ausonius) *quarum anguli varii sunt, in quadrata forma inclusas habet, componentibus nobis aliter atque aliter, modo galeam, modo sicam, aliàs columnam, aliàs navem figurat & innumerabiles efficit species: solebatq; nobis pueris hic loculus ad confirmandam memoriam plurimum prodesse; quanto majorem potest nobis afferre voluptatem, quantoque pleniorem utilitatem carmina inter manus habentibus Metrorum varia tractatio, cùm subinde apud Poëtas ea quæ fallunt imperitos metra inserta numeris & intermixta carminibus deprehendemus? Quadrata* illa forma, in qua inclusæ lamellæ angulis variis, ipse loculus est. *capsam* vocat Ennodius. *Scriverius.*

Sunt enim æquilatera vel triquetra extentis lineis, aut rectis angulis vel obliquis. Ἰσοσκελῆ ipsi vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque & σκαληνά.] Sic habet locus hic in cunctis nostris codicibus: itaque plena videtur oratio, ut nec deesse quicquam, nec redundare videatur. Ceterum hæc mihi non minus sunt obscura, quàm illa alia, quæ suo Gripho Ternarii inseruit Ausonius, Geometrica. Ibi appellavit Triangulum. *Æquilatus:* vers. I.

Per trinas species trigonorum linea currit,
Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar.

Id quod Græci dicunt ἰσόπλευρον, cujus omnia latera sunt inter se æqualia: hic *Æquilatus* dicit, quod latera tantum duo habet æqualia: & ἰσοσκελὲς Græci vocant. Quæ namque subjicit Græca, ἰσοσκελῆ *ipsi vel* ἰσόπλευρα, &c. an non iis exposita voluit, quæ præmiserat Latina? Ita Triquetrum ἰσόπλευρον accipit. Sed quis nostrûm eam Triquetri significationem unquam esse crediderit? Quod ad me attinet, Tritum, Triangulum, Τρίγωνον idem valere, semper autumavi: &

 Siciliam

ra: orthogonia quoque vel ſcalena. Harum vertibularum variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum, Elephantus bellua: aut aper beſtia: anſer volans: & mirmillo in armis ſubſidens: venator, & latrans canis: quin &

Siciliam Britanniamque eſſe *triquetras* dictas à *triangula ſpecie*, ut inquit Plinius tertio Naturalis hiſtoriæ cap. VIII. non quòd earum latera forent inter ſe æqualia. ut certè non ſunt. Illud *extentis lineis*, pro rectis lineis accipio. Euclides enim quæ in primo Elemento definit triangula, hæc εὐθύγραμμα vocat, hoc eſt, rectilinea, ut noſtri homines jam pridem dicere cœperunt: ſed quæ in ſphæra fiunt triangula, ut quum inter ſe ſecantes coluros Æquinoctialis circulus medios ſecat hæc rectilinea non ſunt: & quod ſequitur, *aut rectis angulis*, hoc interpretatio verbi Græci ὀρθογώνιον, quod rectangulum vulgo dicimus. Sed quod ſubjungitur, *vel obliquis*, id quî conveniat cum ſcalenis? Angulorum alii recti appellantur, alii non recti, ſive, ut hic dicuntur, obliqui. Recti anguli, quos & *Normales* nuncupavit Quinctilianus in extremo libro XI. ſunt, quos præſtat, qui Græcis γνώμων, Latinis Norma vocatur. Obliqui verò, qui rectis illis vel majores ſunt, vel minores: quos obtuſos & acutos nominant. Σκαληνὸν autem triangulum Euclidi, quod tria habet æqualia latera; non, quod rectos habeat vel obliquos angulos: recipitque triangulum ſcalenum cuncta genera angulorum. Et triangulum illud Pythagoricum Vitruvio deſcriptum lib. IX. ſcalenum eſt, & tamen idem etiam orthogonium, & rectangulum triangulum. *Vinetus.*

Harum verticularum] *Verticulas* quum dixit Lucilius verus poëta articulos intelligi voluit Feſtus, quidquid hoc loco ſint.

Mirmillo.] Juvenalis Sat. VIII.

----- ----- ----- Nec mirmillonis in armis
Nec clypeo Gracchum pugnantem aut falce ſupina
Nec galea faciem abſcondit. ----- ----- -----

Ait Commentator: *Mirmillo armatura Gallica nomen ex piſce inditum, cujus imago in galea fingitur.* Unde diſcimus armaturam hanc & nomen quoque Gallicum eſſe, ex piſce videlicet inditum. Quis autem iſte piſcis? Gillius hoc forte dicet, qui ait homines etiam idiotas apud Gallos piſcem quempiam *mormyron* ſive *mormilon* nuncupare. Et addit difficulter à piſcatoribus eũdem capi quod ſe fundo cœnoque immergat, & capi fere ob id verriculo. Adeo ut de *mirmillorum* jam etymo amplius aut diſputandum aut ambigendum vix cenſeam. *Mirmillones* enim uti ex loco etiam Juvenalis allato patet, ſeſe vel abſcondere, vel, ut ait Auſonius, *in armis ſubſidere* ſolebant, quo vel inferrent vel averterent ictus. Idque & Ammianus indicat lib. XVI. Seque in modum *mirmillonis operiens, hoſtium latera perforabat.* Unde etiam Mirmilloni compoſitus Retiarius dicere ſolitus, cum ſe vel inclinaret mirmillo vel exire ſtuderet ictum: *Te non peto, piſcem peto.*

Quæ

& turris : & cantharus : & alia hujusmodi innumerabilium figurarum : quæ alius alio scientius variegant. Sed peritorum concinnatio, miraculum est : imperitorum junctura , ridiculum. Quo prædicto, scies: quod ego posteriorem imitatus sum. Hoc ergo Centonis opusculum, ut ille ludus, tractatur: pari modo, sensus diversi ut congruant: adoptiva quæ sunt ut, cognata videantur: aliena ne interluceant : accersita ne vim redarguant: densa ne supra modum protuberent: hiulca ne pateant. Quæ si omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum est, dices me composuisse Centonem. Et quia sub Imperatore meo tū merui : procedere mihi inter frequentes stipendium jubebis. Sin aliter, ære dirutū facies:

Quæ omnia sententiæ nostræ convenientissima sunt. Nam *Retiarius* altera manu , in modum piscatoris *mormulon* capturientis , reticulum tenebat. *Mirmillo* vero, qui *mormuli* piscis imaginē in galea prætulerit, in modum ejusdem pisciculi, modo se humi demittebat, modo operiebat ut vel inferret plagas vel evitaret Retiarii insidias. *Pontanus.*

Et turris.] Etiam *turturis* pro *turris* scriptum invenit Mariangelus : & possunt antiqui *turturis* pro *turtur* dixisse, quemadmodum *vulturis* pro *vultur* & in versu Ennii apud Priscianum lib. VI.

Vulturis in silvis miserum mandebat homonem.

Vinetus.

Et cantharus.] Quid hic *cantharus* sive κάνθαρος , vas , an piscis , an scarabœus insecti genus? *Idem.*

Variegant.] Hoc verbum pro *variare & variè exornare,* nescio quam vetus sit: quo utuntur primi Bibliorum interpretes. *Idem.*

Procedere stipendium.] Livius lib. XXV. *Tribuni plebis ad populum ferrent , ut qui minores septem & decem annis, sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent , ac si septem & viginti annorum , aut majores milites facti essent.* Idem lib. V. *placere autem omnibus iis, voluntariam extra ordinē professis militiam, æra procedere. & equiti certus numerus æris est adsignatus.*

Ære dirutum facies.] Quos *quassatos* nunc dicimus, antiqui *ære dirutos* vocabant. Festus: *ære dirutum,* inquit , *militem dicebant , cui stipendium ignominiæ caussa non est datum, quod æs diruebatur in fiscum non in militis sacculum.* Hoc verbo Cicero facetissime in Verrem usus est Acti. sexta: *Dii faciunt ut rei militaris, ut belli mentionem facere audeas. Cognoscētur enim omnia istius æra illa vetera, ut non solum in imperio verumetiam in stipendiis qualis fuerit intelligatis. Renovabitur prima illa militia cum iste è foro abduci non (ut ipse prædicat) perduci*

facies: ut cumulo carminis in fiscum suum redacto, redeant versus unde venerunt. Vale.

duci solebat. Aleatoris Placentini castra commemorabuntur, in quibus cum frequens fuisset, tamen ære dirutus est. Id est quamvis non esset emansor sed frequens in castris aleatoriis, tamen ære dirutus est, id est stipendia perdidit, alea scilicet omnia absumente. Idem in Antonia XIII. *Fraudator creditorum Trebellius, homo dirutus diruptusq; Quintus Calius, id est tum Serniosus, tum dissipato patrimonio expeculiatus atque omni ære exhaustus.* Lusit enim Cic. per paranomasiam dirupti, id est herniosi & diruti. Siquidem *ære diruti milites* æra non merebant, & quasi sine ærant. Tales enim sunt quibus nihil reliqui esse dicimus, id est, quibus ad manticam res rediisse vulgari Proverbio dicitur. *Budæus.*

AUSONII
CENTO NUPTIALIS.

A.5. ACCIPITE *hæc animis, lætasque advertite mentes*
A.11. *Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis;*
B.7. *Ambo florentes, † genus insuperabile bello* A.4.
A.6. *Tuque prior, † nam te majoribus ire per altum* A.3.
Auspiciis manifesta fides. † quo justior alter A.1.
Nec pietate fuit, nec bello major & armis.
A.4. *Tuque puerque tuus, † magnæ spes altera Romæ,* A.12.
A.8. *Flos veterum virtusque virum, † mea maxima cura,* A.1.
A.12. *Nomine avum referens, animo manibusq; parentē.*
A.6. *Non injussa cano. † sua cuique exorsa laborem* A.10.
Fortunamque ferent. † mihi jussa capessere fas est. A.1.

COENA

Accipite hæc animis.] Ad Valentinianū & Valentem fratres, Cæsares.

Tuque prior.] ô Valentiniane.

Tuque puerque tuus mea maxima cura] Gratianus, filius tuus: quem mihi in disciplinam tradidisti.

Nomine avum referens.] Avus Gratiani Augusti, Gratianus.

Non injussa cano.] Jusserat Imperator Valentinianus: quod supra dixit in Epistolâ ad *Paulum. Vinetus.* Qui *Pauli nus* Achilli statio ad Catullum, & Lilio Gyraldo III. Historiæ Poëtarum. *Scriverius.*

PARS-

COENA NUPTIALIS.

A. 5 EXspecta dies aderat † dignisque hymenæis A.11
A. 6. Matres atq; viri, † juvenesq; ante ora parentũ G.4.
A. 1 Conveniunt: stratoque super discumbitur ostro.
Dant famuli manibus lymphas,† onerãtq; canistris A.8.
Dona laborata Cereris: † pinguisque ferinæ A.1.
A. 8. Viscera tosta ferunt. † series longissima rerum. A.1.
A. 8. Alituum pecudumque genus, † capreæque sequaces G.2.
Non absunt illis, † nec oves hœdique petulci, G.4.
G. 3. Et genus æquoreum, † damæ, cervique fugaces. G.3.
A.11. Ante oculos, interque manus sunt † mitia poma. B.2.
A. 8. Postquã exempta fames, & amor compressus edẽdi:
A. 1. Crateras magnos statuũt,† Bacchumq; ministrant. A.8.
A. 2. Sacra canunt,† plaudunt choreas,& carmina dicũt: A.6.
A. 6. Nec non Threïcius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.
A. 9. At parte ex alia † biforem dat tibia cantum. A.10
A. 4. Omnibus una quies operum. † cunctique relictis A.8.
Consurgunt mensis. † per limina læta frequentes A.1.
A. 9. Discurrunt. variantq; vices † populusq; patresque, A.9.
A.11. Matronæ, pueri. † vocemque per ampla volutant A.1.
Atria. dependent lychni laquearibus aureis.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSÆ.

A. 4. TAndem progreditur † Veneris justissima cura, A.10
A. 7. Iam matura viro, jam plenis nubilis annis:
A. 1. Virginis os habitumq; gerens, † cui plurimus ignem A.12
Subjecit rubor: & calefacta per ossa cucurrit,
A. 7. Intentos volvens oculos: † uritque videndo. G.3.
A. 7. Illam omnis tectis, agrisque effusa juventus,
Turbaque

Turbaque miratur matrum. † *veſtigia primi* A.5.
Alba pedis. † *dederatque comam diffundere ventis.* A.1.
A.3. *Fert picturatas auri ſub tegmine veſtes,*
A.1. *Ornatus Argivæ Helenæ.* † *qualiſque videri* A.2.
Cœlicolis & quanta ſolet † *Venus aurea contra* A.10
A.6. *Talis erat ſpecies:* † *talem ſe læta ferebat* A.1.
A.2. *Ad ſoceros,* † *ſolioque alte ſubnixa reſedit.* A.1.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSI.

A.9. *AT parte ex alia* † *foribus ſeſe intulit altis* A.11.
A.9. *Ora puer prima ſignans intonſa juventa,*
Pictus acu chlamidem auratā, † *quam plurima circū* A.5.
Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit:
A.10 *Et tunicam molli mater quam neverat auro.*
A.1. *Os humeroſque deo ſimilis,* † *lumenque juventæ* A.1.
A.8. *Qualis ubi Oceani perfuſus lucifer igne unda*
Extulit os ſacrum cœlo: † *ſic ora ferebat,* A.3.
Sic oculos. † *curſuque amens ad limina tendit.* A.3.
A.12 *Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.*
A.1. *Oſcula libavit,* † *dextramque amplexus inhæſit.* A.8.

OBLATIO MUNERUM.

A.5. *INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum*
Dona ferunt, † *pallam ſignis auroque rigentem,* A.1.
A.11. *Munera portantes, aurique eboriſque talenta*
Et ſellam † *& pictum croceo velamen acantho.* A.1.
A.1. *Ingens argentum menſis:* † *colloque monile* A.1.
Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronam.
A.5. *Olli ſerva datur* † *geminique ſub ubere nati.* A.5.
A.10 *Quattuor hic juvenes, totidem* † *innuptæque puellæ:* A.1.
A.5. *Omnibus in morem tonſa eſt coma.* † *pectore ſummo* A.5.
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.

EPITHA-

EPITHALAMIUM UTRIQUE.

A.12 *Tum studio effusæ matres † ad limina ducunt.* A.10
G.4. *At chorus æqualis, † pueri innuptæque puellæ,* A.2.
G.2. *Versibus incomptis ludunt. & carmina dicunt:* A.6.
B.8. *O digno conjuncta viro, † gratissima conjunx,* A.10
A.1. *Sis felix, † primos Lucinæ experta labores* G.4.
G.4. *Et Mater. cape Mæonii carchesia Bacchi.*
B.8. *Sparge marite nuces. † cinge hæc altaria vitta,* B.8.
B.8. *Flos veterum virtusque virûm; tibi ducitur uxor;* B.8.
A.1. *Omnes ut tecum meritis pro talibus annos*
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.
A.9. *Fortunati ambo. † si quid pia numina possunt,* A.4.
A.4. *Vivite felices, † dixerunt. currite fusis.* B.4.
Concordes stabili fatorum numine Parcæ.

INGRESSUS IN CUBICULUM.

G.4. *Postquam est in thalami pendentia pumice tecta*
Perventum: † licito tandem sermone fruuntur. A.8.
A.8. *Congressi jungunt dextras: stratisque reponunt.*
A.1. *At Cytherea novas artes, † & pronuba Iuno* A.4.
A.11. *Sollicitat: suadetque ignota lacessere bella.*
A.1. *Ille ubi complexu † molli fovet: atque repente* A.8.
Accepit solitam flammam, † lectumque jugalem: A.4.
A.6. *O virgo, nova mi facies, † gratissima conjunx:* A.10
A.6. *Venisti tandem, † mea sola & sera voluptas.* A.8.
A.2. *O dulcis conjunx. non hæc sine numine divûm*
A.12 *Proveniunt. † placitóne etiam pugnabis amori?* A.4.
A.4. *Talia dicentem jamdudum aversa tuetur:*
A.12 *Cunctaturque metu? telumque instare tremiscit,*
A.1. *Spemq; metumq; inter. † funditq; has ore loquelas:* A.5.
A.10 *Per te, per, qui te talem genuere, parentes,*
B.2. *O formose puer, † noctem non amplius unam* A.1.

A.9. *Hanc te oro, solare inopem,* † *& miserere precantis.* A.10.
A.12 *Succidimus. non lingua valet, non corpore notæ*
Sufficiunt vires. nec vox, aut verba sequuntur.
A.9. *Ille autem, Caussas nequicquam nectis inanes :*
A.12 *Præcipitatque moras omnes,* † *solvitque pudorem.* A.4.

PARECBASIS.

HActenus castis auribus audiendum mysterium nuptiale, ambitu & circumitione velavi. Verum quoniam Fescenninos amat celebritas nuptialis: verborumque petulantiam notus vetere instituto ludus admittit: cætera quoque cubiculi & lectuli operta prodentur, ab eodem auctore collecta: ut bis erubescamus, qui & Virgilium faciamus impudentem Vos, si placet, hîc jam legendi modum ponite: cætera curiosis relinquite.

IMMINUTIO.

A.11 P*Ostquam congressi* † *sola sub nocte per umbram,* A.6.
G.3. *Et mentē Venus ipsa dedit,* † *nova prælia tentant.* A.3.
A.10 *Tollit se arrectum.* † *conantem plurima frustra,* A.9.
A.10 *Occupat os, faciemque,* † *pedē pede fervidus urget.* A.12.
A.7. *Perfidus alta petens,* † *ramum qui veste latebat* A.6.
B.10 *Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem ,*
A.12 *Nudato capite,* † *& pedibus per mutua nexis ,* A 7.
A.3. *Monstrum horrendū, informe, ingens, cui lumen ademptū.*
A.10 *Eripit*

PARECBASIS.] Παρέκβασις, *egressus*, vel *egressio* Quinctiliano lib. IV. Παρέκβασις *est*, inquit, *aliena rei, sed ad utilitatem causa pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio.*

IMMINUTIO.] *Imminuere* est deminuere. seu diminuere. *Imminutio* , deminutio , seu diminutio. *Imminuere* autem *pudicitiam* in primo Plautinæ Cistellariæ actu:

— *Sed*

A.10. *Eripit à femore, & trepidanti fervidus instat.*
A.1. *Est in secessu, † tenuis quo semita ducit,* A.11.
A. 8. *Ignea rima micans † exhalat opaca Mephitim.* A.7.
A. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.*
A. 7. *Hic specus horrendum, † talis sese halitus atris* A.6.
Faucibus effundens nares contingit odore. A.9.
A.11. *Huc juvenis nota fertur regione viarum:*
A. 5. *Et super incumbens † nodis & cortice crudo,* A.9.
A. 9. *Intorquet summis adnixus viribus hastam.*
A.11. *Hæsit, virgineumque alte bibit acta cruorem.*
A. 2. *Insonuêre cavæ gemitumque dedêre cavernæ.*
A.11. *Illa manu moriens telum trahit. ossa sed inter*
G. 3. *Altius ad vivum persedit † vulnere mucro:* A.11.
A. 4. *Ter sese attollens, cubitóque innixa levavit:*
Ter revoluta toro est. † manet imperterritus ille. A.10
A.3.5 *Nec mora, nec requies: † clavumq; affixus & hærēs* A.5.
Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.
A. 6. *Itque reditque viam totiens, † uterque recusso* A.2.
A. 9. *Transadigit costas, † & pectine pulsat eburno.* A.6.
A. 5. *Iamque ferè spatio extremo, fessique sub ipsam*
Finem adventabant. † tum creber anhelitus artus, A.5.
Aridáque ora quatit: sudor effluit undique rivis.
A.11. *Labitur exanguis: † distillat ab inguine virus.* G.3.

Sed cum legeris, adesto mihi adversus eos. *Qui*, ut Juvenalis ait,

Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

ne

--- Sed tu, an unquam cum quiquam viro
Consuevisti? SIL. *Nisi quidem cum Alcesimarcho nemine:*
Neque pudicitiam meam mihi alius imminuit quisquam.

Pro *auferre* dictum videtur. Unde Hadr. Turnebus scripsit Adversariorum III. cap. XIX. Ausonium hic *Imminutionem* usurpasse, pro primo congressu cum uxore, quod tum virginitas imminuatur. *Vide netra.*

Qui curios simulant.] Marcus Curius homo optimus & continentissimus, qui de Sabinis, Samnitibus,

ne forte mores meos spectent de carmine.

Lasciva est nobis pagina, vita proba.

Ut Plinius dicit. Meminerint autem, quidpe eruditi, probatissimo viro Plinio in poëmatis lasciviam, in moribus constitisse censuram: prurire opusculum Sulpitiæ, nec frontem caperare: esse Apulejum in vita Philosophum, in epigrammatis amatorem, in præceptis omnibus exstare severitatem, in epistolis ad

bus, Lucanis triumphavit, & Pyrrhum Epirotarum regem Italia expulit. Cui cum Samnites legati aurum multum obtulissent, recusavit, dicens: malle se aurum habentibus imperare, quam aurum habere. *Lubin.*

Vt Plinius dicit.] Quem Plinio attribuit Ausonius versiculum, hunc Valerii Martialis invenies lib. I. ep. V. sive memoria lapsus sit Ausonius, quod hic non puto; sive ab amico fuerat Martialis mutuatus. Sed vide caput XVIII. lib. XIII. Noctium Atticarum A. Gellii. Cajus autem Plinius, cujus extât epistolarum libri IX. & Panegyricus Trajano Augusto dictus, Carmina etiam edidisse se multis locis commeminit. ut ep. IV. lib. VII. quæ post Ausonium intercidisse possunt. Horum petulantiam lasciviamque excusat lib. IV. epist. XIV. & lib. V. epist. III. *Vinetus.*

Prurire opusculum Sulpitii.] Lascivum & libidinosum esse. Sulpicios duos celebrat poëtas Lilius Gregorius in libris de Poëtias: quorum carmina ad nos non pervenerunt. In Gratiarum actione pro Consulatu memoravit Ausonius alium Sulpicium. *Vinetus.* Nos *Sulpiciæ* excudi jussimus. & poëtriam innuat, cujus Martialis meminit: cujusque Satyra extat, ut apud Juvenalis interpretem, obscœni, ut videtur, operis fragmentum:

Ne me Cadurcis destitutam fasciis
Nudam Caleno concubantem proferat.

Scriverius.

Esse Appulejum.] Hic est L. Appulejus Madaurensis, philosophus Platonicus. cujus extat *Asinus aureus*, & alia pauca ex multis, quæ scripserat. interciderunt inter alia, ista ejus Amatoria. quorum ipse meminit in Apologia.

Platonis Sympesion.] Unus ex Platonis Dialogis, Συμπόσιον, vel *de Amore.* Ausonius Epigr. CXXXV. convertit Græca Platonis, quæ apud Diogenem Laërtium in vita Platonis, & Appulejum in Apologia, & Anthologiæ lib. III.

Ἀστὴρ, πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος.
Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

Vinetus. Ἀστὴρ, Stella. (hoc fuit nomen puero, quem amavit insignis ille vir) & in Stellam sic Ausonius:

Stella

ad Cærelliam ſubeſſe petulantiam: Platonis Sympoſion compoſita in ephebos epyllia continere. Nam quid Anniani Feſcenninos? quid antiquiſſimi poëtæ Lævii

Stella prius ſuperis fulgebas Lucifer: at nunc
Extinctus, caſſis lumine Veſper eris.

Platonis nulla carmina extant, niſi *amoris elegia*. Nam cætera omnia (credo, quòd tam lepida non erant,) igni deuſſit: Appulejus Apolog. fere initio. ubi & hunc puerum *Aſtera* vocat; aliaque epigrammata amatoria Platonis recenſet. quæ vide. *Scriverius.*

Compoſita in ephebos epyllia] *Ephebus*, ἔφηβος, *Ephebia*, prima pars adoleſcentiæ & extrema pueritiæ, ait Donatus in Andriam.

Epyllia.] aliter, Edyllia. Præfatione in Gryphum: *Primum, ejuſmodi Epyllia, niſi vel obſcura ſint, nihil profutura.* Ita ibi libri membranei. Vulgo, *Edyllia*. Quid *Edyllium*, diximus in primum Auſon. Idyllium. Ἐπύλλιον diminutivum & ipſum, ab ἔπος, quod verſum & carmen ſignificat. *Vinetus.*

Nam quid Anniani Feſcenninos.] *Feſcennini verſus*, inquit Feſtus, *qui canebantur in nuptiis.* Nominati & ſupra fuerunt in Parecbaſi *Feſcennini*. Interciderunt autem iſti Feſcennini Anniani. qui poëta fuit æqualis A. Gellii, ut cognoſces ex lib. IX. & XX. noct. Attic. *Vinet.* De eo, quem & prænomine *Titi* inſignit, ſic Gyraldus in Hiſtoria Poëtarum: Dial. IV. *Ab Auſonio Gallo facta eſt mentio Anniani. fuit vero poëta comis & perurbanus. A. Gellio amicus. de quo & ſic lib. XX. Noct. Attic.* Annianus, *inquit*, poëta in fundo ſuo, quem in agro Phaliſco poſſidebat, agitare erat ſolitus vindemiam hilarè atque amœniter. ad eos dies me & quoſdam familiares vocat. *Hæc ille. Citatur & à Grammaticis. Feſcennini verſus* unicâ *n* ſcribit Feſtus, *ex urbe Feſcenina.* (alias *Feſcenia.*) *allati: ſive ideo dicti, quia Faſcinum putabantur arcere.* Ubi Lipſius feſtive, *acuere. Scriverius.*

Quid antiquiſſimi poëta Lævii Ἐρωτοπαιγνίων *libros loquar?*] V. C L. Hadrianus Junius Animadverſorum lib. VI. c. XIII. monuit ante annos LXXX. legendum hoc loco Ἐρωτοπαιγνίων, ex Priſciano & Soſipatro Grammaticis. Idemque mendum ſuſtulit ex codicibus Gellianis, lib. II. c. XXIV. *Lævium*, non *Livium Andronicum*, quod illi exiſtimant, ſcriptorem eſſe Erotopægniorum, probat inluſtris Scaliger Auſoniarum Lectionum lib. II. c. XXVII. In fine (inquit) Centonis in ea epiſtola, qua excuſat licentiam carminis, mentio fit *Lævii* vetuſtiſſimi poëtæ, ſed perperam legitur *Livius*, quum ſit Lævius. Nam *Livius Andronicus* eſt primus ille, qui fabulam Romæ docuit. *Lævius* eſt is, qui poëma Iö ſcripſit: item Erotopægnia. quæ laſciviſſima poëmatia fuiſſe, indicat cum titulus, tum etiam Auſonius ipſe. Sed molles ex illis adferuntur (CXVI. *Erotopægnion* a Priſciano) verſiculi iſti, de coronâ plectili:

Andromacha per ludum manu
Laſcivulâ,

Lævii Erotopægniωn libros loquar? Quid Evenum, quem

Lascivulâ, ac tenellulâ,
Capiti meo trepidans, lubens
Insolita plexit munera.

Apud Gellium in veteribus codicibus non *Nævio* adtribuitur Alcestis, sed *Lævio*: qui est iste, de quo jam loquimur. Quid, quod Appulejus in Apologia *Lælium* vocat? ut videatur propius accedere ad *Lævium*. Itaque alius est *Livius Andronicus*, qui Odysseam vertit, fabulas multas docuit: alius *Lævius*, qui Erotopægnia & Iö composuit. Nam semper ita scriptum apud Gellium invenio. Quod si & hic quoque *Livius* vocatur: alius tamen est ab Andronico. neque obstat, quod ab Ausonio *antiquissimus* vocatur. Apud Macrobium quoque *Nævius* falsò pro *Lævius* citatur in his versibus:

Hac quà Sol vagus igneas habenas
Immittit propius, jugatq; terræ.

Est enim idem noster *Lævius*. Hæc ibi. Apud Festum verò, v. *Redivia Lævius* non *Livius* legendum. Sæpe citatur *Livius* & *Nævius*, cum sit *Lævius*, qui scripsit Erotopægnia. Item poëma Iö. ex quo est iste Scazon:

Scabra in legendo, rediviosave offendent.

Nam ex eodem poëmate de Iö scribit:

Seseque in alta maria præcipitem misit
Inops, & ægra sanitatis Herois.

De Fragmentis Livii Andronici, vide castigationes in Sextum Pompejum. ipsumque Festum v. *Adfatim.* v. *Corniscarum.* v. *Inseque.* v. *Nefrendes.* v. *Nequinont.* & v. *Vacerra.* At in v. *Petrarum*, non *Livius*, sed *Lævius in Centauris* legitur in schedis. Vide præterea v. *Anclare.* v. *Dacrimas.* v. *Demum.* v. *Dusmoso.* v. *Gnaricavit.* v. *Noëgum* v. *ommentans.* v. *Ocrim.* v. *Procitum* v. *Profanum.* v. *Quamde.* v. *Quinquertio.* v. *Sollo.* v. *Stirpem.* v. *Struices.* v. *Surregit.* v. *Topper.* De ipso Livio Andronico, v. *Scribas.* Erotopægniôn libri, qui laudantur à variis Grammaticis, illius *Livii* non fuere, sed *Lævii*. Quod autem memoriæ prod[illegible] vir doctissimus, hanc inscriptionem æmulatos postero tempore Nævium & Pacuvium: fallitur. Utrumque auctorem Erotopægniôn citat quidem Nonius Narcellus; sed mendose scriptum est in uno loco, & in altero lacuna est. De quo alias. Confunduntur sæpe *Lævius*, *Nævius*, *Novius*, apud Grammaticos. qui legendi cum judicio. Apud Priscianum ad testimonium citatur *Nævius* II. Iliados.

Fecundo penetrat penitus, thalamoque potitur.

Ubi *Lævius* potius legendum putat eruditissimus & accuratissimus vir Gerardus Joannis Vossius, tertio de Analogia, c. XXXV. Quem vide etiam eodem libro, cap. XXIV. ubi de Nunnio sive Ninnio Crasso agit, qui Iliada Homeri vertit. & tecum statue, an non & hoc Prisciani loco pro *Nævius* scribendum sit *Ninnius*. *Idem.*

Quid Evenum] Idem Medicus & Philologus ille eximius, medicinam huic loco facere aggressus, vulnus præter opinionem inflixit, legendo *Evemerum*. Is etenim, inquit, scriptor Messenius patria, libidines obscœnas, spurcosque Deorum amores carmine evulgavit, ab

Ennio

quem Menander ſapientem vocavit? Quid ipſum Menandrum? quid Comicos omnes? quibus ſevera vita eſt, & læta materia. Quid etiam Partheniam dictum cauſa pudoris? qui octavo Æneidos, quum deſcriberet coitum Veneris atque Vulcani,

γλιχρο-

Ennio poſtea in Latinam linguam converſus. Unde ſic quoque apud Sext. Pompejum legendum eſt: SUS MINERVAM, *in proverbio eſt, ubi quis id docet alterum, cujus ipſe inſcius eſt. Quam rem in medio (quod ajunt) poſitam Varro & Evemerus* (non, *Eumerus*) *ineptis* μύθοις *involvere maluerunt, quam ſimpliciter referre.* Hæc ille. Q. Ennii fragmenta aliquot ex Evemeri Sacrâ hiſtoriâ, ipſiuſque Evemeri reliquias, collegit nobiliſſimus. Hieronymus Columna. Italus, politiorum literarum, fideique ac diligentiæ præclarus. qui conſulatur. De Eveno poëtâ Lilius in hiſtoria Poëtarum, Dial. III. *Fuit Evenus,* inquit, *elegiarum poeta, ejus Philiſti magiſter qui ſecundùm præcepta artis Oratoriæ hiſtorias conſcripſit. Hujus certè Eveni verſus citat Ariſtoteles, cum de conſuetudine agit, quam aliam quaſi naturam eſſe exiſtimat. Extant in Gnidiam Venerem duo ejus epigrammata, item alia in Myronis vaccam. Duos tamen Eveni nomine fuiſſe reperio apud Suidam & Val. Harpocrationem, & ambos quidem Elegiographos. Idquod Harpocration comprobat ex Eratoſthenis in Chronographiis auctoritate, eoſdem ait ait fuiſſe fuiſſe ex Paro inſula. Meminit & eorum alterius divus Plato: etſi in vulgatis codicibus inverſè atque præpoſterè aliquando legitur. Meminit & Max, Tyrius in quodam ſermone de Socrate loquens, quem ait ab Eveno poëticam comparaſſe. Eſt & apud Auſonium in quadam epiſtolâ hujus poëtæ nomen perperam, ut puto, ſcriptum. Ita enim legendum exiſtimatur,* Quid Evenum, quem Menander ſapientem vocavit? *Citatur & Evenus ab Artemidoro lib.* I. Ὀνειροκριτικῶν, *in Amatoriis ad Eunomium, &c. Idem.*

Partheniam dictum cauſa pudoris.] Παρθένος, virgo, puella. Vide Virgilii vitam per Donatum. Hinc ἁγνὸν, id eſt caſtum, appellat, puto, Virgilium Græcus poëta in epitaphio Didonis; ipſo fine.

Πιερίδες τί μοι ἁγνὸν ἐφωπλίσσασθε Μάρωνα;
Τοῖα καθ᾽ ἡμετέρης ψεύσατο σωφροσύνης.
Armaſti caſtum cur in me Muſa Maronem?
Hac damno noſtra ficta pudicitia.

Idem.

Octavo Æneidos] Ejus ſunt verſus:
Optatos dedit amplexus, placidumque petivit,
Conjugis infuſus gremio, per membra ſoporem.

A. Gellius lib. IX. c. X.

γλιχρο-

γλισχροσεμνίαν decenter immiſcuit. Quid in tertio Georgicorum de ſummiſsis in gregem maritis? nonne obſcœnam ſignificationem honeſta verborum tranſlatione velavit? Et ſi quid in noſtro joco aliquorum hominum ſeveritas veſtita condemnat: de Virgilio accerſitum ſciat. Igitur cui hic ludus noſter non placet, ne legerit. aut cum legerit, obliviſcatur. aut non oblitus, ignoſcat. etenim fabula de nuptiis eſt: & velit, nolit, aliter hæc ſacra non conſtant.

CUPIDO

Γλισχροσεμνίαν.] Γλίσχρος, lubricus, laſcivus, *σέμνος*, pudicus, gravis, honeſtus. Mariangelus tamen *αἰσχροσεμνίαν* mavult, id eſt turpem pudicitiam. *Vinetus*.

Aliter hæc ſacra non conſtant.] Hoc adagio licebit uti, ſi quando fatebimur culpam, ſed quæ rei locoque conveniat; Eraſmus adagio LXXXVIII. Centuriæ IV. Chiliadis II.

A 3

CUPIDO
CRUCI-AFFIXUS.

AUSONIUS GREGORIO FILIO SALUTEM.

N nunquam vidisti nebulam pictam in pariete? Vidisti utique, & meministi. Treviris quippe in triclinio Æoli fucata est pictura hæc: *Cupidinem cruci affigunt mulieres amatrices*, non hæ de nostro sæculo, quæ sponte peccant:

An *unquam vidisti nebulam pictam in pariete?*] Repone quod in M.S.S. codd. repperit Mariangelus Accursius: *En unquam vidisti n.* &c. Qui modus percontandi ve. Terentio per est familiaris: ne Maronem, cujus studiosissimus Vir Consularis, aliosque intestimoniũ citem. Hallucinantur autem mirifice qui hic tabulam pictam mahunt ex Plauti Menæchmis. Act. I. Sc. II. & Terentii Eunucho Act. III. Sc. V. cujus lectionis ne minimum vestigium in membranis quibus usus Mariangelus. Quid, quod reclamet ipse Ausonius, qui pictæ nebulæ alio item loco meminerit. Epistola ad Symmachum: *hoc me velut aurea bractea fucus, aut picta nebula non longius quàm dum videtur oblectat*: denique hic *Aëris campos* depictos ait, & marcentes *nebuloso lumine* flores, aliaque ejusmodi. *Scriverius.*

Treviris in triclinio Æoli fucata est pictura.] Tilianus codex, & Parisiensis liber Jodoci Badii apud Vinetum *in triclinio Zoili*. Melius & probabilius; cum Æolus infrequentius nomen sit, quam *Zoilus*. Quare ex veterum codicum fide scripturam hanc non gravatè admiserim. Dominus illarum ædium Treviris, in quibus Triclinium illud quod exhibebat eam picturam, fuerit non Æolus aliquis, à ventorum rege denominatus, sed Zoilus. ZOILI nomen proprium bis térve occurrit in antiquis Inscriptionibus. Apianus olim exhibuit hanc repertam Comi:

D. M
C. MESSENI.
ZOILI.
COLLEG. DENDROPH
COMENSIUM

Anno undesexcentesimo & millesimo Tibure effossum marmor, cui inscriptus crocodilus, & hæc Epigraphe:

DIS. MAN
ÆL. ZOILUS
HIC. SITUS. EST
VIXIT. AN. LII.

cant; sed illæ Heroicæ, quæ sibi ignoscunt & plectunt

A Gutenstenio Gruterus pag. DCCCC. 9. Apud quem etiam illa superior Inscriptio, pag. CCCC. XXXVIII. 2. Et pag. CCCII. 2. ex veteris tabulæ fragmento,

ANTISTIUS. ZOILLUS.

Id est, ZOILUS. nam L. superfluè geminatur: ut in QUERELLA pag. CCCC. LXXX. V. VELLIT pag. DCLXXII. I. OLLIM. pag. DCXC. 5. pro *Querela*, *velit*, *olim*. Sic etiam ubi in veteri Romano Martyrologio, Adone, & Usuardo, XXIV. Maij, legitur: *In Istria natalis SS. Zoelli*, &c. margini Usuardi adscriptum est, *Zoili*. Aliàs item Zoilus inter Sanctos. Ado in Martyrologio, XXVII. Junii: *Cordubæ in Hispania natalis SS. Zoili & aliorum:* Eadem eodem die Usuardus. Martyrologium Romanum non celebrat Cordubensem Martyrem; sed alium XXIV. Novembris: *Romæ*, inquit, *Chrysogoni Martyris, & Zoili.* Usuardus Zoilum præterit. Ado pluribus agit de Chrysogono, & Zoilum Chrysogoni *abscissum caput corpori ejus compaginasse* (verba Adonis sunt) memoriæ prodit. Quin etiam Zoilus Grammaticus, unus ex Diphnosophistis apud Athenæum. Ut nihil hîc dicam de nobilissimo Zoilo, qui ὁμηρομάστιγος cognomen meruit. cujus audax, sed parum felix mordacitas proverbio locum fecit, ut vulgo *Zoili* vocentur nobilium auctorum obtrectatores & castigatores: vel Plinio teste in operis ardui præfatione. Ad quem quoqueallludit meus Hispanus in Epigrammatis lib. IV. epigr. LXXVII.

Tendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus Amphipolites fuit. Scripsit varia: & inter ea, Grammatica quædam contra Homerum. Vide Suidam, & Ælianum Variar. lib. XI. c. X. Ex Zoili cujusdam scriptis multa Plinius in librum XII. Nat. Hist. transtulit: & apud eundem lib. XIII. Zoili Macedonis scripta citantur. Hic iste Amphipolitanus creditur: Amphipolis enim urbs Macedoniæ. *Zoilus de Figuris* citatur à Phæbammone Sophista de Figuris, referente Bibliothecâ Gesnerianâ Tiguri auctâ. Alios atque alios possem recitare ex Vitruvio & Clemente Alexandrino, & aliis. Et pluria sunt Martialis in Zoilum epigrammata. Sed de Zoilis plus satis: ne & ipse Zoilos irritem. Abunde liquet scribendum esse apud Ausonium *Zoili*, pro *Æoli.*

Nisi quis malit, *Treviris in triclinio Solii*. ut palatii triclinium intelligat: quamquam impropriè & minus usitatè *Solium* pro *Palatio* dici possit. Ipse Ausonius tamen alio loco sic accepisse videtur:

Armipotens dudum celebrari Gallia gestit,
Trevericæq; urbis solium, quæ proxima Reno,
Pacis ut in mediæ gremio, secura quiescit.

De Claris urbibus III. D. Ambrosius lib. V. Epist. XXVII. *Cum pervenissem Treveros, postridie precessi ad Palatium.* Treverorum urbem Mela & Ptolomæus Augustam nominant. Data Treveris pluria Augustorum

ſtunt deum. quarum partem in Lugentibus campis Maro noſter enumerat. Hanc ego imaginem ſpecie & argumento miratus ſum : deinde mirandi ſtupôrem transtuli ad ineptiam poëtandi. Mihi præter lemma, nihil placet. Sed commendo tibi errorem meum.

guſtorum Reſcripta; Conſtantini, Juliani, Valentiniani, Valentis, Gratiani, Valentiniani Junioris, Theodoſii, Arcadii. Et Ammianus Marcellinus lib. xv. *Treveros domicilium Principum clarum* ait. Vide eundem lib. xxvii. xxix. & xxx.

Vidi etiam, qui *in triclinii tholo* legendum conjecerat : quam conjecturam vix ægrè ferant, qui balnearum quidem tholos meminerint, non tricliniorum; ut quæ alio modo fuerint camerata. Ammianus lib. xxviii. *Tholos introierint balnearum.* Atqui apud Mart. hoc Epigr. lib. ii. epigr. lix.

> MICA *vocor. quid ſim, cernis. Cœnatio parva.*
> *Ex me Cæſareum proſpicis, ecce, tholum;*
> *Frange thoros: pete vina: roſas cape: tingere nardo:*
> *Ipſe jubet mortis te meminiſſe Deus.*

Accipiunt eruditiſſimi viri non Auguſti Mauſoleum, non Capitolium, non Flaviæ gentis templum, vel ædes Cæſaris, cum vulgo interpretum, ſed tholum interiorem ipſius Micæ, à quo pendebat cranium, quod convivas mortis admoneret, ut eo largius indulgentiuſque viverent. (Vide Scaligeri lib. ii. Auſon. lect. c. xxvi.) Vetus Gloſſarium : Θόλος, *teſtudo.* Suidas : Θόλος, οἶκος περιφερής. καὶ τοῦ πρυτάνεις ἑστιῶντο. &c. Philander ad quartum Vitruvii hæc adnotavit: *Tholus eſt ædificii camera, quæ altius creſcens rotundâ formâ in faſtigiatum cacumen deſinit, à quo* Πάνθεον θολοειδὲς *ſcripſit Dion lib.* liii. *Re enim verâ Pantheum eſt hemiſphærio tectum, hoc eſt, circulatâ camerâ, inq; medio hemiſphærio lumen ad circinum factum. Aliàs eſt teſtudinis umbilicus, id eſt, veluti ſcutum in medio tecto, quo trabes omnes conveniunt, ubi dona ſuſpendebantur, auctore Servio* ix. *Æn.*

Quamquam poſſit nimis laxum videri & vagum de magna urbe loquentem referre in Triclinii tholo hoc aut illud pictum haberi. De villa aliqua tolerabilius ſit. Sine dubio itaque indicare voluit Auſonius Palatium Treverenſe : aut alicujus ædes in quibus illud Triclinium. Eum Zoilum appellant veteres codices, non Æolum. Atque ita repone. *Scriverius.*

In Lugentibus campis.] Virgilius lib. vi. divini operis:

> *Nec procul hinc partem fuſi monſtrantur in omnem*
> *Lugentes campi. Sic illos nomine dicunt.*
> *Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,*
> *Secreti celant calles, & myrtea circum*
> *Silva tegit. curæ non ipſa in morte relinquunt.*

Nevos

meum. Nævos noſtros & cicatrices amamus: nec ſoli noſtro vitio peccaſſe contenti, affectamus ut amentur. Verum quid ego huic Eclogæ ſtudioſè patrocinor? certus ſum, quodcunque meum ſcieris, amabis: quod magis ſpero, quam ut laudes. Vale.

Nævos noſtros & cicatrices amamus.] Hoc adagio ſignificatur, turpitudinem noſtram, vitia, ineptias noſtras nobis placere. *Nevum* autem, non *nævum* ſcripſit, puto, Eraſmus in proverbio, *E nevo cognoſcere.*

Huic eclogæ patrocinor.] Defendo hanc meam eclogam. Eſt *ecloga* Græcum ἐκλογή. quod exponit electionem vetus Gloſſarium: ſed quæ poëmata Theocriti εἰδύλλια, βουκολικά que vulgo inſcribuntur, ac Virgilii Bucolica, hæc antiqui Grammatici *Eclogas* quoque vocant, veluti Servius in tertium, ſeptimum, nonum, eorum Virgilii carminum. *Eclogas* etiam Porphyrio vetus Horatii commentator, Horatii nuncupat *Epiſtolas* & *Satyras*, in epiſtolam ſeptimam libri primi, & in Satyram tertiam, quintam, ultimam ſecundi Sermonum: ac Auſonius *Odas* in præfatione Griphi. Hinc *Eclogarium* in titulo Dodecaſtichi de diebus ſeptimanæ. *Vinetus.*

Vale.] Addunt quidam libri, *ac dilige parentem.* Cæterum de Hoc Auſonii filio Gregorio, quem Georgium Jodoci Badii exemplaria nuncupant, legere licebit, carm. Parentalium IX.

AUSONII
CUPIDO CRUCI-AFFIXUS.

AERIS in campis, memorat quos Muſa Maronis,
Myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,
Orgia ducebant Heroides: & ſua quæque,
Ut quondam occiderant, leti argumenta gerebant,

Errantes

Aëris in campis.] Virgil. lib. VI. fine.

Sic tota paßim regione vagantur.
Aëris in campis latis, atque omnia luſtrant.

An quod inanis tota illa plaga ſit, corporibus carens, animaſque & umbras aërias eorum vice habeat, & aëre vacuo diffuſa ſit & obſeſſa? aërem enim inane appellari, nō eſt inuſitatum. Quin inanitas de mari etiam dicitur. Plin. lib. VI. c. I. *Non fuerat ſatis Oceano ambiſſe terras, & partem earum aucta, inanitate abſtuliſſe.* Nā male *immanitate* ſcribitur. An verò quod in ditione ſint Ditis, regiones atræ & caliginoſæ, id eſt aëriæ? poëtæ autem Græci ἠερόεντα quoque κέλευθα, id eſt, vias aërias appellant, quæ ad Orcum ferunt. *Turnebus.*

Myrteus lucus.] *Sylva Myrtea* Virgil. lib. VI. Eſt *Myrtus* arbor ſacra Veneri.

Errantes silva in magna, & sub luce maligna,
Inter arundineasque comas, gravidumque papaver,
Et tacitos sine labe lacus, sine murmure rivos.
Quorum per ripas nebuloso lumine marcent
Fleti olim regum & puerorum nomina flores,
Mirator Narcissus, & Oebalides Hyacinthus,

Et

Veneri. Virgil. in Melibœo,

Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.

Hic autem est, quæ *παρίσωσις* appellatur Eustathio, *πάρισον* & *ὁμοιοτέλευτον* Rutilio, Quinctiliano, Aquilæ. Sunt enim *πάρισα*, sive *ὁμοιοτέλευτα*, vel *ὁμοιοκατάληκτα* campis & *Maronis*, *amentes* & *amantes*: qualia reperies multa passim. Cæterum priores etiam poëtæ eadem figura libenter usi reperiuntur. Homerus in prima Odysseæ rhapsodia,

Ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο.

Virgilius Eclog. II.

Dixit Damœtas, invidit stultus Amyntas.

Ovid. I. Fastor.

Ora vides Hecates in tres vergentia partes.

Vinetus.

Sub luce maligna.] Virgil. lib. VI. vers. CCLXX.

* *Ibant obscuri sola sub nocte per umbras,*
Perque domos Ditis vacuas & inania regna.
Quale per incertam lunam sub luce maligna
Est iter in sylvis, ubi cœlum condidit umbra
Iuppiter, & rebus nox abstulit atra colorem.

Luce maligna; ubi Servius, *Obscura. Nam malignum est propriè angustum: ut aditusque maligni, id est, minores, obscuri. Sane sciendum Lunæ, licet minoris, commemoratione, ostendere cum fuisse illic aliquid lucis. Nam aliter omnia, quæ dicturus est, videre non poterant.*

Mirator Narcissus.] Ausonius Epigr. XCV. de Narcisso sui ipsius amore capto:

Si cuperes alium, posses, Narcisse potiri.
Nunc tibi amoris adest copia: fructus abest.

De eodem Epigr. XCVI.

Quid non ex hujus formâ pateretur amator,
Ipse suam qui sic deperit effigiem.

De Insano Narcissi amore atque in florem sui nominis transformatione, legendus Ovid. III. Metamorph.

Oebalides Hyacinthus.] Oebali filius, Regis Laconiæ, quæ & Oebalia ab illo apud Virgilium, & Oe-

baliæ

Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis,
Et tragico scriptus gemitu Salaminius Æas.
Omnia, quæ lacrymis & amoribus anxia mœstis,
Exercent memores, obita jam morte, dolores,
Rursus in amissum revocant Heroidas ævum.
Fulmineos Semele decepta puerpera partus
*Deflet, & ambustas * latera per inania cunas*
Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.

Irrita

baliæ hinc Amyclæ in epistolæ vicesimæ-quinctæ versu vicesimo-sexto. Hyacinthus autem Phœbi Apollinis amores in versu sexagesimo-nono Technopægnii, mutatur in florem libro decimo Metamorphoseon Ovidii, & Crocus quarro. Adonidis vero cruor eodem decimo & Ajacis tertio decimo. *Vinetus.*

Et tragico scriptus gemitu.] αἶ αἶ, id est, heu heu, gementis, querentis, dolentis vox: quales in quibusvis Tragœdiis frequentes, non solum in illis de Ajace. Qui autē Latinis Ajax, Græcis Αἴας & Αἴαντος, unde hic *Æas*: quod nomen ex tragica illa voce αἶ αἶ geminata factum videtur: quam Hyacintho flori (in eum puer Hyacinthus primus deinde Ajacis cruor conversus fuit) inscripsit Apollo, dicente Ovidio,

Non satis hoc Phœbo est. is enim fuit auctor honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscripsit: & αἶ αἶ
Flos habet inscriptum: funestaque littera ducta est.

Inter Heroum Epitaphia est Ajacis tertium. *Salamis* autem est insula maris interni, patria Ajacis: unde *Salaminius. Idem.*

Fulmineos Semele decepta puerpera partus
*Deflet, & ambustas * latera per inania cunas, &c.*] Legendum omnino:
Deflet, & ambustis laterum per inania cunis
Ventilat, ignavum simulati fulminis ignem.

Τὸ *fulminis* Mariangelus Accursius observavit in M.S.C. cod. cum legeretur antea *fulguris*. Quod temerè fortassis non irrepsit; sed genuinum ipsius Poëtæ est. Non enim nocentissimum fulmen Semele immissum, sed mitius quoddam & secundum: referente Ovidio in hac Fabula Metam. lib. III. * *Latera per inania.* Vinetus inter alia adhunc locum, *vereor*, inquit, *ut ne hic latera pro alio aliquo verbo sit suppositum.* Editiones quædam interjecerunt *hac*: *latera hac per inania.* Quæ nullam sane bonam sententiam efficere monuerunt viri docti, leguntque:

——— ambustas lacerans per inania cunas.

Ter inania, interpretantur *Aëris* tui *campis*. Ad quæ Claudii Salmasii hanc Notam in schedis meis inveni: Lacerare, inquit, potius quàm

redin-

Irrita dona querens, sexu gavisa virili,
Mœret in antiquam Cœnis revocata figuram.
Vulnera siccat adhuc Procris, Cephalique cruentam
Diligit & percussa manum. Fert fumida testa
Lumina Sestiaca praeceps de turre puella.

Et

redintegrare locum mihi videntur qui *lacerans* legunt. Nescio etiam quid sit *ventilare fulminis ignem.* An fulmen ut ignis vulgaris potest ventilari? Sed nec *ventilare* heic accipiendum proventulum facere, & flabello ignem excitare. *Ventilare* est in altum jactare, ut faciunt qui *ventilare arma* dicuntur Quintiliano: & *ventilare astivum aurum digitis sudantibus* Juvenali. Nunc te judicem appello, an non melius sic restitui possit:

Deflet, & ambustas latè per inania cunas
Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Ventilat latè per inania cunas ambustas simulati fulminis ignavo igne. Hæc ille. Festiva admodum videtur acerrimi Boxhornii nostri conjectura, sub manu nata:

Deflet, & ambustas iterum per inania cunas
Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Iterum, nempe in pictura. *Scriverius.*

Mœret in antiquam Cœnis revocata figuram.] Cænis compressa ab Neptuno, sexus mutationem impetravit. ac Cæneus adpellata est. Qui tamdem pro Lapithis adversus Centauros decernens, cum invulnerabilis stupri compensatione factus foret, arboreis oppressus trabibus, in avem commutatus dicitur. Scribit Ovidius lib. XII. Met. Sunt qui eum dicant post mortem pristinæ formę redditum. Ut Virgilius in VI. (quem sequutus hic noster est:)

---- *Et juvenis quondam, nunc fœmina Caneus,*
Rursus & in veterem fato revoluta figuram.

Accursius.

Procris.] Hanc in frutetis latentem pro fera Cephalus maritus interfecit. v. Ovid. Hygin. Serv. in VI. Æn.

Fert fumida testa Lumina, &c.] Notat Mariangelus quosdam legisse, *fert fumida testem* L. Hoc est, consciam Herus ac Leandri amorum lucernam. Λύχνον adpellat Musæus. Ignoscat amicus mihi Belga alti vir ingenii, si ferre non possum, *fumida tadæ lumina*. Testa singulam lucernam significat. Virgil. in Georgicis:

Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ
Nescivère hyemem, testa cum ardente viderent
Scintillare oleum. ----- ----

Avienus in Prognosticis Arateis:

Etsi

Et de nimboso saltum Leucate minatur

Mascula

Et si nocturnis ardentibus undique testis
Concrescant fumi, si flammeus emicet ignis
Effluus. ----- *Arato* λύχνα.

Prudentius Cathemerinon v. Hymno, ad incensum cerei Paschalis, sive, ad incensum lucernæ:

---- ---- *seu cava testula*
Succum linteolo suggerit ebrio:
Seu pinus piceam fert alimoniam.

Lampades & testæ ejusmodi figulinæ extant innumeræ apud Antiquarios: quotidieque effodiuntur. Possum ego aliquot ostendere. longe plures in supellectile Romana Neomagi in Bataviâ & alibi erutas accuratissimus Joannes Smetius. Et non ita pridem DE LUCERNIS VETERUM doctissimum Commentarium edidit Clariss. Fortunius Licetus. Sustine itaque emendandi pruriginem. *Scriverius.*

Et de nimboso &c.] Menander de eadem:

— — τὴν ὑπέρκομπον
Θηρῶσα Φάων', οἰστρῶντι πόθῳ
Ῥίψαι πέτρας ἀπὸ τηλεφανοῦς.
Ἀλλὰ κατ' εὐχὴν σὴν δέσποτ' ἄναξ.

Ita enim legendum apud Strabonem, & distinguendum. *Masculam* vocat, quia, cum femina esset, præcipitem se dedit ex illo saltu, ex quo tantum solebant viri sese impatientia amoris jaculari. Nam propterea dicebatur locus ille ἅλμα τῶν ἐρώντων, non ἅλμα τῶν ἐρωσῶν. unde *saltus viriles* vocat Statius. Horatius & Ausonius nostri vocant eam *masculam*. nam sanè doctissimus Turnebus id non videtur satis assecutus esse. Primus omnium, ut ait Strabo, Cephalus ex ea petra sese præcipitavit, cum Ptaolan impatienter amaret. Sed concedant mihi lectores, paulum ex Auson. castigat. respirem, & quædam de Leucate petra, & de saltu illo dicam, nunquam antehac audita, ex auctore nondum in vulgus edito, Ptolomæo filio Hephæstionis ἐν τῷ εἰς πολυμάθειαν καινῆς ἱστορίας. Apud illum igitur quæritur, cur apud Bacchyliden Silenus dixerit, *Leucada à Leuco Vlyssi filio cognominatam fuisse: qui Zacyntho erat, & ab Antipho interfectus fuit.* Eum igitur Leucatæ Apollinis templum condidisse. Ibi petram esse vicinam Leucadem, à qua qui saltu se mitterent, amoris insania liberari. Caussam hanc ex media historia assignat: Venerem scilicet post mortem Adonidis sedulo eum ubique terrarum perquisivisse: tandem eum Argis Cypri in æde Apollinis Erithii invenisse. Et cum impotentiam amoris sui Apollini patefecisset, ab ipso ad Leucadem petram deductam jussu Apollinis sese è specula deorsum misisse. quo facto, morbo amoris defunctam fuisse. Cum caussam rei quæreret: Apollinem respondisse: sese crebro observasse,

Jovem,

Mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis.
Harmoniæ cultus Eriphyle mœsta recusat,
Infelix

Jovem, quoties Junonem impotenter deperiret, ibi solitum sedere, & vi mali levari. Sed & Artemisiam illam, post viri Mausoli mortem, contemptam a Dardano Abydeno, quem non patienter ardebat, dormienti adolescenti oculos effodisse. Cum tamen ne hac quidem injuria morbus remitteret, remedium à petra quæsivisse. Sed frustra fuit. Nam ex eo saltu periit: ibique sepulta fuit. Simili ter & Hippomedontem Epidamnium propter amorem pueri nescio cujus sese ex eadem petra jecisse, sed nihilominus ipsum periisse. Refert & de Nicostrato Comico, eo saltu levatum amore Tettigideæ Myrinensis. Addit Maceten Buthrotium Λευκοπέτραν vulgo cognominatum fuisse, quod quater cum saltum expertus esset: & quater hoc remedio amore caruisset. Innumeros præterea idem expertos. In his senem Bulagoran Phanogoriten, cum amasset Diodorum tibicinem. Rhodopen etiam Emissenam, quæ geminos fratres ex satellitio Antiochi regis amabat, cum vicissim ejus ab illis nulla ratio haberetur, animi impotem sese jecisse, & animam edidisse. Adolescentibus nomina erant Antiphonti, & Cyro. Charinus vero Jamborum poëta amavit Erotem Regis Eupatoris à poculis. Et cum fabulæ de saltu Leucadis fidem haberet, sese præcipitem misit: & crure fracto doloris cruciatibus periit. Ac inter efflandum animam hos lepidissimos ac elegantissimos Jambos in medium jecit.

Ἔῤῥοις πλανῆτι, καὶ κακὴ πέτρη Λευκάς.
Χαρῖνον αἲ αἲ τὴν ἰαμβικὴν μοῦσαν
Καταφλέξασα τῆς ἐλπίδος κενοῖς μύθοις.
Τοιοῦτ' Ἔρωτος Εὐπάτωρ ἐρασθείη.

Quin & Nereum quendam Catinensem ex amore Atticæ nomine mulieris Athenis natæ sese præcipitasse. & non solum amore solutum fuisse: sed etiam vivum incidisse in rete jaculum, in quo simul cum risco auri pleno in terram extractus fuit. Cum eo nomine piscatori, qui se extraxerat litem intenderet, aurum illud ad se pertinere: casu enim sibi obvenisse: noctu ab Apolline monitum ab incœpto destitisse. An non satis haberet, quod citra vitæ periculum à morbo amoris liber esset? quare, si saperet, de alieno auro litem ne moveret. *&c. Scaliger.*

Harmoniæ.] *Harmonia* hæc, & *Harmonie*, Martis & Veneris filia ex adulterio. *cultus*, i. e. segmenta & monile: quod eodem fuisse fato fortunaque cum equo Sejano, & auro Tolosano, memoriæ proditum est. Quisquis enim illud habuit, possedítque novo ac miserando exitio ipse cum sua familia periit. Tale namque Veneris maritus Vulcanus.

---- *Ut prisca fides. Mavortia longa*
Furta dolens, capto postquam nihil obstat amori

Infelix nato, nec fortunata marito.
Tota quoque aëriæ Minoia fabula Cretæ,
Picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
Pasiphaë nivei sequitur vestigia tauri.
Licia fert glomerata manu deserta Ariadne.
Respicit abjectas desperans Phædra tabellas.
Hæc laqueum gerit: hæc vacuæ simulacra coronæ.
Dædaliæ pudet hanc latebras subiisse juvencæ.
Præreptas queritur per inania gaudia noctes

Laoda-

Pœna, nec ultrices castigavere catenæ,
Harmonies dotale decus, sub luce jugali
Struxerat. ----- -----

Ejus itaque fatum, quæ prima illud collo induit, prima probavit ipsa Harmonia in serpentem cum viro Cadmo mutata: mox Semele, Jocasta, & aliæ. Vide Stat. poëtam secundo Theb. Athenæum lib. VI. Rhodiginum lib. XII. c. XIII. *Vinet.*

Eriphyle mœsta,] Dixit Virgilius lib. VI. *Mœstamque Eriphylem.* & narrat Lactantius ad jam allegatum Papinii locum eam ultimo usam hoc ornatu. Vid. Hygin. c. LXXIII. Athen. lib. VI. c. IV. Pausan. in Arcadicis. Fabula sic habet. Amphiaraus vates sciebat, si ad bellum Thebanum proficisceretur se illic periturum. occultavit itaque se conscia Eriphyle uxore. Adrastus autem rex Argivorum, quum generum Polynicen (de quo & fratre est Epigramma cxxx.) in eo negotio adjuvare vellet, acceptum ab eo monile illud, sorori Eriphylæ obtulit, ut indicaret maritum, quod lubens illa accepit, &, ut ait Sulpitius Lupercus in Elegia de avaritia, *latebras viri patefecit sui*, Proficiscens ergo ille ad id bellum, filio suo Alcmæoni mandavit, ut post suam mortem supplicium de matre sumeret: quod fecit ille sedulo.

Minoia fabula] Quæ ad Minoëm regem Cretæ insulæ aëriæ & altæ, pertinet: ut quæ sit de Pasiphaë uxore, & filiabus Ariadne & Phædra. *Vinetus.*

Licia] filia. Andrageo filii mortem Minos ulturus, bellum intulit Atheniensibus, & vicit. Victis hanc statuit pœnam, ut unoquoque anno septenos liberos suos Minotauro edendos mitterent. Theseus Atheniensis patriæ vicem dolens, in Cretam venit: cujus amore capta Ariadne Minois filia, docuit, quomodo *cæca regens filo vestigia*, labyrinthum ingressus, Minotaurum interficeret. Quod quum esset factum, Ariadne ejusque sorore Phædra raptis, victor Athenas rediit. Ariadnen tamen in Naxo, quæ & Dia, insula, dormientem reliquit: unde est illa apud Ovidium Ariadnes ad Theseum epistola. Fabulam narrant Hyginus, & Serv. in VI. Æn. *Idem.*

Phædra.] v. Supr.

Laodamia

Laodamia duas, vivi functique mariti.
Parte truces alia, strictis mucronibus omnes,
Et Thysbe, & Canace, & Sidonis horret Elisa.
Conjugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hospitis ensem.
Errat & ipsa, olim qualis per Latmia saxa
Endymioneos solita affectare sopores,
Cum face, & astrigero diademate Luna bicornis.
Centum aliæ veterum recolentes vulnera amorum,
Dulcibus, & mœstis refovent tormenta querelis.
Quas inter medias, furvæ caliginis umbram
Dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
Agnovere omnes Puerum: memorique recursu
Communem sensere reum. quamquam humida circum
Nubila, & auratis fulgentia cingula bullis,
Et pharetram, & rutilæ fuscarent lampadis ignem:

Agnoscunt

Laodamia] A casti Thessaliæ regis filia.

Duas noctes.] Scilicet unam vivi mariti Protesilai, quando cum aliis ille Græcis in Phrygiam navigavit, ubi omnium primus est interfectus, sicut habet ejus epitaphium inter Heroica XII. & alteram functi, mortuique viri, quando Laodamia quum audivisset ipsum periisse, petiit à diis, ut diem unum (sic scribit Lucianus in dialogis mortuorum) vel tres horas (ita Hyginus) reviviseeret, quo videre & colloqui sibi liceret. quod impetravit. reliqua, & quo pacto ipsa se combusserit, ex Hygino cognosces. *Idem* V. quæ ad Catull. adnotamus.

Thisbe.] Vid. Ovid. lib. IV. Metamorph.

Canace.] Fuit hæc Æoli ventorum regis filia. quæ misso à patre gladio se interfecit, quum ex suis & fratris nefandis amoribus concubituque natus puer esset. Hyginus. Canaces litteræ Macareo apud Ovidium.

Sydonis horret Elisa.] Elisa Dido gladio incubuit. De qua præter Ausonii Epigr. CXI. & ἀδέσποτον Anthologiæ lib. IV. Virgil. in Æneid.

Latmia saxa] *Latmus*, mons Cariæ Ciceroni in Tusculana prima, Endymionis a Luna. ut ferunt, quondam adamati fabula nobilis. Nam Endymionem illic a Luna consopitum putant, ut dormientem oscularetur. Meminit Lucianus fabulæ cum alibi, tum in dialogo quodam Veneris & Lunæ. Erasmus in proverbio *Endymionis somnus*, Hyginus, Fulgentius, Scholia vetusta in IV. Argonauticôn Apollonii, & Ausonius ipse rursus in Ephemeride. *Idem.*

Auratis fulgentia cingula bullis] Ita scripsimus ex editione Leodegari

Agnoſcunt tamen: & vanum vibrare vigorem
Occipiunt: hoſtemque unum ſua non loca nactum,
Quum pigros ageret denſa ſub nocte volatus,
Facta nube premunt trepidantem & caſſa parantem
Suffugia, in cœtum mediæ traxere catervæ.
Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco,
Invidioſa deûm pœnis. cruciaverat illic
Spreta olim memorem Veneris Proſerpina Adonim.
Hujus in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem,
Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Afficiunt. Reus eſt ſine crimine judice nullo
Accuſatus Amor. ſe quiſque abſolvere geſtit:
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.

Cunctæ

gari à Quercu, qui poëma hoc inter flor. Epigramm. edidit, & ex ſententia Pet. Scriverii, qui hoc modo locum hunc reponendum cenſebat.

Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco.] Duplex genus crucium ſtatuo, *Simplex* & *Compactum*. Illud voco, *cùm in uno ſimplicique ligno fit affixio, aut infixio.* Quæ Crux, meo judicio, prima fuit, & in aliam ſpeciem à rudi hac ventum. Nam alias ad arborem ſive ſtipitem alligabant figebantve hominem: ut in *Cupidine crucifixo* Auſonii, quem arboris ſtipite appenſum, non manibus expanſis, ſed à tergo devinctis; pedibuſque non clavis, ſed funibus ſubſtrictis deſcribit, *Eligitur*, &c. *Lipſius.*

---- ---- ---- *Cruciaverat illic*
Spreta olim, memorem Veneris, Proſerpina Adonim.]
Auſonius fabellam aſpicit, quæ eſt iſta. Venus jam olim puerum hunc deamaverat, & ut ſola frueretur, clam depoſuerat apud Proſerpinam. Sed hæc mox in eadem flammâ: ac repetenti Veneri negat dare. Lis eſt, itur ad Jovem. Ille rem ſic componit, ut Adonis, quod ad uſum, in tres anni partes ſecaretur. Primâ, ut Adonis Adonidis eſſet: ſecundâ, ut Veneris: tertiâ Proſerpinæ. Acquieverunt. Sed enim Adonis pronior in Venerem, ſuum quoque trientem illi tribuit. Hæc Appollodorus lib. III. Biblioth. Ergo iſtud eſt, quod Proſerpina nunc cruce vindicat. Theocritus & ipſe huc aſpexit Eidyll. XV. *Vide Lipſium de Cruce.*

---- ---- ---- *ſe quiſque abſolvere geſtit:*
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.]
Hæc eſt vetuſti exemplaris ſcriptura, teſte Mariangelo. Mihi ſincerior videtur altera lectio:

ſe

Cunctæ exprobrantes tolerari insignia leti
Expediunt. hæc arma putant. hæc ultio dulcis.
Ut quo quæque perit, studeat punire dolorem.
Hæc laqueum tenet, hæc speciem mucronis inanem
Ingerit. illa cavos amnes, rupemque fragosam,
Insanique metum pelagi, & sine fluctibus æquor.
Nonnullæ flammas quatiunt, trepidoque minantur
Stridentes nullo igne faces. rescindit adultum
Myrrha uterum lacrymis uventibus: inque paventem
Gemmea fletiferi jaculatur succina trunci.
Quædam ignoscentum specie, ludibria tantum
Sola volunt: stilus ut tenuis sub acumine puncti

Eliciat

---- ---- ---- *se quisque absolvere gestit,*
Transfert & proprias aliena in crimina culpas.

Porrò particula, *Quisque*, non commutāda videtur in *Quaque*: licet ad *Heroïdas* hoc genere referri posse, nō appareat. Cum enim & in Monosyllabis (*Technopægnii vers.cxii.*) particulam *Quis* dixerit genere neutro,

Quis fluitat pelago. quod non natat in fluvio? pix.

Affirmaverim potius talia eo modo posuisse eum, ut à Vetustioribus poni consuevit. Ennins: *Quis tu es mulier?* Terentius in Eunucho, *Illarum neque quisquam te novit.* Et Donatus ait. *Quisquam* multis ptobari exemplis etiam fœmino genere Veteres protulisse. Ita ut in numeris & generibus hæc Prænomina infinita sint. Priscianus quoque ac Nonius ajunt, *Quis* & *Quisquam* communis esse generis, authoritate Veterum, ut apud Græcos. Ex JC.torum etiam sententiâ de Verborum significatione, *verbum hoc*, Si quis, *tam masculos, quam fœminas complectitur. Accursius.*

---- ---- ---- *Rescindit adultum*
Myrrha uterum lacrimis lugentibus: inque paventem
Gemmea fletiferi jaculatur succina trunci.]

Jamdudum est qnod scripseram, *lacrimis lucentibus*; ad myrrham ipsam & gemmea succina respiciens. Et nunc animadverto in hunc Ausonii locum verba isthæc annotasse Mariangelum in Diatribis suis. Sunt, inquit, codices qui servant, lacrimis vigentibus, contra syllabæ rationem: sed scribendum fortasse, *lacrimis lucentibus*. Ecce conspirantem habeo doctissimum virum. Nuper vero tentabam ex vestigiis scriptæ lectionis, *lacrimis urgentibus*. Myrrha arbor abundantia & copia myrrhę & lacrimarum adultum & distentum uterum rumpit, sudatque myrrham. Ovid. Metam. lib. x. fab. ix.

Cum

Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.
Aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
Ipsa etiam simili genitrix obnoxia culpa
Alma Venus, tantos penetrat secura tumultus.
Nec circumvento properans suffragia nato
Terrorem ingeminat, stimulisque accendit amaris
Ancipites furias: natique in crimina confert
Dedecus ipsa suum: quod vincula cœca mariti,
Deprenso Mavorte, tulit: quod pube pudenda
Hellespon-

Cum tandem terrâ requievit fessa Sabaâ,
Vixque uteri portabat onus. & post aliquot versus.
Iamque gravem crescens uterum praecinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrimis, stillataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur avo. &c.
Dat gemitus arbor. lacrimisque cadentibus humet.

Legit apud Ausonium Cl Salmasius, *lacrimis ingentibus.* & in epistola sua adme hoc erudirum scholion attexit: Filius medici non potuit ignorare duo esse myrræ genera, unum ἁδρόβωλον, alterum μικρόβωλον. Illud glebis ingentibus. hoc minoribus, cujus meminit Dioscorides. At Myrra hîc quæ lacrimas suas in lapidem congelatas, quæ succina gemmea hîc vocat Ausonius, in Cupidinem erat jaculatura, grandioribus guttis præoptavit sudare, ut plus mali nempe facerent Cupidini, quàm si parvas & μικροβώλους jaculata esset. Ideo certè uterum laxavit grandioribus lacrimis τοῖς ἁδροβώλοις, quia his vice saxorū imperere parabar Cupidinem. Hæc ille. *Scriv.*

Deprenso Mavorte tulit.] In Gripho Ternario, vers. XXVII.

---- ---- ---- *Ter clara instantis Eoi*
Signa canis servus deprenso Marte satelles.

Martis cum Venere dormientis fabulam narrat Lucianus in Somnio seu Gallo; Quidam quondam fuit Marti deo belli in deliciis adolescens formosus Ἀλεκτρυών, Sic gallum gallinaceum vocant Græci. Mars quotiens ad Venerem deam Vulcani conjugem noctu veniebat, quia timebat Solem, ne se deprehenderet cum eâ, & Vulcano nunciaret, Alectryonem secum adducebat. eum foris ad ostium jubebat observare, quùm Sol emergeret. Ceterum quadam nocte somnus Alectryonem oppressit, nec advenrantem Solem sensit, qui Martem cum

Hellespontiaci ridetur forma Priapi.
Quod crudelis Eryx, quod semivir Harmaphroditus.
Nec satis in verbis. roseo Venus aurea serto
Mœrentem pulsat puerum, & graviora paventem.
Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expreßit crebro Rosa verbere: quæ jam,
Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.
Inde truces cecidere minæ: vindictaque major
Crimine visa suo Venerem factura nocentem.
Ipsæ intercedunt Heroides, & sua quæque
Funera crudeli malunt adscribere fato.

Tum

cum Venere deprehendit. Rem Vulcano statim renuntiavit; qui accurrit continuò, retibus adulteros implicuit; & sic vinctos, ceteris Diis ad id spectaculum convocatis, ostendit;

---- ---- ---- qui risere, diuque;
Hæc fuit in toto notißima fabula cælo,

ut scribit Ovid. IV. Metam. vers. clxxxIX. Suo itaque satelliti & excubitori Mars graviter ob istum veternum iratus, ex homine fecit avem cum galeâ & cristâ suâ, ceterisq; quibus tum excubabat armis. Ex eoque *Martiales aves*, miseri scilicet illius Alectryonis genus, avito periculo & pœna sapientes, vigilantiores fuerunt, diligentioresque ad Solis adventum diis omnibus hominibusque prænunciandum diu ante quam exoriatur. *Vinetus.*

Hellespontiaci.] V. N. in Petron.

Eryx.] Veneris & Butæ filius. quod jam alibi adnotatum.

Semivir Hermaphroditus.] Epigr. lxvIII. de iis quæ sexum mutarint:

Vidit Semivirum fons Salmacis Hermaphroditum.

Semimarem dixerat Ovidius, tãtùm non mollem & enervem, sed etiam qui utrumque gereret sexum. Fuit hic Mercurii & Veneris filius:

Cujus erat facies, in quâ materque paterque
Cognosci posset. nomen quoque traxit ab illis.

Nam Ἑρμῆς Mercurius, Ἀφροδίτη Venus Græcis nominatur. Ovid. IV. Metamorph. sic de Salmacidis & Hermaphroditis coïtu canit:

Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex: nec femina dici
Nec puer ut poßit. neutrumque & utrumque videtur.

Vide & Epigr. xcvIII. Ausonii, ut & epigr. xcIX. *Salmacis* est Nympha, & fons Cariæ, de quo Vitruvius lib. II. c. VIII. *Vinetus.*

Traxit rutilum &c.] Dictum jam ad Pervig. Veneris.

Tum grates pia Mater agit. ceſſiſſe dolentes,
Et condonatas Puero dimittere culpas.
Talia nocturnis olim ſimulacra figuris
Exercent trepidam caſſo terrore quietem.
Quæ poſtquam multa perpeſſus nocte Cupido,
Effugit. pulſa tandem caligine ſomni
Evolat ad ſuperos, portaque evadit eburna.

Portaque evadit eburna.] Dixit Virgilius lib. VI. admirandi operis:

Sunt geminæ Somni portæ: quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto:
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes.
His ubi tum natum Anchiſes, unaque Sibyllam
Proſequitur dictis: portaque emittit eburna.

Adi quoque Auſonium in extrema Ephemeride. Muret. lib. XI. c. VII. Macrob. lib. I. in ſomn. Scip. c. III. De *porta eburna* quoque Horat. lib. III. od. XXVII. De *Cornea*. Propert. lib. IV. eleg. VII.

Ejuſdem ROSÆ.

VER *erat: & blando morientia frigora morſu*
Spirabat croceo mane revecta dies.
Strictior Eoos præceſſerat aura jugales,
Æſtiferum ſuadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua compita in hortis,
Maturo cupiens me vegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas
Pendere, aut olerum ſtare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas,
Et cœleſtis aquæ pondere tunc gravidas.
Vidi Pæſtano gaudere roſaria cultu,
Exoriente novo roſcida Lucifero.
Rara pruinoſis canebat gemma frutetis,
Ad primi radios interitura die.

Ambigeres,

Ambigeres, raperet ne ROSIS *Aurora ruborem,*
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum:
Sideris & floris nam domina una Venus.
Forsan & unus odor; sed celsior ille per auras
Difflatur: spirat proximus iste magis.
Communis Paphie dea sideris, & dea floris,
Præcipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat, quo se nascentia florum
Germina comparibus dividerent spatiis.
Hæc viret angusto foliorum tecta galero:
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi fastigia celsa obelisci,
Mucronem absolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuabat amictus,
Iam meditans foliis se numerare suis.
Nec mora; ridentis calathi patefecit honorem,
Prodens inclusi semina densa croci:
Ac modò quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitivâ ætate rapinam;
Et dum nascuntur, consenuisse ROSAS.
Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.
Tot species, tantosque ortus, variosque novatus,
Una dies aperit; conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum est.
Ostentata oculis illicò dona rapis.
Quam longa una dies, ætas tam longa ROSARUM;
Quas pubescentes juncta senecta premit.
Quam modò nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.

Sed benè, quod, paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipsa suum.
Collige, virgo, rosas, dum flos novus, & nova pubes
Et memor esto, ævum sic properare tuum.

Y.

PER ANGUSTA AD AUGUSTA.

VEr juventæ florulentum quisquis instar Herculis
Transigit, callemque dextrum litteræ biverticis
Rupium septum salebris, senticetis horridum,
Carduisque aculeatis pullulantem perpetim
Calcat indefessus heros; & sinistrum tramitem
Liliis amaracoque, sesamo & papavere,
Et marini roris umbrâ blandientem; gemmeis
Venulis paßim pavitum, & huberantem nectaris
Fonte, lactis flore, mellis rore, dote sacchari,
Spernit, execratur, odit pejus aspide & cane:
Hunc beat triumphus olim, Lerna cedit centiceps;
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Qui voluptatum latebras sordidas lactantium,
Atque Sirenum dolosas cantilenas præterit,
Ac Ulysses alter aures cereo repagulo
Obstruit, Circesque pocla toxico manantia
Spectat, & spectando ridet irretorto lumine:
Huic canore, & tibiarum non nocet poppysmatis
Blanda Siren, fœta Circes pocla non inebriant;
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Læta qui Colonus arva sulcat, occat, pastinat,
Et laborato novali sparsa jactat semina:
Post screatus, Sisyphique saxeas molestias
Demetitque, colligitque mergites uberrimos,

Et

Et catenato labore fructibus fruiscitur
Comparatis, in sinuque gaudet, atque subsilit:
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Qui relictâ illiberalis sordidique pegmatis
Subulâ, ligone, stivâ, malleo, mortario,
Atque pano verminoso, & forficis porrigine,
Se theatro Apollinari dedicatum consecrat;
More apisque (quæ liquore cellulas Hymettio
Stipat, & fucos nocentes arcet à præsepibus,
A favisque) bombilando jugiter circumvolat
Per vireta, per roseta, prata per ridentia,
Floreosque per mæandros. areasque fertiles
Phocidos, Parnasiique collis, atque pallidæ
Ora poculis refertis Hippocrenes proluit:
Huic merum, rigente fuco, mel favique suppetunt;
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Paginam viam Salutis qui sacrati Codicis,
Phosphoro surgente manè lucis almæ nuntio,
Ingruente prodromoque noctis hesperugine,
Volvit ardens & revolvit sedulo conamine;
Et Creatoris secundùm jussa sancta criminis
Purus, integerque vitæ vivit usque, & ambulat,
Fundit hymnos atque psalmos, gratiasque debitas,
Evehitque ad astra cœli Conditorem laudibus,
Et rudes commilitones fraudis expers edocet
Veritatis & Salutis æviternæ semitam:
Hic in his terris Olympum luculentum possidet.
Et monarcha Μακροκόσμῳ μικρόκοσμος *imperat;*
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Cui Themis severa curæ est, & senatus legifer,
Cuique Aristides, Lycurgus, Ulpianus, Bartholus
Azo, Baldus cæterique Cæsaris satellites

Examussim

Examussim dedolârunt corda juris asciâ :
Qui clientium medetur Advocatus questubus ,
Et parentibus carentum luctuosas lacrumas ,
Et tori threnos amaros destituti compare
Masurii doctâ rubricâ tollit atque obliterat ;
Imò ubique justum & æquum strenuè defensitat :
Hunc Dice famæ quadrigis celsa ad astra subvehit ;
Huic honores, huic secureis Imperator destinat :

BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.

Quisquis instrumenta Coi call et Æsculapii ,
Atque alumni Pergameni miscet aptè pharmaca ;
Aut adusti mysta Gebri, & Candidatus clibani
Æris aurum in potulentum transfigurat pulverem ,
Efficacibusque succis, & metalli robore ,
Et catenulâ trilice MercurI spirabilis ,
Sulphuris, salisque fretus, nunc phthisin nunc tormina,
Nunc podagræ, nunc cheragræ , nunc furores febrium,
Nunc lupos, cancrosque edaces, nunc abyssos ulcerum ,
Herniasque polyposque, calculique tetrici
Glaream, gravedinemque & fascinum præfisciné.
Sistit, atque frenat, atque stringit, atque perdomat :
Nunc sagace purulenta dexterâ symptomata ,
Pestiumque mille monstra lenit, arcet, enecat :
Hunc manet perenne nomen, horrea huic superfluæ
Copiæ cornu flagellat; merx inaurat Indica :

BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.

Orbitas humaniorum quisquis ardet artium ,
Et fideliter novenis perlitat sororibus ;
Fontibus nunc ex Pelasgis, nunc Latinis in suum
Ducit hortulanus hortum rivulos argenteos.
Nunc Panætii frequentat, nunc Platonis porticum ,
Et Sami, Stoæ & Stagiræ litterata pulpita

Excutit,

Excutit, libat, coërcet, limat atque limitat.
Nunc in hortis, Ramulisque mala Veromanduis
Aurei carpit liquoris, & saporis mustei,
Queis petat picas loquaces, futilesque psittacos,
Queis supercilî supini corda fermento tument.
Nunc Lycéi Lulliani circulos in circulis
Arte subtili volutat, circinat triangulos,
Ritè combinationes litterarum colligit,
Et catè vocabulorum barbarorum interpolans
Mira monstra, mundiore veste nævos obtegit.
Nunc laborat universi scire mundi machinam
Et Dei formata quondam dexterâ miracula;
Spiritus quid sit caduco separatus corpore,
Quidque homo sit, cur creatus, quotque constet partibus;
Quæ fera sylvis; pecusve pascuis inambulet,
Quæque pennarum volatu præpete ales aëra,
Quique pinnarum natatu piscis æquor permeet;
Quas sinu patente tellus bruta gignat arbores,
Herbulasque dædaléa fulgurantes iride;
Quæ metalla eviſceratis delitescant fertilis
Montibus Peruviæ, quas margaritas alveo
Indus eructet profundo, lucidasve gemmulas.
Nunc pares, nunc imparesque calculos Logistices
Supputat, tortosque griphos dividens, multiplicans,
Subtrahens, addensque solvit, & latentes temporum
Scrupulos enodat; Æris detrahit caliginem,
Et jubet constantiore lustra talo currere.
Nunc cylindros angulosque, nunc globos & circulos;
Et soli salique tractus dissitos delineat.
Nunc poli ruspatur orbes, & nivosas Pleiadas,
Et labores & meatus lampadis Phœbëiæ,
Et vicissitudines, quas sphæra luna parturit.

Linguâ

Linguâ & aure nunc sonores Musices; nunc schemata
Optices miranda ocello curioso examinat.
Nunc bases Vitruvianas & columnas erigit.
Cum Renato castra pingit, fabricat testudines,
Arietes, cuniculosque; tela, gesa suggerit,
Atque Achillis Hectorisque jura dat nepotibus.
Nunc penatibus redonat patriis Thucydidem;
Nunc statuta Cyrus alter Atticæ Musæ arripit.
Nunc tuâ, Plutarche, merce cordis ornat scrinium;
Nunc coarctat in minutis copiosum pellibus
Livium, nunc providentem consulit Cornelium:
Nunc Manu pugnace Rhenum tranatans cum Cæsare
Ariovistum lacessit, Ambiorigem fugat,
Et cruore decolorat bellicoso flumina.
Nunc lepore Curtiano mentis aras imbuit;
Nunc tabellarum Sisennæ naufragarum fragmina,
Laminasve bracteatas eruit Sallustii
E situ ævitatis hoste, liberat, recolligit,
Erutasque & liberatas in phalanges diribet.
Nunc amat suävitate Tullii facundiam
Marmoratam, fulmen acris nunc stupet Demosthenis.
Nunc serente cum Catone rusticatur rusticus,
Et maritat amputando vitium propagines;
Mox oves macras saginat pascuis Bœotiis,
Et Theocriti Menalcam, Tityrumque fistulâ
Accubans fagi sub umbra provocat septemplice.
Mox pedissequus Dianæ tesqua per silentia
Vi canum latrante cinctus Oppiani & Gratii
Arma vibrat & ferarum lustra lustrat devia.
Nunc tubam latè boantem Mœonii inflat Nestoris;
Nunc inerrat saltuosis Statii recessibus;
Thessalisve gesta campis machinatur prœlia.

Nunc

Nunc Canopi civis audit, nunc proterva Bilbilis;
Nunc Catullum, nunc Tibullum, nunc Propertium asciat,
Cypridis Cupidinisque vinnulos Triumviros,
Passerisque Lesbiani pipulantes nidulos
Thessali liquore Pindi lactat; aut threnodiâ
Fata lugubri dolenda plorat, atque funeris
Victimas æternitatis consecrat larario:
Deliamve Cynthiamve penicillo vividi
Ingenî pingit, redonans Gratiarum pergulis
Et capillos, & genarum, luminumque fulgura,
Et manus albore Cygni provocantes plumulam;
Mox cato sororiantûm collium tubercula
(Mome rides? Mome carpis, & labores ludicros
Viperino dente rodis? Pura puris omnia.)
Peplo honestatis revelat, provideque obnubilat.
Nunc olorem Mantuanum populi sub tegmine
Ad Padi fugacis undas æmulatur; Appuli
Nunc cygni laboriosum suavè motat barbitum.
Nunc Bathyllum cantilenâ Teïâ sufflaminat,
Pindarive dithyrambos rore Dirces irrigat.
Nunc cothurni syrmatisque granditatem ruminat,
Æschyloque, Euripidique, Corduæque subvenit.
Nunc pedes Thrasonis Afro socculo statuminat,
Et Chremeta tussientem & litigantem Demeam,
Pamphilosque Pamphilasque ducit in proscenium;
Nunc & orchestram jocosi Sarsinatis ventilat,
Et machæra fulminante gloriosum militem
Cingit, Euclionis aulam defodit, nutu Iovis
Alcumenam, Amphitruonem, Sosiamque decipit.
Nunc togâ decentiore vestiens Podalyrium.
Ausonem vorace blattâ vinculisque liberat:
In theatro Celsiore *collocat superstitem,*

Et mone-

Et monetam adulterinam curiosa indagine
Dexteræ CLEMENTIORIS *sacrat undis Tartari.*
Nunc alit gyratque tygres & triumphantem essedo
Indiæ ostentat Lyæum, pendulosque pampinos.
Nunc per ærumnas trecentas Appulejus Lucium
Ducit ac reducit audax cantibus Milesiis,
Plumbeum pecusque mutat artifex in aureum.
Arte nunc sese figuras vertit in mirabiles
Protëus Pelignus omnes, insciumque Actæonem
Cornuum ramis stupendis armat, & molaribus
Lælapis sævi propinat, mox lupi Lycaonem
Induit villis cruentum, mox Arachne aranea
Dat manus textricis, alas Tereo, aures quercubus.
Nunc oleto ex Enniano nobile aurum colligit,
Uniones & smaragdos & jubar sapphirinum;
Mente mundus, falce censor, & vafer purißimam
Arbiter Petronianam fœditatem temperat,
Et reformat fellis amnes in fluores melleos,
Roscidis favisque farcit mystica alvearia.
Nunc recentes, quos dedere secla nostra litteris
Sospitatores sepultis, atque Atlantes bajulos
Heinsios, Burdeniosque, Lipsios, Casaubonos,
Voßios, Salmasiosque, comparisque commatis:
Haud viros subsellii imi, nec minorum gentium
Consulit mutos Colossos, ac eis se mancipat
Quid loquor? quid longiore tædiorum macero
Ambitu lectoris aures? terra, cœlumque audiant:
Quisquis his & quisquis illis, à tenellis unguibus,
Artibus, scientiisque liberalioribus
Applicat se mente tota, fervidisque viribus,
Atque nocturnus hos labores & diurnus imbibit:
Hic eluit mortalitatis hujus exlex; ocior

Icaro non usitatis astra pennis transvolat,
Ac petit mundi remoti visa paucis climata,
Quâ Tagus, Tigris, Garumna, Nilus, Ister, Albula
Largè inundant, & feraci rura limo stercorant.
Huic amœnum cana bruma gaudiis plenissimis
Affluens ver fundit olim, pascitur favoniis
Sortis albæ, & aurei imbris gutta larga depluit,
Ac beatitatis aurâ sempiternâ recreat,
Et laris tholos coronat invidendâ gloriâ:
BIS BEATUS, TER BEATUS, MILLIES BEATUS EST.
Heus Ephebe, tiro Phœbi, quisquis alta pectore,
Et nihil mortale spiras; quique aves relinquere
Nescium perire nomen posterorum posteris,
Et tibi creare famam litteris superstitem,
Atque dictis atque factis adjuvare patriam
Consili tui indigentem: si cupis contingere
Strenuus currendo metam cursor optatissimam,
Et scopi libare laurum, & præmiis potirier
Cursitanti destinatis, flagitasque cernere
Ver amicum horrente brumâ; si juventam marcida
In senecta purpurantem, in morte vitam, & dicier
BIS BEATUS, TER BEATUS, ET BEATUS MILLIES.
Numen ora; dein labora (cuncta DI laboribus
Improbis vendunt ephebo, & impigro molimini)
Perfer æstum, nudus alge, sperne thyrsum Liberi,
Et duella cirnearum, fortiumque amystidum,
Et sacri peti atque Zythi fœtidum connubium.
Commatis mali sodales pelle contubernio,
Temporum furesque vita Murciæ nepotulos.
Cypridis titillat Oestrum? castitati te vove,

Crasque ama, si nunquam amâsti, sique amâsti cras ama.
Vere primo, vere adulto, vere tabescentéque
CALLIDUS, LABORIOSUS, DÆDALA, IMPERTERRITUS,
SIS ULYSSES, SIS ARATOR, SIS APIS, SIS HERCULES.

TOBIAS GUTBERLETH.

AUTHO-

AUTHORUM INDEX.

Plinii

INDEX.

INDEX.

ERRATA.

Pag. 5. ita-vita. maritate-maritale. 7. Ovii-Ovidii. Minguida-ninguida. 17. peritorum-petitorum. 19. passerum-passerem. 21. fumus-fumis. 35. Gallos-gallo. 41. conveniebant-conveniebat. 50. Patavivo-Patavino. 55. amamor-amator. &c.

Cachunde
~~Bachunde~~

FINIS.

Satiriones
testiculus Canis
diablotina
ad simulandam animam virginitatem.

12 gra en 6 tan. [illegible] atincar seu Borax [illegible]
Laterfuxa [illegible]
[illegible] de Vitiis

